

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

ELİF ŞAFAK BABA VE PİÇ

roman

metis

Metis Yayınlan
İpek Sokak 9, 34433 Beyoğlu, İstanbul
Tel: 212 2454696 Faks: 212 2454519
e-posta: info@metiskitap.com
www.w.metiskitap.com

Metis Edebiyat
BABA VE PİÇ
Elif Şafak

© Metis Yayınlan, 2005

İlk Basım: Mart 2006 Üçüncü
Basım: Haziran 2006

Örijinali İngilizce olan *Baba ve Pîç*,
Aslı Bîçen tarafından Türkçeleştirilmiş,
metne son hali yazar ve çevirmenin
ortak çalışmasıyla verilmiştir.

Yayın Yönetmeni: Müge
Gürsoy Sökmen

Kapak Tasarımı: Emine
Bora, Semih Sökmen

Dizgi ve Baskı Öncesi Hazırlık:
Metis Yayıncılık Ltd.

Baskı ve Cilt:
Yaylacık Matbaacılık Ltd.
Fatih Sanayi Sitesi No: 12/197-203
Topkapı, İstanbul Tel: 212 5678003

ISBN 975-342-553-8

ELİF ŞAFAK BABA VE PİÇ

Elif Şafak
BÜTÜN YAPITLARI

EM GÖZLERE ANADOLU, 1994
PİNHAN, 1997, 6. Basım
HRİN AYNALARI, 1999, 5. Basım
MAHREM, 2000, 8. Basım
BİT PALAS, 2002, 5. Basım
ARAF, 2004,4. Basım
MED-CEZİR, 2005
BABA VE PIÇ, 2006

Bir varmış, bir yokmuş

*Tanrının mahlukları tahl kadar çokmuş
Fazla konuşmak günahmış...*

Bir Türk masalına mukaddime
...ve bir Ermeni masalına

TARÇIN

G

ökten kafana ne yağarsa yağsın
asla küfretmeyeceksin. Buna yağmur da dahil.

Yukarıdan üzerine ne düşerse düşsün, kabulün olmalı. Sağa-
nak ne kadar şiddetli, tipi ne denli dondurucu olursa olsun, bulut-
ların biz aşağıdakilere reva gördüklerine sövemezsin. Böyledir bu
düzen. Bunu herkes bilir. Zeliha dahil.

Bilir bilmesine de, temmuz ayının bu ilk cumasında, yanı ba-
şındaki tıkanmış trafiğe inat kaldırırda koşturarak çoktan gecik-
tiği bir randevuya yetişebilmek için telaş ederken, dudakları kıpır
kıpır, ağzına geleni söylüyor yine de. Sövtüyor da sövtüyor Zeliha;
kırık kaldırım taşlarına, yüksek topuklu pabuçlarına, peşine takı-
lan adam müsveddesine, kuru gürültünün trafiği açtığı görülme-
diği halde deli gibi kornaya basan şoförlerin cem-i cümlesine;
vakt-i zamanında ne gerek varsa şu başa bela yüreğe cefa Kon-
stantinopolis şehrini fetheden ve asırlarca da hatasından dönme-
yen tekmiil Osmanlı hanedanına ve bir de yağmura... evet, şu yere
batası yaz yağmuruna... sövtüyor hepsine teker teker.

Doğrusu, yağmur bu şehirde tam bir çile. Dünyanın başka
yerlerinde yağmur muhtemelen herkese ve her şeye nimet gibi
gelir - mahsule, bitkilere, çevreye, az buçuk romantizm de ilave
edince üzerine, bilhassa aşıklara iyi gelir. İstanbul'da öyle değil

ama. Burada işler başka türlü. Bizim için yağmur ne bereket demek, ne de ıslaklık. Ne arınırsın onunla, ne onanırsın. Olsa olsa sebeb-i öfkedir yağmur.

Sebeb-i öfkemizdir yağmur.

Çünkü çamur ve karmaşa ve hiddet boca ederi üzerimize, damla damla dahi değil, kova kova, sanki elimizde yeterince yokmuş gibi her birinden. Bir de mücadele demektir yağmur. Biteviye didiniş. Suyla dolu bir leğene aniden atılmış yavru kediler gibi, on milyonumuz birden damlalara karşı beyhude bir kavgaya gireriz. Bu dalaşa tümtüyle yalnız olduğumuz söylenemez aslında. Ne de olsa tenekte levhalara yazılı kadim isimleriyle İstanbul'un sokaklarındaki mücadeleye koyulur bizimle beraber. Sokaklar, evliaların dört bir yana saçılmış mezar taşları, hemen her köşede bekleyen çöp yığınları, yakında göz alıcı, modern binalara dönüşecek çirkin, devasa inşaatlar ve bir de martılar... Onlar da var bu kavgada. Gökyüzü ne vakit tepemize tepemize tükürmeye başlasa, hepimiz birden galeyana geliriz.

Ama sonra, son damlacıklar toprağa erişip de, artık üzerlerinde tozun zerresi kalmamış yapraklara kararsızca tünediğince, yani yağmurun nihayet durduğunu sezdiğimiz ama bir türlü emin olmadığımız o korunmasız anda, hani hayatın normale döndüğüne dair bir işaret aradığımız o buruk arafta, her şey ve her yer sü-künete kavuşur. Sema bize bakar, biz aşağıdakilere. Bakar ve gülümser, bizleri içine soktuğu bu müşkül durumdan ötürü özür dilercesine. Bizler de saçımızda hâlâ damlalar, paçalarımızda çamur, bakışlarımızda bezginlikle, laciverdin tonlarına öykünen ve şimdi her zamankinden daha berrak görünen semaya bakabiliriz. Bakar ve tebessümüne karşılık vermeden edemeyiz. Elde değil, her seferinde gökyüzünü affederiz.

Ama henüz böyle bir af için çok, erken. Şu anda yağmur hâlâ bütün hıyızla yağıyor ve Zeliha'nın yüreğinde başıslamadan eser yok. Şemsiye de taşıyor üstelik. Zira "her yağmurda gene bir sokak satıcısına bir avuç para bayılıp aldığın her şemsiyeyi güneş çıkar çıkmaz orda burda unuttuğ kadar enayi olduğuna göre, bu

sefer yok sana şemsiye memsiye, iliklerine kadar ıslanmayı hak ettin kızım," diye buyurdu kendi kendine. Zaten artık çok geç. Sırlıklam oldu bile. Bu açıdan bakınca, yağmur da hüznün gibi bir şey galiba: İlk başta, aman bana ilişmesin diye didinir sakınırsın, emniyetli ve kuru kalmak için elinden geleni yaparsın, ama baktın ki olmuyor, baktın ki yağıyor üzerine dört bir koldan, gark olursun ta dibine kadar ve bir kez bu kadar battın mı içine, ha bir damla eksik ha bir damla fazla ne fark eder. Yağmur da hüznün gibi bir şey, yakalandın mı bir kez, azı çoğu yok artık. Olsa olsa "kuru kalabilenler" ve "sağanaktan nasibini alanlar" var.

Yağmur Zeliha'nın kuzguni ve kıvrık saçlarından aşağıya geyiş omuzlarına damlıyor. Kazancı ailesinin bütün kadınları gibi, Zeliha da kara ve kıvrık kıvrık saçlarla doğdu. Ama diğerlerinin aksine, o saçlarını değiştirmede, aynen korudu.

Arada soluklanmak için durup, ani bir ışığa maruz kalmışçasına zümrüt yeşili gözlerini kısıyor. Katıksız bir kayıtsızlık var bugün bakışlarında, hani şu dünyada sadece üç türden insana has kayıtsızlık: ya umutsuzca saf, ya umutsuzca içe kapanık, ya da umutsuzca umut dolu insanlara. Zeliha bu üç gruba da dahil olmadığının gözlerine sinen kayıtsızlığa anlam vermek zor. Gelip gidiyor kayıtsızlık. Yalpallıyor. Kâh üzerine köküp donuklaştıran bakışlarını, kâh geri çekilip yerinde incecik bir boşluk, bir arayış bırakıyor.

Temmuzun bu ilk cumasında Zeliha'da bir tuhaflık var. Bazen morfin yemişi gibi hissiz görünüyor nedense. Onun kadar cevval biri için hayli sıradışı bir hal. Bu yüzden mi bugün ne bu şehirle ne de yağmurla kavgaya etmek istemesi? Bu yüzden mi savaşıması? Kayıtsızlık bir yoyo gibi, inip çıkıyor kendine has bir ritimle. Zeliha da ayak uydurmuş bu yoyoya, ruh hali bir sarkaç olmuş adeta, iki zıt kutup arasında gidip geliyor: Donukluktan taşkınlığa savruluyor, sonra gene taşkınlıktan donukluğa.

Zeliha yağmurun altında ilerleyedursun, cıcaflı şemsiyeler, yuduruk yağmurluklar ve plastik eşarplar satan satıcılar alaycı gözlerle süzüyorlar onu. Satıcıların bakışlarını görmezden gelme-

yi başarıyor, tıpkı vücuduna açıklıkla bakan tüm erkeklerin bakışlarım görmezden geldiği gibi. Zaman zaman ıslıltı hizmetine takılıyor knayan gözler. Sanki o minnacık mücevher parçasında iftiszizliğinin ipucunu görmüşçesine yargılayarak bakıyorlar. Oysa bu hizmetadan gurur duyuyor Zeliha, ne de olsa kendisi taktı bur-nuna. Canı yandı yanmasına da, kendini acıtmaya alışkın sayılır. Seviyor hizmetasını. Seviyor tarzını. İster erkeklerin sözle ya da gözle tacizi, ister diğer kadınların ayıplamaları, ister kırık kaldırım taşları üzerinde topuklarla yürümenin zorluğu, ister vapurlarda otobüslerde sıkıştırılmak, hatta ve hatta annesinin sürekli dır-dır olsun... bu şehirdeki çoğu kadından uzun boylu olan Zeliha'yı göz alıcı renklerde mini etekler, iri göğüslerini meydana çıkaran daracık bluzlar, parlak naylon çoraplar ve bir karış topuklu ayak-kabılar giymekten men edebilecek hiçbir kuvvet yok bu dünyada.

Üzerine bastığı kaldırım taşının aniden yerinden oynamasıyla, altındaki zifos birikintisinin eflatun eteğine fıskırması bir ol-du. Küfürü bastı Zeliha. Bu kadar galiz bir lisanı böyle çekinme-den uluorta kullanabilen tek kadın o. Kazancı sülalesinde. Sade-ce Kazancılar içinde değil, cümle Türk kadınları içinde de nadi-rattan sayılır bu özelliği sebebiyle. Belki de bu yüzden, ne zaman küfretmeye başlasa, hemcinslerinin küfür açığını da kapatmak istercesine sövdükçe sövüyor. Bu sefer de öyle. Gelmiş geçmiş bü-tün belediyelere küfretmeye koyuldu, çünkü çocukluğundan beri bir gün olsun göremedi şu lanet kaldırım taşlarının sımsıkı yerle-rine oturdıklarını. Okkalı, suntuflu küfürler... Yanından geçenler hayretle bakıyorlar yüzüne. Bir kadının ağzına yakışmayacak tür-den küfürler...

Birden susuverdi Zeliha, birinin ona selandığını iştmişçesi-ne. Öyleyse bile etrafı bir tanıdık aramak yerine, is rengi gök-yüzüne çevirdi yüzünü, kaşlarını çatı. İkirciklik bir iç geçirdi son-ra bastı gene küfürü, ama bu sefer dünyaya değil, tuttu yağmura sövdü.

Ne gaflet! Cicianne olsa nasıl kızardı şimdi. Cicianne'nin ya-zıya dökülmemiş ama çiğnenmesi imkânsız kurallarına göre bu

yaptığı düpedüz zındıklık. İnsan yağmuru sevmeyebilir, sevmeye mecbur değil elbet, ama her ne olursa olsun gökyüzünden gelene sövmemek gerekir çünkü hiçbir şey öyle kendi kendine düşmez yukarıdan ve yağan her nimetin de musibetin de ardında Allah vardır. Sövdün mü semadan yağana, onu gönderene sövmek ka-dar büyüktür günahı.

Hiç şüphesiz Zeliha, Cicianne'nin yazıya dökülmemiş ama çiğnenmesi imkânsız kurallarını harfiyen biliyor. Ama temmuz ayının bu ilk cuması hatmettiği en kadim kuralları dahi çiğneyebi-lecek kadar umarsız hissediyor kendini. Hem ağızdan çıkan çıktı bir kere, olan oldu, maziyle uğraşacak değil. Zeliha'nın pişman-lıklara vakti yok. Jinekologla olan randevusuna geç kaldı. Az buz bir mesele sayılmaz bu - ne de olsa insan jinekologla randevusu-na geç kaldığını fark ettiği anda, oraya gitmek için duyduğu kit is-teği hepten kaybedip hiç gitmemeye karar verebilir kolaylıkla.

Hızlandı. Aynı anda, tampionuna silme çıkartma yapıştınlmış bir taksi zınk diye durdu önünde, üzerine su, çamur ve Madonna'nın *Like a Virgin* şarkısını sıçrata sıçrata. Kalem bıyıklı, koca gı-dıklı, esmer yağız bir adam kornaya basıp, açık duran camdan ba-şını çıkardı. Zeliha boş bulundu bir an. Adam adres soracak ya da bir şey danışacak sandı. Ama fonda müzik avaz avaz gümbürder-ken, sırtkan şoförün tek söylediği, "Hepsi senin mi yavrum!" oldu.

"Ne diyosulan sen?" Zeliha kendi sesinden ürktü, öylesine çığlık çığlığa. "Bu şehirde bir kadın rahat rahat yürüyemez mi?"

"Ama arabaya binmek dururken yürümek niye?" diye sırttı şoför. "Böyle seksi vücuda yazık, ıslanmasın diye söylüyorum, oldu mu yani?"

Madonna arkadan bağıradsursun, *"Tıpkı bir bakire gibi, ilk de-fa dokunulan..."* diye, Zeliha açtı ağzını yumdu gözünü, küfür kü-für üstüne. Böylece bir kuralı daha çiğnedi. Bir başka yazıya dö-külmemiş ama çiğnenmesi imkânsız kuralı ihlal etmiş oldu, bu sefer Cicianne'nin değil, Kadın Ferasetinin kitabından: *Sen sen ol, sakın ola tacizcine küfretme.*

İstanbul Kadınların Elkitabından Altın Feraset Kuralı: Sokakta sarkıntılığa uğradığında asla tepki verme, muhatap olma çünkü tacizcisine küfretmek şöyle dursun tepki dahi veren kadın, tacizcisini daha da kıskırtmaktan öte bir şey yapmamış olur!

Hiç şüphesiz Zeliha bu kuralın yabancıları değil, hem ihlal etmeyecek kadar da kafası çalışır ama temmuz ayının bu ilk cuması diğerlerine benzemiyor işte; içinde açığa çıkmış başka bir benlik var, daha umursamaz, daha atılgan ve alabildiğine öfkeli biri. Ruhunun çoğunu bu öteki Zeliha kaplamış şimdi; ipleri ele almış, ikisi adına karar veriyor. Avaz avaz küfretmeye devam etmesinin sebebi bu. O kadar çok patırtı çıkardı ki, Madonna'nın sesini bastırdığı gibi insanları da başına topladı. Oradan geçen yayalar ve şemsiye satıcıları ne menem bir bela koştugunu görmek için toplastılar. Bu arada kimse fark etmedi ama deminden beri Zeliha'nın peşine takılmış ikinci bir tacizci, manyak bir kadına bulaşmaktan çekindiği için takibinden vazgeçti. Ama taksi şoförü ne onun kadar ihtiyatlı ne de ürkek; bütün bu şamatayı keyifle karşıladı. Şoför sırtırtırken, Zeliha adamın dişlerinin şaşırtıcı ölçüde beyaz ve kusursuz olduğunu fark edip, porselen kaplı olup olmadıklarını düşünmekten kendini alamadı. *Ne fark eder! Kendine gel!* Azar azar, o bildik adrenalin dalgasının bir kez daha kamında kabardığını, midesini kavurduğunu, nabzını hızlandırdığını hissetti. Şiddet nasıl bir tutku, biliyor Zeliha. Kazancı sülalesindeki bütün kadınların aksine, bir tek Zeliha, bir tek o, günün birinde bir erkeği gebertebileceğim seziyor.

Zeliha'nın şansına, tam o esnada, taksinin arkasında bekleyen Toyota şoförünün sabn tükenmiş olmalı ki, bastı komaya. Bir karabasandan uyanır gibi sıçradı Zeliha. Kendinden ürkütti. Şiddete olan yatkınlığından tedirgin oldu, her zamanki gibi. Sakinleşmeye çalışarak yana çark etti, kalabalığın da dağılacığını, el âlemin kendi yoluna gideceğini umarak aralarından geçip gitmek istedi. Ne var ki o telaşa öyle ters bir hareket yaptı ki sağ ayağı gevşek bir kaldırım taşının altına girdi. Panik zehirdir böyle durumlarda.

Panikle çekince ayağını taşın altından, topuğunu kırdı. Ta başından beri aklından çıkarmaması gereken o muhterem kuralı hatırlasa, bunlar gelmezdi başına.

İstanbul Kadınların Elkitabından Gümüş Feraset Kuralı: Sokakta sarkıntılığa uğradığında sakın ola sinirlenme, panikleme, çünkü sarkıntılık karşısında sinirlenen ve asırı tepki veren bir kadın sadece kendi işini zorlaştırmakla kalır!

Halini gören taksi şoförü bir kahkaha attı, arkadaki Toyota'nın kornası bir kez daha çaldı, sanki yağmur biraz daha hızlandı ve seyirci yayalardan "cık-cık" sesleri yükseldi, kimi ve niye kınadıklarını anlamak kabil olmasa da. O kargaşanın içinde Zeliha'nın gözü taksinin arkasında parlayan çıkartmalardan birine takıldı: *"Hor görme garibi! Onun da bir kalbi vardır."*

Zeliha boş boş baktı bu kelimelere. Harfler dağıldı gözlerinin önünde. Birden ölesiyse yorgun hissetti kendini - öyle yorgun ve yılgın ki her İstanbullunun hemen her günü sorunlarıyla değil de, daha varoluşsal bir eylem boğuşmak zorundaydı sanki. Çok geçmeden taksi de Toyota da çekip gittiler, yayalar kendi yollarına dağıldı. Bir tek Zeliha kaldı geride; yolda bulunduğu ölü bir kuşu tutar gibi şefkatle bakakaldı avuçlarındaki kırık ayak kabı topuğuna, durdu bir müddet o halde.

Şefkat çetrefil mesele Zeliha'ya göre. Ne de olsa bir sürü şeyle baş edebilir de şefkate gelemmez. Toparlandı hemen, tekrar yürümeye koyuldu. Tek topukla zar zor yürüse de, çok geçmeden oradan uzaklaşmayı başardı. Şemsiydi kalabalığın içinde hızla kayıp, müziği bozan detone bir nota gibi topallayarak. Kahverengilerden ve grillerden mürekkepti kalabalık. Kahverengilerin ve grillerin arasında, nasıl olduysa kumaşa karışmış eflatun bir iplik, uyumsuz mu uyumsuz bir tonda Zeliha. Ne var ki kalabalık, onun ahensizliğini yutup kendi temposuna uyducağı kadar cevval ve yekpareydi. Parçalarının toplamı değil kalabalık. Yüzlerce nefes alan, terleyen, ağrı çeken bedenden oluşmuş bir yığın değil, yağ-

mur altında tek bir bedendi. Nefes alan, terleyen, ağrı çeken tek bir beden. Ha yaz ha kış, ha yağmur ha güneş fark etmez, İstanbul'da yürümek kalabalıklarla birlikte yürümek demek.

Eski Galata Köprüsü üzerinden geçti Zeliha. Bir ellerinde şemsiye, diğerinde olta, sessizce bekleyen balıkçıların yanından geçerken onların kımıldışızlık kapasitelerini, sabırlarını, varlığı bile şüpheli bir kıyırık balık için böyle saatlerce bekleme becerilerini kıskandı. Bu kadar az şeyle mutlu olabilmek ne harikulade bir yetenek. Günün sonunda eve eli boş ama memnun dönmek! Bu dünyada dinginlik bir şans, şanslılar da dingin. Böyle olmayıydı herhalde, bu hususta Zeliha'nın tek yapabileceği tahmin yürütmektir zira hiç böylesi bir dinginliği tatmamıştı, tadabileceğini de sanmıyordu. En azından bugün değil. Kesinlikle bugün değil.

Acelesine rağmen Kapalı Çarşı'dan geçerken yavaşladı. Alışverişe zamanı olmasa da vitrinlere göz atmanın kendini almadı. Çıkarıp bir sigara yaktı. Dumanı solurken kendini biraz daha iyi, neredeyse rahatlamış hissetti. Bu şehirde pek rastlanmaz sokaklarda sigara içen bir kadına, belli başlı muhitler dışında, ama kimin umrunda, omzunu siltti Zeliha. Donukluktan taşkınlığa, taşkınlıktan donukluğa... çarşının iç kısımlarına doğru ilerledi.

Burada onu ismen tanıyan satıcılar var, özellikle kuyumcular. Ne de olsa Zeliha'nın her türden parıltılı aksesuara zaafı var. Kristal tokalar, alımlı broşlar, salkım salkım küpeler, sedefli yaka çiçekleri, zebra desenli eşarplar, saten çantalar, şifon şallar, ipek ponponlar ve bir de ayakkabılar, daima yüksek topuklu. Bu çarşıdan ne zaman geçse bir sürü dükkâna dalar çıkar, satıcılarla pazarlık eder ve ilk başta almayı düşünmediği şeyleri ilk baştaki fiyatlarından çok daha ucuza alarak çıkardı. Ama bugün başka. Bugün epi topu birkaç dükkânın yanında oyalanıp, birkaç vitrine göz attı. Hepsi bu.

Türlü türlü otlarla ve baharatlarla dolu kavanozlarla, çömlerlerle ve şişelerle kaplı bir tezgâhın önünde duruladı. Üç ablasından birinin bu sabah ondan tarçın almasını istediğini hatırladı ama hangisi olduğunu çıkaramadı. Tek bir konuda bile fikir birli-

ğine varamayan ama ayrı ayrı daima haklı olduklarına inanan, başkalarından öğrenecek hiçbir şeyi olmayıp öğretecek çok şeyleri olan dört kızın en küçüğü olmak talihsizlikti, piyangoyu tek rakamla kaçırmak kadar nahoş: Vaziyete neresinden bakılırsa bakılsın insan kendini telafisi mümkün olmayan bir haksızlığa maruz kalma hissinden kurtaramıyordu.

Biraz tarçın aldı Zeliha, tozundan değil çubuğundan. Satıcı ona çay, sigara ve muhabbet teklif etti, o da hiçbirini reddetmedi. *Jinekolog beklesin.* Oturup konuşurken gözleri gelişigüzel rafları doluştı ta ki bir çay takımına kilitlenene kadar. Bu da zaafı olan eşyalar listesindeydi: ince, narin kaşık, sırça tabak, belleri yaldızlı kuşaklı, cam çay bardakları. Evde hepsi de onun tarafından alınmış en az otuz takım vardı herhalde. Ama yeni bir takım almaktan zarar gelmezdi çünkü çok kolay kınıyorlardı. "Öylesine kınlan..." diye mmlılandı Zeliha. Bütün Kazancı kadınları arasında çay bardaklarının kınlanışını kendine dert edinen bir tek oydu. Öte yandan, yetmiş yedi yaşındaki Çicianne başka türlü bakıyordu meseleye.

"Ah, gitti bir kem göz daha," derdi Çicianne ne zaman bir çay bardağı çatlayıp kınılsa. "Şu meşum sesi duydunuz mu? Çat diye inledi valla! Oh yüreğimi titretti! Allah bilir kimin kem gözüydü, çatladı da gitti, iyi oldu!"

Ne zaman bir bardak kınılsa ya da bir ayna çatlasa Çicianne rahatlatarak iç geçirirdi. Madem ki bu deli dünyanın satından habisi insanları silmek kabil değildi, böylelerinin kem gözlerinin masum canlara zarar vermek yerine candan hudutlara toslayıp dağılması elbette daha iyiydi.

Yanın saat sonra Zeliha, şık bir doktor muayenehanesine daldı, bir elinde kınk topuğu diğerinde yeni çay bardağı takımıyla. Ancak içeri girdiğinde fark edebildi paketlenmiş tarçın çubuklarını Kapalı Çarşı'da unuttuğunu.

Bekleme odasında üç kadın ve bir adam oturuyordu. Zeliha hal-lerine bakarak kadınları derhal bir "endişe sıralamasına soktu. İçlerinde en genç olan en kaygısızları olmalıydı. Elinde bir dergi, öylesine karıştırıyor, metinleri okuyamayacak kadar üşengeç olmalı ki sadece resimlere bakıyordu. Muhtemelen basit bir işlem için buradaydı - doğum kontrol hapı danışmak için filan. Pence-renin yanında oturan, otuzlarında görünür ve saç dipleri acil boy-a isteyen tombul sansın ise sinirli sinirli ayaklarını sallıyordu habire, görüntüye göre aklı başka yerdeydi. Zeliha onun da o ka-dar ciddi bir sorunu olmadığını tahmin etti - herhalde rutin bir check-up ve pap-smear testi filan. Başörtülü olan ve buraya koca-sıyla gelen üçüncü kadına en tedirginleriydi muhtemelen; du-dakları kilitli, kaşları çatık. Daha derin bir derdi olmalıydı, kısır-lık tedavisi filan. Hoş, kısırlığın ne denli ciddi bir sorun olduğu da son tahlilde kişiden kişiye göre değişirdi ya. Zeliha şahsen, hamile kalamamayı bir kadının başına gelebilecek en talihsiz şey olarak görmüyordu bu günlerde.

"Hoş geldiniiz!" diye şakıdı sekreter. "Saat üç Randevumuz siz misiniz?"

Sekreter "r" harfini telaffuz etmekte zorlanıyor gibiydi ve bu eksikliği telafi etmek istercesine, dili ne zaman o meşum harfe toslasa sesini yükseltiyor ve üstüne bir de fazladan gülümseme ilave ediyordu. Zeliha, başını salladı.

"Pekâlâ, tam olaRak neydi şikâyetiniz, Saat-üç Hanım?"

Zeliha sorunun saçmalığına aldırılmamayı başardı. Kimi hem-cinslerine bol bol nasip edilip de ona zerre kadar bahşedilmemiş bir şey vardı: Dişil Şakraklık. Nedense bazı kadınlar bir görev bi-linciyle tebessüm etmeyi huy edinmişlerdi, aksatmadan. İnsan nasıl olup da her zaman böylesine şey şakrak dolaşabilirdi ki? Ama zihnini kurcalayan bu dikeyli soruyu öteleyip, sekreterin so-rusunu cevaplamayı tercih etti.

"Kürtaj için..."

Kelime şişkin bir balon gibi asılı kaldı havada. Hepsı birden sus pus olup, yere inmesini beklediler. Bu arada sekreterin yüzün-

deki yapışkan tebessüm de yok olmuştu. Zeliha gayri ihtiyari ra-hatladığını hissetti. Böylesi daha iyiydi. Dişil şakraklıktan haz-zettiği söylenemezdi.

"Randevu almamın sebebi..." dedi Zeliha, gözlerinin önüne düşen bir saç tutamını gerilere atarak. Çenesini kaldırıp kartal burnunu öne çıkardı. Tekrar etti cevabını, belki niyet etti-ğinden bir parça daha yüksek sesle. "Kürtaj olmak..."

Bu yeni gelen hastayı tarafsızca ve profesyonelce randevu defterine kaydetmek ile bunca pervasızlığı kınamak arasında gi-dip gelen sekreter, ne yapacağını bilemiyor olmalı ki bir an için bocaladı. Önünde açık duran deri kaplı deftere öylece bakakaldı. Yazı yazmaya başlayabilmesi için birkaç saniye daha geçmesi ge-recti. Bu arada Zeliha mırıldandı:

"Geciktim kusura bakmayın..." Duvardaki saat kırk altı daki-ka geç kaldığını gösteriyordu. "Şey... yağmur yüzünden..."

Doğrusu yağmura haksızlıktı bu, çünkü tıkanan trafik, kım kıldırım taşlan, sormusuz belediye, peşine takılan adam ve taciz-kâr taksi şoförü, hele hele durduk yerde ettiği alışveriş de bu ge-cikmeden sorumlu tutulabilirdi pekâlâ. Ne var ki Zeliha bunlann hiçbirinin sözünü etmedi. İstanbullu Kadınların Elkitabından Fe-rasetin Altın Kuralını da Gümüş Kuralını da peş peşe çiğnemiş olabilirdi ama sıra Bakır Kurala gelince, bu sefer kitaba uymakta kararlıydı.

İstanbullu Kadınların Elkitabından Bakır Feraset Kuralı: So-kakta sarkıntılığa uğradıysan en iyisi bir an evvel unutup, hiç an-mamaktır, çünkü hadiseyi hatırlamak sadece sinirlerini daha be-ter bozmaya yarar!

Zeliha, şimdi uğradığı sarkıntılıktan bahsetse bile, diğer ka-dınlann böyle durumlarda destekleyici davranmak şöyle dursun, tacize uğrayan *hemşirelerini* yargılamaya daha yatkın olduklarını bilecek kadar zekiydi. Bu yüzden de cevabı uzatmadı ve geriye günah keçisi olarak bir tek yağmur kaldı.

"Yaşınız bayan?"

Ne asap bozucu bir soruydu bu, ne kadar da gereksiz. Zeliha, karşısında bir kadın değil de alacakaranlık varmış gibi gözlerini kısarak baktı sekretere. Aniden kendine dair bir gerçeği kabullenmek durumunda kalmıştı; yaşını. Gerçek yaşının çok ötesinde ve üzerindeymişçesine davranmaya alışkın olan niceleri gibi o da gençliğinden rahatsızdı.

"Ben mi...?" dedi vakit kazanmak istercesine; nihayet ekledi: "on dokuz yaşındayım." Kelimeler ağızından çıkar çıkmaz çıplak kalmış gibi kızardı.

"Kocanızın izni lazım elbette," diye devam etti sekreter, artık cıvıltılı olmayan sesiyle. Ardından cevabını tahmin ettiği bir diğer soruya geçti. "Tabii eğer evliyseniz...?"

Zeliha gözünün ucuya sağındaki tombul sarışının ve solundaki başörtülü kadının yerlerinde kıpırdandıklarını gördü. Odadaki meraklı bakışları üzerinde ağırlaştı. Ne var ki Zeliha'nın yüzünde ne sıkıntıdan eser vardı ne mahcubiyetten. Bu toplumsal işkenceden keyif alıyor değildi elbette ama içinden bir ses başkalarının fikirlerini ve yargılarını umursamamayı öğütlemişti ona. Ne de olsa fark etmeyecekti sonuç olarak. Son zamanlarda bazı kelimeleri kişisel sözlüğünden çıkarmaya karar vermişti, "utanç" pekâlâ bunlardan biri olabilirdi. Gene de, şimdiye kadar odada bulunan herkesin anladığı bir gerçeği yüksek sesle telaffuz edecek cesareti bulamadı kendinde. Bu kürtaja onay verecek bir koca yoktu. Bir baba yoktu. BA-BA yerine BOŞ-LUK vardı.

Neyse ki kocanın olmayışı formalitelerde bir avantaja dönüştü. Görünüşe göre kimsenin yazılı iznini almasına gerek yoktu. Bürokratik düzenlemeler, evli çiftlerin bebeklerini kurtarmak için gösterdikleri özeni evlilik dışı doğan bebekler için göstermiyordu anlaşıl. Babasız bir çocuk neticede bir piçti ve İstanbul'da bir piç, sallanan bir diş gibi her an düşmeye hazırdı.

"Doğum yaRı?" diye devam etti sekreter bezgin bir sesle.

"İstanbul!"

"İstanbul mu?"

Zeliha, ya başka neresi olacaktı der gibi omzunu silkti. Dünyada başka neresi olabilirdi? O bu şehre aitti! Yüzünden anlaşılmıyor muydu? Ne de olsa Zeliha kendini has İstanbullu sayardı. Böylesi bariz bir gerçeği göremediği için sekretere tavır koyarcasına kink topuğu üzerinde döndü ve kendini başörtülü kadının yanındaki sandalyeye buyur etti. Ancak o zaman kadının yanında oturan ve adeta utançtan felç olmuş gibi kıpırdamadan duran kocası dikkatini çekti. Adam, Zeliha'yı yargılamaktan ziyade bu kadar kadıncıl bir alanda tek erkek olmanın verdiği rahatsızlıkla boğuşur gibiydi. Zeliha bir an üzüldü onun için. Adama balkonda birer sigara içmeyi teklif etmeyi düşündü çünkü sigara içtiğine emindi. Ama yanlış anlaşılabildi. Evli olmayan bir kadın evli erkeklere böyle teklifler yapamazdı, hem evli bir erkek yanında kansı varken başka bir kadına hasmane davranırdı. Erkeklerle arkadaş olmak neden bu kadar zordu? Neden hep *öyle* sonlanmak zorundaydı? Neden balkona çıkıp birer sigara içip iki kelam edip kendi yoluna gidemezdin? Zeliha sesini çıkarmadan oturdu pencerenin yanında, pencerenin sığınağında; yorgunluğunu sikkinliğini dışarıya verip, karşılığında sokağın seslerini almak istercesine. Çok geçmeden bir satıcının boğuk sesi odaya sızdı: *Kiraz... Kütür kütür kiraz...*

"İyi, iyi... *bağırma*ya devam et!" diye kendi kendine mırıldandı Zeliha. Oldum olası sessizliği sevmeydi. İnsanların sokakta, çarşıda, bekleme odasında, sağda solda, gece gündüz ona bakmaları, bakıp da yargılamaları sorun değildi, alışkın sayılırdı; seyretmeleri, süzmeleri, bakışlarıyla didiklemeleriyle baş edebilirdi. Mücadele edemeyeceği şey sessizlikleriydi. *Kirazcı... kirazcı... Kilosu kaç?*

Sokağın karşısındaki binanın üst katlarındaki açık bir pencereden bağırıyordu kadının biri. Bu şehrin sakinlerinin sıradan meslekler için olmadık isimler uydurmaktaki başarısı oldum olası hoşuna giderdi Zeliha'nın. Pazarda satılan hemen hemen her şeyin sonuna bir *-cı* ekleyebilirsın, bir de bakmışsın şehir meslekleri listesi bir madde daha çoğalmış. Bu yüzden de sattığı şeye

bağlı olarak birine kolayca "kiraza", "sucu" veya "simitçi" denilebilir. ... ya da "kürtajcı".

Artık şüphesi kalmamıştı. Zaten emin sayılırdı ya, gene de gidip mahallelerinde yeni açılmış klinikte test yaptırmıştı. "Büyük Açılış" günü klinik çalışanları bir grup seçkin misafire gösterişli bir davet vermiş, sokaktan geçenler de olaydan haberdar olsun diye bütün çelenklerle buketleri kapının girişine dizmişlerdi. Zeliha ertesi gün kliniğe gittiğinde çiçeklerin çoğu solmuştu ama afişler ilk güne kadar parlaktı. "Şeker testi yaptıran herkese gebelik testi bedava!" diyordu fosforlu büyük harflerle. İkisi arasında nasıl bir bağlantı olduğunu anlamasa da Zeliha testi yaptırmıştı. Sonuçlar geldiğinde kan şekerinin normal, kendisinin de hamile olduğu ortaya çıkmıştı.

"İçeri girebilirsiniz!" diye seslendi sekreter kapının ağzından. Ardından, onun gibi "r" özlürlü biri için kurtulması kabil olmayan kelimeyi telaffuz etti: "DoktoR... DoktoR sizi bekliyoR." Zeliha, çay takımı kutusunu ve kırık topuğunu alıp, ayağa fırladı. Odadaki bütün başların, dikkatle ve her hareketini kaydederek ona döndüğünü hissetti. Normalde olabildiğince hızlı yürürdü. Ama şu anda hareketleri kurşun gibi ağır, neredeyse ahesteydi. Tam odadan çıkmak üzereyken, görünmez bir el tarafından dürtülmüşçesine durdu, arkasına döndü. Kimden yana bakması gerektiğini gayet iyi biliyordu. Döndü ve dosdoğru baktı ona. Başörtülü kadına.

Başörtülü kadının kahverengi gözlerinin kuyusunda kınama, kımıl kımıl dudaklarında beddua vardı. Allah, hikmetinden sual olunmayan yüce Allah, ne demeye ondan senelerdir esirgediği be-beği, bu kadir kıymet bilmez on dokuz yaşındaki kızın rahmine bahsetmişti ki...

Doktor, dik duruşu ve dostane tebessümüyle insana güven veren iriyarı bir adamdı. Sekreterinin aksine, onun yüzünde yargı, dilinde aptalca sorular yoktu. Zeliha'yı her açıdan hoş ve önyargısız karşılamış görünüyordu. Ona bazı kâğıtlar imzalatı, ardından operasyon sırasında ya da sonrasında çıkabilecek sorunlar için başka kâğıtlar imzalatı. Zeliha doktorun yanında sinirlerinin yatıştığını, ruhunun gevşediğini hissetti ki işte bu çok fenaydı, çünkü ne zaman sinirleri yatışsa ve ruhu gevşese bir çay bardağı kadar kırılğan olurdu ve ne zaman bir çay bardağı kadar kırılğan olsa gözleri yaşarmaya başlardı. Nefret ediyordu ağlamaktan. Küçüklüğünden beri etrafında bol bol bulunan sulugöz kadınları küçümsemişti. Gittikleri her yere gözyaşı ve mızıl mızıl şikâyetler saçan bu ayaklı sefalet abidelerinden biri olmayacağına söz vermişti. Zeliha kendine ağlamayı yasaklamıştı. Bugüne kadar genel itibarıyla bu söze sadık kalmayı gayet iyi becermişti de. Gözleri yaşardığında nefesini tutup yeminini hatırlamak yeterli olmuştu her seferinde. Bu yüzden, temmuz ayının bu ilk cumasında, şimdiye kadar gözyaşlarını bastırmak için uyguladığı tekniği tekrarlardı bir kez daha: Derin bir nefes alıp dudaklarını mıhladı; nefesi içinde tutarken gücünü göstermek istercesine çenesini kaldırdı. Ama nedense bu defa hiçbir işe yaramadı teknik. Tuttuğu nefes, boğuk bir hıçkırık olarak dışarı çıktı.

Doktor şaşırması görünmüyordu. Alıştı ki ne de olsa. Bu muayenehaneye kürtaj için gelen kadınlar hep ağlardı.

"Yapmayın böyle..." dedi, bir yandan eldivenleri eline geçirip bir yandan Zeliha'yı teselli etmeye çalışarak. "Her şey yolunda gidecek merak etmeyin. Sadece uyku. Uyuyacaksınız, rüya göreceksiniz, daha rüya bitmeden biz sizi uyandıracamız ve sonra evinize gideceksiniz. Bir daha hiçbir şey hatırlamayacaksınız."

Ağlamak Zeliha'nın yüz hatlarını belirginleştirmişti, bilhassa da en çığırta özelliği: burnunu! Tıpkı kız kardeşleri gibi o da babasının kemerli burnunu miras almıştı. Ama aynı burnun yüzünde daha da sivri ve uzun duruyordu.

Doktor Zeliha'nın omzunu sıvazladı. Genç hastasına bir kâğıt

mendil uzattı, sonra da bütün kutuyu. Masasında daima fazladan bir kutu kâğıt mendil bulundururdu. Bu mendilleri ilaç firmaları eşantyon olarak dağıtıyordu. Kalem, defterler ve şirket adını taşıyan diğer şeylerin yanı sıra ağlamayı kesemeyen kadın müşteriler için kâğıt mendil de imal ediyorlardı.

"İncir... Sütlü incir... Olgun incir!"

Acaba bu deminki satıcı mıydı yoksa bir başkası mı? Müşterileri ona ne diyorlardı...? İnciri mi...?! diye geçirdi içinden Zeliha, som beyazlığı ve pür temizliğiyle sinir bozan muayene masasında kıpırdamadan yatarken. Ne şu karmaşık cihazlar ne de etrafındaki neşterler onu bu mutlak beyazlık kadar ürkütüyordu. Beyaz da tıpkı sessizlik gibiydi Zeliha'ya göre. İkisi de hayattan mahrumdu.

Sessizliğin renginden kurtulma gayretinden olsa gerek tüm dikkatini tavandaki siyah noktaya verdi. Bakışını üzerine odakladıkça nokta gitgide siyah bir örümceğe benzemeye başladı. Önce hareketsizdi, sonra kıpırdandı, yürümeye başladı. İlaç Zeliha'nın damarlarında yayılırken, örümcek büyüdüğü büyüdü. Bir-iki saniye sonra öyle ağırlaşmıştı ki parmağını bile kimildatamıyordu. Anestezinin verdiği uykuya direnmeye çalışırken, tekrar hıçkırmaya başladı.

"Bu operasyonu istediğinize emin misiniz? Biraz daha düşünseniz daha iyi belki," dedi doktor kadife sesiyle, sanki Zeliha bir toz yığınıydı da yüksek sesle konuşursa sözlerinin rüzgânıyla onu uçurmaktan korkuyordu. "Bu karan tekrar düşünmek isterseniz henüz çok geç değil."

Ama çok geçti artık. Zeliha bu işin şimdi yapılması gerektiğini biliyordu, temmuzun ilk cuması. Ya şimdi ya hiç. "Düşünceler bir şey yok. Onu doğuramam," dedi.

Doktor başını salladı. Aynı anda, sanki bu hareketi komut bellemiştir aniden en yakın caminin ezanı odaya doldu. Birkaç saniye içinde diğer bir caminin de buna eklendi, derken bir diğeri, bir diğeri... Zeliha'nın yüzü buruştu. İnsan sesinin saflığıyla okunması gereken ezanın mikrofonlar ve hoparlörlerle şehrin

üzerinde kükreyen bir elektro-tarrakaya dönüşüp insanlıktan çıkmasından nefret edirdi oldum olası. Çok geçmeden gürültü öyle sağır edici bir hal aldı ki civardaki bütün camilerin ses sistemlerinde bir sorun olduğundan şüphe etmeye başladı. Kim bilir belki de kendi kulaklarını birdenbire aşın hassaslaşan.

"Bir dakika sonra bitecek... merak etmeyin," dedi doktor.

Zeliha şaşkın baktı doktora. Elektro-ezana duyduğu nefret o kadar mı belli oluyordu? Hoş, umrunda da değildi ya. Tekmil Kazancı kadının arasında açılan açığa dinsiz bir o vardı.

Oysa çocukken, kısacık bir dönem için de olsa, nasıl da farklıydı her şey. O zamanlar Allah'ın en iyi arkadaşı olarak hayal etmek hoşuna giderdi. Fena bir şey değildi bu kuşkusuz; tek sakıncası öteki en iyi arkadaşının sekiz yaşında ve şimdiden sigara tiryakisi, çenebaz mı çenebaz bir çocuk oluşuydu. Bu çocuk, eve temizliğe gelen temizlikçi kadının kızındı; hani şu bıyıklanmış almayla lüzum görmeyen, etli butlu temizlikçi kadının. O günlerde temizlikçi kadın haftada iki kere gelir, her seferinde çilli kızını da yanında getirirdi. Bir süre sonra Zeliha ile bu kızcağız sıkı dost olmuşlardı; hem de hayat boyu kan kardeşi kalmak üzere işaret parmaklarını kesecek kadar. Bir hafta boyunca parmaklarıyla kan kardeşliklerinin bayrağı olan bandajlarla gezmişlerdi. O günlerde Zeliha ne zaman dua etse bu kanlı bandaj düşerdi aklına - Allah da kan kardeş olabilirseydi keşke... ama sadece *onun* kan kardeşi...

Ne zaman Allah'tan en yakın arkadaşı ve yeryüzünde bir tek kendisinin kan kardeşi olmasını istese, anında pişman olup töbe ederdi. Ardından hemen tekrar ederdi çünkü Allah'tan özür dile-din mi ülemem gerekirdi: *töbe, töbe, töbe*.

Affedilmez bir günahı ne de olsa. Allah kişileştirilemez, insana ait vasıflarla tasavvur edilemezdi. Bu sebepten, Allah'ın ne parmağı olabilirli ne de kani. Zeliha tüm çocukluğu boyunca hayal gücüne ket vurmakta zorlanmıştı; madem Allah'ın insanlaştırmak yakışık almıyordu, ne demeye insanlara has sıfatlarla adlandırılıyordu ki? Her şeyi gördüğü ama gözleri yoktu; her şeyi duydı ama kulakları yoktu; her yere erişirdi ama elleri yoktu... Se-

KIZ yaşındayken Zeliha bütün bu bilgilerden yola çıkarak tek bir sonuca varmıştı: Yaradan yaradılanlara benzeyebilirdi ama yaradılanlar Yaradan'a benzeyemezdi... yoksa tam tersi miydi? Biz ona benzeyebilirdik ama O bize benzeyemezdi... Kazancı ailesinin büyüklere sorsa kulağını çekerlerdi muhtemelen, o da kim-seleri kızdırmamak için susmuş, Yaradan'a dair sormak istediği tüm bilmecekleri içine atmıştı.

İçine atmış ve çok da umursamamaya çalışmıştı. Eğer günlerden bir gün büyük ablası Feride'nin işaret parmağında bir bandaj görmese umursamamakta devam ederdi muhtemelen. Aynı parmak, aynı kesik... Temizlikçi kadının kızı, Zeliha'dan sonra Feride'yi de kan kardeşi yapmıştı anlaşılan. Zeliha ihanete uğradığını hissetmişti o zaman. Kan kardeş dediğin biricik olurdu. Sen de onun gözünde biricik. Bu hadiseden sonra Zeliha, sadece küçük dostuna değil, tutmuş Allah'a da içerlemişti. Yaradan'ın da birden fazla kan kardeşi vardı işte. Bir nevi öyle. İmdadına yetişmesi gereken o kadar çok kul vardı ki, sonunda Zeliha'nın imdadına yeti-şeceği yoktu.

Çocukların dostlukları ondan sonra fazla uzun sürmemişti. Konak öyle büyük ve harap, annesi öyle huysuz ve talepkardı ki, çok geçmeden temizlikçi kadın kızını da alıp işten ayrılmıştı. Sadakatsiz kan kardeşinden olunca kime yansıtacağını bilemediği ince bir kırgınlık hissetmişti Zeliha. Ya kime kızsaydı şimdi? İşten ayrıldığı için temizlikçi kadına mı, kadıncağızın burnundan getirip işten ayrılmasına neden olduğu için annesine mi, iki taraf-lı oynayan kan kardeşine mi, kan kardeşini çalan ablası Feride'ye mi, yoksa her şeyi ve herkesi böyle yaratan Allah'a mı? Diğerle-rinin hiçbirine eh ermeyip nazi geçmediğinden, kırılmak için Al-lah'ı seçmişti sonunda. O gün bugündür alışkındı Yaradan ile kav-gaya tutuşmaya. Daha o küçükük yaşta kendini kâfir gibi hisset-menin tadını alınca, bir yetişkin olarak da kâfirliği üstlenmekte pek bir mahsur görmemişti zamanla.

Başka bir camiden daha ezan yükseldi. Namaza çağrılar iç içe geçti, suya atılmış bir taşın etrafında büyüyen halkalar misali.

Orada öylece yatmış yankılan dinlerken Zeliha'nın aklına akşam yemeğine geç kalacağı geldi aniden. Akşam masaya ne konacağı-nı, yemeği üç ablasından hangisinin pişirdiğini merak etti. Abla-larıdan her biri başka bir yemekte iyi olduğundan günün ahşısı kimse ona göre farklı bir yemeğin sofraya konmasını temenni ederdi. Gerçi bugün canı biber dolması çekiyordu - tek tek her bir kız kardeşin farklı pişirdiği basit ama alengirli yemek. Biber... dolması... Örümecek aşağı inmeye başlarken Zeliha'nın nefesi ağırlaşmıştı. Hâlâ tavana bakmaya çalışsa da odadaki diğer insanlarla aynı uzayda yer almadığını hissediyordu. Çok geçmeden Mor-pheus'un krallığına adım attı.

Burası hayli aydınlıktı, neredeyse ısıltılı. Ağır ağır yürümeye başladı, kayarcasına. Tıka basa araba ve yaya dolu bir köprü bo-yunca ilerledi, oltaolanın uçlarında çiğ pembe solucanlar kıvrı-nan hareketsiz balıklara değmemeye çalışarak. Attığı her adım-da bir kaldırım taşı oynadı yerinden. Birden dehşetle farkına var-dı ki taşların altında sadece boşluk vardı. Uçsuz bucaksız boşluk.

Boşluk her yerdedi, ayaklarının altında olan aynı zamanda başının üstünde. Çok geçmeden aşağıdakinin yukarıda olduğunu, mavi gökten patır patır kaldırım taşları yağdığını gördü. Gökyü-zünden bir kaldırım taşı düştüğünde kaldırımdan da bir taş eksili-yordu. Göğün üstünde ve yerin altında aynı şey vardı: BOŞ-LUK.

Kaldırım taşları, aşağıdaki oyuğu derinleştirerek yağarken Zeliha paniğe kapıldı, bu hoyrat uçurum tarafından yutulmaktan korktu. "Durun!" diye bağırdı taşlar ayaklarının altında yuvarla-nırken. "Durun!" diye emretti hızla gelip üzerinden geçen vasıla-lara. "Durun!" diye komut verdi onu omuzlayan yayalara, var gü-cüyle, çığlık çığlığa.

"Lütfen durun!"

Uyandıgında tek başınaydı, midesi bulanıyordu ve tanımadığı bir odadaydı. Buraya nasıl gelmiş olabileceğini bir an için merak et-tiyse de, çözmek istemedi. Ne acı ne keder, hiçbir şey hissetmi-yordu. Nihayetinde içindeki kayıtsızlığın bu yansı kazanmış ol-duğuna hükmetti. Sadece bebeğini değil, hislerini de aldırması ol-malıydı yan odada. Belki çıkınca gümüş bir olta satın alır, balığa giderdi artık. Öyle ya, madem ki hissizlikti içini kaplayan, kendi beyniyle yansmaya kalkmadan ya da kendini zamanın gerisinde bırakılmış hissetmeden, saatlerce öylece durmayı başarabilirdi belki de.

"Aman nihayet! Demek sonunda kendinize geldiniz!" Sekre-ter kolları kavuşturmuş kapıda dikiliyordu. "Ay yaRabbim! Ödümüzü patlattınız. Nasıl bağırdığınızın faRkında mısınız ku-zum? Feciydi! Feci ne kelime, felaketti!"

Zeliha gözlerini kırpmadan boş boş baktı kadına.

"Sokaktan geçenler sizi boğazladığınızı filan sanmışlardıR heRhalde... nasıl oldu da kapımıza polisler dayanamadı, hayRet!"

Çünkü sözünü ettiğin İstanbul polisi. Amerikan filmlerindeki adaleli aynasızlardan değil, diye geçirdi Zeliha aklından, nihayet kendine göz kırpmaz izni vererek. Sekreteri neden sinirlendirdiğini anlayamadan, ama daha da fazla sinirlendirmekten çekinerek, aklına gelen ilk açıklamayı sundu kadına: "Kusura bakmayın... belki canım yandığı için bağırımsımdır öyle."

Ama ona gayet mantıklı gelen bu açıklama, sekretere hiç te-sir etmedi: "Valla böyle bi şey imkânsız çünkü doktoR bey... ope-Rasyonu gerçekleştirmedi. Size elimizi bile sürmedik ki canı-nız manınız yansın!"

"Nasıl yani...?" diye kekeleydi Zeliha, cevabı öğrenmekten zi-yade kendi sorusunun ağırlığını kavramaya çalışarak. "Yani... siz şimdi..."

"HayıR, bi şey yapmadık," dedi sekreter migreni azmış gibi başını tutarak. "Siz öyle avaz avaz bağıRıRken doktoRun bi şey yapması kabul olmadı tabi. Bi türlü bayıldığınız kuzum, ay o ne 'sayıklamalar, bağıRış çağRış, sonRa bi de küfRetmeye başladı-

nız, teRbiyesiz teRbiyesiz laflar. Valla kaç senediR bu meslekte-yim, böyle bi şey ne görDüm ne duydum. Onca moRfine bana mısın bile demediniz."

Zeliha bu lafın ardında bariz bir mübalağa olduğunu hissetti ama tartışmak gelmedi içinden. Jinekolog muayenehaneleri fikir tartışmaları için uygun yerler sayılmazdı. Aksine, bu tür yerlerin kadınlar üzerinde sessizleştirici bir etkisi olduğunu düşünmeye başlamıştı.

"Nihayet bayıldınız bayılmasına da valla heR an tekRaR baş-lamayacağınızdan emin olamadık. DoktoR bey bekleyelim dedi, kafası netleşene kadaR bekleyelim. Kesinlikle küRtaj olmak isti-yoRsa sonRa da yaptıRabilir. Biz de sizi bu odaya getiRdik, uy-u-yun diye. Az da uyumadınız ya!"

"Yani şimdi gitmedi mi..." diye mınlandı Zeliha. Daha bu ikinci yabancıları arasında takındığı cesaretinden eser kalma-mıştı. Gözleri bir teselli için yalvarırken karnına dokundu usulca. "Demek kızım hâlâ orada..."

"Daha hiç olup olmadığını bilmiyoRuz tabii!" dedi sekreter, bilmiş bir sesle.

Ama Zeliha biliyordu. Biliyordu işte.

Sokağa çıktığında hava çoktan kararmış olmasına rağmen sa-bahın erken saatleri gibi geldi ona. Yağmur durmuş, telaş dinmiş-ti ve hayat güzel, neredeyse yaşanılabilir göründü gözüne. Trafik hâlâ arapsaçı, yollar da çamurlu olmasına rağmen, yağmur sonra-sının taze kokusu bütün şehre sinmişti. Sağda seîda, küçük gü-nahlar işlemekten keyif duyan çocuklar su birikintilerine basıyor-du. Günah işlemek için uygun bir zaman varsa tam şu an olsa ge-rekti. Allah'ın bizi sadece seyretmekle yetinmeyip, dertlerimizle de ilgilendiği hissi veren o nadir anlardan; insanın O'nu yakın his-settiği nadir anlardan...

İstanbul saadet dolu bir metropol olmuştu adeta, tıpkı Paris gibi romantik ve füsunkâr, diye düşündü Zeliha; Paris'e gitmiş-ği yoktu gerçeyi ya. Bir martı geçti yakından, alçaktan. Bir vapur sesi uzaktan. Bir an için de olsa, yepyeni ve belki de güzel bir mev-

simin eşiğinde olduğuna inandı Zeliha. Sonra mırıldandı kendi kendine: "*Neden yapmama izin vermedin Allahım? Neden bırakmadın kurtulayım bu bebekten?*" Ne var ki sözler ağzından dökülür dökülmez ikiye bölünmüş hissetti kendini, geniş zamanlarda Tann'ya tepki koyup da dar zamanlarda yardımını isteyenlerden değildi. İçindeki ateistten ötür diledi.

Tövbe.tövbe, tövbe...

Bir elinde gay takımı kutusu, bir elinde kink topuğuyla, her nasılsa kendini haftalardır hissettiğinden daha az keyifsiz hissederek evin yolunu tuttu, topallaya topallaya.

Böylece temmuz ayının bu ilk cuması akşam sekiz sularında eve vardı Zeliha. Sağlı sollu her iki tarafında kat kat yükselen modern apartmanlar arasında bir tuhaflık abidesi gibi kalan, beli büyük, sıvalan dökük, yüksek tavanlı konağa. Kıvrılarak dönen ahşap merdiveni çıkıp da ikinci kata ulaşınca tekim Kazancı kadınlarını büyük yemek masasının etrafına dizilmiş, tabaklarına yumulmuş vaziyette buldu. Belli ki onu bekleme gereği duymamışlardı. "Hah! Nihayet gelebildi hanımefendi! Hoş geldin yabancı! Gel sen de katıl bize," diye seslendi Banu, fırında kızarmış gevrek bir tavuk kanadının üzerinden boynunu uzatarak. "Peygamber efendimiz sofranızdaki nimeti yabancılardan esirgemeyin diye nasihat etmiş."

İncecik bir parıltı tabakası vardı Banu'nun dudaklarında. Salt dudakları değil, tüm yüzü, hatta kahverengi gözleri dahi nasibini almıştı bu parıltıdan, yediği tavuğun yağı her yere bulaşmışçasına. Zeliha'dan on iki yaş büyük ve on beş kilo ağır olduğundan ablasından ziyade annesi gibi duruyordu. Banu'ya sorsanız, yediği her şeyi anında depolayan bir sindirim sistemine sahip olduğunu iddia ederdi. *Su içse yarıyordu...* Haliyle, kilolarından sorumlu tutulamayacağını, rejim yapmaya kalksa bile böyle bir sindirim

sistemiyle baş edemeyeceğini düşünüyordu Banu. Şişmanlık kader gibi bir şeydi. Bu kaderi kutsamak için hapur hupur yediği hamur işlerini tartışacak değildi.

"Bil bakalım yemekte ne var?" diye neşeyle devam etti Banu, yeni bir kanat almadan önce parmağını Zeliha'ya sallayarak, "Biber dolması!"

"Desene bugün şanslı günüm!" diye mırıldandı Zeliha.

Günün menüsü ne kadar da tanıdık. Fırından yeni çıkmış kocaman bir tavuğun yanı sıra yayla çorbası, pilaki, bir gün önceden kalma kadınbudu köfte, turşu, sabah yapılmış çörek, bir sürahi ayran ve evet, biber dolması. Zeliha hemen bir sandalye çekti, böyle zor bir günün sonunda ailesiyle sofraya oturmakta zorlanmasına rağmen, açlığı isteksizliğine galip gelmişti.

"Bu saate kadar neredeydiniz küçük hanım?"

Soruyu soran annesiydi; annesi Gülsüm, uzatmış başını masanın öbür ucundan. Bakışlarında katılık, yüzünde hoyratlık vardı; annesinin bir önceki hayatında Korkunç İvan olduğuna inanırdı Zeliha.

"Saatin kaç olduğunun farkında mısın?" Omuzlarını dikleştirip, kaşlarını çatarak ekşittiği yüzünü Zeliha'ya doğru çevirdi; böyle kıpırtısız ve kaskatı ve pürdikkat durursa, en küçük kızının zihnini okumayı başaracaktı sanki.

Gülsüm ile Zeliha, ana kız, her an kavgaya tutuşmaya hazır ama kavgayı başlatmaya isteksiz bir halde birbirlerine somurtarak öylece durdular bir süre. Gözlerini ilk kaçırın Zeliha oldu. Annesinin öntüde asabiyet sergilemenin ne denli büyük bir hata olacağını çok iyi bildiğinden kendini gülmeye zorlayıp, dolaylı da olsa bir cevap verme teşebbüsünde bulundu:

"Bugün çarşıda indirim vardı. Gay takımı aldım. Müthişler! Yaldızlı yaldızlı, kaşıkları da takım."

"Aman sen ahıyosun, onlar kınıyor. Yazık ki ilk darbeye gideriyorlar," diye altıdı Çevriye, Kazancı kardeşlerin ikincisi. Özel bir lisede tarih öğretmeniydi. Daima sağlıklı, dengeli yer, her türlü aşınıktan kaçınırdı. Tıpkı kişiliği gibi saçları da disiplin

altındaydı her daim. Siyah saçlarını tam ensesinde büküp mü-kemmel bir topuz şeklinde tokalarla tutturur, tek bir tutamın bile çıkmasına izin vermezdi.

"Çarşıya mi gittin? Hani tarçın? Neden tarçın almadın? Bu sabah sütlaç yapacağımızı söyledim ya sana, üzerine serpecek tarçın kalmamış," dedi Banu iki ısırik arasında, ama bu sorun zih-nini bir saliseden fazla meşgul etmedi. İştahla ekmeğe uzandı. Banu'nun "ekmek teorisi"ne göre vücudu her gün belli bir miktarda ekmek almazsa doymaz, doyduğunu anlayamazdı. "Tokluk hissi" ile "ekmek depolamak" arasında bir bağ olduğundan, mide-nin dolduğunu tam olarak *anlayabilmesi* için her şeyle birlikte makul miktarda ekmek yemek gerekiyordu. Bu sebeptendir ki kı-zarmış patatesin, pilavın, makarnanın, böreğin ve hatta gerekirse ekmeğin yanında pekâlâ ekmek yiyebilirdi Banu.

"Tarçın mı...?" diye tekrarlardı Zeliha, soru sormaktan ziyade tespitite bulunarak. Çarşıdan aldığı tarçın çubuklarının akıbetini hatırlayınca dudaklarını büzüp sesini çıkarmadı. Soruyu cevapla-madan tabağına biber dolması aldı.

Her seferinde biberleri Banu'nun mu, Cevriye'nin mi, yoksa Feride'nin mi doldurduğunu kolayca anlayabilirdi. Zira eğer Banu ise günün açısı, şamfıstığı, badem, mahuncevizi gibi ekstra tadlarla doldururdu içlerini. Yok eğer Feride yapmışsa, biberleriB içlerini pirinçle öylesine tıka basa şişirirdi ki daha tencerede pi-şerken kenarlarından açılır, etrafa saçılırlardı. Biberleri aşın dol-durma eğilimine her tür yeni ve bilinmeyen çeşniye duyduğu me-rak da eklenince Feride'nin dolmaları tuhaf baharatlardan geçil-mezdi. Karşısına göre ya fevkalade lezzetli ya da berbat bir ne-tice çıkardı ortaya. Ama yemeği pişiren Cevriye ise, daima tatlı olurdu biberler. Ne de olsa Cevriye'nin her türlü yiyeceğe toz şe-ker eklemek gibi bir huyu vardı, zihnindeki acılığı bununla telâii etmek istemiş gibi. Ve tatlarına bakılırsa anlaşılan bugünkü dol-malar onun eseri idi.

"Doktora gittim bugün..." diye mırıldandı Zeliha, dolmanın soluk yeşil pelerini özenle çıkararak.

"Aman! Doktor mökter deme bana!" diye tersledi Feride su-ratını buruşturarak. Feride'nin insanlarla doğrudan göz teması kurmakla ilgili bir sorunu vardı. Etrafındaki insanlara değil de nesnelere konuşmak ona daha rahat gelirdi. Bu yüzden de bir son-raki cümlesini Zeliha'ya değil, Zeliha'nın tabağına söyledi:

"Bu sabah gazeteyi okumadın mı? Dokuz yaşında el kadar çocuğu apandisit ameliyatı yapmışlar, sonra da paslı makası için-de unutmuşlar. Buyrun bu kaçınıcı! Bu memlekette kanunlar işle-se, hapishaneler doktor dolup taşar vala! Görevi kötüye kulan-maktan kodesi boylayacak kaç doktor var biliyor musun?"

Kimse itiraz etmedi. Ne de olsa tekmiil Kazancı kadınları ara-sında tıbbi prosedürlere en aşına olanı Feride'ydi. Son altı yılda her biri kulağa diğerinden daha yabancı gelen sekiz farklı hasta-lık teşhisi konmuştu kendisine. Doktorlar mı bir karara varamı-yordu yoksa Feride mi hamaratça yeni marazlar üzerinde çalışı-yordu bilinmez. Zaten bir süre sonra neyin ne olduğunun o kadar da önemi kalmamıştı. Akıl sağlığı denilen şey, yolunu yitirdiği bir diyar, vaat edilmiş topraklardı; bir nevi Shangri-La. Günün birin-de oraya dönmeye niyetliydi de şimdilik her biri birbirinden aca-yip isimli ve tedavisi zahmetli "akıl hastalıkları" patikasının muh-telif duraklarında konaklıyordu.

Doğrusu daha küçükken bile Feride'de bir tuhafılık vardı. Okulda öteki öğrencilere ayak uydurmakta zorlanmıştı hep. Coğ-rafiya dersi dışında bir şeyle alaka göstermemiş, coğrafya dersinde de topu topu bir-iki konudan ötesiyle ilgilenmemişti. En sevdiği konu: atmosferin katmanları. Ozonun stratosferde nasıl parçalan-dığı ve okyanus yüzeyi akıntılılarıyla atmosfer hareketleri arasın-da ki bağlantı üzerinde saatlerce düşünebilir, okuyabilir, konuşabil-irdi. Yüksek seviyelerdeki stratosfer deveranı, mesosferin özellik-leri, vadi rüzgârları ve deniz esintileri, güneş döngüleri ve tropikal enlemler, dünyanın şekli ve büyüklüğü üzerine ne bulduysa hat-metmişti. Okulda ezberlediği her bilgi kırıntısını eve gelir gelmez aile fertleri üzerinde test etmeye kalktığından. Kazancılar atmos-fer hareketleri hususunda hayli bilgili sayılırdı. Coğrafya bilgi-

sini sergilediği her sohbetle şevkle konuşurdu Feride; bulutların üzerinde uçar, bir atmosfer katmanından diğerine sıçardı. Derken, liseden mezun olduktan bir sene sonra, tuhaflıkları katmerlenmiş; *yabanilik* ve *asosyalik* alametleri sergilemeye başlamıştı.

Feride'nin coğrafya merakı zaman içinde azalmamış, ama ona bir o kadar keyif veren başka bir ilgi alanına ilham vermişti: kazalar ve felaketler. Her gün ilk iş gazetelerin üçüncü sayfalarını okurdu. Okumak ne kelime, adeta hatmederdi. Araba kazaları, seri cinayetler, kasırgalar, depremler, yangınlar, seller, ölümcül hastalıklar, salgınlar, bilinmeyen virüsler... Feride bunların hepsini yutarcasına okurdu. Seçici belleği yerel, ulusal ve uluslararası felaketleri özenle depolardı.

Bunca "acı haber" depolayınca, etrafında dönen her sohbetin içine limon sıkabilir, herkesin içini karartabilir. Ama gene de ailesinde kimsenin huzurunu kaçırmazdı Feride'nin saçtığı kara haberler. Ne de olsa kimsenin tam olarak inandığı yoktu ona. Kazancı ailesi delilikle uğraşmanın yolunu bulmuştu: delilik ile "yalancılık"ı birbirine karıştırmak. Söyledikleri hakikat değilmiş gibi davranıyorlardı Feride'ye, gazetelerden seçip verdiği tüm o kara haberler hayal mahsulleriymişçesine.

Feride'ye konulan ilk teşhis "stres ülseri"ydi - ailede kimsenin ciddiye almadığı bir teşhisi bu, ne de olsa "stres" kelimesi bir nevi tekerleme halini almıştı. Stres aşağı, stres yukarı... Türk kültürüne girer girmez bu kelime öyle büyük bir coşkuyla karşılanmıştı ki, memlekette mantar gibi stres hastası türemişti. Feride de dur durak bilmeden stresle ilintili bir hastalıktan diğerine yolculuk etmiş. Ne bereketli diyardı burası! Stresle ilintilendirilemeyecek hiçbir şey yok gibiydi. Derken bu aşama da geride kalmış, Feride zamanla obsesif-kompulsif bozukluk, *çözülmeli annez*i ve psikotik depresyon civarlarında oyalanmıştı.

Delilik seyr-ü seferinin her aşamasında Feride saçının rengini ve biçimini değiştirdiğinden, psikolojisindeki değişiklikleri takip etmeye çalışan doktorlar bir *saç çizelgesi* tutmaya başlamışlardı. Saçlarını kâh kısacık, kâh orta boy, kâh saç eklemek suretiyle be-

line kadar uzun tutmuş, bir keresinde tümüyle kazıtmıştı; diken diken, kıvrırcık, örgülü; tonlarca saç spreyi, jölesi, şekillendirici kreme bulaanmış; tokalar, mücevherler ya da kordelalarla süslenmiş; punk stili dik dik, balerin topuzu, meçli denemişti. Akla hayale gelen her renge boyanmıştı şimdiye değin saçları. Hastalığının safhalarını saçlarının hallerinden takip etmek mümkündü.

Uzunca bir müddet "majör depresif bozukluk"ta konakladık-tan sonra Feride "sınırdaki kişilik" denilen teşhise doğru kaymıştı bodosloma. Kazancı ailesinin her bir ferдинin kendi kafasına göre yorumladığı bir terimdi bu "sınırdaki kişilik" teşhisi. Mesela annesi "sınır" kelimesini polis, gümrük memurları ve kaçakçılıkla bağlantılandırırdığından, kızında bir nevi yasadışı eğilim bulmuş gibi davranmıştı. Zaten güvenmediği kızından iyice şüphe eder olmuştu. Halbuki Feride'nin kız kardeşleri için "sınır" kelimesi sadece "kenar" fikrini çağırırtıyordu, kenar fikri de ölümcül bir uçurum görüntüsünü. Belki de bu sebepten ona karşı son derece temkinli davranmışlardı, metrelerce yükseklikteki bir duvarın üzerinde yürüten ve her an düşürme ihtimali olan bir uyurge-zermiş gibi. Öte yandan Cicianne tamamen farklı yorumlamıştı "sınırdaki kişilik" teşhisini. Sınır kelimesi dantel kenan gibi bir şey hatırlattığından daha da büyük bir ilgi ve yakınlıkla incelemişti en deli torununu.

Yakın zamanda Feride, herkesin böyle kafasına göre yorumladığı "sınırdaki kişilik" teşhisinden kimsenin değil yorumlamak, telaffuz dahi edemediği başka bir teşhise göç etmişti: "hebephrenik şizofreni". O gün bugündür bu yeni isimlendirmeye sadık kaldığı söylenebilirdi. Teşhis ne olursa olsun, ne kadar değişirse değişsin, kendi hayal ülkesinin kurallarına göre yaşıyordu Feride. Göz temasının mümkün olduğu o ender anlarda göz bebeklerine bir kez bakmak yeterli sıradan bir insan olmadığını ve o gri-yeşil gözlerin ardında muhayyilesinin ne denli derin, nasıl da delişmen olduğunu anlamak için.

Ama temmuz ayının bir ilk cuması Zeliha ablasının doktorlarla duyduğu nefreti kaale almadı. Yemeğe oturur oturmaz gün bo-

yu bir şey yemediğini hatırlamıştı. Hızlı hızlı bir çörek indirdi gövdeye, bir bardak ayrık koydu kendisine, bir dolma daha aldı önüne ve aniden durdu içinde-giderek büyüyen ifşa arzusunu sa lıverdi:

"Bugün jinekologa gittim.;

"Aman! Jinekologlar...!" diye cırladı Feride gene ama konuşmasıyla susması bir oldu. Bunun ötesinde bir yorumda bulunamadı. Ne de olsa cümle doktor Jtaifesi içinde jinekologlar en az aşına olduğu kesimi oluşturuyordu.

"Bugün kürtaj olmak için jinekologa gittim," diye bitirdi cümlesini Zeliha, kimseye bakmadan.

Banu elindeki tavuk kanadını düşürüp yutkundu; Çevriye dudaklarını büzüp ağlamaklı oldu; Feride önce bir çığlık ardından bir kahkaha attı; anneleri Gülsüm başını ellerinin arasına alıp kafasını aniden mengeneye sıkıştırmışlar gibi inledi ve Cicianne... sevgili Cicianne sakın sakın yayla çorbasını içmeye devam etti. Belki de son zamanlarda kulakları iyice duymaz olduğu için. Ya da belki bunama başlangıcından mustarip olduğu için. Kim bilir belki de ortada o kadar da büyütecek bir şey olmadığını düşündüğü için. Cicianne'nin sağ sol belli olmazdı ki.

"Bebegini mi öldürdün? Nasıl yaparsın?" diye sordu Çevriye dehşetle.

"Bebek değil!" dedi Zeliha omuzlarını silkerek. "Şu aşamada olsa olsa *phıt* sayılır. Hani 'o seni bir kan *phıt*sından yarattı' diyor ya Kuran, öyle işte. *Phıtıcık* kelimesi hem dine hem bilime daha uygun olur!"

"Dinmiş! Bilimmiş! Ne dindar ne bilimselsin sen..." diye atıldı Çevriye, hiddetinden titreyerek. "Olsa olsa soğuk nevalessin sen! Kalpsiz vicdansız!"

"İyi de daha bitmedi," dedi Zeliha, sakın, kararlı. "Madem *phıtıcıkla* aranız bu kadar iyi, müjdem i isterim ey ahali! Kimseyi öldürmedim!" Zeliha ablasına döndü. "İstemediğimden değil aslında İstedim! *Phıtıcığı* ebediyen aldımık istedim ama bir şekilde olmadı. Ben kovdum ama o gitmedi..."

"Ne demek bu?" diye sordu Banu, yüzü allak bullak.

Zeliha bir anlığına durakladı, nasıl bir açıklama yapacağını tartarak. Derken aniden sesini yükseltti: "Çünkü Allahü Teala bu akşam bana bir mesaj gönderdi!"

Böyle okkalı bir iddiayı kendisinin gibi dindar ve her şeyi büyültmeye namzet bir aileye söylemenin yakışık almayacağını biliyordu bilmesine de dizginleyemedi kelimelerini. "Bir yanımda doktor bir yanımda hemşire, uyuşturulmuş vaziyette yatırdım. Her şey bitti bitecek. Bir-iki dakika sonra operasyon başlayacak, bebek gidecek! Ebediyen! Ama tam ameliyat masasında bilincimi kaybetmek üzereyken yakınındaki bir camiden ikindi ezanı okunmaya başladı... Ezan kadife gibi yumuşaktı. Bütün vücudumu sardı. Sonra ezan daha bitmeden kulağıma bir meleğin fışıldadığını duydum: Ey Zeliha, bu çocuğu öldürmeyeceksin!"

Çevriye gayri ihtiyari yerinde sıçradı, Feride sinirli sinirli öksürdü, Banu bir dikişte bir bardak su içti, anneleri Gülsüm ise alnını ovuşturmaya başladı. Sadece uzaklarda, muhtemelen buradalar dan çok daha masalmsı, çok daha yaşanılsı bir diyarda gezinen Cicianne hiç oralı olmadı. Yayla çorbasını bitirmiş, sabırla sıradaki yemeği beklüyordu.

"Sonra..." diye hikâyesine devam etti Zeliha. "Bu ulvi ve esrarengiz ses şöyle buyurdu: Ey Zeliha! Ey fazelettî Kazancı ailesinin hayırsız evladı! Ey bu ailenin yüz karası! Bırak rahmindeki çocuk yaşasın! Şimdiden bilemezsin ama bu çocuk büyüyünce lider olacak. Padişah olacak!"

"Sanki padişah mı kaldı!" diye araya girdi Çevriye, öğretmenlik daman kabarmıştı gene.

"Ey Zeliha kulum! Ey günahkâr kulum, ey cehennem ateşlerinde yanısı kadın," diye kendi kendine haykırmaya devam etti Zeliha hiç oralı olmadan. "Senin işlediğin günahlara rağmen, sana rağmen pür-i pak olacak bu çocuk. Herkese örnek olacak! Sırf bu ülke değil, Ortadoğu ve Balkanlar değil, bütün dünya duyacak evladının adını. Bu kız çocuğu kitleleri peşinden sürükleyecek ve insanlığa banş ve adalet getirecek!"

di ailede, birisi dolunayda sarhoş yüzerken boğulmuş, birisi takımın kupayı kazanmasını kutlayan azıllı bir taraftarın kaza kurşunuyla göğsünden vurulmuş, bir diğeri kanalizasyon sistemini yenilenen belediyenin açtığı iki metrelik çukura düşmüştü. Tabii bir de hiç sebep yokken kendini vuran, ikinci göbekten akraba, Ziya isminde bir kuzen vardı.

Nesiller boyu, adeta yazılı olmayan bir kurala uyarçasına, aniden, vakitsiz oluvermişti Kazancı soyağacındaki erkekler. Son kuşaklarda en uzun yaşayanı kırk birine gelebilmişti ancak. Sakınmak da kâr etmiyordu sanki. Mesela kaderden kaçmaya kararlı bir uzak yeğen sağlıklı bir hayat sürmek için azami özen göstermiş, aşın yemekten, fahişelerle yatmaktan, azıllı taraftarlarla temastan, alkolden ve her türlü uyuşturucudan uzak durmuş, en nihayetinde yanından geçtiği bir inşaattan üzerine düşen beton tarafından ezilmişti.

Sonra bir de Celal vardı, Çevriye'nin derinden sevdiği ve bir kavgada kaybettiği, aynı zamanda ikinci derece akrabası olan kocası. Halen açıklığa kavuşmayan sebeplerden dolayı Celal rüşvet suçuyla iki yıl hapse mahkûm edilmişti. Tahliyesine az bir zaman kala ölüm haberi gelmişti. Kavgada ölmüştü. Ama öyle bir yumruk ya da darbeyle değil, yumruklanan mahkûmları seyretmek için kendine daha iyi bir seyirlik yer ararken yüksek voltajlı bir elektrik kablосуna basarak kaybetmişti hayatını. Kocasını kaybettikten sonra Çevriye evlerini satmış, yaşama arzusunu yitirmiş, neşesiz bir tarih öğretmeni olarak Kazancı hanesine göç etmişti. Okulda nasıl kopyaya şamataya karşı savaş açmışsa, evde de patrtıya karşı savaşmakta kararlı olduğundan, ömrü devamlı birilerini azarlamakla geçiyordu. Kazancı ailesi Çevriye'nin öğrencilerine acırdı içten içe. Bilmedikleri, Çevriye'nin öğrencilerinin de ailesine acımakta olduğuydu.

Ailedeki erkeklerden söz edince, tabii bir de Sabahattin Enişte vardı; Banu'nun yumuşak kalpli, iyi huylu ama o nispette de çekingен kocası. Kâğıt üzerinde hâlâ evli oldukları halde balayından sonraki kısa bir dönem hariç, Banu kendi evinde kocasıyla

Zeliha aile fertlerine baktı göz ucuyla. Boş ve donuk yüzler buldu etrafında.

"Neyse canım, uzun lafın kısısı *phıttıkk* bir yere gitmedi! Müjdemo isterim valla! Bebek hâlâ karnımda! Yakında şu masaya bir tabak daha eklenecek demektir."

Derin bir sessizlik oldu masada. Hiç bitmeyecek gibi di sesizlik, tabii eğer anneleri Gülsüm hiddetle atılmasa. "Piç!" diye inledi Gülsüm. "Bu aileye evlilik dışı bir çocuk mu getiriyorsun? Bir piç!"

Kelime kesif bir duman gibi yükseldi, kıvrıldı, oyalandı havada.

"Utan utan! Bunca zaman hepimizi rezil rüsva ettiğin yetmedimi?" Gülsüm'un yüzü öfkeden çarpılmıştı. "Şu hizmete bak, şu hallere... Boya küpüne düşmüş gibi makyaj, avuç kadar etekler, bi karış topuklar! Böyle... böyle orospular gibi giyinirken olacağı budur. Beyoğlu'ndaki kaldırım yosmaları bile senden daha namusludur ya. Yat kalk Allah'a şükret. Şükret ki bu ailede erkek yok. Yoksa seni sağ komazları bileşin."

Aslında o kadar da doğru sayılmazdı bu tespit. Öldürme kısmı değil de, ailede erkek olmaması kısmı. Erkekler vardı ne de olsa. Bir yerlerde, bir zamanlar. Ama Kazancı ailesinde kadından çok daha az erkek olduğu doğruduydu. Adeta soyun üzerindeki bir lanet gibi, Kazancı erkekleri nesiller nesiller boyu gitgide daha erken çekip gitmişti öte dünyaya. Mesela Cicianne'nin kocası Rıza Selim Kazancı altmışına varmadan bir gün aniden nefes alamaz olmuş, küt diye düşüp ölmüştü. Sonraki nesilde Levent Kazancı elli birinci yaşgününi göremeden kalp krizinden rahmetli olmuş, babasıyla dedesinin izinden gitmişti.

Bir Rus hayat kadınıyla Moskova'ya kaçan, orada aile soyağacının lanetinden korunacağını sanan bir büyük amcaları vardı. Sonunda kadın bütün parasını çalmış, amca da St. Petersburg'da donarak ölmüştü; bir diğеr akraba otolyolda körkütük sarhoş karışdan karşıya geçmeye çalışırken bir arabanın çarpmasıyla ebedi istirahatgâhına intikal etmişti; yirmi yaşlarında ölen yeğenler var-

kalmak yerine zamanının çoğunu ailesinin konağında geçirmişti. Fiziksel uzaklıkları öyle dikkat çekiciydi ki, Banu ikiz oğlanlara hamile kaldığında, herkes bu hamileliğin teknik olasılığı üzerine şakalar yapmıştı. Ancak bütün Kazancı erkeklerini bekleyen meşum kader ikizleri daha bebekken yakalamıştı. Küçük oğullarını çocuk hastalıkları yüzünden kaybeden Banu temelli ailesinin evine taşınmış, kocasını ara sıra ziyarette gider olmuştu. Gittiğinde onu hâlâ seven bir eş bulurdu karşısında. Gene de yuvasında kalmaz, kalamaz, apar topar dönerdi aile ocağına.

Son olarak tabii bir de Mustafa vardı; bu neslin tek erkek çocuğu, dört kızın arasına Allah tarafından bahşedilmiş kıymetli mücevher.

Nasıl da istemişti Levent Kazancı kendi soyadını taşıyacak bir erkek evlat sahibi olmayı... oğlan babası olma saplantısı öyle büyüktü ki, Kazancı ailesinin dört kızı çocukluklarının her aşamasında davetsiz misafir gibi hissetmişlerdi kendilerini. Levent-Gülsüm Kazancı çiftinin ilk üç çocuğu kız olmuştu. Önce Banu, sonra Çevriye ve ardından Feride... Kızlar varlıklarını bir "önsöz" olarak görmüşlerdi senelerce, esas kitaptan önce yazılmış bir önsöz, beklenen şarkıyı önceleyen peşrev, beklenen oğlan çocuğundan önce geliveren gereksiz, geçici aşamalar... Nihayet dördüncü çocuk oğlan olmuştu: Mustafa. Beşinci ve en küçük çocuk Zeliha'ya gelse, doğmasının tek sebebi oğlan tutturana ebeveynlerinin şanslarını bir kez daha denemek istemiş olmalarıydı. *Belki gene oğlan olur...* Zeliha'ya sorsanız, peşrevden de kötüydü son nota olmak, önsözden betardi sonsöz muamelesi görmek.

Önsöz ya da sonsöz fark etmez, aslolan ortadaki metindi bu ailenin kitabında. Kıymetliyi Mustafa. Hal böyle olunca, doğduğundan itibaren Kazancı sülalesindeki erkekleri yakalayan lanetten onu korumak için bir dizi tedbir alınmıştı. Bebekken göz-boncuklan ve muskalarla kuşatılmış, yürümeye başladıktan sonra hep göz önünde tutulmuş, sekiz yaşına kadar saçları kesilmemişti, kız çocuğu gibi dolaşırsa Azra'il'i aldatabileceğim umarak. Birisi çocuğa ne zaman seslenecek olsa "kızım!" derdi, "kızım,

gel buraya!" Yirmi yaşına bastığında Mustafa'yı olabildiğince uzağa gönderme karan alınmıştı oybirliğiyle. Hem buralardan uzaklaşırsa kaderinden daha uzun süre kaçabileceği umuduyla, hem de doğrusunu söylemek gerekirse, ailesi dışında kimseye doğru dürist seğinemediğinden mecburen alınan bir karardı bu. İyi bir öğrenci olduğu halde Mustafa'nın lise hayatı sosyalleşme beceriksizliği yüzünden berbat geçmişti. Evinde kral kesilmeye alışkın olan çocuk, sınıfta nice öğrenciden sadece biri olmayı kabullenemiyordu. Evinde nasıl özel ise, okulda da öylesine ayrıcalıklı ve biricik olmaya kalkışması, en nihayetinde tamamen arkadaşsız kalmasına sebep olmuştu. Zamanla öyle gözden düşmüştü ki Mustafa, annesi Gülsüm onun için bir mezuniyet partisi vermede kalktığında, davet edecek arkadaş bulamamıştı.

Evinin dışında öylesine yalnız ve antisosyal, evindeyse böylesine kuşatılmış bir halde geçen her yağsünüyle Kazancı erkeklerinin akıbetine adım adım yaklaşıyordu Mustafa. Bu şartlar altında oğlanı bir müddet yurtdışına göndermek yapılabilecek en iyi şey gibi gelmişti. Gerekli parayı temin etmek için Cicianne'nin mücevherleri satılmış ve bir ay önce Kazancı ailesinin biricik erkek evladı. Ziraat ve Biyosistem Mühendisliği okumak ve inşallah ömrüne ömür katmak üzere Amerika'ya, Arizona Üniversitesi'ne doğru yola çıkmıştı.

Velhasıl temmuz ayının bu ilk cumasında Gülsüm, ailede erkek olmadığı için şükretsin diye Zeliha'yı azarladığında, az da olsa bir haklılık payı vardı. Zeliha bu lafa cevap vermek yerine, masadan kalktı, bu çatı altındaki tek eril varlığı bulmak ve beslemek için mutfağa gitti.

Üçüncü Paşa'yı kedinin ismi, her zaman obur, doymak bilmez tekir bir kedi yavrusu.

Kazancı konağında, tıpkı insanlar gibi kedi nesilleri de birbirinin ardı sıra gelip gitmişti. İnsanların aksine kediler hep ecelleleriyle ölmüştü ama, istisnasız hepsi yaşlılıktan gitmişti. Her ne kadar bütün kediler kendilerine has karakterlerini korusalar da genel itibariyle evin kedi soyunda birbiriyle rekabet halinde olan iki

gen hâkimdi. Bir tarafta 1930'larda Cicianne'nin genç bir gelin olarak yanında getirdiği uzun tüylü, basık burunlu, bembeyaz İran kedisinden (mahalledeki komşular "çeyizi hepi topu bu kedi herhalde" diye dalga geçmişlerdi) gelen "asil" genler vardı. Öteki tarafta beyaz İran kedisinin evden kaçtığı sırada çiftleşmeyi başırdığı, tam olarak tespit edilememiş ama belli ki tekir türünden bir sokak kedisinden gelen "sokak" genleri. Birbiri ardı sıra gelen nesiller boyu bu iki genetik özellikten kâh biri kâh öteki galip gelirdi bu çatı altında doğan kedilerde. Bir süre sonra Kazancılar kedilere farklı isimler bulmayı bırakmış, sadece kedi şecerelerini takip etmeye başlamışlardı. Doğan yavru aristokrat tarafa benziyorsa, yani uzun tüylü, yassı burunlu ve beyazsa, ona annesinin soyu olduğunu tescil eden bir isim veriyorlardı: Birinci Paşa, İkinci Paşa, Üçüncü Paşa... Yok eğer yavru sokak kedisinin soyundan geliyorsa adını sırasıyla "Sultan" koyarlardı: Birinci Sultan, İkinci Sultan, Üçüncü Sultan... Şüphesiz Paşa'dan daha üstün bir isimdi Sultan, sokak kedilerinin kendilerine yeten özgür ruhları olduğunun, kimselere dalkavukluk etmeye ihtiyaç duymadıklarını nın göstergesi.

Seçilen isimler kedilerin karakterlerine yansımıştı sanki. Asilzadeler ürkek, muhtaç ve sakin, soba başı tipleri olurdu; işleri güçleri yalanmaktı, ne zaman biri başlarını okşasa insan temasının bütün izlerini silmeye çalışıncasına yalanmaya koyulurlardı. Halbu ki ikinci genleri taşıyan tekirler her daim daha ceval daha meraklı olmuşlardı; yerlerinde duramayan, illaki her şeye burunlarını sokan tipler, çikolata yemek gibi tuhaf, lüks alışkanlıklara sahip olmaları da cabası.

Üçüncü Paşa'ya gelince, o asilzade soyunun tüm özelliklerini haizdi, etrafında nadide porselenler varmış gibi vakur bir ritimle yürürdü daima. Her fırsatta uygulamaya koyduğu iki meşalesi vardı: elektrik kablolarını kemirmek ve peşlerinden koşturamayacak kadar tembel olduğundan, kuşlarla kelebekleri gözlemlemekle yetinmek. İkinci uğraşından bıkanabilir ama birinciden asla. Evdeki hemen hemen bütün elektrik kabloları iki-üç kere isin-

miş, soyulmuş, dişlenmiş, tahrip edilmişti. Ne kadar yaşlı olduğu düşünülürse, Üçüncü Paşa'nın epeyce bir elektrik çarpmasını gayet iyi atlattığı anlaşılıyordu.

"Paşa, oğlum... gel bakalım, bak ne var burada!" Zeliha bir dilim kaşar peyniri uzattı. Kediye kaşar yedirdiğini görse köpürürdü annesi. Gizli bir keyifle biraz daha kaşar verdi kediye.

Sonra önlüğünü takıp lavaboyu köpüklü suyla doldurdu ve başladı tabaklar, bardaklar, tencereler yığını ova ova yıkamaya.- Nihayet bulaşıkları bitirip sakinleştiğinde, ayaklarını sürüyerek geri döndü yemek odasına. Orada "piç" kelimesini hâlâ havada asılı buldu, annesi de hâlâ somurtuyordu.

Birisi tatlıyı getirmeyi hatırlayana kadar iğreti bir sessizlik hüküm sürdü odada. Neyse ki çok geçmeden ayaklandı Çevriye. Kocaman bir tencereyle çıkageldi. Küçük kâselerle dökülmüş sütlacı ikram ederken tatlımsı, yatıştırıcı bir koku doldurdu odayı. Belli ki yeni yapılmıştı sütlac, soğumasını beklemeyeceklerdi. Çevriye talimli bir rahatlıkla sütlacı bölüştürmeye devam ederken, Feride de onun peşinden bütün kâselere hindistan cevizi serpmeye koyuldu.

"Tarçın olsa daha iyi olurdu," diye mızıldandı Banu birden.

Tarçını unutmayacaktın..."

Zeliha usulca yaslandı sandalyesine, görünmez bir sigarayı rmuş gibi derin bir nefes çekti. Yorgunluğunu, bıkkınlığını, korkularını nefesiyle beraber azar azar salıverirken, günboyu yakasını bırakmayan o kayıtsızlık yoyosunun yeniden inip çıktığını hissetti. Temmuz ayının bu ilk cuması, bu uzun lanetli gün boyunca yaşananlar (ve yaşanmayanlar) asla unutulmayacaktı.

Hindistan ceviziyle kaplı sütlac kâselerine dikti bakışlarını, istemediği şeylere sebep olacaktı, istemediği bir şeye gebe... Nice sonra, bakışları hâlâ tarçınsız sütlaca odaklı halde ve hiç de kendi sesine benzemeyen kibar, kadifemsi bir sesle mırıldandı:

"Üzgünüm..." dedi Zeliha. "Çok üzgünüm."

İkinci Bölüm

NOHUT

S

üpermarketler asabı bozuk ye kafa-sı karışık kadınlar için tuzaklarla dolu tehlikeli yerlerdir. En azın-dan Rose gibi kadınlar için.

Ne zaman süpermarkete girse ihtiyacı -olmayan bir sürü ıvr zıvın sepetine dolduruyor Rose. Ama bu sefer âynihatayı tekrarlama-maya kararlı. Bu kez *hakikaten* ihtiyacı olan şeylerden başkasını almayacak. Söz verdi kendine. Bu kararlılıkla bebek bezlerinin bulunduğu koridora yollandı. Hem oyalanmanın zamanı değildi. Küçük kızını park yerinde arabanın içinde bıraktığı için huzursuz olmuştu. Ne demeye bırakmıştı ki bebegini arabada bir başına? İşte bu da yapar yapmaz pişman olduğu ama geri döne-medığı, düzeltemediği hatalarından biri olarak kalacaktı. Doğru-sunu söylemek gerekirse, bu tür hadiseler son aylarda ürkütücü ölçüde çoğalmıştı... kesin konuşmak gerekirse, tam tamına üç bu-çuk aydır. Günbegün, haftabe hafta cehennem azabı yaşadığı, ger-çeği kabullenmemekte direndiği, kadere karşı çırpına çırpına mü-cadele ettiği, durmadan ağlayarak geçirdiği ve nihayet evliliğinin sona erdiğini idrak ettiği şu son üç buçuk ay... Evlilik denilen ku-rum, insanı sonsuza kadar sürecine inandırıp ardından pat diye ortada bırakan bir yanılsamadan başka neydi ki sonuçta? Ba-yat bir şaka gibi. Ama şakayı yapan değil de şakaya maruz kalan kişi olmak en beteri idi. Evliliğin bitmesi her iki taraf için de ağır

olsa da, bitiren sen değilsen daha da zordu bu tatsız şakaya güle-bilmek. Madem bitecek, bari süründürmeden sona erebilseydi. Sürüncemede kalması, yalpalaması, noktalanmadan evvel uzun uzun can çekmesi belki de en beteri idi. Bu sürünceme insana hâlâ bir şeylerin düzelebileceği ümidini veriyordu. Kof bir ümit. Umutsuz bir durum karşısında umuda sarılmaktan daha vahim, daha aptalca ne olabilirdi ki? Üç buçuk ay süren bu yalpalamadan sonra şimdi artık Rose'un tek istediği kendi yoluna gitmekti. Ay-nen böyle, kendi yoluna, hiç mi hiç arkasına .bakmadan hem de. Kararlıydı Rose. Eğer tüm bunlar Tann'ın onu içinden geçmeye zorladığı bir nevi ıstırap tüneliyse, bu karanlık dehlizden alınının aklıyla çıkacak ve çıktığında bambaşka bir kadın olacaktı.

Azmini dışa vurmak jstercesine gütmeye çalıştı ama nafile. Tuhaf, boğuk bir ses çıkardığıyla kaldı'sadece. İçini çekti Rose; iki kat sıkıntılı bir iç çekiş, ne de olsa hiç uğramasa daha iyi ede-ceği bir koridordan geçiyordu şu anda: Şekerlemeler ve Çikolata-lar Reyonu.

Karbonhidrat Rejimi Yapanlar İçin Şekersiz Vanilya Aromalı Bitter Çikolata rafının önünden geçerken zınk diye durdu. Bir, iki... tam beş adet aldı. Karbonhidrat rejimi filan yaptığı yoktu. Ama ürünün ismi kulağına hoş geliyordu; daha doğrusu bir şey-leri, *herhangi bir şeyi* denetliyor olma hali hoşuna gidiyordu. Ha-yatın üzerinde söz sahibi olmasan bile vücudun üzerinde söz sa-hibi olabilirsin, etrafındakileri cezalandırmasan da vücudunu ce-zalandırabilirsin hiç olmazsa. Dağınık bir ev kadını, savruk bir eş ve berbat bir anne olmakla itham edilmekten öylesine bıkip usan-mıştı ki Rose, artık can atıyordu bunun aksini kanıtlamaya, irade-sini ortaya koymaya.

Supermarket arabasını bir başka reyona çevirmesiyle kendini yeni bir aburcubur koridorunda bulması bir oldu. Çocuk bezleri hangi cehennemdeydi? Gözleri hindistan cevizli şekerleme pa-ketlerine takıldı; ardından arabada bir, iki... altı paket birden bit-i-verdi. *Yapma Rose yapma... Daha bu ikinci koca bir kutu vişneli dondurma yedin... Daha şimdiden bir sürü kilo aldın... Benliğin-*

den gelen ikaz yeterince yüksek çıkmamıştı. Yine de bilinçdişında bir yerlerde bir suçluluk düğmesini harekete geçirmiş olacaktı ki, Rose'un zihninde kendi sureti beliriverdi o anda. Oysa daha az evvel, hani organik marulların oradan geçerken, arkadaki enli aynaya bakmamayı başarmış, görüşünü savunurmuştu başından. Ama şimdi zihnindeki hayali aynadan onu süzüyordu görüntüsü. Kendine baktı. Genişleyen kalçasını, yayılan baldırlarını üzüntüyle süzse de çıkık elmacık kemiklerine, altın şansı saçlarına, buğulu mavi gözlerine ve mükemmel kulaklarına gülümsemeyi başardı. Kulaklar insan vücudunun en güvenilir organlarıydı. İnsan ne kadar kilo alırsa alınsa kulakları tıpatıp aynı kalıyordu, daıma sadık, daıma vefalı.

Maalesef kadın vücudunun geri kalanı için durum böyle değildi. Kadın vücudu zerre kadar sadakat bilmeyen nankör bir yığındı. Ögle değışkendi ki bedeni, nasıl sınıflandıracağını bile bilmiyordu. Mesela "armut biçimli" kategorisinde olsa, kalçasının omuzlarından daha geniş olması gerekirdi. "Elma biçimli" olsa karından ve göğüs çevresinden kilo almaya yatkın olurdu. Sağlıklı Yaşam Dergisi kadın okurlarını böyle sınıflandırıyor: armutgiller ve elmagiller. Oysa hem armutların hem de elmaların özelliklerine sahip olan Rose, bu durumda tam olarak hangi kategoriye girdiğini kestiremiyordu, tabii eğer "mango biçimliler" diye ayrı bir kategori yoksa, altı kalın, ortası kalın, üstü kalın olanlar için... "*Aman neyse ne,*" diye düşündü. Fazla kiloları verecekti nasılsa. Şu reziller-rezili-boşanma-serüveni biter bitmez yepyeni bir kadın olacaktı. "Aynen böyle!" diye geçirdi içinden. Rose "evet" kelimesi yerine "aynen böyle" derdi. "Hayır" yerine de "katiyen!"

Aynen böyle! Bambaşka bir kadına dönüşüp, kıymetini bilmeyen eski kocasını ve onun o dırdırıcı kalabalık sülalesini şaşırtacaktı. Düşünmesi bile güzeldi bunu, hayali bile cezbedici. Bu fikirle keyfi yerine gelmiş olmalı ki gülümsedi; bulunduğu koridoru şöyle bir alıcı gözle taradı. Elleri ondan bağımsız hareket edercesine kendiliğinden uzanıverdi raflara - Tereyağı Danimarka Kurabiyeleri. Rengârenk Meyveli Turtacıklar, Siyah Meyânköklü

Şekerleme Topları, Sanmtırak Akide Şekerleri... bunları arabaya atar atmaz arkasından kovalayan varmış gibi hızlandı. Ama tatlı bağımlılığına yenik düşmek vicdanının tetiklemiş olacaktı ki, çok geçmeden kendini daha derin bir pişmanlıkla boğuşur vaziyette buldu. *Nasıl olmuştu da bebeğini arabada tek başına bırakabilmişti? Nasıl yapabildin bunu Rose...* Gün geçmiyordu ki Arizona televizyonunda evinin önünden kaçınılmış bir çocukla ya da ihmalden hüküm giymiş bir anneyle ilgili haberler yayınlanmasın. Önceki hafta Tucson'lu bir kadın yemek yapıyorum diye evini ateşe vermiş ve içeride uyuyan iki çocuğu ölümden son anda kurtarılmıştı. Mazallah buna benzer bir hadise başına gelse, kayınlidesinin zil takıp oynayacağını düşündü Rose. Kadirimutlak kaynana müsveddesi o cadaloz^{*}Şuşan, torununun vesayetini almak için anında dava açardı herhalde.

Zihnindeki karanlık senaryolara gömülen Rose'un içi titredi. Son zamanlarda bir parça dalgalanmıştı doğrudu; hayatı önemi olmayan şeyleri unutuyordu, mesela kredi borçları, telefon faturaları... ama kimse, aklı başında hiç kimse onu kötü bir anne olmakla suçlamazdı! Katiyen! Bunu hem eski kocasına, hem de kocasının o kâbusatan beteri Ermeni sülalesine kanıtlıyacaktı. Kocasının ailesini yabancı bir memleket, bir öte diyar gibi algıyordu Rose. İnsanların telaffuzu imkânsız bir soyadı taşıdıkları ve bilinmesi mümkün olmayan sırlara sahip oldukları bambaşka bir ülke. Rose orada kendini hep yabancı hissetmişti, ne yaparsa yaparsın *odar*^{*} olduğunun bilincinde olmuştu daıma - bu yapışkan kelime daha ilk günden yapışmıştı üstüne.

İnsanın fiziksel olarak ayrı olduğu birine halen zihinsel ve duygusal olarak bağılı olması ne korkunç şeydi. Niye çıkartıp atamıyordu eski kocasını benliğinden? Toz duman dağılıp boşanma gerçekleştiğinde, bir-yıl-sekiz-ay süren keleşek ömrü evliliklerinden geriye kalan dipsiz bir gücenklik duygusuydu ve bir de bebek.

^{*} (Erm.) Ermeni olmayan.

"Bana kalan sadece bunlar..." diye mırıldandı Rose kendi kendine. Boşandıktan sonra bir nekahat devresi geliyordu ve travma ertesi bu dönemin en büyük yan etkisi gevezelik olmalıydı. Boşanmak insanı konuşkanlaştırmıyordu. Ne kadar konuşursan konuş, söyleyecek lafın bitmiyordu. Nitekim Rose haftalardır zihninde Çakmakçıyan ailesinin tek tek her üyesiyle tekrar tekrar kavga etmiş, karşı tarafın savlarını başarıyla çürütüp kendini azimle savunmuş, her seferinde galip gelmiş, boşanma sürecinde bir türlü dile getirmeyi başaramadığı ve o zamanda beri içinde ukte kalan şeyleri döne dolaşa sayıp dökmüştü kafasında.

Ama ne fayda! Bir duyan olmadıktan sonra... İçini çekti.

İşte oradalar! Latekssiz, süper-emici bebek bezleri. Bunları arabaya yerleştirirken saçları kırılmış, keçi sakallı, orta yaşlı bir adamın kendisine gülümsediğini fark etti. "Ne dikkatli, ne özenli bir genç anne," diye düşünmüş olmalıydı adam. Doğrusu Rose anneliğinin seyredilmesinden hoşlanırdı, şimdi de seyirci bulmanın keyfiyle gülümsemekten kendini alamadı. Bu ruh haliyle uzandı Aloe Veralı, bahar meltemi esanslı bir kutu ıslak mendile. Onu da koydu arabaya. Tann'ya şükür *birileri* anneliğini takdir ediyordu. Daha fazla takdir ve ilgi görme arzusuyla, bebek eşyaları koridorunda bir aşağı bir yukarı gezinmeye başladı. Her seferinde aslında almaya hiç mi hiç niyetli olmadığı halde şimdi alamamak için sebep göremediği yeni bir ürün buluyordu: üç şişe antibakteriyel pişik losyonu, banyo suyu aşın sıcak olduğunda bas bas öterek ikaz eden bebek banyosu emniyet ördeği, küçük parmakları korumak için altılı plastik kapı muhafaza seti, Maymun-Max çöp kutusu, içi su dolu, kelebek şeklinde diş kaşıyıcı... Hepsini arabaya koydu. Şimdi kim kalırsa da ona sorumsuz anne diyebilirdi ki? Minik kızının ihtiyaçlarını dikkate almamakla kim suçlayabilirdi onu? Bebek doğduğunda üniversite eğitiminin bile vazgeçmemiş miydi? Bu evliliği sürdürmek için bütün gücüyle çalışmamış mıydı? Zaman zaman kendini hâlâ üniversite öğrencisi olarak hayal ederdi Rose, hâlâ bakire ve evet, hâlâ incecik. Kısa süre önce üniversite kafeteryasında bir iş bul-

muştu; kendini öğrenci gibi görmeye yardımcı olabilirdi bu ama diğer iki hayaline faydası yoktu.

Sonraki koridora geçtiğinde Rose'un yüzü buruştu. Uluslararası Yiyecekler Reyonu.

Patlıcan soslan ve yaprak salamura kavanozlanna sinirli sinirli baktı. Patlıcan matlıcan yok artık! Sarma marmar yok! Acayip etnik yemekler yemek zorunda kalmayacaklardı bundan böyle. O iğrenç kavurmanın görüntüsü bile midesini kaldırmaya yetiyordu. Bundan böyle canı ne çekerse onu pişirecekti. Kızı için hırki Kentucky yemekleri yapacaktı. Hamburger mesela... Hamburger sosis biftek üçlemesini düşününce yüzü aydınlandı. "**Aynen** böyle!" dedi kendi kendine. Dahası tavada yumurta, akçağaç şurubuna batırılmış gözlemeler, soğanlı sandviçler, mangalda koyun pirzolası, kızarmış patates... velhasıl özbeöz Amerikan yemeği yiyeceklerdi bundan sonra... Her sofraya oturduğunda görmekten gına getirdiği o vıcık vıcık yoğurtlu içecek yerine de elma suyu içeceklerdi! Bundan böyle günlük menülerini Amerikan Mutfağında seçecekti, patates püresi ya da kırmızı et... ya da... nohut. Bu yemekleri hiç şikâyet etmeden hazırlayacaktı. Tek ihtiyacı, günün sonunda karşısında nezaketle oturup, pişirdiklerini tebessümle yiyecek efendi bir kocaydı. Onu ve pişirdiği yemekleri gerçekten sevecek bir adam. Aynen böyle! Rose'un **ihiti-yacı** olan buydu: kalabalık bir sülalesi, etnik kimliği, zor telaffuz edilen adları ve yıllanmış sırılsıklam olmayan basit bir sevgili; nohut yahnisinin kıymetini bilecek bir erkek.

Oysa bir zamanlar Barsam'la birbirlerine nasıl da âşıktilar. Barsam'ın sofraya konan yemeğin farkında bile olmadığı, en azından içindekileri umursamadığı bir dönem olmuştu, zira gözü başka yerde olurdu, Rose'un gözlerinin içinde, öylesine aşk ve arzu dolu. O şevhetti günlerini hatırlayınca Rose'un yanakları yandı ama hemen ardından gelen dönemi düşününce birden buz kesti. Heyhat, göz açıp kapayana kadar eşinin o korkunç altesi meydana çıkmış ve sahneyi sonsuza kadar hükümleri altına almıştı. Bunu izleyen haftalarda Barsam ile Rose'un birbirlerine olan sev-

gileri gitgide aşınmış, damla damla azalmıştı. *O Çakmakçıyan çetesi karga burnunlarını evliliğime sokmasa*, diye düşündü Rose düşmanca, *hâlâ yanımda olacaktı kocam*. Derin bir of çekti. *"Sahi neden sürekli evliliğimizde burnunu sokup durdun?"* diye sordu, koltuğunda oturmuş, elinde örgüsü, gene bebek battaniyesi öreren gözünde canlandırdığı Şuşan'a. Ama ne hayalindeki kayınvalidesi cevap verdi, ne de bu süre zarfında kaşlarını çatarak baktığı bamyı turşusu kavanozu. Rose dayanmadı, soruyu tekrar etti. Boşanma ertesi nekahat döneminin ikinci yan etkisi de bu olmalıydı: İnsanı sadece konuşkan değil, bir de ısrarcı yapıyordu. *"Neden bizi asla rahat bırakmadınız?"* Rose aynı soruyu teker teker kocasının üç kız kardeşine de sordu -Surpun Hala, Zaruhi Hala ve Varsenig Hala'ya- bir yandan da raflardaki babaganuş kavanozlarına hisımla baktığını fark etmeden.

Rose hızlı, keskin bir u-dönüş yaparak Etnik Yiyecekler koridorundan çıktı. O hisımla Konserve Yiyecekler ve Bakliyat koridorunun bir ucundan diğerine hızla ilerledi. Öyle kaptırmıştı ki kendini melankolisinin rüzgârına, neredeyse orada duran genç adama çarpacaktı. Delikanlı nohut markalarının dizili olduğu raflara bakiyordun dalgın dalgın. Bir saniye önce orada değildi kesin! Gökten inmiş gibi orada belirivermişti. Açık tenliydi; ince, orantılı bir vücuttu, ela gözleri ve ona meraklı, nerdeyse araştırmacı bir hava veren sivri bir burnu vardı. Kumral saçları kısaydı. Rose onu daha önce gördüğünden şüphelendi bir an ama ne zaman ve nerede olduğunu çıkaramadı.

"Çok lezzetliler, değil mi?" diye sordu Rose. "Maalesef herkes nohut yahnisinin kıymetini bilecek kadar duyarlı değil bu dünyada..."

O dalgınlıkla gafil avlanan genç adam yerinde sıcağı; yanındaki bitiveren pembe yanaklı, tombulca kadına döndü ve ellerinde nohut kutulanıyla değil de ahlaka mugayir cisimlerle yakalanmış-çasına kulaklarına kadar kızardı. Boş bulunduğu için savunması- nı henüz kuramamıştı.

"Kusura bakmayın..." dedi delikanlı sağ gözü üst üste değiri-

rip boynu sağa yatarken. Rose bu tiki utangaçlık işareti olarak alı- gladı.

Delikanlıyı hoş gördüğünü göstermek istercesine tatlı tatlı güldü Rose. O anda yüzünde beliren Sevimli-Tavşancık ifadesi- nin yanı sıra Rose'un Tabiat Anadan ilham alarak edindiği üç adet hayvansı rol modeli vardı. Karşı cinsle bütün münasebetlerinde dönüşümlü olarak bunları kullanırdı: tam bir sadakat hissi vermek istediğinde tercih ettiği Sadık-Köpek ifadesi; ayartmak istediğin- de kullandığı Şeytani-Kedi ifadesi ve eleştirildiğinde takındığı Kavgacı-Çakal ifadesi.

"Şimdi hatırladım seni nereden tanıdığımı..." dedi Rose bir- den sırtarak. "Seni daha evvel nerede gördüğümü hatırlamak için beynimi zorluyordum demindenberi. Arizona Üniversitesi'ndesin değil mi? Bahse girerim *quesadilla* seviyorsundur!"

Delikanlı her an kaçacakmış da ne yöne gideceğine karar ve- remiyormuş gibi koridora baktı.

"Cactus Grill var ya hani, orada part-time çalışıyorum," dedi Rose açıklık getirmek gayretileyle, "Öğrenci Demeginin ikinci ka- tındaki büyük lokanta, hatırladın mı? Genelde yemek servisi ya- pılan tezgâhın arkasında oluyorum; omeletler, quesadillalar... Ya- nım gün çalışıyorum, fazla para getirmiyor ama ne yaparsın? İda- reten. Aslında ilkokul öğretmeni olmak istiyordum. Belki gene dönerim üniversiteye..."

Delikanlı şimdi merakla Rose'un yüzünü inceliyordu, o yüz- deki her bir ayrıntıyı ezberlemek istercesine.

"Neyse işte, seni orada görmüş olmalıyım," dedi Rose. Göz- lerini şuhça kısp alt dudakını hafifçe ıslattı. Şeytani-Kedi ifade- sine geçti. "Geçen sene bebeğim olunca okulu bıraktım ama şim- di tekrar geri dönmeye çalışıyorum..."

"Öyle mi?" diye merakla atıldı delikanlı ama soruyu sorma- sıyla bir dişi eksikmiş gibi ağzını kapatıvermesi bir oldu. Eğer Rose ömrü hayatında daha evvel bir yabancı ile sohbet etmiş ol- saydı, *Yabancınn Tanışma Anı Refleksini* ayırt edebilirdi. Hani şu yurtdışında yabancı olarak yaşayanların, ilk kez birileriyle konu-

maya başladıklarında doğru kelimeleri doğru zamanda doğru telaffuzla söyleyememe korkularını. Delikanlının tutukluğunun ardındaki temel sebep işte bu reflekti. Ne var ki Rose, çocukluğundan bu yana etrafındaki her şeyin kendisiyle ilgili olduğunu varsaymayı âdet edinmişti. Bu yüzden de delikanlının sessizliğini kendisiyle ilgili bir durum olarak yorumladı. Telafi etmek için elini uzattı:

"Kusura bakma. Kendimi tanıtmayı unuttum. Adım Rose."

"Mustafa..." dedi delikanlı yutkunarak, adem elması yukan çıkıp indi.

"Nerelisin?" diye sordu Rose.

"İstanbul..." dedi kısaca.

Rose belli belirsiz bir panikle kaşlarını kaldırdı. Eğer Mustafa ömrü hayatında daha evvel bir Amerikalı ile sohbet etmiş olsaydı, *Yerlilerin Coğrafya Korkusu Refleksini* teşhis edebilirdi. Hani şu nice Amerikalı'nın dünya tarihi ya da coğrafyası hakkında yeterli bilgi sahibi olmadıklarını hissettikleri andaki refleksleri. Doğrusu Rose İstanbul'un nerede olduğunu hatırlamaya çalışıyordu. Acaba Mısır'ın başkenti miydi, yoksa Hindistan'da bir yer mi...? Kaşlarını çatmasının ardındaki sebep bu kafa karışıklığıydı. Ne var ki Mustafa ergenliğinden beri kadınlar tarafından beğenilmeme korkusu taşırdı. Bu yüzden de Rose'un yüzünde beliren ifadeyi kendi kifayetsizliğine yordu. Telafi etmek için konuşmayı kısa kesmeye çalıştı.

"Tanıştığımıza memnun oldum Rose," dedi, keskin bir aksanla. "Benim gitmem lazım..."

Çabucak nohut kutularını yerlerine koydu, saatine baktı, sepetini alıp yürümeye başladı. Gözden kaybolmadan önce "bay bay" diye mırıldandığını duydu Rose.

Gizemli arkadaşısını bu şekilde kaybeden Rose aniden süpermarkefte ne kadar uzun zaman geçirdiğini fark etti. Delikanlının bıraktıkları da dahil birkaç kutu nohut alıp hızla kasalara yollandı. Dergi ve kitap koridorundan geçerken bir şey ilişti gözüne: Dünya Atlası. Yıldızlı başlığın altında şöyle yazıyordu: Bayrak-

lar, İstatistikler ve Haritalar: Dünya Atlası Ailelerin, Öğrencilerin, Öğretmenlerin, Dünya Gezginlerinin Hizmetinde. Atlası kapıldığı gibi, dizinde İstanbul'u buldu ve doğru sayfaya giderek bu şehrin nerede olduğunu görmek için haritaya baktı.

Nihayet dışarı çıktığında, park yerinde 1984 model lacivert Cherokee Jipi Arizona güneşinin altında yanarken buldu, içinde uyuyan bebeğiyle birlikte.

"Armanuş, uyan güzelim, annen döndü!"

Bebek şöyle bir kimıldandı ama Rose yüzüne öpücükler yağdırdığında bile gözlerini açmadı. Yumuşacık saçları neredeyse kafası kadar büyük san bir kurdelayla bağlanmıştı. Bebeğin üzerinde somon rengi şeritler ve mora çalan düğmelerle süslü cart yeşil bir elbise vardı. Çocukcağız bu haliyle çılgın biri tarafından süslenmiş küçük bir Noel ağacına benziyordu.

"Acıktın mı? Annen sana bu akşam gerçek Amerikan yemeği pişirecek," dedi Rose, torbalan arka koltuğa koyarken; bu arada yolluk bir paket hindistan cevizli lokum ayırmayı da ihmal etme-

: Aynada saçlarını düzeltti; son günlerde en sevdiği kaseti koydu ve kondağı çalıştırmadan bir avuç lokumu ağzına attı.

"Demin süpermarkette tanıştığım çocuk Türkiye'den gelmiş ur musun!" dedi Rose dikiz aynasından kızma göz kırparak. Armanuş'un her şeyi olması gerektiği gibiydi; düğme burnu, yumuk elleri, minicik ayakları... ismi dışında her şeyi mükemmeldi. Kocasının ailesi, bebeğe büyük büyükannesinin ismini vermekte ısrar etmişlerdi. Şimdi Rose bebeğine böyle bir isim koydurmak yerine, çok daha aşına, çok daha Amerikan bir isim vermediğine ne kadar pişmandı. Annie olabilirdi mesela ya da Katie veya Cyndie... Çocuk dediğinin ismi çocuksu olmalıydı, sevilesi, şirin, dile kolay bir isim. Oysa *Armanuş* isminin hiçbir sevimli ya da çocuksu tarafı yoktu. Böyle bir ismi mincıklayamazdı insan! Fazla yabancıydı bu isim, hem telaffuzu zor hem mesafeli. Nasıl hitap edecekti kendi evladına, ismi diline takılmadan, kulaklarını tırmalamadan?

Rose içini çekip bir lokum daha attı ağzına. Lokum dilinin

üzerinde erirken, bundan böyle kızına Amy demeye karar verdi. Ve bu beklenmedik vafit töreninin bir parçası olarak kızına öpücük gönderdi aynadan.

Sonraki kavgakta ışığın şeşile dönmesini beklediler. Rose, kasetçalardan yükselen Gloria Estefan'a parmaklarıyla direksiyonda ritim tutarak eşlik etti.

Modern aşk istemem, telaştan başka ne ki, İlkel aşk isterim, aşkın en ilkel halini...

Mustafa satın aldığı üç beş şeyi kasiyerin önüne koydu: Kalamata zeytini, dondurulmuş ıspanaklı pizza, konserve mantar çorbası, konserve kremalı tavuk çorbası ve konserve şehriye çorbası. ABD'ye gelene kadar hiç yemek pişirmesi gerekmemiştir. Şimdi iki odalı öğrenci dairesindeki küçük mutfakta ne zaman bir şeyler pişirmeye uğraşsa kendini sürgünde devrik bir hükümdar gibi hissediyordu. Onu daima el üstünde tutan annesi, anneannesi ve dört kız kardeşi tarafından hizmet edilip yediği ötüde yemediği ardında beslendiği günler geride kalmıştı. Bulaşık yıkamak, oda toplamak, ütü yapmak, hele alışveriş büyük bir yükü sırtında. Bu tür işlerin başkaları tarafından onun için yapılması gerektiği hisinden bir kurtulabilse, belki de o kadar zorlanmayacaktı. İş yapmaya alışık değildi, tıpkı yalnızlığa alışık olmadığı gibi.

Mustafa'nın bir ev arkadaşı vardı; az konuşan, durmadan ders çalışan ve geceleri uyumadan önce Dağ İrmaklarının Ezgisi ya da Balinaların Gizemli İletişimleri gibi tuhaf tuhaf kasetler dinleyen Endonezyalı bir öğrenci. Mustafa bir ev arkadaşı olursa, Arizona'da kendini daha az yalnız hissedeceğini ummuştu ama sonuç bunun tam aksi olmuştu. Geceleri yatağında tek başına ve ailesinden kilometrelerce uzakta uzanırken zihnindeki sesleri bastıramıyordu. İçinde onu sorgulayan ve suçlayan sesler vardı. Pek iyi uyuyamıyordu. Çoğu geceler, televizyonda bayağı komedileri

seyrederek ya da internette sörf yaparak geç saatlere kadar otuyordu. Faydası da oluyordu hani. Başka şeylerle ilgilenince kendi içindeki zehirli sesler azalıyordu. Ama öyle olsa bile günışığıyla birlikte geri döndüyordu benliğini tırmalayan fikirler. Evden kampüse yürürken, ders aralanırken ya da yemekhanede sıra beklerken, buram buram İstanbul hasreti çekerken yakalıyordu kendini. Keşke bilgisayar belleği gibi olabilseydi insanın belleği. Hafızasında tuttuğu tüm bilgileri silmeyi, eski dosyaları tümden iptal edip programı yeniden başlatmayı nasıl isterdi.

Arizona, Mustafa'yı kuşakbekuşak Kazancı sülalesindeki bütün «kekleri vuran kötü kaderden kurtaracaktı. Bu niyetle yollanmıştı ta buralara, bu kadar uzağa. Ama Mustafa böyle hurafelere inanmazdı. Hurafelerin kadınlara has tekinsiz bir âlemin nişaneleri olduğuna inanırdı. Kadınlara zaten tuhaf mahluklardı. O kadar kadının arasında büyüdüğü halde kendini kadınlara bu kadar yabancı hissetmesini açıklayamıyordu Mustafa.

Doğrusu Mustafa'nın ta buralara gelmeyi kabul etmesinin sebebi ailesindeki erkekleri bekleyen kaderden kaçma hayali değil, ailesindeki kadınlardan uzaklaşma arzusuuydu. Bilinçli bir tercihten ziyade istemsiz bir refleks.

Mustafa erkeklerin vaktinden çok evvel ve hep ansızın ölüverdikleri bir ailenin tek erkek evladı olarak büyümüşü. Annesi, büyükannesi ve halkannda fantezi kurması tabu olan dört kız kardeş arasında... Geceleri yatağa yattığında, "bu çatı altındaki tek erkek benim" düşüncesiyle kasıhrdı bazen. Çıkardığı her sesi, akıldan geçirdiği her özlemi biliyor görünüyordu sanki ailesindeki kadınlara. Zihni ağza alınmayacak düşüncelere kayar, üzerinden atamadığı bir suçluluk duygusuyla kendi-kendine dokunmaya başlardı. Cinsellik buydu, bastınılmış kelimeler arasından boygösteren iğreti bir duraklama, patlamaya hazır bir sessizlik. İlk başlarda Mustafa neredeyse kutsal gözüyle bakardı kadınlara. Onu reddedeceği baştan belli kızlara âşık olur, uzaktan uzağa tanışma hayalleri kurar ama asla el süremezdi kızlara, değil kendilerine hayallerine bile... Dergilerdeki top model fotoğraflarına so-

murturken yakalayıp duruyordu kendini, sanki bu kadar mükemmel hiçbir kadının onu arzulamayacağı gerçeğini içine sindirmek ister gibi. Ev içinde gördüğü kral muamelesi ile ev dışında yaşadığı reddedilme, alay edilme ve aşağılanma korkusu arasında bir yerlerde kilitlenmişti senebesene.

Bir başka sarkaç daha vardı hayatında: En küçük kız kardeşi Zeliha onunla hep dalga geçer, kendini eksik ve arzalı hissetmesine sebep olurdu. Oysa annesi tam tersine onu hep takdir eder, pohpohlardı. Ne Zeliha'nın iddia ettiği gibi habisi, ne annesinin dediği kadar yüce... sıradan bir adam olmak istiyordu sadece. Hem iyi, hem de hata yapabilen biri. Herkes kadar, herkes gibi. Yegâne ihtiyacı bir tutam anlayıştı, bir de hayatın kendisine daha iyi biri olma fırsatı tanınması. Onu seven bir kadını olsa her şey başka türlü olurdu. Kendini ona adayacak, ona inanacak, geçmişini bilmeyen, bilmek de istemeyen bir eş... Mustafa Amerika'da başarılı olması gerektiğini biliyordu, daha iyi bir gelecek için değil, geçmişin külfetinden kurtulmak istediği için.

"Nasılınsız bu gün?" diye sordu kasiyer yayvan bir tebessümle. Bir yandan da Mustafa'nın aldığı öteberiye kâğıt torbalara yerleştirmeye başlamıştı.

Mustafa'nın hâlâ alımadığı bir şeydi bu. Amerika'da herkes herkese nasıl olduğunu soruyordu, hiç tanımadıkları insanlara bile. Ama bu soru gerçek bir merak ifadesi olmaktan ziyade bir selamlaşma tarzıydı. Ama Mustafa ayrı rahatlıkla ve doğallıkla cevap vermeyi beceremiyordu.

"İyiyim, teşekkür ederim," dedi kızarak. "Ya siz nasılınsız?"

Kasiyer kız meraklı bir ifadeyle baktı ona. "Hangi ülkedensiniz?"

"Türkiye..." diye mırıldandı Mustafa, verdiği cevabın bir şey ifade etmeyeceğini bilmenin somurtkanlığıyla. *Ahdim olsun günün birinde İngilizceyi öyle aksansız konuşacağam ki bir yabancıyla konuşuklarını anlayamayacaklar*, diye geçirdi içinden. Torbasını ajip dışarı çıktı. Bir yandan da ceplerinde otobüs tarifelerini arıyordu.

Rose ışıklarda durmuş kasetçalardan yükselen şarkıya eşlik ederken, Meksika kökenli Amerikalı bir aile ağır aksak karşıdan karşıya geçmeye başladılar. Anne bir bebek arabasını itiyor, baba da 4-5 yaşlarında bir çocuğun elini tutuyordu. Onlar salma salma yürüyedursunlar Rose bu aileyi kaselle seyrekoyuldu. Evliliği sona erdiğinden beri karşılaştığı her çift ona saadet içinde yüzüyormuş gibi geliyordu.

Biliyor musun Amy, keşke o cadı babaannen benim bugün *bu* Türk'le flört ettiğimi görseydi. Tüyleri diken diken olurdu eminim. Nasıl dehşete kapılırdı düşünebiliyor musun? Kibirli Çakmakçıyan sülalesi için bundan beter kâbus düşünemiyorum...! Kibirli ve soğuk ve..."

Ama cümlesini bitiremedi çünkü başka bir düşünce aklını çefanişti - hayli hınzır bir düşünce. Işık yeşile döndü, sağda sıralanan arabalar gaza bastı, arkadaki karavan korna çaldı ama Rose hareket etmedi. Aklına gelen fikir öyle nefesi ki, kıvıldarsa kaybetmekten korktu. Zihni hayallere batıp çıktı, gazap ışınları saçarak etrafa. Boşanma ertesi nekahat döneminin üçüncü yan etkisi de bu olmalıydı: İnsanı sadece sadece konuşkan ve ısrarcı değil, biraz da *mantıksız* kılıyordu. Boşanma ertesi yeniden bir ayar gerekir mantığa. Yoksa tepetaklak olmuş bir dünya dahi gayet mantıklı görünür boşanana.

Ah intikamın tatlı tadı...! Yeniden bir hayat kurmak ve yepyeni bir kadın olmak uzun vadeli planlardı, karşılığı zaman içinde atanacak bir yatırım. Oysa o kadar beklemeye tahammülü yoktu Rose'un, çabucak istiyordu intikamını. Öyle bir şey yapmalıydı ki sabık kayınvalidesi çileden çıkсын, eski kocasının tüm sülalesinin uykuları kaçsın. Rose'un aklına hinoğluluğun bir fikir gelmişti.

Dünya üzerinde Çakmakçıyan sülalesini bir *odar'dan* bile daha fazla çileden çıkaracak bir şey varsa, o da bir Türk'tü!

Eski kocasının can düşmanı Türklerle flört etmek ne kadar ilginç olurdu. İyi de Arizona çölünün ortasında bir Türk erkeğini nereden bulacaktı? Kaktüs tepesinde bitecek değillerdi ya? Ke-yifle güldü Rose. Talihin onu Arizona çöllerinde bir supermarket reyonunda nohut ararken bir Türk'le karşılaştırmış olması ne hoş bir tesadüftü. Yoksa tesadüf değil miydi?

Rose motoru tekrar çalıştırdı ama dosdoğru yoluna gitmek yerine sola saptı, dönüp karşı yola geçerek son sürat aksi yönde gitmeye başladı.

*Elveda ağladığım günlere,
İstemem artık, istemem*

Göz açıp kapayana kadar 1984 model lacivert Cherokee Jip, Fry's Süpermarketinin park yerine daldı.

*İlkel aşk isterim, Aşkını
en ilkel halini*

Araba yanm daire çizdi, sonra çaprazlama giderek süpermar-
ketin girişine geldi. Rose delikanlının elinde küçük bir torbayla
otobüs durağında beklediğini gördü.

"Hey Mostaffa," diye bağırdı, aralık pencereden başını çıkara-
rarak. "Gideceğin yere bırakayım mı?"

Mustafa boş boş baktı bir an. Sonra usulca başını salladı:
"Olur, teşekkürler."

Arabanın içinde Rose bilgiç bilgiç gülümsedi. "Mostaffa seni
kızımıla tanıştırayım: Armanuş. Ama ben ona Amy diyorum! Amy
bak bu Mostaffa..."

Delikanlı uykulu bebeğe gülümserken, Rose onun yüzünde
bir tanıma emaresi aradı ama bulamadı. Bu yüzden de ona bir ipu-
cu sunmaya karar verdi, daha bariz bir ipucu: "Kızımın adı Arma-
nuş Çakmakçıyan."

Delikanlının yüzündeki sabit ifadeye bakılırsa bu soyadı ge-
ne bir şey ifade etmemişti. Rose tekrarlama ihtiyacı hissetti:

"Armanuş Çak-mak-çı-yan!"

Ancak o zaman delikanlının ela gözleri parladı ama Rose'un
umduğu şekilde değil.

"Çak-mak-çı-yan... Çak-mak-çı...! Kulağa Türkçe gibi geli-
yor!" diye bağırdı neşeyle.

"Aslında *Ermenice*," diye uyardı Rose. Baklayı ağzından çı-
kartmıştı ama delikanlıdan çok kendi kendisiyle konuşur gibiydi.
"Babası... yani eski kocam..." ağzındaki acı tattan kurtulmak ister
gibi yutkundu, "Ermeni'ydi de."

"Öyle mi?" dedi Mustafa umursamaz bir tavırla.

Anlamadı galiba, diye geçirdi içinden Rose. Sonra uzun za-
mandır gırtlığını gıcıklayan bir hiçkmgı bırakır gibi kahkahayı
koyverdi. *Varsın anlamasın., ben anlıyorum ya... Mostaffa benim
intikam aracım olacak!*

"Baksana," dedi Rose Sevimli-Tavşancık sesiyle. "Meksika
sanatını sever misin bilmem ama yann akşam bir sergi açılacak.
Başka planın yoksa yann sergiye gidip sonrasında da bir şeyler
atıştırabiliriz."

"Meksika sanatı mı...?" Mustafa cümlelerin orta yerinde dura-
ladı.

"Epey iyi olduğu söyleniyor," dedi Rose üsteleyerek. "Ne
dersin... gelmek ister misin?"

"Meksika sanatı...!" diye tekrarlardı Mustafa bu sefer güven-
le. "Tabii, neden olmasın?"

TOZ ŞEKER

B

u ne felakettir başımıza gelen!" diye

haykırarak salona daldı Dikran Dayı. Teselli bulabilmek umuduy-la etrafı taradı heyecandan pörtlemiş kara gözleri. "Duyduklarım doğru değil di mi? Biri bana doğru olmadığım söylesin!"

Pos bıyığının altından görünen iki ön diş yüzünden en kızgın olduğu anlarda bile mütebessim izlenimi veriyordu Dikran İstanbullu. Şu halde bile mütebessim.

"Dayıcım sakın olun lütfen, otursanıza şöyle, yüreğinize incek," diye mırıldandı Surpun Hala, Çakmakçıyan kız kardeşlerin en küçüğü. Ailede Barsam'ın Rose'la evlenmesini açtılan açığa destekleyen tek kişi olarak tüm bu olan bitenden sonra kendini suçlu hissediyordu. Oysa zerre kadar alışkın değildi kendi kendine kızmaya. Kaliforniya Berkeley Üniversitesi'nde Beşeri Bilimler profesörü olan Surpun Çakmakçıyan, dünya üzerindeki her meselenin taraflar arası diyalog, sükûnet ve düz mantıkla müzakere edilebileceğine inanan, kendine güveni tam, feminist bir akademisyendi. Böylesine duygusal ve tepkisel bir ailede, bu özellikleri yüzünden kendini yalnız hissettiği oluyordu zaman zaman.

Dikran İstanbulluyan içini çekip bıyıklarını kemirerek en yakındaki boş iskemleye yöneldi. Bütün aile üzeri tıkabasa yiyecek dolu antika maun masanın etrafında toplanmıştı ama olağan şüpheliler dışında kimse yemek yiyormuş gibi görünmüyordu. Varse-

nig Hala'nın ikiz bebekleri sakın sakın divanda uyuyorlardı. Kaliforniya Körfez bölgesindeki Ermeni Gençlik Organizasyonu'nun düzenlediği sosyal bir etkinliğe katılmak üzere Minneapolis'ten gelen uzak kuzen Kevork Karaoğlanyan da buradaydı. Son üç aydır Kevork bu grubun düzenlediği bütün etkinliklere sektirmeden katılmıştı - Ermenistan için yardım konserlerine, yıllık büyük pikniğe, Noel partisine, Cuma Gecesi Işık Partisine, Kış Galasına, Pazar Brançlarına ve Erivan'da ekoturizm yararına düzenlenen rafting yarışına... Ne var ki Dikran Dayı yakışıklı yeğeninin ta Minneapolis'ten kalkıp da zırt pırt San Francisco'ya uçuşmasının ardında sadece hayır işlerine düşkünlük yatmadığını tahmin ediyordu. Bir erkek durup dururken bir hayır derneğine bu kadar kaptırmışsa kendini, işin içinde bir kadın vardır muhtemelen. Kevork da henüz açılmadığı bir kıza abayı yakmış olmalıydı.

Bunları zihninden geçirerek masadaki yiyeceklerle yöneldi Dikran Dayı. Bir sürahi ayran vardı önünde - tepeleme buzla doldurularak sulandırılmış, Amerikanlaştırılmış bir ayran. Onun yanında çeşitli ebatlarda renkli toprak kaplarda fasulye pilaki, kadinbuda köfte, karniyarik, fırından yeni çıkmış çürek ve en önemlisi, ah, en dayanılmazı, bastırma vardı. Dikran İstanbulluyan bayırlıdı pastırmaya. Öyle ki derdini tasasını unutuverdi bir an için de olsa. Hele masanın öbür ucunda yer alan burma tatlısını görünce hepten eridi hiddeti.

Karısının sınıksı diyet gözetimi altında olmasına rağmen Dikran Dayı her geçen yıl meşhur göbeğine bir yağ tabakası daha eklemeyi başarmıştı, tıpkı her sene büyüme halkalarına bir yenisini ekleyen ağaç gövdeleri gibi. Ne bodurluğundan ne şişmanlığından şikâyet eden bodur ve şişman bir adamdı şimdi. İki yıl önce bir makarna reklamında oynatmışlardı onu. Şen bir ahçıyı canlandırmıştı orada; karısı onu terk ettiğinde dahi morali bozulmayan çünkü mutfağında mutlu mesut makarna pişirmeye devam edebileceğini bilen bir ahçıyı. Dikran Dayı aynen reklamdaki gibi biriydi gerçek hayatta. Her daim muhafaza ettiği neşesi öylesine dikkat çekici, o kadar gıpta edilesiydi ki, çok sayıda ahhapla-

nnndan biri, ne zaman şışman insanların daha neşeli oldukları klişesini kanıtlamak istese hemen onun adını zikrederdi. Ne var ki her daim cıvıl cıvıl neşe saçan Dikran Dayı bugün hiç de benzemiyordu aslına.

"Barsam nerede peki?" dedi Dikran Dayı tepeleme köfte dolu bir tabağa çatalını daldırırken. "Karısının ne haltlar karıştırdığını biliyor mu?"

"Eski karısının!" diye düzeltti Zaruhi Hala. Gün boyu birbirinden haylaz çocuklarla boğuşan tecrübeli bir anaokul öğretmenini olarak, etrafta duyduğu her hatayı anında düzeltmek gibi bir huyu vardı.

"Evet elbette, eski kansı! Ama hatun bunun farkında değil ki! O kadın kafayı yemiş. İnadımıza yapıyorsa ne olayım! Bile bile yapıyor. Yanılıyorsam, Rose cadısı bu işi sırf bizi sinir etmek için yapıyorsa, bana da Dikran demesinler. Başka isim bulsunlar!"

"Başka isme ihtiyacın olmayacak dayıcım," diye teselli etmeye çalıştı Varsenig Hala. "Besbelli bile bile yapıyor..."

"Ne yaparsa yapsın, kendi hayatıdır bizi ilgilendirmez. Ama torunum başka. El kadar biçare çocuk. Derhal Armanuş'u kurtarmamız lazım bu beladan," diye araya girdi bir ses. Büyükanne Şuşan'dı bu. Ağır, sakın adımlarla masadan kalkıp koltuğuna yöneldi. Harika bir aheç olduğu halde hiçbir zaman iştahlı olmamıştı, hele son zamanlarda günde bir tastan fazla yemeden yaşamının yolunu bulduğundan endişe ediyordu kızları. Kısa boylu, kemikli yapılı, sert hatlı, dal gibi incecik bir kadındı. Tuhaf bir iktidar hâlesi yayırdı etrafına; en çetrefil engeller karşısında dahi direncini, metanetini yitirmeyenlere has bir hâle. Ne olursa olsun yenilgiyi kabul etmezdi Büyükanne Şuşan. Hayatın zaten başlıbaşına bir varoluş mücadelesinden ibaret olduğuna inanırdı; ama eğer Ermeni'ysen, üç kat fazla zorlu olduğuna ıddia ederdi, üç kat daha çetin. Kararlılığı ve karşılaştığı herkesin gönlünü fethetme becerisi aile efradını oldum olası hayrete düşürürdü.

"Mühim olan torunumun selameti, gerisi ne gam."

Büyükanne Şuşan bu sözü söyledikten sonra kalın şişlerini

eline alıp örgüsüne koyuldu. Şişlerden camgöbeği bir bebek bataniyesinin ilk sıralan sarkıyordu; köşesine A. Ç. harfleri işlenmiş: Armanuş Çakmakçıyan. Aile efradı örgü şişlerinin dansını seyrederken bir an sessizlik oldu. Büyükanne Şuşan'ın örgüsü grup terapiye benzerdi adeta. Onu örgü örerken seyretmek rahatlatırdı etrafındakileri. Sanki o bu işi sürdürdüğü müddetçe dünya daha yaşanılabilir bir yer olacak, korkacak bir şey kalmayacaktı.

"Haklısın, zavallı Armanuşçuk," dedi Dikran Dayı. Metanet abidesi kız kardeşleriyle anlaşmazlığa düşmenin ne mânâya geldiğini gayet iyi bildiğinden, bütün meselelerde Şuşan'ın tarafını tutardı. Ağzına bir biber dolması daha atarken, söylendi: "O masum kuzucuğa ne olacak?"

Kimsenin cevap vermesine fırsat kalmadan bir anahtar şingırtısı duyuldu kapıda ve beti benzi atmış halde Barsam içeri daldı.

"Hah! Kim gelmiş! Barsam Bey, Barsam Bey, bir tanecik evladın var, onu da Türkler yetiştirecek. Senin kılını kıpırdattığın yok... *Amot!*"

"Ben ne yapabilirim ki?" Barsam Çakmakçıyan çökmüş gözlerle dayısına döndü. Ama anında kenara kaydı bakışları ve duvardaki devasa Mardiros Saryan röprodüksiyonuna odaklandı. Aradığı cevap tabloda gizliyimiş gibi uzun uzun oraya baktı: *Çiçek Açmış Elma Ağaçları, 1912*. Ama tablodan da teselli bulamamış olacaktı ki, tekrar konuştuğunda sesinde sadece umutsuzluk vardı. "Karışmaya hakkım yok. Rose onun annesi."

"*Aman!* Ne anne!" Dikran İstanbuliyan kıkırdadı. Onun cüsesinde bir adam için pek tiz bir kahkahası vardı - genelde fazlaıyla farkında olduğu ve kontrol edemediği bir ayrıntıydı bu ama gerilimli durumlarda tümüyle unutturdu.

"O masum kuzu ilder ne söyleyecek arkadaşlarına? Babamın ismi Barsam Çakmakçıyan, büyük dayımın ismi Dikran İstanbuliyan, onun da babası Yervant İstanbuliyan, benim adım Armanuş Çakmakçıyan, bütün soyağacım Filanca Falancıyan... bütün akra-

* (Emi.) Utan!

balarını 1915'te kasap Türklerin ellerinde kaybetmiş soykırımze-
de bir sülalenin torunuyum amma velakin Mustafa adında bir
Türk tarafından büyütüldüğüm için koklerime ihanet etmeyi öğ-
rendim, soykırımı inkâr etmek üzere yetiştirildim! Fıkra gibi val-
la... *Ah, marnm khalasim!**"

Dıkran İstanbulluyan hiddetle sustu ve sözlerinin etkisini tar-
tabilmek için kaşlarını çatıp yeğenine baktı. Ama Bardam taş gibi
hareketsizdi.

"Koş durdur bu işi Barsam!" diye ekledi Dıkran Dayı, bu se-
fer daha yüksek sesle. "Bu gece Arizona'ya uç ve çok geç olma-
dan bu komediye bir son ver. Karınla konuş. *Haydeh!*"

"Eski karısı!" diye düzeltti Zaruhi Hala, tabağına bir parça
burma alırken. "Ay bunu yememem lazım aslında. Kalori bomba-
sı valla. Annecim ne demeye bu kadar şeker koyarsın ki şu tatlı-
lara? Neden yapay tatlandırıcı denemiyorsun?"

"Denemiyorum çünkü benim mutfağıma yapay olan hiçbir
şey adını atamaz," diye cevapladı Şuşan Çakmakçıyan. "Yaşla-
nıp da şeker hastalığına tutulana kadar yiyebildiğiniz kadar yiyin.
Her şey mevsiminde güzel."

"Haklısın valla, benim şeker mevsimim daha geçmemişti
herhalde," dedi Zaruhi Hala göz kırparak ama sadece yarım bur-
ma yemeye cesaret edebildi. Ağzındakini bitirmeden kardeşine
döndü: "Hem Rose'un Arizonalarda işi ne?"

"Orada kendine iş buldu," dedi Barsam ifadesiz bir sesle.

"Aman ne iş ne iş!" diye atıldı Varsenig Hala. "Oralarda ne
halt ettiğini sanıyorsa... üniversite kafelerinde hizmet etmek kim
o kim, sanki beş parasız. Bile bile yapıyor. Cümle âlem ona yete-
rince nafaka vermediğimizi düşünüp bizi suçlasın diye yapmıyor-
sa ne olayım. Zorluklarla mücadele, eden cesur, yalnız anne rolle-
rinde! Kendine bu rolü biçmiş!",

"Armanuş'a bir fenalık gelmez Rose'dan," diye mırıldandı
Barsam sesine bir tutam umut,katmaya çabalayarak. 'Rose üni-

versite eğitimine geri dönmek istediği için Arizona'da kaldı. Öğ-
renci Demegî'nde bulunduğu iş geçici bir durum. Asıl ilkokul öğret-
meni olmak istiyor. Çocuklara olan sevgisinden. Bunda bir beis
yok ki. Kendisi mutlu olduğu ve Armanuş'a iyi baktığı müddetçe
kiminle çıktığının ne önemi var?"

"Haklısın haklısın da bir o kadar haksızsın," dedi Surpun
Hala, gözlerinde aniden beliren alaycı bir parıltıyla. "İdeal bir
dünyada yaşıyor olsak, bu onun hayatı, bize düşmez diyebilirsin.
Tarih ve soy mevhumun yoksa, belleğin ve toplumsal sorumluluk
duygun yoksa, sadece şimdiye yaşıyorsan elbette bunu iddia ede-
bilirsin. Ama sevgili kardeşim sen de pekâlâ biliyorsun ki geçmiş
geçip gitmiş bir şey değildir. Geçmiş şimdiki zamanın içinde ya-
şar ve atalarımız çocuklarımızın içinde nefes alıp verirler... Evla-
dına o baktığı müddetçe eski karının hayatına karışmaya hakkın
var. Hele bir Türk'le çıkmaya başlamışsa!"

Akademik nutukları pek sevmeyen ve gündelik konuşma di-
lini entelektüel jargona tercih eden Varsenig Hala araya girdi:
"Barsamcığım, sana bir sorum var. Bana Ermenice konuşan bir
Türk gösterebilir misin?"

Barsam cevap vermek yerine ablasına yan yan baktı.

Varsenig Hala devam etti, "Söyle bana kaç Türk Ermenice
öğrenmiş. Hani var mı böyle Türkler? Hiç! Neden bizim annele-
rimiz onların dilini öğrenmiş de tersi olmamış? Kimin kime hük-
mettiği apaçık ortada değil mi? Sen kalk gel Orta Asya'dan, dal
dosdoğru Anadolu'nun bağrına, sonra bir bakmışsın her yerdeler!
Orada yerleşik olan milyonlarca Ermeni'ye ne oldu peki? Asimi-
le edildiler! Eridiler! Katledildiler! Yetim bırakıldılar! Sürüldü-
ler! Mal mülklerinden oldular! Sonra da unutuldular! Kendi öz
kızım nasıl olur da bizim şimdi bu kadar az sayıda ve bu kadar ke-
derli omamızdan sorumlu olanların eline bırakırsın? Mesrop
Mashtots* mezarında döner!"

* Mesrop Mashtots (360-440): Ermeni Kilisesinin önde gelen din adamlar-
ından. Aynı zamanda bir dilbilimci ve Ermeni alfabesini oluşturan kişi.

* (Erm.) Ölsene de kurtulsan!

Yeğenin sıkıntısını azaltmak isteyen Dikran Dayı bir hikâye anlatmaya başladı bu noktada.

"Bir gün Arabin teki saçını kestirmeye berbere gitmiş. Kestirdikten sonra da berbere para vermek istemiş. 'Paranı dünyada kabul etmem. Bu kamu hizmeti,' demiş berber. Arap pek sevinmiş bu işe, şaşkın ama hoşnut dükkândan çıkmış. Ertesi sabah berber dükkânı açarken kapıda bir sepet bulmuş. Üzerinde 'Teşekkürler' yazılı bir kart, bir sepet de hurma."

Divandaki ikizlerden biri usulca kımıldandı uykusunda.

"Ertesi gün Türk'ün tekinin yolu düşmüş aynı berbere. O da saçını kestirmiş, o da kestirdikten sonra para vermek istemiş ama berber yine, 'Paranı kabul edemem. Bu kamu hizmeti,' demiş. Türk pek sevinmiş bu işe, şaşkın ama hoşnut dükkândan çıkmış. Ertesi gün berber dükkânı açarken kapıda, üzerinde 'Teşekkürler' yazılı bir kart ve bir kutu lokum bulmuş."

Divandaki ikizlerden diğeri ağlamaya başladı o anda. Varsenig Hala ikizlerinin yanına koştu ve bir dokunuşuyla ağlayanı susturdu.

"Ertesi gün bir Ermeni gelmiş aynı dükkâna. O da saçını kestirdikten sonra berbere ücreti ödemek istemiş ama adam itiraz etmiş, 'Kusura bakma, parayı kabul edemem. Bu kamu hizmeti.' Ermeni pek sevinmiş bu işe, o da gayet şaşkın ama hoşnut dükkândan çıkmış. Ertesi sabah berber dükkânını açtığında... Bir bakalım orada ne bulmuş?"

"Bir paket burma tatlısı mı?" diye sordu uzak kuzen Kevork Karaoğlanyan.

"Hayır. Berber karşısında bir düzine Ermeni daha bulmuş! Orada dizilmiş bekliyorlarmış!"

"Ne yani bizim beleşçi bir halk olduğumuzu mu söylemeye çalışıyorsun?" dedi Kevork.

"Hayır efendim, ne münasebet! Ne biçim dinliyorsun cahil çocuk," diye tersledi Dikran Dayı. "Sadece biz Ermenilerin birbirimizi kolladığımızı anlatmaya çalışıyorum. Güzel bir şey gördük mü hemen arkadaş ve akrabalarımızla paylaşırız. Bu kolektif ruh

sayesinde hayatta kalmayı başardı Ermeni halkı. Yoksa tükenirdik çoktan, kururdu soyumuz."

"Ama şöyle de bir laf vardır. Derler ki, 'İki Ermeni bir araya geldi mi hemen aralarında bölünür, üç farklı kilise kurar,'" diye araya girdi Kuzen Kevork, inatlaşmaya kararlı.

"*Das' mader's mom'ri, noren koh chi m'nats**" diye homurdandı Dikran İstanbullu. Ne zaman gençlerden birinden şikâyet etmek istese Ermenice konuşurdu.

Çat pat gazete-Ermenicesi anlayan ama ev-Ermenicesi anlamakta zorlanan Kevork güldü, cümlelerin ilk bölümünü anladığını geri kalanını çıkaramadığını gizleme gayretiyle.

"*Oğlanı kızdırmayasin*" dedi Büyükanne Şuşan Türkçe. Oadaki büyükler ne vakit kendi aralarında haberleşip çocukların anlamayacağı bir mesaj vermek isteseler, Türkçe konuşurlardı.

Mesajı alan Dikran Dayı annesi tarafından azarlanan bir çocuk gibi mahcup mahcup iç geçirdi ve burma tatlısına döndü. Sıkıntılı, iğreti bir sessizlik çöktü odaya. Dışarıda yanan sokak lambasının ölgün ışığında canlandılar yeniden: üç erkek, üç nesil kadın -anne, kızlar ve divanda huzur içinde uyuyan yeni doğmuş ikizler- ve etrafı donatan onlarca rjaspas, dolaptaki antika gümüşler, şifonyilerin üzerindeki semaver, yemekten sonra çalmak üzere dolaptaki yerlerinden çıkarılmış iki plak (Komitas-geleneksel şarkılar ve Erivan Kadın Korosu tarafından seslendirilen Ermeni Müziği), videonun içinde orta yerde durdurulmuş kaset (Narların Rengi), bir sürü resim, Azize Arına İkonu, Ermenistan haritası, tepesi saf beyaz karla kaplı Ağrı Dağı posteri... herkes ve her şey kısa bir an sessizliğe büründü. Çok geçmeden dışarda park eden bir arabanın çığ fırları doldu içeri; duvarda yaldızlı bir çerçeve içindeki duayı aydınlatı: "Doğrusu size derim: Yeryüzünde her ne bağlarsanız, gökte bağlanmış olur; ve yeryüzünde her ne çözerseniz, gökte çözülmüş olur." Gürlütlü çocuklarla meraklı turistleri taşıyan bir tramvay daha zilini çala çala geçti. San Fran-

* (Erm.) On parmağımı mum yaptım, yine de memnun edemedim.

cisco İş çıkış saatinin hengâmesi odaya dolup daldıkları durgun-luktan kurtardı Çakmakçıyan ailesini.

"Rose artınyetli bir insan değil," diye yeniden savunmaya geçti Barsam. "Hem bizim âdetlerimize alışmak onun için hiç de kolay değildi. İlk tanıştığımız zamanki hallerini düşünüyorum da, Kentucky'den çıkma utangaç, iyi niyetli bir kızdı."

"Cehennem giden yol iyi niyetli taşıyrları dşelidir derler," diye lafı yapıştırdı Dikran Dayı.

Ama Barsam ona cevap vermedi. "Düşünebiliyor musunuz? Rose'un yettiği yer o kadar kapalı bir çevre ki orada alkol bile satmıyorlar. Yasak! Kentucky, Elizabethtown'daki en heyecanlı olayın her sene düzenlenen ulusal kahramanlar festivali olduğunu biliyor muydunuz? Bunlar böyle Amerika kıtasına ilk ayak basan göçmenler gibi giyinip bir aşağı bir yukarı yürürlermiş kasabada," dedi Barsam, umutsuz bir yakarıyla Tann'ın dikkatini çekmek istercesine ellerini havaya kaldırdı. "Sonra da General George Armstrong Custer'la buluşmak üzere şehir merkezine yürüyüp orada kahramanlık sarkılan söylerlermiş! En büyük eğlence anlayışları bu olan insanlardan bahsediyoruz."

"Bu yüzden de daha en başta onunla evlenmemen gerekirdi," dedi Dikran Dayı hafiften kıkırdarak. Bütün öfkesi akıp gitmişti artık; en sevdiği yeğenine yanm saatten fazla küs kaldığı görülmemişti ki.

"Kendinizi bir kerecik olsun Rose'un yerine koymaya çalışsanız, kızcağızın neler çektiğini anlarsınız. Sen tut minnacık bir kasabada dünyaya gel, annen baban hırdavat dükkânı işletsin, senelerce çıkma oradan ve dışarıya adım atar atmaz git bir Ermeni'ye aşık ol. Daha ne olduğunu anlayamadan bu deli sülâlenin içinde buldu kendini. Biz de kolay insanlar değiliz hani. Bize ayak uyduramayın vay haline. N'apsın Rose! Altüst oldu tabii."

"Valla Rose da bizim için kolay değildi," diye karşı çıktı Varsenig Hala, çatalını köfteye batırmadan önce kardeşine doğru salıyarak. Annesinin aksine onun iştahı her daim yerindeydi ve her gün tükettiği yiyecek miktarının yanı sıra daha yenilerde ikiz be-

bekler doğurmuş olmasına rağmen bu kadar ince kalabilmesi ancak mucize eseri olabilirdi. "Pişirmeyi bildiği yegâne yemeğin o korkuk kuzu butlan olduğu düşünülürse! Evine her geldiğimizde o kirli önlüğü takıp et kızarttı."

Barsam hariç herkes güldü.

"Ama hakkını vermek lazım," diye devam etti Varsenig Hala, dinleyicilerinin desteğinden memnun. "Sosu arada sırada değiş-tirdiği oluyordu. Bazen Baharatlı Tex-Mex sosuyla, bazen Kremalı Çiftlik sosuyla yerdik etimizi... Kannın mutfağında çeşitten geçilmezdi!"

"Eski kanstı!" diye düzeltti Zaruhi Hala.

"Ama siz de ona az yapmadınız," dedi Barsam, kimseye bakmadan, "hatırlarsanız öğrendiği ilk Ermenice kelime *odar'dı*."

"Ne yani *odar* değil miydi," diye öne eğildi Dikran Dayı, yeğeninın sırtına bir saplak indirdi. "*Odar* olduğuna göre neden *odar* demeyelim?"

"Ama hatırlatınm," dedi Barsam. "Bu ailede kimileri bu lafı iyice abartmıştı. *Odar* aşağı, *odar* yukarı. El kızısın, bugün var yarın yoksun, demediniz mi zavallıya? Sen gidicisin, biz kalcıyız demediniz mi?"

"Aman dedikse dedik, ne var ki bunda?" diye somurttu Varsenig Hala, üzerine alınarak. "Yalan mı, öyle de oldu işte. Kardeşten ötesi var mı? Bir Rose gider, bir Rose gelir. Ama insanın bacısı ölene kadar kalır hayatında."

Bu lafın ardından üç kız kardeş dönüp aynı anda şefkatle kanışık bir muziplikle baktılar Barsam'a, "tekne kazıntısı" küçük kardeşlerine.

"Bu kadar şaka yeterli!"

Konuşan Şuşan Çakmakçıyan'dı. Sözleri anında tesir yaptı. Sustular. Güneş batmış, içerideki ışık azalmıştı. Masadakilerden biri kalkıp kristal avizeyi yaktı.

"Armanuş'un zarar görmesine engel olmalıyız, önemli olan bu," dedi Büyükanne Şuşan alçak bir sesle, yüzündeki sayısız çizgiyle ellerindeki ince, morumsu damarlar çığ beyaz ışığın altında

iyice belirginleşmişti. "O masum kuzunun bize ihtiyacı var, bizim de ona."

Yüzü kararlılıktan tevekküle geçerken bir zamanlar çocuklarına ve torunlarına anlattığı, sonu daima mutlu biten masallara sakladığı özel ses tonuyla ekledi:

"Ancak bir Ermeni sayıca böylesine azalmanın, azıcık kalmanın ne mânâya geldiğini anlayabilir. Budanmış bir ağaç gibi küçüldük... Rose özgürdür elbette, istediği adamlı çıksın, hatta evlensin, bizi alakadar etmez. Ancak Barsam'ın evladı Ermeni'dir ve Ermeni gibi yetiştirilmelidir."

Dördüncü Bölüm

KAVRULMUŞ FINDIK

A

sya Kazancı, bazı insanların doğum günlerine neden bu kadar bayıldığını bilmiyordu ama en azından o tür insanlardan olmadığını biliyordu. Doğum günlerinden nefret ederdi.

Belki bu derin hoşnutsuzluğunun nedeni, küçüklüğünden beri her yağsününde aynı lezzetsiz pastayı yemek zorunda kalmasıydı - üç kat karamelli kestaneli (aşırı tatlı) kek üzerine, dövülmüş limonlu krema (aşırı ekşi). Teyzelerinin nasıl olup da onu bu berbat pastayla mutlu etmeyi beklediklerini hiç anlayamıyordu. Zira Asya'dan bu konuda duydukları tek şey bir şikâyet nakaratıydı. Kim bilir belki de her sene bu zamanlarda bir unutkanlık bulutu çöküyordu üzerlerine. Pasta sevmediğini unutuyorlardı belki de. Her seferinde bir önceki yağsününün anılarını silip hafızalarını sıfırlıyor olmalıydılar. Neden olmasın? Kazancılar başka insanların hikâyelerini ilelebet unutmamaya, kendi hikâyelerini ise anında silmeye meyilli bir aileydi.

Doğrusu, Asya Kazancı bu yaş'J kadar her yağsününde hep aynı pastayı yemişti ama her seferinde kendisiyle ilgili yepyeni bir hakikat keşfetmişti. Mesela üç yaşında, yeterince ağlayıp zırlarsa hemen hemen her şeyi elde edebileceğini öğrenmişti. Bundan üç yıl sonra, altıncı yağsünündeysa ağlayıp zırlamaya keskin bir son vermesi gerektiğini, aksi takdirde hep çocuk kalacağı-

m. Sekiz yaşına geldiğinde o zamana kadar içten içe sezdği ama tam olarak kavrayamadığı bir hakikati keşfetmişti: Piç olduğunu. Şimdi geriye baktığında bu bilgiyi edinmekte kendi çabaları kadar Gülsüm Nine'nin de hakkını teslim etmesi gerektiğini düşünüyordu.

Gayet iyi hatırlıyordu o günü. Tesadüfen ikisi oturma odasında yalnızdı. Gülsüm Nine pek sevdiği bitkilerini sulamakla meşguldü, henüz sekizindeki Asya da resimli boyama kitabındaki sırtıkan bir palyaçoğu boyamakla.

"Nine yaaa, niçin saksılarla konuşuyorsun?" diye sordu Asya aniden.

"Saksılarla değil, bitkilerle konuşuyorum," dedi anneanesi. "Bitkilerle konuşursan daha çabuk serpilip güzelleşirler."

"Sahi mi?" dedi Asya inanmadığını belli eden bir dudak bükmesiyle.

"Sahi ya. Bitkilere diyeceksin 'toprak sizin anneniz su da babanız'. Böyle dersin pek bir keyiflenir, çiçeklenirler."

Asya başka soru sormadan boyamasına geri döndü. Palyaçosunun elbisesini turuncuya, dişlerini yeşile boyadı. Tam ayakka-bıların kanı kırmızıya boyayacakken aniden durup, şımarık bir edayla anneanesini taklit etmeye başladı. "Canım canım! Aman da aman! Toprak annen, su baban."

Gülsüm Nine'nin kaşları çatıldıysa da bir müddet durumu fark etmemiş gibi davrandı. Bu kayıtsızlıktan cesaret bulan Asya taklitçiliğinin dozunu artırdı.

Sulanma sırası Afrika menekşesine gelmişti şimdi, Gülsüm Nine'nin gözdesi. Çiçeğe nağme yapmaya başladı yaş kadın: "Aman da aman! Nasılmış benim güzelim?" Asya onu taklit etti derhal: "Aman da aman! Nasılmış benim güzelim?"

Gülsüm Nine'nin kaşları iyiden iyiye çatıldı bu sefer. "Nasıl da mor mor açmış!" dedi bitkiye.

"Nasıl da mor mor açmış!" diye yankıladı Asya en şımarık sesıyla.

İşte o zaman Gülsüm Nine'nin ağzı kasıldı ve kendi kendine

mırıldanırçasına alçaklık bir sesle saldı o meşum kelimeyi: "Piç!" Bunu öyle sakın söylemişti ki, Asya anneanesinin çiçeğe değil de kendisine hitap ettiğini hemen idrak edemedi. Söylendiği gibi dağıldı eridi bu kelime. Ama Asya unutmadı.

Asya'nın bu kelimenin anlamını tam anlamıyla kavraması ancak ertesi sene, dokuzuncu yaşgündünde mümkün olacaktı. Ancak okulda bir çocuk ona "piç!" diye bağırdığında. Dokuzuncu yaşının keşfi de buydu işte. Ninesinin kızgınlıktan söylediği bir hitaptan ibaret değildi piçlik; geçici değil kalıcıydı hayatında. Sonra on yaşına bastığında kendisine dair bir başka gerçeği keşfetmişti: Sınıfındaki diğer bütün kızların aksine bir tek onun evinde bir baba ya da erkek modeli yoktu. Böyle bir eksikliğin bir kız çocuğunun kişiliği üzerinde kalıcı etki bırakabileceğini fark etmesi üç yılını daha alacaktı. On dört, on beş ve on altıncı doğum günlerinde sırasıyla bunları kavrayacaktı: Başkalarının aileleri onunkine benzemiyordu ve bazı aileler pekâlâ normal olabiliyordu; erkeklerin çok erken ve tuhaf şekilde ortadan kayboldukları Kazancı ailesinde ise haddinden fazla kadın ve haddinden fazla sır vardı. Asya'nın bu sıralamadaki son keşfi en beteriydirdi: Ne kadar uğraşırsa uğraşırsın asla güzel bir kadın olamayacaktı.

Asya Kazancı bir sonraki sene on yedi yaşına bastığında yeni bir keşfe doğru yelken açmıştı: Bu şehre ait değildi. Buraya ait değildi. İstanbul ile bağı hani şu belediyenin her tarafa koyduğu "Dikkat Yol Çalışması" ya da "Bina Restorasyonu: Verdiğimiz Geçici Rahatsızlıktan Ötürü Özur Dileriz" tabelalarından daha derin değildi. Geçici bir rahatsızlıktı Asya da bu şehrin bağrında.

Hemen ertesi yıl, on sekizinci yaşgündünden tam iki gün önce Asya evdeki ecza dolabını yağmalamış ve orada bulunduğu bütün hapları yutmuştu. Gözlerini tekrar açtığında etrafı teyzeleri, Cici-anesi ve Gülsüm Ninesiyle çevrili bir halde boylu boyunca yatıyordu bir yataktaki. Midesinde ne var ne yok kusturup çıkarttıkları yetmiyormuş gibi, fincan fincan berbat kokulu bozbulanık bitki çayları içmişlerdi zorla. Böylece Asya daha evvelki keşiflerine katacak yeni bir hakikatin farkına vararak girmişti on sekiz

yaşına: Bu kavanoz dipli dünyada, intihar etmek bir imtiyazdı aslında ve kendisinininki gibi bir aileyle yaşarken, bu imtiyazdan kolay kolay yararlanamazdı.

Neden bilinmez ama Asya Kazancı'nın müzik saplantısı üç aştığı beş yukan o günlerde başlamıştı. Öyle soyut bir müzik aşkı değildi bu. Daha ziyade alabildiğine somut bir saplantıydı. Zira tek bir müziyene takıntılıydı: Johnny Cash.

Onun hakkında her şeyi biliyordu; Arkansas'tan Memphis'e uzanan hayat faslının binlerce ayrıntısını, kafayı kimlerle çektiğini, nelere kederlendiğini, karısına olan aşkını, iniş çıkışlarını, resimlerini, jestlerini ve elbette şarkı sözlerini. Johnny Cash'ın şarkı sözlerini hayatının şırası ilan eden Asya, tıpkı onun bir şarkısının da dendiği gibi "ıstırap ruhuyla doğduğuna, nereye gitse sorun yaratacağına" inanmıştı.

Bugün, on dokuzuncu yaşına basıyordu ve kendisini hiç olmadıgı kadar olgun hissediyordu. Ne de olsa, gide gide kendisini yakından ilgilendiren bir başka olguya varmıştı artık: annesinin onu doğurduğu yaşıydı. Bu durumda kimse kalkıp da çocuk muamelesi yapamazdı artık ona. Kız çocukları annelerinin kendilerini doğurduğu yaşa gelince kadın sayılmalıydılar.

Bu fiktirden aldığı kuvvetle homurdandı: "Haberiniz olsun, sizi uyarıyorum! Bu sene yaşgünü pastası filan istemiyorum."

Omuzlar dikilmiş, kollar kavuşmuş, ne zaman böyle dursa iri göğüslerinin iyice meydana çıktığını bir an için unutmuştu. Farkına varsa kuşkusuz yine o her zamanki kambur dunifuna geri dönerdi zira Asya Kazancı annesinden aldığı bir diğer genetik yük olan iri göğüslerinden nefret ederdi.

Zaman zaman kendini Kuran-ı Kerim'de bahsi geçen esraren-giz mahluk Dabbet-ül Arz'a benzetirdi, Kıyamet günü arzi endam edecek, organlarının her biri başka bir hayyandan alınmış o kında mahluk gibi, Asya da olmadık parçaların bütünüydü kendi gözünde. Ailesindeki tekiml kadınların miras alınıpşu birbiriley uyumsuz organlardan oluşuyordu vücudu. Uzun boyluydu, bu şehirdeki çoğu kadından çok daha uzun, tıpkı Zeliha Teyze gibi; Çevriye

Teyze'nin kemikli, ince damarlı parmaklarına sahipti; Feride Teyze'nin sinir bozucu ölçüde sivri çenesine, Banu Teyze'nin fil kulaklarına. Aşın kemerli burnunun benzeri dünyada sadece iki kişide vardı: biri Fatih Sultan Mehmet diğeri de Zeliha Teyze. Beğenseniz de beğenmeseniz de Sultan Mehmet, Konstantinopolis'i fethetmişti; burun şeklinin kaale alınmamasını sağlayacak kadar önemli bir hadise. Zeliha Teyze'ye gelince, öyle gösterişli ve etkileyiciydi ki, burnunun biçimine dikkat çekmeden insanları genel görünümüyle hipnotize ederdi. Ama Asya ne Fatih Sultan Mehmet gibi zaferlere imza atmıştı ne de Zeliha Teyze'nin albenisine sahipti. Hal böyleyken, başkalarının kemerli burnuna bakıp durmalarına nasıl mani olabilirdi ki?

Gerçi haksızlık etmemeli. Asya'nın akrabalarından miras aldığı hoş şeyler de vardı. En başta saçları! Kıvrık, siyah ve gür saçları vardı - teorik olarak ailedeki bütün kadınlannnki gibi ama pratikte sadece Zeliha Teyze'ninki gibi. Her daim disiplinli lise öğretmeni Çevriye Teyze saçını sıkı sıkı topuz yapardı, Banu Teyze'ye neredeyse sürekli başörtüsü taktığından her türlü kıyaslamadan muafı. Feride Teyze saçının şeklini ve rengini ruh haline göre değiştirir dururdu. Gülsüm Nine pamuk kafaydı çünkü saçları bembeyaz olmuştu ve yaşlı kadınların olduklarından daha genç görünmeye çalışmalarının ayıp kaçacağını iddia ederek boyamayı reddederdi. Öte yandan ondan çok daha yaşlı olan Cicianne kızıl kınalı saçlarından asla taviz vermezdi. Gittikçe ağırlaşan alzheimeri ona çocuklarının isimleri de dahil bir sürü şeyi unutturmuş olsa da saçlarına kına yakmayı unutacağına benzemiyordu.

Olumlu genetik özellikler listesine Asya Kazancı, badem gibi kahverengi gözlerini (Banu Teyze'den), yüksek alnını (Çevriye Teyze'den) ve çabucak patlamasına sebep olan ama tuhaf bir biçimde onu canlı ve cevval kılan mizacını (Feride Teyze'den) katabilirdi. Geçen her sene *onlara*, Kazancı kadınlarına daha fazla benzediğini gördükçe tüyleri diken diken oluyordu. Tek bir husus dışında: mantık düşmanlığı. Ne hikmetse Kazancı kadınları ah-detmişçesine irrasyonel oluyordu. Ailede kimsecikler düz man-

tıktan nasibini almamıştı. Neredeyse bulaşıcı bir akıl-mantık-dışılık hüküm sürüyordu bu çatı altında. Bunları gözlemledikçe Asya asla akılcı, analitik zihnin yolundan sapmayacağına dair söz üstüne söz vermişti kendi kendine. Katiyen *onlar* gibi mantıksız olmayacaktı. On dokuz yaşma vardığında Asya kendi kişiliğini ve bağımsızlığını kanıtlama ihtiyacıyla öylesine yanıp tutuşuyordu ki, en ağırlı kavgalara tutuşacak, en olmadık isyanlara kalkışacak hale gelmişti. Şimdi pasta konusundaki itirazını sert bir biçimde dile getiriyorsa, hiddetinin ardında işte böyle bir süreç vardı:

"O salak pastadan istemiyorum artık!"

"Çok geç küçük hanım. Yapıldı bile," dedi Banu Teyze, yeni açtığı Tarot falı üzerinden Asya'ya aceleci bir bakış fırlattı. Bundan sonraki üç kart olağanüstü iyi gelmezse masadaki fal fesada ve karışıklığa alametti. "Ama bilmiyormuş gibi davran yoksa anecığın üzüldür. Sürpriz olsun!"

"Bu kadar malum bir şey nasıl sürpriz olur?" diye söylendi Asya. Galiba bu da Kazancı ailesinin genlerinden gelen bir özellikti. Her türlü saçmalığı "olası" görebiliyordun bu evde. "Her seneye aynı pastayı yiye yiye gına geldi. Akıbetimi bilmek için müneccim olmak gerekmiyor."

"Bu evde müneccimliğe soyunan tek kişi benim, sen değil," dedi Banu Teyze göz kırparak.

Bu doğruydı, en azından bir ölçüye kadar. Seneler boyu geleceği görme yeteneğini geliştiren Banu Teyze artık eve müşteri kabul etmeye ve bundan para kazanmaya başlamıştı. Bir falcının İstanbul'da efsane olması işten bile değildi. Ezkaza şansın yaver gidip de birine baktığın falın doğru çıkması yeter de artardı bile. Bir de bakmışsın o kişi ölüne gelene anlatmış bunu, üstelik bir numaralı müşterin olmuş. Rüzgârın ve martıların yardımıyla yayılıyor olmalıydı bu tür haberler. Yoksa nasıl açıklamalı epi topu birkaç haftada müşterilerin kapıda kuyruk oluşturmaması? Banu Teyze de falcılık sanatının basamaklarını hoplaya zıplaya tırmanmış, attığı her adımda daha meşhur olmuştu. Şehrin her yerinden akın ediyordu şimdi müşterileri; bakirelerle dullar, genç kızlarla

dişsiz nineler, fakirlerle zenginler, evhamlarına kuruntularına gömülmüş kim varsa, kaderin onlara ne getireceğini öğrenmeye can atarak geliyordu buraya. Bir dolu soruyla çıkagelir, sorularına hem kısmi cevaplar bulmuş hem de yenilerini eklemiş vaziyette giderlerdi. Kimi müşteriler minnettarlıklarını flâde etmek için ya da kadere rüşvet verme umuduyla büyük paralar öderdi ama aralarında tek kurşun olsun vermeyenler de Vardı. İstedikleri kadar çeşitli olsunlar, müşterilerin bir ortak noktası vardı: İstisnasız hepsi kadındı. Banu Teyze kendini kâhın ilan ettiği gün, ne olursa olsun asla erkek müşteri almamaya yemin etmişti.

Bu süre zarfında görünümünden başlayarak pek çok şeyi köklü bir değişimden geçmişti Banu Teyze'nin. Falcılık kariyerinin başlangıcında, özensizce omzuna atılmış, nakışlı alacalı şallarla gezerdi evin içinde. Çok geçmeden şalların yerini kaşmir etoller, onun yerini paşmina atkılar, onun yerini gevşek bağlanmış ipek türbanlar almıştı, hep kırmızı tonlarında. Sonra Allah bilir ne zamandır gizliden gizliye düşündüğü bir karan ilan edivermişti aniden: Maddi ve dünyevi her şeyden elini eteğini çekecek, kendini tümüyle Yaradan'ın hizmetine adayacaktı. Nihayet bu uğurda bir nedamet devresi geçirmeye ve eskiden dervişlerin yaptığı gibi bütün dünyevi kibirli terk etmeye hazır olduğunu ilan edecek kadar ileri gitmişti.

"Senden derviş merviş olmaz, kendine gel abla," demişti kız kardeşleri hep bir ağızdan, Kazancı ailesinin şeceresinde eşi menendi duyulmamış şıllan şeyhlerin. Bu tuhafıktan onu vazgeçirmeye kararlıydılar. Bu niyetle üçü birden itirazlarını saymışlardı, her biri olabildiğince ikna edici bir üslup ve sesle.

"Farkındaysan dervişler çuval ya da kaba yünden mintanlar giyerlermiş, kaşmir şallar değil," demişti Çevriye Teyze, kız kardeşler içinde en kasvetlisi en gamlısı.

Giysilerinden rahatsız olan Banu Teyze tedirginlikle yutkunmuştu bu itiraz karşısında.

"Üstelik demişler ya keçe ya saman üzerinde yatarmış, senin gibi kuş tüyü ortopedik yataklarda değil," diye destek çıkmıştı

Feride TeYZe, kız kardeşler içinde en dengesizi en leylası.

Banu TeYZe sorguculanyla göz temasında bulunmamak için karşı duvara bakmış, hiç sesini çıkarmamıştı. Ne yapabiliirdi ki, ortopedik özel yatakta yatmasa sırt ağrısından duramazdı. Fakrı mutlak mertebesine ortopedik yatağından vazgeçmeden varacaktı. "Hem derviş dediğın evvela nefsinı öldür. Bir de sana bak, safi nefsi!" Zeliha TeYZe'ydi bu, kız kardeşler içinde en sivri dillisi en pervasızı.

Kendini savunma arzusuyla karşı saldırıya geçmişti Banu TeYZe. "Hiç de değil. Benim de yok nefsim. Varsa da bundan böyle olmayacak. O günler geride kaldı." Sonra yeni edindiğı mistik ses tonuyla eklemişti. "Ahdım olsun ki nefsimle mücadele edeceğim ve onu yeneceğim!"

Kazancı ailesinde ne zaman biri olağandışı bir şey yapmaya kalksa, diğerleri hep aynı davranış tarzını benimserdı: "Aman buyur bildiğın gibi yap. Sanki çok umrumuzdaydı." Bu sefer de farklı olmamış, kimse Banu TeYZe'nin iddiasını ciddiye almamıştı.' Ne var ki bu konuşmanın ardından Banu TeYZe odasına gitmiş, kapısını çarpmış ve mutfakla banyoya yaptığı kısa ziyaretler haricinde o kapıyı kırk gün boyunca açmamıştı. Bir de bir keresinde üstüne karton bir levha yapıştırmak için açmıştı o kapıyı:

"BURAYA GİRMEĐEN EVVEL
TERK EYLEYESİN NEFSİNİ!"

İnziva günlerinin ilk başlarında Banu, o günlerde dünya üzerinde son demlerini yaşamakta olan Beşinci Sultan'ı da yanına alma teşebbüsünde bulunmuştu. Nedamet mevsiminin yalnızlığında kedinin kendisine can yoldaşı olacağını düşünmüştü herhalde, yoksa tabii dervişlerin evcil hayvan beslediğine tanık değildi. Ama zaman zaman gayet antisosyal olsa da böyle yalıtılmış bir münzevi hayat Beşinci Sultan'a ağır gelmişti, onun dünya nimetlerinden vazgeçesi yoktu. Banu TeYZe'nin hücresinde topu topu birkaç saat geçirebiliyordu ancak, ardından miyavlaya miyavlaya

ortalığı yıkmış, kapıyı tırmalamış, en nihayetinde kendini odadan dışarı attırılmış. Yegâne can yoldaşını böylelikle kaybeden Banu TeYZe kendini yalnızlığına gömmüş ve konuşmayı bırakıp, herkeşe sağır dilsiz gibi davranmaya başlamıştı. Takip eden kırk gün kırk gece boyunca yıkanmayı, saçlarını taramayı, hatta en sevdiği dizi olan *Kara Sevda Sarmaşığının Lanetini* seyretmeyi bile bırakmıştı.

Ama esas çok, daima muazzam iştahlı olan Banu TeYZe'nin ekmekle sudan başka bir şey yemez hale gelmesiydi. Karbonhidratlara, hele hele ekmeğe düşkünlüğüyle jiam salmıştı gerçi ama kimse onun salt ekmekle *hayatta kalabileceğine* ihtimal vermiyordu. Onu baştan çıkartmak için üç kız kardeş ellerinden geleni yapmışlardı o dönem; türlü türlü yemekler pişirip bütün evi leziz tatlıların kokusuyla doldurmuş, balıkları kızartıp etler kavurmuş, iyice koksun da bir tarafı şişsin çıksın artık odasından diye her yemeğe bir batman tereyağı koymuşlardı.

Ama ne fayda! Banu TeYZe yolundan dönmemişti. Kuru ekmeğine sarıldığı gibi aldığı karara da sarılmıştı dört elle. Bulaşık, çamaşır, televizyon, komşularla dedikodu... günlük hayatın rutinlerini birer birer terk etmişti. O günlerde kız kardeşleri ne zaman kapısını aralayıp ne yaptığına baksalar Kuran okurken bulmuşlardı büyük ablalarını. Etrafını çevreleyen saadet ve huzur hâlesi öyle barizdi ki bunca senedir onu tımanlar için neredeyse bir yabancı halini almıştı. Sonra kırk birinci günün sabahında herkes kahvaltıda sucuklu yumurta yerken Banu ayaklarını sürüyerek odasından çıkmıştı. Yüzünde kocaman bir gülümseme, gözlerinde tekinsiz bir ışık, başında da vişne rengi bir eşarp.

"O kafandaki şey de ne," olmuştu Gülsüm Nine'nin ilk tepkisi.

"Şu andan itibaren inancın gereği başımı örteceğim." "Bu ne densizlik, ağzından çıkanı kulağın duyuyor mu senin," diye söylenmişti Gülsüm Nine. "Nerden çıktı şimdi türban mürban? Yok bizim ailemizde böyle bağnazlıklar."

"Türk kadını çarşıaftan kurtulalı seksen sene oldu," demişti

Çevriye Teyze uzmanlık alanını konuşurma gayretiyle. "Tarihin akışını tersine mi çevirmeye çalışıyorsun? Çıkar şunu kafandan!"

Ama Banu Teyze Nuh demiş peygamber dememiş, türbanını çıkarmamıştı. Kendini kâhin ilan etmesi bile bu başörtüsü meselesi kadar şaşırtıp alt üst etmemiştir aile fertlerini.

Tipkî görünüşü gibi kafasının içi de ani bir dönüşüme uğramıştı Banu Teyze'nin. İlk başlarda sadece kahve falına bakıyordu ama zamanla yeni ve hiç de geleneksel olmayan teknikler uygulamaya başlamıştı, Tarot kartlarının yanı sıra kuru fasulye taneleri, bozuk paralar, tespîh boncukları, kapı zilleri, taklit inciler, gerçek inciler, okyanus çakılları gibi akla hayale gelebilecek her türlü şeyi "okuma" yeteneğine sahipti artık. Herhangi bir şeyi kullanabilirdi, yeter ki paranormal âlemden haber getirsin. Bazı bazı Banu Teyze omuzlarına dönüp konuşmaya başlar, adeta omuzlarıyla hararetti bir sohbet girişirdi. İddia ettiğine göre iki adet cin vardı omuzlarında; iyi olan sağında, habîs olan solunda. İkisinin de isimlerini bildiği halde asla yüksek sesle telâfuz etmezdi. Onun yerine birine Şekerşerbet Hanım, diğerine de Ağulu Bey derdi.

"Madem habîs bir cin var sol omzumda ne demeye alaşağı ediyorsun yaratığı?" diye sormuştu Asya bir keresinde en büyük teyzesine.

"Çünkü insanın hayatında öyle anlar gelir ki iyilik de yetmez iyiler de. Kötülerin yardımına ihtiyaç duyuyversin," olmuştu aldığı cevap.

Asya boş boş bakmıştı ona. "En büyük teyzem olarak bana örnek olman gerekmiyor mu? Sen de tutmuş zaman zaman kötülere ihtiyacımız var diyorsun. Bizim evde her şey ters vala!"

"Sen ne dersin de," demişti Banu Teyze, dikkatlice yeğenine bakarak. "Bu dünyada öyle habîs şeyler vardır ki, Allah muhafaza, yüreciği tertemiz insanların bunlardan hiç haberi yoktur. İsabet, varсын bilmesinler zaten, bilseleri iyi kalamazlardı, değil mi ya?"

Asya başıyla onaylamaktan kendini alamamıştı. Hem Johnny Cash'in de bu fikre katılacağını hissediyordu.

"Ama eğer bir kötülük madenine düşmüşsen, sağın solun ne-

casetle kuşatılmışsa, ya da görülecek bir hesabın varsa, o iyi kalpli insanlar derman olamaz yarana. İyilerden yardım isteyemezsin."

"Onun yerine kötü cinlerden mi yardım alacağımı söylemeye çalışıyorsun?" diye karşılık vermişti Asya.

"Belli mi olur?" demişti Banu Teyze başını bilgî bilgî sallayarak. "Hoş gönül ister ki asla mecbur kalmayasın kötünün yardımına. İnşallah lüzum duymazsın. Ama vevle ki duydun, o zaman sana kötü bir cin gerek."

Bir daha konuşmamışlardı bu mesele hakkında. İyilerin aczi ve kötülüğün gerekliliği teması anlık bir sapma olarak kalacaktı aile sohbetlerinin tutanaklarında.

Yakın zamanlarda Banu Teyze sık sık değiştirdiği fal tekniklerini bir kez daha yenileyip kavrulmuş fındık okumaya başlamıştı. Kuzinede özenle kavurduğu fındıklardan ahbar-ı gayba dair türlü türlü mânâlar devşiriyor, tabiatın ve kâinatın fındıklar aracılığıyla ona sırlarını fısıldadığını iddia ediyordu. Gaybi bilen yalnızca Allah'tır düsturuna hürmetsizlik ve itaatsizlik etmek için öğrendiklerini açık açık ifşa etmek yerine, perdeli ve sırlı ihbar etmekteydi.

O ne derse desin, Kazancı ailesi bu işitilmemiş icadın kökeninde Banu Teyze'nin iştahının yattığından şüpheleniyordu. Muhtemelen fala bakarken arada avuç avuç fındık götürüyordu. Kahve telvesine bakmaktan daha leziz, bir yöntem olduğu kesin! Ailenin ortak inancı büyü. Başka herkesin farklı yorumları vardı. İstanbul'da dolaşan rivayetlere bakılırsa, pek mübarek bir kadının olduğundan muhtaç müşterilerinin para talep etmiyor, ona sadece bir avuç fındık getirmelerini istiyordu. Fındık onun alıcılığının ve hakikatşinaslığının simgesi halini almıştı. Neticede bu tekniğin tuhaflığı şöhretine şöhret katmıştı. "Fındık Ana" diyorlardı ona.

Zelil cinler, kavrulmuş fındıklar... Asya Kazancı zaman içinde büyük teyzesinin her türlü tuhaflığına alışmış olsa da kabullenmekte zorlandığı bir şey vardı hâlâ: ismi. "Banu Teyze"nin "Fındık Ana"ya dönüşmesini kabul etmek imkânsızdı, bu yüzden de

ne zaman evde müşteriler olsa ya da masanın üzerine Tarot kartları açılrsa ondan uzak dururdu. Belki de bu sebeptendir ki Asya teyzesinin söylediği son sözleri gayet iyi duyduğu halde duymazlıktan gelmişti. Tam o anda Feride Teyze, üzerinde doğum günü pastasının parladığı kocaman, düz bir tabakla odaya girmese gafletin verdiği saadeti yaşamaya devam edecekti.

"Aaa! Ayol senin burada ne işin var?" dedi Feride Teyze kaşlarını çatarak. "Burada olmaman lazım, bale dersin yok mu evladım senin?"

Bale dersleri! İşte bu da Asya'nın ayaklarına vurulmuş prangalardan biriydi. Kendi çocuklarının, zenginlerin çocuklarından aşağı kalmadığını görme hırsıyla yanıp tutuşan çok sayıda orta sınıf Türk ailesi gibi, Kazancı ailesi de biçare Asya'yı aslında zerre kadar ilgi duymadığı faaliyetlere katılmaya zorluyordu.

"Burası tam tımarhane," diye mırıldandı Asya. Bu iki kelime son zamanlarda pelesenk olmuştu diline; çekinmeden tekrarlıyordu habire. Sesini iyice yükseltip, "Merak etmeyin," diye gürledi. "Zaten ben de çıkmak üzereydim."

"İyi de ne fayda?" diye huysuzca söylendi Feride Teyze, pasta tabağını işaret ederek. "Bunun sürpriz olması gerekiyordu. Ne anladım ben böyle sürprizden!"

"Zaten hanfendi bu sene pasta istemiyormuş," diye müdahale etti Banu Teyze köşesinden. Masada bekleyen üç Tarot kartından birini çevirdi bunu derken. Yüksek Rahibe kartı çıktı. Bünçdışının ve farkındalığın simgesi - hayalgücüne ve saklı yeteneklere doğru bir açılımları işaretlediği bu kart ama aynı zamanda bilinmeyeneye de bebedi. Dudaklarını büzüp öteki kartı çevirdi: Kule. Büyük değişimlerin, duygusal patlamaların, ani düşüşlerin simgesi. Banu Teyze bir an daltıp gitti. Sonra üçüncü kartı çevirdi. Durakladı. Yakında bir misafir gelecekti galiba, okyanusun öte yanından hiç beklenmedik bir misafir.

"Ne demek pasta istemiyor? Bugün onun yaşgünü," diye itiraz etti Feride Teyze. Gözbebeklerinde asabi birpanaltı vardı. Ama sonra paranoyası tetiklenmiş olacak ki, gözlerini kısarak Asya'ya

döndü: "Bana bak, yoksa birinin pastayı zehirlediğinden mi korkuyorsun?"

Asya hayretle baktı en kaçık, en deli teyzesine. Geçen onca zamana ve onca doğrudan tecrübeye rağmen hâlâ şaşırabiliyordu onun ettiği patavatsızsı laflara. Hâlâ bir strateji geliştirmeyi başaramamıştı, Feride Teyze'nin fevranları karşısında sükûnetini korumasını sağlayacak o altın stratejiyi bulabileceği de benzemiyordu pek. Psikolojik hastalıklar skalasını bir baştan bir başa dolaşıp paranoyaya intikal etmişti Feride Teyze. Onu gerçekliğe geri döndürmek için ne kadar uğraşıyorlarsa, o da o kadar paranoyaklaşıyordu galiba.

"Birinin pastayı zehirlediğinden mi korkuyor dedin? Uçtun gene Feridecim. Tabii ki hayır, seni tatlı kaçık!"

Konuşan Zeliha Teyze'ydı. Odadaki bütün başlar ona döndü. Kapıda dikilmişti Zeliha Teyze, olanca alımı ve güzelliğiyle. Omuzlannda fitilli kadiife som yeşil bir ceket, ayaklannda yüksek topuklu ayakkabılar, onu iç burkacak kadar güzel gösteren bir ifade suratında, öylesine çekici, su gibi. Gençliğinde kısa etek ve yüksek topuktan hevesini almış nice Türk kadının aksine Zeliha yaşlandıkça etkeleri uzatıp topuklan kısaltmamıştı. Giyim tarzı eskisi kadar gösterişliydi. Yıllar ablanndan çok şey alıp götürdüğü halde onu daha da güzelleştirmişti. Zamana rüşvet yedirmiş olmalıydı.

Mevcudiyetinin nasıl bir etki yarattığını bilircesine tebessüm etti Zeliha Teyze. Manikürlü tırnaklanna bakarak kapıda dikildi bir süre. Elleri ne çok ihtimam gösterirdi, ne de olsa mesleğini onlarla icra ediyordu. Bürokratik kurumlardan ya da komuta zincirlerinden hazzetmediği için kendine göre bir meslek seçmişti. Hem bağımsız hem yaratıcı olabileceği, bir de içinde az biraz acı barındıran, müşterilerine usul usul acı çekirtmesine izin veren bir meslek: dövmecilik.

Bundan yaklaşık on yıl önce Zeliha Teyze bir dövmе dükkânı açmış ve kendine özgü desen koleksiyonunu geliştirmeye başlamıştı. Dövmе sanatının klasiklerine pek itibar etmemişti başlarda;

hani şu kankırmızı güller, yanardöner kelebekler, okla boydan boya delinmiş kalpler, kılı böcekler, dev örümcekler... Bu basmakalıp desenlerin yerine hayatın temel ilkesi olan çelişkiden ilham alan kendi desenlerini geliştirmek istemişti. Zeliha Teyze severdi çelişkiyi. Yansı erkek yansı kadın yüzler, yansı hayvan yansı insan vücutlar, yansı çiçekli yansı kuru ağaçlar... Ne var ki bu ilk desenleri pek tutulmamıştı. İnsanlar dövmeye aracılığıyla bir mesaj vermek, yeterince dışa vuramadıkları bir yanlarını ifade etmek istiyorlardı, zaten belirsizliklerle dolu hayatlarına bir muğlaklık daha katmak değil. Onun için mümkün mertebe somut ve basit olmalıydı dövmeye, en karmaşık desenlerde bile anlaşılır ve duru. Çelişkiler Koleksiyonu'nun beğenilmemesiyle dersini alan Zeliha Teyze yeni bir seriye başlamıştı ardından. Dinmeyen Aşk Acısını Zap-lü Rapt Altına Almanın Yolları'dı bu yeni koleksiyonun adı.

Bu özel koleksiyondaki her dövmeye tek bir tema etrafında yoğunlaşacak şekilde tasarlanmıştı: eski sevgili. Şehirdeki tüm kara sevdalılar, terk edilmişler, aşk acısı çekenler, kıscacı kendilerine eza eden sevmekten geri duramayanları koleksiyonun hedef kitlesi. Bunlar hayatlarından sonsuza kadar çıkarmak istedikleri halde bir an bile düşünmeden edemedikleri eski sevgililerinin resimlerini getiriyorlardı beraberlerinde. Zeliha Teyze resmi inceliyor, beynini zorluyor, nihayet eski sevgilinin hangi hayvana benzediğini buluyordu. Gerisi nispeten kolaydı. O hayvanı kâğıda çiziyor, sonra da kederli müşterinin vücuduna onu dövmeye geçiyorlardı. Bu uygulama şamanların kadim uygulamalarından farklı değildi aslında. Amaç, totem hayvan ile birey arasında özel bir ilişki yaratmak suretiyle kişiyi totem karşısında kuvvetlendirmekti. Eski sevgiliyi düşmanlaştırmak değil, düşmanını bünyeye almak suretiyle zayıflatmak arzulan. Evvela "onu" kabul etmek, bağna basmak, sonra da dönüştürmekti aslolan. Bir hayvanla özdeşleştirilip dövmeye dönüştürmek suretiyle eski sevgili içe alınıyor, yani bedeninin içine zerk ediliyor ama aynı zamanda dışarda bırakılıyor, yani tenin *dışına* atılıyor. Eski sevgili içle dış arasındaki bu eşige yerleştirildikten ve

maharetle hayvana dönüştürüldükten sonra terk edilenle terk eden arasındaki güç dengesi değişebildi. Dövmeli müşteri, eski sevgilisinin ruhunu zapetmiş gibi ona üstün hissedirdi kendini. Bu mertebeye gelinir gelinmez eski sevgili cazibesini kaybeder, dinmeyen aşk acısından mustarip olanlar da saplantılarından daha rahat kurtulabilir. Zira aşk iktidan sever. Bu sebeptendir ki başkalarına ölümüne aşık olabiliriz ama bize ölümüne aşık olanları içten içe küçümser, öteleriz.

Öyle ya da böyle anında tutmuştu bu koleksiyon. İstanbul kırık kalpler şehri olduğundan, Zeliha Teyze'nin işleri kısa zamanda büyümüş, özellikle bohem çevrelerde tam bir efsane olmuştu.

Asya derin derin içini çekip annesine daha fazla bakmamak için gözlerini çevirdi. Asla "anne" diye hitap etmediği, belki de "teyzeleştirerek" mesafesini korumayı umduğu bu kadın ürktüyordu onu. Kesif bir acıma duygusu duydu kendine. Asla annesi gibi olamayacaktı. Ne büyük adaletsizlikti yarabbi, anneyi kızından çok daha güzel çok daha alımlı yaratmak!

"Asya hanımın bu sene neden pasta istemem diye ter ter tepindiğini anlamıyor musunuz?" dedi Zeliha Teyze, manikürünü incelemeyi bitirdiğinde. "Kilo almaktan korkuyor!"

Annesinin önünde kızgınlığını göstermenin ne büyük bir gaflet olduğunu gayet iyi bildiği halde hiddetine mani olamadı Asya: "Bu doğru değil! Kilo almaktan korktuğum filan yok!"

Zeliha Teyze gözlerinde muzip bir panlıyla baktı ona: "Peki canım, madem öyle diyorsun."

Ancak o zaman Asya, Zeliha Teyze'nin elindeki tepsiyi fark etti. Büyük bir et topu, ondan da büyüğe bir hamur topu vardı tepside. Anlaşılan akşama mantı yiyeceklerdi.

"Mantı sevmediğimi size kaç kere söylemem lazım?" diye somurttu Asya. "Artık et yemediğimi biliyorsunuz." Sesi kendi kendisine yabancı geldi, boğuk, tuhaf.

"Ben demedim mi bu kız kilo almaktan korkuyor," dedi Zeliha Teyze başını sallayarak, yüzüne düşen bir tutam saçı geri itti.

"Ya ne ilgisi var kiloya? Vegetaryenlik diye bir şey duymadın

mı hiç?" Asya başını salladı ama annesinin jestlerini tekrarlama korkusuyla yüzüne düşen saçı geri itmedi.

"Duymaz olur muyum," dedi Zeliha Teyze omuzlarını dikleştirerek. "Sakın unutma canım," diye devam etti daha ikna edici olacağını bildiği kadifemsi bir tonla, "sen vejetaryen mejetar-yen değil Kazancı ailesinin evladısın evvela!" Asya ağzının aniden kuruduğunu hissetti. "Biz Kazancılar da yedi kuşak atadan kırmızı et severiz! Hatta ne kadar kırmızı, ne kadar yağlı olursa o kadar iyi! Bana inanmıyorsan Beşinci Sultan'a sor, anlatsın sana, öyle değil mi Sultan?" Zeliha Teyze başıyla balkon kapısının yanındaki kadife yastıkta yatan iri kıyım kediyi işaret etti. Kedi söylenenleri anlamış ve onaylamışçasına ona dönüp, mahmur gözlerini kıstı.

Tarot kartlarını tekrar karıştıran Banu Teyze köşesinden katıldı muhabbete: "Bu memlekette Kurban Bayramı olmasa et tadını bilmeyecek kadar yoksul insanlar var. Doğru düzgün bir yemeği ancak bayramdan bayrama yiyebiliyorlar. Vejetaryen olmak ne demekmiş git o biçarelere sor bakalım. Böyle vıdı vıdı huysuzlanacağına tabağına konan her lokma ete şükretmelisin."

"Of be teyze!" dedi Asya içini çekerek. *Of be teyzelerim...* diyebilmek isterdi. Hepsine birden aynı anda. "Valla tam timarhane bu ev! Hepimiz deliyiz, ben de size çektim, başka şansım mı vardı, hepimiz deliyiz işte," diye şıırını tekrar etti Asya. Ama bu sefer sesinden bezginlik akıyordu. "Ben çıkıyorum hanımlar. Ne istiyorsanız buyurun kazan kazan pişirin. Ne haliniz varsa görün. Bale dersine geciktim zaten!"

Teyzelerinden hiçbiri Asya'nın "bale" kelimesini nasıl hoyratça, adeta iğrenerek telaffuz ettiğini fark etmedi. Dişine yapışmış bir yemek artığını tükürür gibi ağzından çıkırmıştı o kelime. Yapışkan bir artıktan kurtulur gibi: ba-le.

Beşinci Bölüm

VANİLYA

B

urası Kafe Kundera. İstanbul'un Avrupa yakasında, alabildiğine dar, yılankavi bir sokak üzerinde, modern ama salaş görünmeye çalışan bir kafeterya. Mekânın imajı, "bu mekân öyle imaj mimaj peşinde değil, imajını zerre kadar umursamıyor" mesajını verecek şekilde dikkatle tasarlanmıştı. Tüm şehirde bir tek burada müşteri her zaman haksızdır; bir tek burada garsonlara kötü muamele görmek için bahşış verir insanlar. Bu mekâna neden nasıl meşhur yazarın adının verildiği, kimsenin tam olarak çözemediği bir bilmeceydi. Zira içinde ne doğrudan Milan Kundera'yı ne de yazarın romanlarından birini hatırla, tacak bir unsur vardı.

Kafe Kundera'nın dört bir duvarı boy boy, çeşit çeşit çerçevelerle kaplıdır; o çerçevelerde de yüzlerce fotoğraf, resim, karalama saklıdır. Öyle sıkışık tıktır ki çerçeveler, alt alta, yan yana ve çaprazlama, insan bir an için altlarında ayrıca bir duvar olmayabileceğini düşünür. Belki de tuğladan değil de çerçeveden örülmüş-tür bu mekânın duvarları. İstisnasız bütün çerçevelerdeki bütün resimlerde bir yol imgesi göze çarpar. Amerika'dan geniş otoyollar, Avustralya'dan iki yanı açıklık yollar, Almanya'dan nizamlı otobanlar, Paris'ten ışıklı bulvarlar, Roma'dan daracık ara sokaklar, Maçu Picü'dan patikalar, Kuzey Afrika'dan unutulmuş kervan

yollar, İpek Yolu boyundaki kadim ticaret rotalarının haritaları, Marco Polo'nun ayak izleri... bütün dünyadan yol resimleri vardır burada..

Müşteriler de bu dekordan fazlasıyla memnundular. Hiçbir yere varmayan sohbetlere karşı iyi bir alternatif olarak görüldü resimleri. İçlerinden konuşmak gelmediğinde ya da sohbetler tükendiğinde, arklarına yaslanıp, oturdukları masanın açısına ve o gün tam olarak neye odaklanmak istediklerine bağlı olarak bir çerçeve seçerlerdi duvardaki yığın arasından. Sonra seçtikleri resme bakışlarını diker, yavaş yavaş çekilirlerdi orada tasvir edilen yola doğru. Bir öte diyar arzusuydu bu. O uzak memlekette olma, oraya ışınlanma arzusuyla odaklanırlardı seçtikleri resme. Neresi olduğu o kadar da önemli değildi belki de, burası olmasın da neresi olursa olsun.

Resimler ne kadar çeşitlilik arz ederse etsin, sabit olan bir şey vardı: Hiçbirinin Milan Kundera'yla ilgisi alakası yoktu. Ne resimlerin ne de dekorun geri kalanının. Hal böyleyken nereden geliyordu Kundera ismi? Bu kafe ilk açıldığı zamanlarda buraya damlayan ilk müşteriler bir teori geliştirmişlerdi bu hususta. Rivayete göre, bir zaman bir sebepten ötürü Kundera İstanbul'a gelmiş ve bir güzergâhtan diğerine yolların tamamıyla tesadüfen burada soluklanmış, kapuçino içmek için buraya uğramıştı. Gerçi ne kapuçinoyu ne de yanından getirdikleri vanilyalı bisküviyi sevmişti ama burada kimse onu mânâsız sorularla rahatsız etmediği için düşündüğünden daha uzun kalmış, hatta otururken birkaç sayfa dahi karalamıştı. O gittikten sonra bu günün anısına kafeye Kundera adı verilmişti. Bir diğer teoriye göre aslından kafenin sahibi hararetili bir Kundera okuruydu, hepsini imzalattığı bütün kitaplarını yalayıp yuttuktan sonra bu mekânı en sevdiği yazara adanmış karar vermişti. Ne var ki bu rivayet hakikatler karşısında en cılız duranıydı. Zira kafenin sahibi, daima yanık görünmek için solaryumdan çıkmayan ve edebiyatla yakından uzaktan işi olmayan bir adamcağızdı. O kadar uzaktı ki metin okumaya, kendi oluşturduğu müzik grubuyla bulunduğu tenezzül edip şarkı sözlerini

dahi doğru dürtüst okumazdı. Böyle bir adamın Kundera hayranı olmasına kimse ihtimal vermediğinden, mekânın isminin kökeni-ne dair bambaşka rivayetler de dolaşıyordu ortalıkta.

Karşısav işe şöyleydi: Belki de bu kafeye Kundera adının verilmesinin sebebi mekânın onun muhayyilesinin ürünü olmasıydı. Kafe bir kurgu ürünüydü, başlıbaşına bir hayal ürünü. Hal böyle olunca buranın müdavimleri de pekâlâ kurgu ürünü sayılabilirli tabii. Zaten ne hayatı ne kendilerini hakiki bulurdu Kafe Kundera'nın müşterileri. Her şey bir yanılsama olabilirli, neden olmasın? Kundera yeni yazmaya başladığı bir kitapta İstanbul şehrinde bir küçük kafeyi anlatmaya, dolayısıyla yoktan yaratmaya başlamış, içine hayat ve kaos üflemişti. Ne var ki çok geçmeden daha mühim işleri çıkmış ve bu kafe bitmemiş bir proje, tamamlanmamış bir hikâye olarak kalmıştı. Aradan zaman geçince de Kundera varlığından bizzat kendisinin sorumlu olduğu bu mekânı hepten unutmuştu. Kafe Kundera'nın müşterilerine, garsonlarına gelince, varlık sebepleri olan yazar kendilerini unuttuğundan beri teselsiz bir boşluk duygusuyla boğuşuyorlardı. Bu sebepten durup durup varoluşsal bunalımlara gark olmaları. Başrolü oynamadıkça hiç dahil olmak istemedikleri bir senaryo gibiydi adeta hayat. Ya kral olacaktı ya hiç. Kral olma ihtimalleri pek düşük olduğuna göre, somurtarak demleniyorlardı kendi köşelerinde. Kafenin isminin kökenine dair üretilen teoriler arasında en fazla müşterisi olan buydu. Tüm mekân Kundera'nın kaleminden çıkmış ve yarım kalmış bir kurgudan ibaretti... Yine de zaman zaman Kafe Kundera'ya yeni takılmaya başlamış ya da dikkatleri üzerine çekmek isteyen biri çıkar bambaşka bir teori atardı ortaya - diğer müşteriler de bir süre bununla oyalanırdı. Yeni teorileri kafalarında evirip çevirir, sundurup çekiştirir, nihayet ondan sıkılır ve ebedi bunalım bataklıklarına dönerlerdi tekrar, tekrar.

Bugün de Alkolik Karikatürist kafenin ismine dair yeni bir teori peşinde gibiydi. Tuhaf şey. Ne de olsa karikatürist ne burarlarda yeniydi ne öyle dikkatleri üzerine çekmekten hoşlanan biri-ydi. Ama işte ne hikmetse bugün takmıştı kafenin ismine. Ar-

kadaşlan -harta karısı- konuyla ilgilenmemelerine rağmen dikkatle dinlemek zorunda hissettiler kendilerini. Ne de olsa ona destek olmalı, hoşgörü göstermeliydiler. Ne de olsa onca zaman-
dır herkesin söyleyip dürttüğü şeyi yapma cesaretini nihayet gösterip Adsız Alkolikler Derneği'ne katılmıştı bugün. Bir ödülü hak etmişti.

Masadaki herkesin karikatüriste her zamankinden daha hoşgörüldü davranmasının ikinci bir sebebi daha vardı. Gerçi. Bir gün evvel karikatürlerinde başbakana hakaret etmekte hakkında ikinci bir dava açılmıştı. Bu sefer de suçlu bulunursa üç yıla kadar hapis cezası alabilirdi. Alkolik Karikatürist bakanlar kurulunu koyun sürüsü, başbakanı da koyun postu giymiş bir kurt olarak resmettiği siyasi karikatürlerle ün kazanmıştı. Bu metaforu kullanması yasaklanınca bakanlar kurulunu bir kurt sürüsü, başbakanı da kurt postuna bürünmüş bir çakal olarak resmetmişti. Bu metafor da elinden alınrsa bir başka fikir vardı zihninde: penguenler! Meclisin bütün üyelerini smokinli penguenler olarak çizmeye kararlıydı. Siyasetçileri hayvanlar âleminin içine yerleştirme çabası o kadar tepki almıştı ki bizzat siyasetçilerden, şimdi arkadaşları Alkolik Karikatürist'in yüzüne bakarken içten içe bir acıma duyuyor, yakında hapse girecek bir adam görüyorlardı karışlarında.

"Ben bu mevzuda yeni bir teori geliştirdim!" dedi Alkolik Karikatürist. Arkadaşlarında uyandırdığı merakının farkında değildi ve dinleyicilerinin gösterdiği ilgiye biraz şaşırılmıştı. İriyayn, deli mavi gözlü bir adamdı, göz altlarındaki koyu halkalar onu kısmen ürktüğü kısmen ulaşılmaz kılmasa hayli yakışıklı sayılabilirdi aslında. İstirap ve melankolinin yabancısı değildi gerçi ama, olabilecek en yanlış kadına gizliden gizliye âşık olduğundan bu yana gamı kederi iki kat artmıştı.

Ona bakınca ekmeğini mizahtan kazandığını, o ciddi ve durgun suratın arkasından en komik esprilerin cirit attığını tahmin edemediz insan. İçkiden yana oldum olası tatsız bir şöreti olduğu halde son zamanlarda alkolle olan bağımlılığı tavana vurmuş;

sabahlan nasıl vardığını hiç mi hiç bilmediği şaibeli yerlerde uyanmaya başlamıştı. Bardağı taşırın son damla bu yakınlarda kendini bir caminin avlusunda musalla taşının üzerinde yatarken bulması olmuştu; görüntüye göre kendi cenazesini kaldırmaya çalışırken sızmıştı. Şafak vakti gözlerini açmayı başardığında yanında genç bir imam duruyordu, sabah ezanını okumaya giderken musalla taşı üzerinde horlayan biriyle karşılaşınca ne yapacağını şaşırmış bir imam. Bu olaydan sonra Alkolik Karikatürist'in arkadaşları -kanısı bile - öyle korkmuşlardı ki, profesyonel yardım alması ve hayatını düzene sokması için yalvar yakar onu ikna edebilmişlerdi. Nihayet bugün ilk defa Adsız Alkolikler toplantısına katılmış ve içmeyi bırakacağına dair söz vermişti. Şimdi cafe latte içiyor ve takdiri hak ediyordu. Bu nedenle de masadaki herkes -karısı bile - teorisini cankulağıyla dinlemeye koyuldular.

"Kundera kelimesi bir şifre aslında. Mühim olan ismin ne olduğu değil, neyin emaresi olduğu!"

"Neyin emaresiymiş peki?" diye sordu Aşın Milliyetçi Film-lerin Gayri Milliyetçi Senaristi. Kısa boylu, cılızca bir adamdı, genç kadınların olgun erkeklerden hoşlandığına kanaat getirdiğinden beri sakalını kül rengine boyuyordu. Popüler TV dizileri yazardı ve çocukları pek sevdiği *Aslanıyrekli Timur*'un yaratıcısıydı. Akın akın düşman alaylarını birkaç darbeye kanlı püreye çevirebilen iri kıyım bir milli kahraman. Senariste yaptığı bayağı ve bayat filmlere dair bir soru sorulduğunda, meslek itibarıyla milliyetçi olduğunu ama tercih itibarıyla tam bir nihilist olduğunu iddia ederdi. Bu yüzden de milliyetçi olmakla itham edilemezdi. Milliyetçilik yaptığı "iş"nin niteliğiydi. Senarist bugün yeni bir kız arkadaşla gelmişti - konuşmadığı müddetçe alımlı, göz alıcı bir kadın. Senarist, kız arkadaşına bundan bahsetmemişti tabii ama masadaki erkekler arasında onun gibi sığ yavrular için kullandıkları özel bir lakap vardı: "çerez" - ana yemek değil elbette ama atıştırıp açlığı bastırmak için ideal. Masadaki tabaktan biraz fıstık attı ağzına ve yeni kız arkadaşına sarılarak, neşeyle çiğnedi: "Hadi, söylesene neymiş bu şifre!"

"Sıkıntı," dedi Alkolik Karikatürist sigarasının dumanını üfleyerek, "İç Sıkıntısı". Kafe Kundera'da havalandırma sistemi baca gibi sigara içen müşterilerin hızına yetişemediğinden, ortalığı duman basmıştı. Karikatüristin ince dumanı da masanın üzerinde asılı duran duman tabakasına katıldı.

Masada sigara içmeyen tek kişi Gizli Gay Köşe Yazan'ydı. Dumanın kokusundan nefret ederdi. Her gün eve gittiğinde Kafe Kundera'nın berbat kokusundan kurtulmak için hemen giysilerini çıkarır, banyoya koşardı. Yine de vazgeçemiyordu bu mekândan. Hem bu hercai arkadaşlık grubunun parçası olmanın hoşlandığı, hem de gizli den gizliye Alkolik Karikatürist'e abayı yaktığı için devam ediyordu buraya gelmeye.

Gizli Gay Köşe Yazan'ın Alkolik Karikatürist'le fiziksel bir yakınlık istediği yoktu. Onu çıplak düşünmek bile tüylerinin diken diken olmasına yetiyordu. Yok cinsellik değildi istediği, öyle diyor kendine, ruhların kardeşliğiydi bu. Ruhsal bir bütünleşme istiyordu. Hoş, ha ruhsal olmuş ha cinsel, iki büyük engel vardı önünde. Birincisi Alkolik Karikatürist katı bir heteroseksüel ve değişme şansı pek azdı. İkincisi Asya denen şa suatsız kıza tutulmuş gibiydi -kızdan başka herkes farkındaydı bu vahim durumun. Bu yüzden de Gizli Gay Köşe Yazan, Alkolik Karikatürist'le ilişki yaşamak gibi bir umut beslemiyordu. Sadece onun yakınında olmak istiyordu. Karikatürist bardağa ya da kül tablasına uzanırken ne zaman kazara eline ya da omzuna değecek olsa aniden ürperirdi. Yine de onunla ya da başka bir erkekle asla ve kafa ilgilenmediğine herkesi ikna etme kaygısından ötürü, zaman zaman Karikatürist'e mesafeli hatta kötü davrandığı, durduk yerde düşüncelerini aşağıladığı da olurdu. Karmaşık bir hikâye idi bu. "Sıkıntı," diye tekrarladı café lattesini kafasına diken Alkolik Karikatürist. "Dinmeyen geçmeyen iç sıkıntısı hayatlarımızın özeti. Güneşin bezginliğe batıp çıkarız. Kendi kültürümüzle kendi halkımıza travmatik bir karşılaşmadan korktuğumuz için bu tavşan deliğine tıklıldık kaldık. Batılılar da zannediyor ki. Dogu ve Batı Medeniyetleri arasında bir kültür uçurumu var. Keşke

bu kadar kolay olsa! Gerçek medeniyet uçurumu Türkler ile Türkler arasındadır. Bizimle onlar arasında. Her tarafımız maganalar, hödükler ve köylülerle sarılmış. Biz de bunun tam ortasındayız, bir avuç költürlü şehirlî eski komşularımızı özleyiyor. İstanbul Emenilerini, Rumlarını, Yahudilerini... onun yerine Anadolu köylüleriyle komşuluk etmek durumundayız. Nereye kaçacağımız şaşırık. Sıkıştık. Bütün şehir ele geçirdiler."

Bir an için sustu. Bir alay insanın taşla sopayla üzerlerine saldırmadından korkuyormuş gibi yan yan pencereye baktı.

"Sokaklar onların, meydanlar onların, vapurlar onların. Bütün açık alanlar onların. Belki bir-iki yıla kadar bu kafe bize kalan tek yer olacak. Kurtarılmış bölge! Her gün onlardan kaçmak için buraya sığıyoruz. Tanrı bizi kendi halkımızdan korusun!"

"Şiir gibi konuşuyorsun," dedi Olağanüstü Yeteksiz Şair. Olağanüstü yeteksiz bir şair olduğundan etrafındaki her şeyi şiire benzetmek gibi bir huyu vardı.

"Tıklılıp kaldık. Sıkıştık burda. Bir tarafta mağrur laikçi modernistler konumlanmış. Burunlarından kıl aldırılmaz, tek bir eleştiri yapamazsın. Orduyla devletin yansı onları arkasında. Öte tarafta muhafazakâr gelenekçiler, Osmanlı mazesine hayran, onlar da atalarına laf ettirmez, eleştiri kaldırmaz. Halkla devletin geri kalanı onların arkasında. Ee, bize ne kalıyor?"

Sigarayı solgun, çatlak dudakları arasına geri koydu ve tekrar konuşduğunda eline almayı unuttu. "Modernistler ilerlememizi söylüyor ama onlara inanımız yok. Gelenekçiler geri gitmemizi söylüyor ama onların ideal düzenine geri dönmek de istemiyoruz. İki taraf arasında tost olmuş vaziyetteyiz! Nereye kaçabiliriz? Azınlık bile değil. Keşke BM Sözleşmesinin koruması altındaki etnik bir azınlık filan olsak. En azından o zaman bazı temel haklarımız olurdu. Ama nihilistler, pesimistler ve anarşistler azınlıktan sayılmıyor. Oysa ez bizim soyumuz tükenmekte. Sayımız her geçen gün azalıyor. Daha ne kadar hayatta kalacağız?"

Kimse cevap vermedi bu soruya, kimse üzerine alınmadı. Uçucu bir sessizlik çıktıki üzerlerine, masanın üzerinde asılı du-

man tabakasını andıran. Karikatüristin Hayatla Kavgalı Karısı dişlerini sıkı. Kumral, kederli gözlü bir kadındı. Çok fazla güceniklik biriktirmişti içinde. Hayatta istediklerini bir türlü yerine getirememiş, devamlı kendinden feragat ede ede en nihayetinde kendisi dışında her şey ve herkese kırılganlık besler olmuş, çok çabuk parlayan, çok çabuk insan harcayan ve kocasından çok daha iyi karikatür çizdiği halde onun kadar takdir görmemenin acısını zehir gibi damarlarında taşıyan bu kadın, şimdi kocası yanında konuşurken on iki yıllık hayat arkadaşını içinde geldiği gibi paylaşıyor mu, yoksa ideal bir eş gibi her şeye rağmen taşkınlığına destek mi olsun karar veremiyordu. Birbirlerinden nefret ederlerdi ama yine de bunca yıldır evliliklerini sürdürmüşlerdi; kadın gün gelir intikam alırım ümidiyle, adam da gün gelir her şey düzelir ümidiyle. Ne var ki bu zaman zarfında o kadar ayrılaşmışlardı ki birçok hususta, artık birbirlerinden kaldıkları kelimelerle konuşuyor, birbirlerinin jestlerini taşıyorlardı. Hatta karikatürleri bile birbirine benzemeye başlamıştı. Deforme olmuş vücutlar çiziyor, toplumun en çarpık yanlarını en kaba biçimde teşhir eden diyaloglar yazıyor ve bilhassa insanları hayvanlaştırıyorlardı. Depresif hayvanlar alemi...

"Biz neyiz biliyor musunuz? Bu ülkenin cerahati! Zavallı, vıcık vıcık, kokuşmuş bir cerahat, hepsi bu! Bizden başka herkes AB'ye girmekle, paralanmakla, iktidara yamanmakla, ya arabasını ya sevgilisini habire yenilemekle bozmuş kafayı..."

Aşın Milliyetçi Filmlerin Gayri Milliyetçi Senaristi tedirgin oldu hafiften.

"İşte Kundera tam da bu noktada devreye giriyor," diye devam etti Alkolik Karikatürist, gafını fark etmeden. "Hafiflik fikri hayatlarımıza mənəsiz bir boşluk biçiminde sızıyor. Varlığımız *kiç*, latif bir yalan, faniyiz ama ne faniliğimizle barışmamızı sağlayacak bir inancımız var, ne de..."

Tam o esnada ani bir şingirtıyla açıldı Kafe Kundera'nın kapısı. Yaşından beklenmeyecek kadar bezgin ve suratsız bir genç kadın daldı içeri.

"Hey Asya," diye bağırdı senarist onu görünce. Masadaki kasvetli sohbeti dağıtacak kurtarıcı gibi görmüş olmalıydı onu. "Gel! Gel! Burdayız!"

Asya Kazancı hafif bir tebessümle senaristi ve tüm masayı selamladı, alnını kırıştırdı. *Yüz ifadesi, e, n'apalım biraz size takılayım bari, hem ne fark eder, her halükârda hayat baktan, der gibiydi. Ağır adımlarla, üzerine görünmez bir atalet yükü vurulmuşcasına masaya yaklaştı. Hal hatır sorma masaya gereği duymadan bir sandalye çekip sigarasını sarmaya başladı.*

"Bu saatte burada ne işin var senin-? Balede olman gerekmiyor muydu?" diye sordu Alkolik Karikatürist, yarım kalan nutkunu tamamen unutarak. Gözlerinde bir endişe parıltısı yandı söndü - masadakilerin hiçbirini fark etmedi bunu.

"Oradayım ya işte," dedi Asya muzip bir ifadeyle. "Şu anda bale dersindeyim. Ve tam şimdi..." Asya sigara kağıdının içini tütünle doldurdu. "En zor sıçrayışlardan birini yapıyorum, havada bacaklarımı 45 derecede çaprazlıyorum, *cabriole!*

"Vay!" dedi Alkolik Karikatürist gülerек.

"Sonra dönerek sıçıyorum," diye devam etti Asya. "Sağ ayak önde, *demi plie*, sıçra!" Deri tütün kesesini alıp havaya kaldırdı. "180 derece dön," diye emretti keseyi çevirirken, masaya biraz tütün saçıldı. "Sol ayağının üzerine in!" Kесе usulca fıstık kasesinin yanına konuverdi. "Sonra aynı hareketi tekrar ederek başlangıç pozisyonuna dön. *Emboite!*

"Bale insanın vücuduyla şiir yazmasından başka nedir ki," diye mırıldandı Olağanüstü Yeteneksiz Şair.

Sıkıntılı bir durgunluk takip etti bu lafları. Uzaklarda bir yerlerde şehrin sesleri çalkalanıyordu; sirenler, kornalar, küfürler ve kahkahalardan mürekkep bir alaşım, martı çığlıklarının eşliğinde. Bir-iki yeni müşteri geldi, bir-iki ayrıldı. Kadehler bardaklar tabaklar yenilendi ama her şey aynı kaldı. Garsonlardan biri bir kadının müşterinin çantasına takıldı, bir tepsi bardakla birlikte yere yuvarlandı. Kafedekilerin hiçbirisi bu olaya fazla ilgi göstermedi, üstüne başına cam kırıkları yağınlar dahil. Başka bir garson sü-

pürgeyle çıkageldi, cam kırıkları faraşla alınırken, süpürülen kendi hayatlanmış gibi hüzünle seyretti birkaç müşteri. Kafe Kundera'da sık sık değişirdi garsonlar. Çalışma saatleri uzun, ücretler düşük, iş çoktu. Yine de şimdiye kadar tek bir garson bile istifa etmemişti. Gidenlerin hepsi şu ya da bu sebepten ötürü kovulmuşlardı. Kafe Kundera böyleydi işte; bir kere adımını attın mı, mekân senin dışı tökürene kadar yapıpış kaldrın buraya.

Bunu takip eden bir saat içinde masada bir kişi hariç herkes üst üste bira, şarap, grappa ısmarladı. Sadece Alkolik Karikatürist cafe latteden şaşmadı. Homurdana homurdana cafe lattenin yanında getirdikleri vanilyalı bisküvileri kemirdi durdu. Sohbetler sessizlikleri, sessizlikler sohbetleri tetikledi. Neticede hiçbir şey ahenk içinde yapılmadı ama bu ahenksizlikte bile bir doku uyumu, kendine has bir ritim vardı. Asya, Kafe Kundera'nın en çok bu özelliğini severdi: koma benzeri bir bezginlik hali ve kimsenin düzeltmeye kalkmadığı yapışkan bir ahenksizlik. Zamanın ve mekânın dışında konumlanmıştı burası. İstanbul şehri daimi bir telaş içindeydi ama Kafe Kundera'da hüküm süren sadece rahavetti. Kafenin dışındaki insanları yalnızlıklarını saklayabilmek için birbirlerine yaklaşıp, aslında olduklarından daha samimi görünmeye çalışıyorlardı. Halbuki burada tam tersi geçerliydi. Burada herkes gerçekte olduğundan çok daha kopuk davranırdı. Kafe Kundera şehrin tezati, hatta inkârıydı.

Kıptırsızlığın, kayıtsızlığın tadını çıkararak öylece oturdu, ta ki Alkolik Karikatürist saatine bakıp da ona dönene kadar. "Yedi kırk oldu. Bale dersin bitti."

"Ay hemen gitmek zorunda mısın? Ailen de çok geri kafalıymış," diye lafa daldı Aşırı Milliyetçi Filmlerin Gayri Milliyetçi Senaristinin Kız Arkadaşı. "Yani hiç anlamıyorum. Madem istemiyorsun, neden sana zorla bale dersi aldırıyorlar ki? Tipik Türk ailesi!"

Senaristin her defasında yanında getirdiği kelebek ömürlü kız arkadaşların ortak sorunu buydu. Gruba sonradan dahil olduklarını bilmenin huzursuzluğuyla herkesle hemen içli dışlı olmaya

kalkıyorlardı. Bu güdüyle masadakilere çok fazla şahsi sorular sorup her lafa karışıyor, olur olmadık yerlerde şahsi yorumlarda bulunuyorlardı. Oysa tam da sohbetleri gereğinden fazla şahşıleştirmemek ve ilgisizlik radesinde mahremiyete saygıydı grup üyelerini birbirine bağlayan.

"Seninki de kolay değil yani. Onca teyzeyle nasıl başa çıkıyorsun?" diye devam etti Senaristin Kız Arkadaşı, Asya'nın yüzünde beliren hiddeti zamanında okumayı başaramayarak. "Aynı çatı altında anne rolü oynayan o kadar kadın... ben olsam bir dakika dayanamam valla."

Bu kadan fazlaydı. Grupta yazılı olmayan kurallar vardı, dillendirilmeyen ama asla çiğnenmeyen. Asya içine çektiği dumanı sinirli sinirli üfledi. Zaten kadınları sevmeydi. Kendisi de kadın olmasa bu olguyla daha rahat başa çıkabilirdi elbette. Olsun var-sın, sevmiyordu hemcinslerinin vıdı vıdı hallerini, yargılamak için süzen gözlerini. Ne zaman yeni bir kadınla tanışsa iki tepkiden birini verirdi: Ya ondan ne zaman nefret edeceğini görmek için az biraz bekleldi ya da beklemeye gerek duymaz, ondan anında nefret ederdi. Senaristin yeni kız arkadaşı belli ki ikinci tepkiyi görecekli.

"Benim ailem normal değildir," dedi Asya, böylelikle konuyu kapatmayı umarak. Ters ters baktı karşısındaki kadına. Ama bu esnada berikinin arkasında, duvarda asılı parlak gümüş bir çerçeveye çarptı gözüne. Bolivya'dan bir yol resmi. Kızıl Göl'e uzanan bir ücra yol. Şimdi orada olmak ne güzel olurdu! Ah bir gidebilseydi bu şehirden, nereye olduğu o kadar önemli değil, yeter ki, buradan uzak olsun, yeter ki kimsenin kendisini tanımayacağı bir yer olsun. Kahvesini bitirdi, sigarasını söndürdü ve yenisini sarmaya başlarken mırıldandı:

"Biz aile filan değil, bir arada yaşamaya mecbur bırakılmış bir grup kaçgız. Başka bir şey değil bizimki."

"Ama aile dediğin tam da böyle bir şeydir zaten," diye itiraz etti Olağanüstü Yeteneksiz Şair. Böyle anlarda grubun en yaşlısı olduğunu hatırlardı; sadece yıllar itibarıyla değil, *kaybolan yıllar*

itibarıyla de. Üç kere evlenmiş, üç kere boşanmış, istisnasız tüm eski eşlerinin İstanbul'u terk edip kendisinden arabildiğince uzağa yerleştiğine tanık olmuştu. Her evlilikten geriye ayda yılda bir kere ziyaret ettiği ama daima gururla sahiplenmeye kalktığı bir çocuk kalmıştı. "Unutma," dedi parmağını babacan bir edayla Asya'ya sallayarak, "bütün mutlu aileler birbirine benzerler ama her mutsuz ailenin mutsuzluğu farklıdır."

"Aman! Tolstoy için bunları yumurtlamak kolay," dedi Karikatüristin Hayatla Kavgalı Kansı. "Adamın her şeyini çekip çeviren bir kansı varmış. Tolstoy doğurtmuş, kadın büyümüş. Bir düzine çocuk, viyak viyak. Majesteleri Tolstoy Efendi roman yazmaya konsantre olsun diye, kadıncağız kendinden fedakârlık edip bir ömür boyu eşçek gibi çalışmış!"

"İyi de sen şimdi ne demeye bu kadar sinirlendin ki?" diye sordu Alkolik Karikatürist yüzünü buruşturarak; ama tartışacak bir şeyleri olmadığından ne kansı cevap verdi bu soruya, ne de o sorusuna bir cevap bekledi. Masadakiler kan kocanın arasındaki gerilimi hissederek susmayı yeğlediler. Ne var ki bir dakika bile geçmeden, Alkolik Karikatürist derin bir of çekerek, az evvel tepsiyle yere yuvarlanan garsona işaret etti ve arkadaşlarının -kansının bile- hayal kırıklığını umursamadan bir adet soğuk bira sipariş etti. Yine de bira geldiğinde, hafif bir suçluluk hissetmiş olacak ki, aniden konuyu değiştirip alkolün faydalarından dem vermeye başladı.

"Bu ülkede az biraz da olsa demokrasi varsa, bunu şu elimdeki alkol şişesine borçluyuz." Dışardan gelen ambulan sireni bastırmak için sesini yükseltti. "Ne sosyal reformlar ne siyasi yapılanmalar. Hatta Kurtuluş Savaşı bile değil. Türkiye'yi diğer bütün Müslüman ülkelerden ayıran işte bu şişedir. Bu bira var ya bu bira..." tokuşturacakmış gibi bardağını kaldırdı, "özgürlüğün ve gelişmiş sivil toplumun simgesi."

"Amma da uçtun üstad! Ne zamandır alkoliklik özgürlük savışçılığı oldu," diye çıkıştı senarist sertçe. Diğerleri lafa kanşmadı. Tartışmak beyhude enerji kaybıydı. Onun yerine duvarlardan

birer çerçeve seçip, ayn ayn yol resimlerine odaklandılar.

"İslam dini alkolü yasakladığından beri. Ezelden beri yani," diye homurdandı Alkolik Karikatürist. "Var mı bizim gibi çok, bizim kadar rahat içen Müslüman memleket? Osmanlı tarihini düşün. Onca meyhaneye, onca meze... adamların keyfi yerindeymiş. Biz milletçe alkolle baylınz, neden kabul etmiyoruz bunu? Sene de on bir ay kafayı çeken, sonra paniğe kapılıp pişman olan ve bütün Ramazan oruç tuttuktan sonra, mübarek ay biter bitmez içkiye geri dönen bir toplum bu. İyi ki de öyle valla. Bu ülkede şeriat olmasını, dincilerin başka yerlerde oldukları gibi başarılı olamamasını, işte bu içki geleneğini zinde tutan kültüre borçluyuz. Velhasıl Türkiye'de demokrasiye benzer bir şey varsa bunu alkolle borçluyuz."

"Madem öyle içelim bari!" dedi Alkolik Karikatüristin Hayatla Kavgalı Kansı yorgun bir gülümsemeyle. Kocasına hak vermekten ziyade bu konuya bir son vermek ister gibiydi. "Söylese-ne-Asya, senin şu baletin adı neydi? Ona içelim bari... Cecche miydi?"

"Ceccheti," diye düzeltti Asya. Gruba bale tarihine dair bir nutuk atacak kadar sarhoş olduğu güne hâlâ esefliyordu. Ne demeye bahsetmişti ki bunlara Ceccheti'den? Takılıp kalmıştı dillerine. O günden beri ne zaman konu sıkıntısı çekseler, parmak ucunda *pointe* yürüyüşünü bulan balede kadeh kaldırırlardı. Madem ki kadeh kaldıracak daha iyi bir sebepleri yoktu onlar da Ceccheti'ye içeceklerdi.

"Yani, şimdi o olmasaydı balerinler parmak uçlarında yürümek için kendilerini helak etmeyeceklerdi öyle mi?" derdi biri her seferinde.

"Derdi neymiş ki?" derdi bir başkası ve gülerlerdi durup dururken parmak uçlarında yürümeyi geliştiren balete. Hayatı basit tutmak varken zorlaştıran herkese güldükleri gibi...

Her gün burada buluşurlardı, bu kafede. Olağanüstü Yeteneksiz Şair, Aşın Milliyetçi Filmlerin Gayri Milliyetçi Senaristi ve o anki kız arkadaşı, Alkolik Karikatürist, Alkolik Karikatüristin

Hayatla Kavgalı Karısı, Gizli Gay Köşe Yazarı ve tabii ki Asya... Ara sıra gerilip seslerini yükselttikleri olsa da, pek tartışmazlardı aralarında. Kavgâ, tartışma, patırğı gereksiz enerji kaybıydı. Böyle diye diye nice gerilimi içlerinde biriktirmişlerdi. Grup üyeleri bazı bazı başkalarını da getirirlerdi yanlarında, arkadaşlar, meslektaşlar, ya da yeni tanışıkları yabancılar; çoğu kez yalnız gelirlerdi. Tek tek farklılıkların sergilendiğı ama hiçbir farklılığın diğerlerini baskın çıkmadığı bir organizmaydı grup. Tek tek parçalarının toplamından daha fazlasıydı. Asya Kazancı kendi evinde bulamadığı iç huzurunu burada bulurdu. Kafe Kundera onun sığınağıydı. Ne giydiğine, ne dediğine karışmayan bu insanların yanında kendini rahat hissedirdi. Kazancı ailesi asla ulaşamayacağı bir mükemmelliğı ona dayatmak için çırpırken Kafe Kundera ahalisi onu olduğu gibi kabul eder; dahası, insan denilen mahlukatın zaten özünde kabahatli, kusurlu ve düzeltilemez olduğu var-sayımından hareket ederdi.

Ne Kafe Kundera'dan ne de bu gruptan teyzelerine bahsetmişti Asya. Evdekiler bilseler böyle mekânlarda bu tiplerle takıldığını kızılca kıyamet koparırlardı. En çok da yaş meselesinden rahatsız olurlardı. Grup üyeleri ekseriya Asya'nın annesi babası olacak yaşıydı. Ancak tam da bu yaş farkıydı Asya'yı cezbeden. Onlara baktıkça hayatta "ilerleme" diye bir şey olmadığını anlıyordu. Ellisindeki insanlar bu kadar kusurlu, böylesine çocuksa, on sekizinde büyümek için çabalamaya gerek kalmıyordu. Demek ki bazı şeyler değişmiyordu hayatta: Suratsız bir ergen isen, suratsız bir yetişkin, suratsız bir orta yaşlı, suratsız bir ihtiyaç ve suratsız bir ölü oluyordun. Şablon kalıcıydı. Belki kulağı az biraz karamsar geliyordu ama en azından insanın beyhude yere mükemmellik aramaması gerektiğini gösteriyordu. Yaşadıkça düzelmeyordu hayat, tıpkı yaşanmakla büyümediğı gibi kişinin. Bu da bir teselliydi sonuçta. Zamanla hiçbir şey değişmeyeceğine ve bu kusurluluk hali baki olduğuna göre Asya da aynen olduğu gibi kalabilirdi. Olanca kusurluluğuyla...

"Bugün benim yaşgünüm," dedi Asya aniden. Öylesine çıktı-

verdi ağzından bu bilgi, kendisi de şaşmıştı.

"Oyle mi?" dedi birisi.

"Ne tesadüf! Bugün en küçük kızımın da yaşgünü," dedi Olga-nüstü Yeteneksiz Şair.

"Oyle mi?" deme sırası Asya'ya geçti.

"Demek kızmla aynı gün doğmuşsunuz! İkizler burcu," diye ekledi şair kafasını teatral bir neşeyle sallayarak.

"Balık," diye düzeltti Asya. Şairin yüzünden bir kuşku bulutu geçti. Yoksa bugün doğmamış mıydı ortanca çocuğu? Gene de belli etmedi şüphesini ve kadeh kaldırdı.

Hepsi hepsi bu. Kimse Asya'ya sarılmaya, onu yapışkan sevgi öpücüklerine boğmaya kalkışmadı; masaya pasta getirmeye kalkmadı. Şair onun için bir şiir okudu, Karikatürist onun şerefine üç bardak bira içti ve Karikatüristin Hayatla Kavgalı Karısı bir peçeteye onun karikatürünü çizdi - delici zeki gözlerin altında, sivri bir burnu olan, koca memeli, kabarık saçlı, asık suratlı genç bir kadın. Ardından Asya'ya devasa bir kremalı kahve ısmarladılar ve bir de günün sonunda ona hesap ödetmediler. Bu kadar basit, bu kadar tantanasız algılandı yaşgünü meselesi. Ciddiye almadıklarından değil. Aksine öyle ciddiye almışlardı ki mevzuu, fanilik ve öte dünya üzerine bir sohbete daldılar çok geçmeden. Gruptakilerin çoğu ölümden sonra hayat olduğuna ve bunun dünyadakinin çok daha beter olacağına kaniydi. "Biz iyisi mi burada kalan zamanımızın tadını çıkaralım" şeklindeydi genel kanaat.

"Zaman..." diye iç geçirdi biri ama gerisi gelmedi. Genel itibarıyla masadakiler için kof bir kelimedden ibaretti zaman. Dindarların zaman anlayışından bihaberdiler; ne İslam ne de başka bir dinle ilgilendiklerinden. Bergsoncu zaman fazla ürktüçüydü, Tanpınarcı zaman ciddi ciddi özeleştirir beklediğinden ağır geliyordu; kapitalist zaman anlayışı ise umurlarında bile değildi. Varsa yoksa "mekân"dı. Varsa yoksa burası. Sanki dışarda bir bekleyenleri yoktu, sanki dışarı diye bir yer hiç yoktu. Kelimeler usul usul dağıldı ağızlarında, iyiden iyiye bir kayıtsızlık çıktı üzerlerine. Bazdan düşünceye daldı, bazılan konuşmayı bira-

kıp duvardaki muhtelif resimlerden birine kaçtı. Uzun müddet bu hissiz hali korudular. Akşam perde perde böyle çöktü Kafe Kundera'ya.

Akşam dokuzda, dört dörtlük bir yemeğin ardından ışıklar söndürülünce, şarkılar alkışlar arasında üç katlı, limon kremalı (aşın ekşi), üzeri karamelli (aşın şekerli) pastasının mumlarını üfledi Asya Kazancı. Mumlardan ancak üçte birini söndürmeyi başara-bildi. Geri kalanlar dört bir yandan üfleyen teyzeleri, ninesi ve Cianne tarafından elbirliğiyle söndürüldü.

"Bale dersi nasıldı bugün?" diye sordu Feride Teyze ışıkları açarken.

"İyiymi," dedi Asya gülümseyerek. "Hocanın mecbur tuttuğu esneme hareketleri yüzünden sırtım ağıyor biraz ama şikâyetim yok, bir sürü yeni hareket öğrendim..."

"Öyle mi?" diye sordu şüpheci bir ses. Zeliha Teyze'ydi. "Ne mesela?"

Asya annesine çevirdi yüzünü ve renk vermedi. "Hımmm bakalım," diye ekledi pastadan ilk lokmasını alırken. "*Petite-jete* öğrendim, küçük bir sıçrayış, *pirouette* ve *glissade* da var."

"Ay ne güzel valla. Bir taşla iki kuş vuruyoruz," diye atıldı Feride Teyze. "Bir tek bale dersinin parasını veriyoruz ama kız Fransızca da öğreniyor. Pek ekonomik!"

Zeliha Teyze dışında herkes başını salladı. O ise zümrüt yeşili gözlerinin uçurumunda şüpheci bir panltıyla yüzünü kızının yüzüne yaklaştırdı ve neredeyse duyulmaz bir sesle "Gösterece bize şu öğrendiğin hareketleri!" dedi.

"Deli misin?" dedi Asya geri çekilerek. "Oturma odasının ortasında ne gösterecek misim? Burada yapamam bunları. Stüdyoda, hocayla birlikte çalışmam lazım. Önce ısınım esniyoruz ve yoğunlaşıyoruz. Hem mutlaka müzik oluyor... *Glissade* kaymak de-

mek, biliyor muydunuz? Halının üstünde nasıl kayabilirim?! İnsan öyle damdan düşer gibi bale yapamaz."

Zeliha Teyze kuzguni saçlarını parmaklarıyla düzeltirken zehirli bir gülüşle aralandı dudakları. Kızıyla kavga etmekteyse pastasını yemeyi tercih ediyormuş havasıyla başka bir şey söylemedi. Ama gülüşü Asya'yı çileden çıkartmaya yetmişti. Tabağını itti, sandalyesini geri çekip ayağa kalktı.

Böylelikle akşam dokuz çeyrekte, bir zamanların müreffeh ve debdebeli, şimdininse çoktan miyadım doldurmuş, harap konan-ğında, tümü kadınlardan oluşan seyirciler önünde Asya Kazancı, yüzünde romantik bir ifadeyle, kolları açılmış, elleri orta parmakları başparmaklarına değecek şekilde yumuşakça kıvrılmış bir halde bale yapmaya başladı halının üzerinde.

Altıncı Bölüm

ANTEPFISTIĞI

A

rmanuş Çakmakçıyan, *A Clean Well-*

Lighted Place for Books'taki çenebaz kasiyerin, seçtiği on iki romanı tek tek işleminden geçirip çantaya yerleştirmesini seyretti. Ni-hayet kredi kartı onayını aldığı anda, satış fişinin altındaki miktara bakmamaya çalışarak kâğıdı imzaladı. Bir kez daha biriktirdiği bütün parayı kitaplara yatırmıştı! Tam bir kitap kurduydum Arma-nuş, pek matah bir özellik değildi bu, zira oğlanların gözünde kıy-meti harbiyesi yoktu; bu yüzden de zengin bir koca bulmasını ha-yal eden annesinin keyfini kaçıyordu. Daha bu sabah telefonda, bu gece dışarı çıktığında romanlar üzerine tek kelime bile etme-yeceğine dair söz vermişti annesi ona. Kendisini bekleyen ran-devuyu düşündüğünde midesinde bir endişe dalgasının kabardığını hissetti Armanuş. Yaklaşık bir senedir kimselerle çıkmıyordu. Yemin etmişti sözde randevularla vakit kaybedeceğine bu işi kö-künden kesip hiç kimseyle çıkmamaya, oturup evde kitaplarını okumaya. Ne var ki nasıl oluyorsa bu akşam Armanuş Çakmakçı-yan erkeklerle şansını bir kez daha deneyecek, aşka bir şans daha verecekti.

Karşı cinsle tekerrür eden başarısızlıklarının ardındaki esas sebep kitaplara duyduğu tutku ve çıktığı erkeklerden daha bilgili olmasıydı belki ama durumu daha da vahim hale getiren iki ilave

etken vardı. Birincisi Armanuş güzel bir kızdı, fazla güzel. Oran-tılı vücudu, ince hatlı yüzü, koyu sarı dalgalı saçları, iri gri-mavi gözleri ve başkalarında bir kusur gibi görünebilecek ama ona ken-dine güvenli bir hava veren hafif kemerli burnuyla fiziksel cazibe-si, zekâsıyla da birleştğinde delikanlıları ürkütüyordu. Çirkin ka-dınları tercih ettiklerinden ya da zekâyı takdir etmediklerinden de-ğil. Onu tam olarak nereye yerleştireceklerini bilemediklerinden. Kategorileri bulandınıyordu. Yaşlı erkeklerin üç kategorisi vardı: okşanlar, danışmanlar ve nişanlar. Okşanlar, yatmak için ölüp bit-tikleri kızlardı, öncelikle vücuduyla var olanlar. Danışmanlar ise akıl danıştıkları kızlar, yani dostları; öncelikle zekalarıyla var olanlar. Nişanlar ise günün birinde evlenmeyi düşündükleri kızlardı, öncelikle iyi huylarıyla var olanlar. Armanuş'un derdi bu üç kategoriden hepsine uyacak kadar "mükemmel" olması ve bu se-bepten hiçbir kategoriye uymayıp açıkta kalmasıydı.

Armanuş Çakmakçıyan'ın erkekler konusunda yaşadığı fıyas-konun ardındaki ikinci etken daha karmaşıktı: akrabaları. San Francisco'daki Çakmakçıyan ailesi ve Arizona'daki annesi, Arma-nuş için doğru erkeğin kim olduğuna dair birbirine taban tabana zıt görüşlere sahipti. Çocukluğundan beri neredeyse beş ayını San Francisco'da (yaz tatilleri, bahar tatili ve hafta sonu ziyaretleri) geri kalan yedi ayını da Arizona'da geçirdiğinden, her iki tarafın da kendisinden neler beklediğini ve bu beklentilerin ne kadar uz-laşmaz olduğunu birinci elden öğrenme fırsatı bulmuştu. Neresin den bakılırsa bakılsın birbirinin tümüyle zıddıydı bu beklentiler. Bir tarafı memnun eden adım, öteki tarafı mutlaka rahatsız ederdi. Annesi Rose, Ortabatı'da doğmuş, beyaz, Protestan bir Ameri-kalı'ydı ve bu tanıma uyan insanlarla çıkmasını istiyordu. San Francisco'daki baba tarafı ise diyasporada kalabalık, Katolik bir Ermeni sülaleydi ve onlar da kendilerine benzeyenlerle çıkmasını beklıyorlardı. Bu durumda kimsenin canını sıkırmamak için, San Francisco'dayken Ermeni çocuklarla, Arizona'dayken de Ermeni-likle uzaktan yakından alakası olmayanlarla çıkmayı denemişti Armanuş. Ama kaderin bir cilvesi, San Francisco'da bulunduğu-

da ilgisini çekenler hep Ermeni olmayanlardı, öte yandan Arizona'da tutulduğu üç delikanlının üçü de Ermeni-Amerikalılar çıkmıştı, annesini sükkütü hayale uğratma pahasına.

Aldığı kitaplarla beraber endişelerini de sırtlanarak çıktı kitapçıdan. Opera Meydanı'nı geçerken rüzgâr ıslık çalıyor, kulaklarına tekinsiz ezgiler mırıldanıyordu. Opera Kafe'de oturan genç bir çift ilişt gözüne; ya önlerendeki tika basa dolu sandöviçlerde umduklarını bulamamışlardı ya da kavga etmişlerdi. *Tanrı'ya şükür bekârim ve yalnızım*, diye düşündü Armanuş şakayla karışık. Türk Sokağı'na saptı. Seneler önce New Yorklu Ermeni-Amerikalı bir kıza şehri gezdirmişti bir keresinde. Bu sokağa geldiklerinde kızın yüzü buruşmuştu: *"Türk Sokağı! Nereye gitsen karşına çıkıyor Türkler."*

Armanuş kızın bu tepkisine ne kadar şaşırdığını hatırlıyordu. Sokağa bu ismin verilmesinin sebebinin, vaktiyle belediye başkanını olarak hizmet vermiş ve şehrin tarihinde önem taşıyan Frank Türk'ün anısına hürmet olduğunu anlatmaya çalışmıştı.

"Öyle ya da böyle," diye kesmişti nutkunu arkadaş, şehir tarihiyle pek ilgilenmemişti. "Nereye gitsen karşına çıkmıyor mı Türkler?"

Armanuş sesini çıkarmamıştı. Nasıl diyebilirdi ki, *evet Türkler her yerlerde, hatta ve hatta içlerinden biri annemle evli!* Nasıl söylersen bunu?

Ermeni arkadaşlarının yanında üvey babasından bahsetmezdi Armanuş. Hoş, Ermeni olmayan arkadaşlarına da güvenmezdi ya. Hatta Ermeni-Türk sorunu hakkında gıdım bilgisi ya da ilgisi olmayanlara bile anlatmazdı bir şey. Sırların grip virüsünden daha hızlı yayıldığını bildiğinden, sırlarını da sessizliğini de korurdu. Ne zaman Mustafa'dan söz etmesi gerekse ismiyle değil tanımayla hitap ederdi ona: üvey baba. Yoksa bir Ermeni'ye "Mustafa" ismini şöylese tüyleri diken diken olurdu anında. Lise bittiğinde sırlarını saklamak kolaylaşmıştı Armanuş için zira üniversite kampüslerinde ilgi duyulan en son mevzu "ebeveynler"di. Eğer olağandışı bir ailevi durumunu anlatmazsan, herkes sana

normal muamelesi yapar. Armanuş insanların normalliği varsaymaya ne kadar yatkın olduklarını keşfetmişti küçük yaşlarda. Annesi *odar* olduğuna göre, Rose'un başka bir *odar*'la evlenmesinden daha normal ne olabilirdi? Arkadaşları Armanuş'un üvey babasının da Ortabatlı, beyaz, Protestan bir Amerikalı olduğunu düşünüyordlardı.

Türk Sokağı'ndaki dükkânların önünden hızlı hızlı yürüdü: Gay-dostu bir pansiyon, Lübnanlıların işlettiği ve baharatlı ezmeleler satan bakkal ve sadece Tayland ürünleri satan marketin yanından geçip çeşit çeşit insanla yan yana yürüdükten sonra Russian Hill'e giden tramvaya bindi. Alınını tozlu cama dayayıp ufuktan kalkan sisi seyrederken, Borges'in Labirentler'ini düşündü. Bu şehirde olmayı, şehrin vücudunda nabız gibi atan şevki seviyordu. Küçüklüğünden beri severdi buraya gelmeyi; babası ve Şuşan ninesiyle kalmayı. Annesinin aksine babası bir daha evlenmemişti. Armanuş babasının zaman içinde birtakım kız arkadaşları olduğunu biliyordu ama hiçbiriyile tanışılmamıştı, ya ilişkiler ciddi olmadığı için ya da babası onu bir şekilde üzmetken çekindiği için. Muhtemelen ikincisiydi. Tam Barsam Çakmakçıyan'a göre bir davranıştı bu. Dünya üzerinde onun kadar diğerkâm, bu kadar *egosiz* bir insan olamayacağına inanırdı Armanuş. Anlayamadığı, babası gibi bencilikten nasibini almamış bir erkeğin nasıl olup da annesi gibi bencilik abidesi bir kadına evlenme teklif edebildiği. Annesini sevmediğinden değil. Severdi elbette ama kolay değil Rose ile yaşamak. Zaman zaman annesinin tatminsiz sevgisinden boğulacak gibi olurdu. O zaman San Francisco'ya, Çakmakçıyan ailesinin kollarına kaçardı ama orada da aynı ölçüde talepkâr bir sevgi deryası onu içine çekerdi.

Armanuş Çakmakçıyan tramvaydan iner inmez adımlarını sıklaştırdı. Matt Hassinger onu yedi buçukta almaya gelecekti. Hazırlanmak için bir buçuk saatten az zamanı vardı; bu da düşünce üzerine bir elbise geçirmeye anca yeterdi. Belki herkesin çok yakıştığını söylediği şu turkuaz elbiseyi giyerdi. Bu kadarı yeter. Makyaj yok, aksesuar yok. Kendini bir randevu için stilyer püs-

lemeyecekti, zaten fazla bir şey de beklemeyecekti. Her şey yolunda giderse hoş olurdu. Gitmezse de ne âlâ, buna da hazır olacaktı. San Francisco şehrini ve zihnindeki düşünceleri kaplayan sisin altında Armanuş, babaannesinin Russian Hill'deki evine ulaştı. San Francisco'nun en dik tepelerinden birinde yer alan hareketli bir göçmen mahallesi idi burası.

"Merhaba canım, hoş geldiiiini!"

Hayrettir, kapıyı babaannesi değil Surpun Hala açmıştı. "Canım nasıl özledim seni," dedi sevgiyle, "anlat bakalım, ne yaptın dışarlarda? Nasıl geçti günün?"

"İyi geçti," dedi Armanuş sakın sakın, bir yandan da en küçük halasının salı akşamı burada ne işi olduğunu merak ediyordu.

Surpun Hala ezelden beri, en azından Armanuş'un çocukluğundan beri, öğretim üyeliği yaptığı Berkeley'de otururdu. Her hafta sonu muhakkak San Francisco'ya gelirdi ama hafta içi burada görülmesi beklenmedik bir hadiseydi. Ne var ki Armanuş o gün neler yaptığını anlatmaya başlar başlamaz bu soruyla ilgilenmeyi bıraktı. Yüzünde güller açarak, "Yeni kitap aldım," dedi Armanuş.

"Kitap!? Yine. kitap mı dedi o?" diye içeriden bağırdı tanıdık bir ses.

Varsenig Hala'nın sesi! Armanuş yağmurluğunu kancaya astı, rüzgârın dağıttığı saçlarını düzeltti ve Varsenig Hala'nın burada ne işi olduğunu merak ede ede içeriye yöneldi. Şimdi bu saatte burada değil havaalanında olması gerekmiyor muydu? Aynı voleybol takımında forvet olan ikiz kızları, üç günlüğüne gittikleri Los Angeles'taki bölge turnuvasından bu akşam dönüyordu. Varsenig Hala maç yüzünden öyle heyecanlıydı ki üç gündür gözüne uyku girmemiş, sürekli kızlarına ya da antrenöre telefon edip durmuştu. Ama takımın geri döndüğü gün, âdeti olduğu üzere saatler evvelinden havaalanına gitmek yerine, buraya gelmiş, içerde masayı kuruyordu.

"Evet, kitap dedim," dedi Armanuş, geniş oturma odasına girerken.

"Sen ona bakma yavrum. Yaşlandıkça huysuzlaşıyor," dedi Surpun Hala arkasından. "Hepimiz seninle gurur duyuyoruz canım."

"Canım gurur duyuyoruz tabii ama yaşına göre davranrsa daha iyi olur," dedi Varsenig Hala son porselen tabağı da masaya koyarken. Sonra yeğenine sıkı sıkı sarıldı. "Senin yaşındaki kızlar makياج malzemesi kıyafet çanta peşinde, sense kitap peşindesin. Hoş senin güzelleşmeye ihtiyacın yok ama oku oku, bunun sonu neye varır?"

"Halacım daha iyi ya, makياج malzemesi kıyafet çanta peşinde olsam ailecek iflas ederdik, kitaplar çok daha hesaplı," dedi Armanuş en pinti halasına göz kırparak. Batan güneşin ışığında ne kadar güzel göründüğünün farkında değildi. Çantasını babaannesinin koltuğuna bıraktı ve hediye oyuncaklarını görmek için can atan bir çocuk gibi hemen içindekileri boşalttı. Kitaplar birbiri üzerine 'yağdılar: *A/e/: Toplu Eserler, Kum Kitabı, Yolların Çatallanan Bahçe, Narziss ve Goldmund, Rua Dam Vale, Çalı Horozu, Denizin Değiştirdiği, Küskün Kahvenin Türküsü, Bahara Kadar Bekle Bandini, Elde Makas Koşmak* ve en sevdiği yazar Kundera'nın iki kitabı: *Yaşam Başka Yerde ve Güllünie Aşklar* - bazıları yeni, bazıları seneler önce okunmuş ama şimdi tekrar okunacak romanlar.

Armanuş, Çakmakçıyanların kitap tutkusuna gösterdiği direncin bir başka sebebi, çok daha derin ve karanlık bir hikâyesi olduğunu düşünüyordu. Sadece kadın olduğu için değil, Ermeni olduğu için de bibliyofil olmaktan kaçınması gerekiyordu. Varsenig Hala'nın okumasına sürekli muhalefet etmesinin altında daha duygusal, hatta tarihsel bir kaygı, bir hayatta kalamama korkusu olduğunu seziyordu. Halası onun yaşlılarından çok farklı olmasını, onlar arasından sıvrılmasını istemiyordu. Hep anlatıklarına göre, Ermeniler Osmanlı'nın bir parçası iken henüz, Osmanlı hükümetinin ilk sadfışı etkileri arasında yazarlar, şairler, sanatçılar, entelektüeller varmış. Önce "beyinlerden" kurtulmuşlar, ondan sonra gerisini sürmüşler - sıradan insanları. Diyarporadaki pek çok Ermeni aile gibi Çakmakçıyanlar da çocuklarından biri oku-

maya yazmaya fazla merak gösterdiğinde ve ortalamanın fazla üzerine çıktığında hem gurur duyuyor hem endişeleniyorlardı.

Kitapların dünyası tehlikeliydi, bilhassa da romanların. O kurgusal yol insanı kolaylıkla hayaller evrenine götürebilirdi, her şeyin akışkan ve her şeyin mümkün olduğu o tekinsiz evrene. İnsan ne olduğunu anlamadan öyle bir kapılıp giderdi ki bu âleme, bağı bütünü kopabilirdi gerçeklikle. Oysa azınlıksan, azınlık çocuğu olarak gelmişsen dünyaya, hiçbir zaman fa'la hayalci, fazla naif, fazla romantik olma lüksün yoktu. Ayakların her zaman sıkı sıkı basmalıydı hakikatlerin toprağına. Çok fazla itimat etmemeliydin kimseciklere. Kötümser olmak iyimser olmaktan yeğdi; zira dünya haksızlıklarla dolu bir yerdı. Geçmişinde travmalar olanlar için hayalgücü olsa olsa zehirli bir iksirdi; farkında bile olmadan kanına girer, bünyeni altüst eder, tam gaz geleceğe ve hayatta kalmaya odaklanmanı engellerdi. Susturulanlar öyle rahatlıkla heba edemezlerdi kelimeleri. Kimlikleri ellerinden alınanlar öyle kolay kolay terk edemezlerdi kökenlerini. Diyasporada Ermeni olmak kalan sağların torunu olmak demekti. Kalan sağların çocuklarından biri olarak, yine de okumak düşünmek yazmak ve hayal kurmak isterseniz, bunu sessiz sedasız ve içten içe yapmanız gerekirdi, asla kendini kapırmadın. Böyle bir aile mirasına sahipken, farklılaşmak değil, "normalleşmek" peşinde olmalıydı. Böyle öğrenmişti Armanuş, ama öğrendiklerinin tekini bile uygulamıyordu işte.

Mutfaktan süzülen keskin, baharlı kokuyla dalgalınlından sıyrıldı. "Halacım, yemeğe kalacak mısın?" diye sordu üç halasından en konuşkan olanına.

"Az bir şey tırtıklarım tatlım," diye mırıldandı Varsenig Hala. "Birazdan havaalanına gitmem lazım, izikler bugün dönüyor. Size mantı getirmek için uğradım bir de..." Varsenig Hala gururla gülümsedi, "Bil bakalım ne geldi bugün Erivan'dan? Bastırma geldi! Otur da yiyeelim."

"Halacım mantı da yiyemem bastırma da şimdi," dedi Armanuş kaşlarını çatarak. "Bütün gece sarımsak kokmak istemiyorum."

"Ne varmış ki bunda? Dişlerini fırçalar bir de naneli sakız çiğnersen koku moku kalmaz."

Elinde maydanöz ve limon dilimleriyle süslenmiş bir tabak musakkayla içeri giren Zaruhi Hala'ydı konuşan. Tabacı masaya bırakıp yeğenini kucaklamak için kollarını açtı. Armanuş kollarını açarken, bir yandan da onun burada ne işi olduğunu merak ediyordu. Ama durumu anlamaya başlamıştı artık. Çakmakçıyan ailesinin tüm fertlerinin tam da Armanuş'un bir erkekle randevusu olduğu akşam Şuşan Nine'nin evinde tecessüm etmiş olması pek iyi planlanmış bir "tesadüf"ü! Herkes başka bir bahaneyle ama belli ki aynı maksatla gelmişti: Hepsı de şu Matt Hassünger'i, biricik gözbebeklerini dışarı çıkaracak olan şanslı genç adamı görmek, sınamak ve değerlendirmek istiyordu belli ki.

Armanuş umutsuz bir bakışla baktı akrabalarına. Ne yapabilirdi? Bunca sevgi ve ilgi karşısında bağımsızlığını nasıl koruyabilirdi? Hayata itimat etmemek ve felaketlerden korkmak için bunca haklı sebebi olan bir sülaleyi nasıl ikna edebilirdi kendisi için endişelenmemeye? Genetik mirasından nasıl kurtulabilirdi, bilhassa bir yanı bu mirasla gurur duyarken? Sevgi ve şefkatle örülmüş bir kuşatmayı yaşadığı, ama kuşatmayı işte. O kadar da iyi niyetliydiler ki karşı çıkamıyordu hiçbirine. Mümkün müydü savaşmak iyilikle?

"İşe yaramaz ki," dedi Armanuş içini çekerek. "En keskin diş macunları, en naneli sakızlar, hatta şu feci keskin ağır çalkalama sulan bile bastıramaz bastırmanın kokusunu. Bu dünyada bastırma yenecek çapta bir şey icat edilmedi daha. En azından bir hafta geçmesi lazım. Bir dilim dahi yesen günlerce çemen kokar, çemen terlersin. Çişin bile bastırma kokar!"

O arkasını döner dönmez, Varsenig Hala merakla fısıldadı Surpun Hala'ya: "Çişim kokar diye bastırma yemeyi reddedeni de ilk defa duyuyorum."

Armanuş bunları duymazdan gelip banyoya yöneldi. Halalarıyla didişmeye niyeti yoktu. Hazırlanması gerekliydi. Ne var ki banyoya adımını atar atmaz Dikran Dayı'yı buldu karşısında. Ba-

şı lavabonun altındaki dolapta, koca gövdesi elleriyle dizleri üzerinde, lavabonun musluklarını tamire koyulmuş durumda. Az kalsın üzerine basıyordu.

"Dikran Dayı?" diye tiz bir çığlık attı Armanuş. "Ay canım geldin mi sen!" diye seslendi Dikran İstanbullu lavabonun altından.

"Bu ev Çehov karakterleriyle dolu," diye mırıldandı Armanuş kendi kendine.

"Sen öyle diyorsan öyledir," dedi Dikran Dayı göbeğini sıvazlayarak. "Âlim olan sensin." "Dayıcım, ne işiniz var orada?"

"Babaannen evdeki muslukların eskiliğinden şikâyet edip durur ya. Bu akşam kendi kendime dedim ki, neden dükkânı erken kapatıp Şuşan'ın evine muslukları tamir etmeye gitmiyorsun?"

"Ya öyle mi?" dedi Armanuş gülmemeye çalışarak. "Ne tesa-düf. Herkes burada bu akşam. Babaannem nerede peki?"

"Kestiriyor," dedi Dikran İstanbullu, İngiliz anahtarını almak için zar zor dolabın içinden çıkıp, oflaya poflaya tekrar içeri emekledi. "Ne yaparsın ihtiyarlık, vücudun uykuya ihtiyacı oluyor! Biliyorsun geceleri uyuduğu yok ki. Bari şimdi kestirsin. Ama yedi buçuğa kadar uyanır merak etme."

Yedi buçuk! Görünüşe göre ailenin bütün fertleri biyolojik alarmını Matt Hassinger'in zili çalacağı ana göre ayarlamıştı.

"Bana penseyi uzatsana," dedi sıkıntılı bir ses. "Bu iş görmüyor."

Armanuş, içinde her boydan yaklaşık yüz kırk parçanın bulunduğu alet çantasının içinde istenilen penseyi bulana kadar ilgili ilgisiz bir sürü alet edevat aldı eline. Beceriksiz Tesisatçı Dikran Dayı banyo borularını sökerken duş yapmanın imkânsızlığını idrak ederek, arka taraftaki yatakodasına gitti, usulca kapıyı aralayıp içeri baktı. Babaannesine yatağa kıvrılmış, belli belirsiz hor-luyordu. Tedirgin bir uykuydu bu, her an bölünmeye hazır. Gene de çocukları ve torunlarıyla çevrili yaşlı kadınlara has bir bahtı-yarlık okunuyordu yüzünde. *Belki de rüyasında bizleri görüyor,*

diye düşündü Armanuş.

Öteden beri çıtı pıtı bir kadını ya, ihtiyarlık onu iyice küçül-tüp zayıflatmıştı. Giderek gün içinde şekerlemeye daha fazla ihti-yaç duyuyordu. Geceleriye her zamanki gibi uyanıktı. İhtiyarlık Şuşan'ın uykusuzluk sorununu bir nebze olsun azaltmamıştı. Uyu-maz, kısa kısa kestirirdi sadece. Armanuş usulca kapıyı kapattı.

Salona döndüğünde sofa kurulmuştu. Onun için de bir tabak koymuşlardı. Yemek randevusuna bir saatten az zaman kaldığı halde nasıl olup da aileyle oturup yemek yemesini bekleyebilir-lerdi? Ama Armanuş, Çakmakçıyanlardan düz mantık bekleme-mek gerektiğini öğrenmişti bir kere. Yemezse kırılırlardı. Herkesi mutlu etmek için bir-iki şey atıştırabilirdi. Hem bu mutfağı se-verdi; hayatının Arizona kıyısından San Francisco kıyısına her geçişinde yemek yeme alışkanlıklarını değiştirmişti. Ermeni mut-fağından Ortabatı Amerikan mutfağına geçebilmek için damak tadını tamamen silbaştan düzenlemesi gerekirdi her seferinde. Annesi Rose, Ermeni yemeklerini mutfak sınırlarından olabildi-ğince uzak tutmak istemişti hep, hatta komşularıyla bir araya ge-lince Ermeni yemeklerini karalamaktan büyük zevk alırdı. Özel-likle her fırsatta alenen yerin dibine batırdığı iki yemek vardı: pa-ça ve bağirsak dolması. Armanuş, annesinin bir keresinde Bayan Grinnell'e nasıl yakındığını hatırladı.

"İyy," demişti Bayan Grinnell sesinde tiksintiyle. "Gerçekten bağirsak mı yiyorlar?"

"Yemezler mi," demişti Rose başını hızlı hızlı sallayarak. "Hem de hapur hupur yiyorlar. İçine sarımsak ve baharat doldu-rup mideye indiriyorlar o leş gibi etleri."

İki kadın suratlarını buruşturmuştu aynı anda. Ne var ki Ar-manuş'un üvey babası tam o sırada yüzünde bezgin bir ifadeyle onlara dönüp, "Nesi varmış? Bumbara benziyor anlattığınız ye-mek. Oyleyse gerçekten çok lezzetlidir," demese daha da devam edeceklerdi.

"Bu kocan da Ermeni mi?" diye fisildamıştı Bayan Grinnell, Mustafa odadan çıktığında.

"Ne münabeset," demişti Rose, sesini alçaltarak. "Sadece mutfaqları benziyor... Yoksa, Ermenilerin düşmanı o."

Kapı ziline çalmasıyla Armanuş hariç herkesi bir heyecandır aldı. Saat daha yedi bile olmamıştı. Dakiklik Matt Hassinger'in meziyetlerinden biri olmasa gerekti. Aynı anda düğmeye basılmış-çasına halalarının üçü birden ayağa fırladılar. Sükûnetini muhafaza eden Armanuş, kasten ağırlaştırdığı adımlarla, halalarının sabit bakiştan altında kapıya gitti ve açtı.

Açmasıyla yüzünün aydınlanması bir oldu. "Babacım!" diye bağırır sevinçle. "Akşam toplantın var sanıyordum. Nasıl bu kadar erken gelebildin?"

Ama daha sorunun sonuna gelmeden cevabı sezmişti bile.

Barsam Çakmakçıyan, gamzelerini açığa çıkartan gülüşüyle kızma sarıldı; gözleri gurur ve kaygıyla parlıyordu. "Evet ama toplantıyı ertelememiz gerekti," dedi Armanuş'a ve o arkasını döner dönmeyi, kız kardeşlerine fısıldadı: "Daha gelmedi mi oğlan?"

Matt Hassinger'in gelişinden önceki son otuz dakika Armanuş dışında herkesin heyecanı artıtkça arttı. Üst üste üç kıyafet giydirip defile yaptırdılar, sonunda oy birliğiyle aynı karara vardılar: Turkuaz elbiseyi giymeliydi. Kulaklarına elbiseye uygun düşecek küpeler geçirip koluna da Varsenig Hala'nın "kadınısı bir ışıltı" vereceğini söylediği şarap rengi bir çanta taktılar. Bir de olur da gidecekleri yer soğuk olur diye tüylü lacivert bir hırka atıldılar omuzlarına. Armanuş sorgulamaması gereken şeyler listesinde "hırkalar" olduğunu biliyordu. Küçüklüğünden beri ne zaman dışarı çıksa bir hırka geçirmişlerdi üzerine. Her nedense ev dışındaki dünya. Kuzey Kutbu gibi bir yeri Çakmakçıyanların gözünde. "Dışarısı" demek "soğuk diyar" demekti ve oraya gitmeden eyvel tercihan el örgüsü hırkanı yanına alman gerekirdi. Bebekliğine babaannesinin ördüğü, köşelerini isminin baş harfleri işlen-

miş rengârenk battaniyelerin altında geçirdiğinden, ilerleyen yaşlarında kendisine dayatılan bu hırka mecburiyetini de benimsemekte zorlanmamıştı Armanuş.

Hazırlık faslı tamamlanınca masaya oturdular. Akşamki yemeğe hazır olması için önceden evde bir şeyler atıştırması mantıklı geliyordu Çakmakçıyanlara.

"Ama güzelim kuş kadar yiyorsun. Mantımın tadına bakmayacak mısın yoksa?" diye sızlandı Varsenig Hala, elinde kepece, kara gözlerinde öyle büyük bir üzüntü vardı ki, gören de zanneder ki bir hayat memet meselesi var ortada.

"Yiyemem hala," dedi. "Tabağıma kadayıf doldurdun bile. Şunu tadayım, yeter."

"Et ve sarımsak kokmak istemedim," dedi Surpun Hala, hınzır bir sesle. "Biz de sana ekmek kadayıfı verdik. Böylece nefesin antepfistığı kokacak."

"İnsan neden antepfistığı kokmak ister ki?" diye sordu uykudan yeni kalkan Şuşan Nine şaşkın şaşkın.

"Antepfistığı kokmak istediğim filan yok," diye homurdandı Armanuş. Ama başka bir şey söyleyemeden, cep telefonu çalmasına başladı: Çaykovski. Telefonu alıp kışkırları çatarak ekrana baktı. Özel numara. Herhangi biri olabilirdi. Yemeği iptal etmek için tuhaf bir bahane uydurmak üzere arayan Matt Hassinger bile olabilirdi. Armanuş huzursuzca telefonu elinde tutarak öylece durdu. Dördüncü çalışta annesi olmadığını ümit ederek açtı.

Ama odu: annesi!

"Canım iyi misin, sana iyi davranıyorlar mı orda?" oldu ilk sorusu.

"Evet, anne," diye mırıldandı Armanuş durgun bir sesle. Artık buna alışmış sayılırdı. Küçüklüğünden beri ne zaman Çakmakçıyanların evinde kalsa, hayatı tehlikeymiş gibi davranırdı annesi.

"Amy, sakın bana hâlâ evden çıkmadığını söyleme."

Armanuş buna da nispeten alışmıştı. Annesi, babasından boşandığından beri bir kez olsun gerçek adıyla seslenmemişti ona.

Rose'un kızını sevebilmesi için onu yeniden isimlendirmesi gerekmişti sanki. Bu bölünmüşlük senebesene ruhuna işlemiştir Armanuş'un. Babasıyla beraberken Armanuş, annesiyle Amy.

Bugüne kadar Çakmakçıyan ailesinden hiç kimseye bu isim değişikliğinden bahsetmemiştir. Bazı şeylerin sır olarak saklanması gerekirdi. Sır demişken, hayatında bundan bol ne vardı?

"Neden cevap vermiyorsun?" diye üsteledi annesi. "Bu gece dışarı çıkmayacak mıydın?"

Armanuş odadaki herkesin kulak misafiri olduğunu bildiğinden duralamıyordu. "Evet anne," dedi sıkıntılı bir sessizlikten sonra. "Fikrini değiştirmedin değil mi?" "Hayır anne. İyi de numaranı neden sakladın?" "Kendime göre sebeplerim var. Annem ben. Arayanın ben olduğumu anlayınca telefona cevap vermiyorsun her zaman." Rose'un sesi hüzünle alçalmıştı ki yeniden yükseldi. "Matt aileyle tanışacak mı?" "Evet anne."

"Sakın ha! Asla yapma böyle birşey. Çocuğun ödünü kopartırlar. Sen o halalarını bilmezsin, sorğu memuru gibi zavallı çocuğun burnundan fitil fitil getirirler."

Artnanuş sesini çıkarmadı. Ya telefon hattında tuhaf hissettiren vardı ya da annesi bir yandan ona dırır ederken bir yandan da saçlarını fırçalıyordu.

"Neden bir şey söylemiyorsun tatlım? Yoksa hepsi orada mı o cadılar?" diye sordu Rose. Boğuk bir cızırtı geldi fondan. Bir kepece krep hamurunun sıcak tavaya döküldüğü gibi.

"Ah ah, bile bile neden soruyorum ki? Ordalar tabii. Bahse girerim hepsi birden gelmiştir. Hâlâ benden nefret ediyorlar değil mi?"

Armanuş'un buna verecek cevabı yoktu. Kafasında Rose'u canlandırabiliyordu; hep değiştirmekten bahsettiği ama buna ne zaman ne para ayırabildiği somon rengi dolaplanıyla loş mutfakta dikiliyor olmalıydı şu anda; saçları gevşek bir topuz yapılmış, kabloz telefon kulağına yapışık, öteki elinde bir spatula, evde

bir ordu çocuk varmışçasına krep üstüne krep yapıyordu. Akşama kadar hepsini kendi yiyecekti muhtemelen. Üvey babası Mustafa Kazancıyı da getirebiliyordu Armanuş gözlerinin önüne, mutfak masasında oturmuş, elinde *Arizona Daily Star* gazetesi, bir yandan ekonomi sayfalarını okurken bir yandan da kahvesini karıştırıyordu.

Arizona Üniversitesi'nden mezun olup Rose'la evlendikten sonra bölgedeki bir maden şirketinde çalışmaya başlamıştı Mustafa. Armanuş'un görebildiği kadarıyla kayaların ve taşların dünyasını insanlarınkinden fazla seviyordu. Fena bir adam değildi, belki biraz sıkıcı. Hayatta hiçbir şeye tutku duymuyor gibiydi. Ailesi orada olduğu halde kim bilir ne zamandır İstanbul'a dönmemişti. Armanuş bazen onun geçmişleriyle bağlarını koparmak istediği izlenimine kapılıyor ama nedenini kavrayamıyordu. Bir-iki kere onunla 1915'i ve Türklerin Ermenilere yaptıklarını konuşmak istemişti. "Ben pek bilmem bunları," diye kestirip atmıştı Mustafa, nazik ama aynı ölçüde katı bir tavırla onu susturarak. "Tarihi tarihçilerle konuşmalısın."

"Amy niye konuşmuyorsun evladım?" Rose'un sesi sinirli gelmeye başlamıştı.

"Annecim kapatmam lazım artık. Seni sonra ararım," dedi Armanuş. Son anda bir cızırtı daha yükseldi ahizeden, annesi ya tavaya koca bir kepece krep hamuru daha koymuştu ya da ağılamaya başlamıştı. Armanuş ilkinde inanmayı tercih etti.

Sinirleri iyice bozulmuş bir halde masaya döndü, sandalyesine oturdu ve kimseyle göz göze gelmemeye çalışarak önündekini yemeye başladı. Ne var ki tabağına istemediği şeyler doldurulmuştu aradan geçen zamanda. Hatasını anlaması birkaç saniye sürdü.

"Hala söyler misin ben neden mantı yiyorum?" diye söylendi Armanuş.

"Bilmem canım," diye aynı tonda karşılık verdi Varsenig Hala. "Tadına bakmak istersin diye koymuştum. Demek ki canın çekmiş."

Armanuş'un içinden ağlamak geldi. Masadan kalkmak için

izin istedi ve dişlerini fırçalamak üzere banyoya koştu. Bu aptal randevuyu verdiğine bin pişman olmuştu. Bir elinde diş macunu bir elinde diş fırçası ve suratında da kırgın bir ifadeyle aynanın önünde durup, uzun uzun kendine baktı. Şu basit Colgate Total Beyazlaştıncı Diş Macunu mantı kokusuyla nasıl savaşılabildi ki? Acaba Matt Hassinger'i arayıp bu işi iptal mi etseydi? Aslında tek yapmak istediği odasına kapanıp aldığı romanları okumaya başlamaktı. Başka hiçbir şey istemiyordu.

"Yatağında kalıp romanlarını okumalıydın," diye azarladı ay-nadaki tanıdık yüzü.

"Saçmalama canım!" dedi arkadan bir ses. Zaruhi Hala'ydı yanı başında bitiveren. "Gençsin, güzelsin. Dünyadaki en iyi er-keği hak ediyorsun. Şöyle biraz kadınsı bir ışıltı katalım sana, şu ruju sürün bakalım küçük hanım!"

Sürdü. Rujun altında "kadınsı ışıltı" filan yazmıyordu ama benzer bir ibare vardı, "vişne ışıltısı". Armanuş halasının zorla sürdüğü rujun çoğunu bir peçeteye sildi. Tam o anda kapı çaldı. Yedi otuz iki! Dakiklik Matt Hassinger'in meziyetleri arasındaydı demek.

İki dirhem bir çekirdek giyinmişti Matt Hassinger; hayli he-yecanlı ve biraz şaşkın görünüyordu. Armanuş'tan üç yaş küçüktü zaten ama ya saçlarına bir batman jöle sürdüğü ya da normalde giymeyeceği deri ceket ve bal rengi Ralph Lauren pantolonlara büründüğü için iyiden iyiye görünür olmuştu gençliği. Yetişkin gibi giyinmiş bir ergene benziyordu şu haliyle. Sol elinde on iki kırmızı laleden oluşan koca bir demetle içeri girdi; Armanuş'a gül-ümsedi, sonra arkadaki izleyicileri fark edip donakaldı. Bütün Çakmakçıyan ailesi Armanuş'un arkasına dizilmişti.

"İçeri gel delikanlı, korkma," dedi Varsenig Hala en cesaret verici sesiyle.

Matt Hassinger pancar gibi kızarak bütün aile fertleriyle tek tek tokalaştı. Kendine güvenliğini kaybedip terlemeye başladı. Biri-si elinden çiçekleri aldı, bir başkası da ceketini. Tüyleri yollunmuş bir kaz gibi acıklı bir halde salona girip bulduğu ilk koltuğa çök-

tü. Diğerleri de ona iyice sokulup yarım daire şeklinde oturdular. Hava durumundan konuşular önce. Ardından, Matt'in eğitimi (hukuk fakültesindeydi, bu iyi de olabilirdi kötü de), Matt'in ailesi (onlar da avukattı, bu iyi de olabilirdi kötü de), Matt'in Erme-nilere dair ne bildiği (pek bir şey bilmemesi kötüydü ama öğren-meye hevesli olması iyiydi) hakkında konuşular; sonra yine ha-va durumuna geri döndüler, ondan sonra da sinir bozucu bir ses-sizlik çıktı. Neredeyse beş dakika boyunca kimse tek kelime et-medi. Bu sıkıntılı durumdan neredeyse acıklı bir açmaza düş-eceklerdi ki Çaykovski yeniden duyuldu. Armanuş ekrana baktı: özel numara. Telefonu titreşimli moda aldı.

Akşam yedi kırk beşte Armanuş Çakmakçıyan ve Matt Has-singer nihayet sokağa çıkabildiler. Venedik Kırmızısı bir Suzuki Verona'ya atlayıp, Matt'in çokça methini duyduğu, sevimli ve ro-mantik olacağına kanaat getirdiği lokantaya doğru yollandılar. Yerin adı Çarpık Pencere'sydi.

"Umanm azıcık Karayip etkisi taşıyan Asya füzyon mutfak-ıyla iyidir aran," dedi Matt, kendi sözlerine kendi de gülerек. "Pek övüyorlar bu lokantayı."

Pek övülmek, Armanuş için bir ölçüt değildi. Gene de şüphe-sinin gecenin sonunda boşa çıkacağını umarak itiraz etmedi.

Ne var ki gece hiç de istedikleri gibi gitmeyecekti. Entelektü-ellerin ve bohem sanatçıların buluşma yeri olan Çarpık Pencere ne sevimliydi ne romantik. Daha ziyade yüksek tavanlı bir ambara benziyordu; Art-Deco avizeleri ve çağdaş soyut sanat eserleriyle süslenmiş bir ambar. Tepeden tırnağa karalar giymiş garsonlar, toz şeker tüksekleri üzerinde çalışan karıncalar gibi harıl hani gelip gidiyordu. Abartılı bir zarafetle hazırlanmış tabaklar, hoyratça servis ediyorlardı. Her müşterinin yerini derhal bir başkası alacaktı nasıl olsa. Menüye gelince, hepten anlaşılmaz bir dille hazırlanmıştı. Malzemeleri yeterince karışık değilmiş gibi, bir de her tabak belli bir ekspresyonist tabloya göndermede buluna-cak şekilde düzenlenmiş ve süslenmişti.

Lokantanın Hollandalı şefinin hayatta üç gayesi vardı: filozof

olmak, ressam olmak ve lokantada şef olmak. Gençliğinde hem felsefe hem de resimde çuvalayınca bu iki alandaki kıymeti bilinmemiş yeteneklerini mutfağına katmaya karar vermişti. Böyle böyle başlamıştı her bir tabağı bir tabloya benzetip, her bir yemek farklı felsefi anlamlar yüklemeye. Çarpık Pencere'de yemek, damak zevkinden ziyade sanatın alanına giriyordu.

Menü o kadar karmaşıktı ki ne sipariş edeceklerine karar vermek epey bir vakitlerini aldı. Seçtiği yemeklerle hangi şarabın içeceğini bilmeyen ama iyi bir etki bırakma arzusu duyan Matt şarap menüsünden en pahalı şaraplardan birini seçti.

Sohbete koyuldular. Matt inşa etmek istediği kariyerinden, Armanuş yok etmek istediği çocukluğundan, biri gelecek planlarından diğeri geçmişin izlerinden, biri hayattaki beklentilerinden diğeri aile anılarından. Uyuşmadı kimyaları, ikisi de bu uyumsuzluğu görmezden geldi. Tam yeni bir muhabbet boşluğuna düşmek üzerelerken Armanuş'un cep telefonu titremeye başladı. Tedirginlikte numarayı kontrol etti. Bildiği bir numara değildi ama gizli numara da değildi. Telefonu açtı. "Amy, neredesin?"

Afallayan Armanuş kekeleydi: "A-an-ne! Sen nasıl... numaran nasıl değişti?"

"Bayan Grinnell'in cep telefonundan arıyorum da ondan," dedi Rose. "Telefonlarıma cevap verseydin bu kadar zahmete girmezdim tabii."

Tam o esnada garson kırmızı, bej ve beyaz tonlarından oluşan bir tabağı önüne koydu. Fırça darbeleriyle sürülmüş gibi duran sosun içinde yuvarlak yuvarlak üç kırmızı, çiğ, ton balığı parçası ve sapsarı bir yumurta şansı vardı, hep birlikte yuvarlak gözlü üzgün bir yüz oluşturunyorlardı. Cep telefonunu hâlâ kulağında tutan ama artık annesini dinlemeyen Armanuş, bu yüzü nasıl yiyeceğini düşünerek dudaklarını büzdü.

"Amy, neden benimle konuşmuyorsun? Annen değil miyim? Çakmakçıyanlara tanıdığın hakların yansını olsun bana tanımıyor musun?"

"Anne, rica ederim," dedi Armanuş çünkü bu soru ancak sorumluması rica edilerek cevaplanabilirdi. Vücudunun ağırlığı iki katına çıkmış gibi sırtını kamburlaştırdı. Annesiyle iletişim kurmak neden bu kadar zordu?

Çabucak özürlü dileyip eve gider gitmez onu arayacağına söz vererek telefonu kapattı. Telefon konuşmasına bozulup bozulmadığını anlamak için göz ucuyla Matt'e baktı, ama onun hâlâ tabağını incelemekte olduğunu görünce endişesi yatıştı. Matt'in tabağı yuvarlak değil kareydi ve içindeki yiyecek dümdüz bir hardallı krema sosu çizgisiyle iki farklı bölgeye ayrılmıştı. Desen ya da renklerden ziyade tabağın kusursuzluğu çarpıcı gelmişti Matt'e. Çatalını bu mükemmellik içinde bir yere batırırsa bu eksiksiz dörtgenliği bozmaktan korkuyormuş gibi yutkundu.

İlk anlatıldığında tam olarak anlamamışlardı ama yemekleri iki ekspresyonist tablonun kopyasıydı. Armanuş'un tabağı Francesco Boretti'nin "Kör Fahiş" tablosunu esas almıştı. Matt'in tabağıysa, Mark Rothko'nun "İsimsiz" isimli tablosundan esinlenmişti. İkisi de tabaklarına öyle dalmışlardı ki, garson her şeyin yolunda olup olmadığını sorduğunda duymadılar bile.

Sıra tatlılara geldiğinde sanat eserlerini mideye indirmeye alışmışlardı artık. Öyle ki Matt, Peter Kitchell'in "Nisan Mavileri Mayıs Sarıları Getirir"indeki kusursuz dizilmiş böğürtlenleri dağıtmaktan rahatsızlık duymadı, Armanuş da Jackson Pollock'un "Prıldayan Özbek"ini temsil eden titrek, kadifemsi jöleye kaşığını daldırırken tereddüt etmedi. Ama iş konuşmaya geldiğinde yemekte kaydettikleri ilerlemenin yansıını bile kaydedememişlerdi. Eksik bir şeyler vardı. Her halükârda Armanuş sınırlarını anlamıştı; Matt Hassinger'e aşık olmasının imkânı yoktu. Bu keşfi yaptıktan sonra boş yer kendini zorlamaktansa anın keyfini çıkarmaya çalıştı ve ona duyduğu ilginin yerini som sempati aldı.

Eve dönerken arabayı kenara çekip bir müddet Columbus Bulvarı'nda yürüdüler, ikisi de dalgın ve sessiz. O sırada rüzgâr değişti ve Armanuş bir an denizin keskin, tuzlu kokusunu aldı; deniz kıyısında olmak, bu andan kaçmak için büyük bir özlem

duydu. Yine de City Lights kitapçısının önüne geldiklerinde ilgiyle vitrine bakmaktan kendini alamadı çünkü en sevdiği kitaplarından birini görmüştü orada: *A Tomb for Boris Davidovich*.

"Bu kitabı okudun mu? Müthiştir!" dedi kendini tutamayıp ve kesin bir "hayır" cevabı aldıktan sonra ilk hikâyeyi anlatmaya başladı. Ancak Doğu Avrupa Edebiyatı hakkında bilgi sahibi olmadan bu kitabın hakkının verilemeyeceğine inandığından önce genel bir çerçeveye girdi; takip eden yirmi dakika boyunca anlattı da anlattı. Böylece Armanuş daha bu sabah annesine verdiği kitaplar hakkında tek kelime etmemesi sözünü bozmuş oldu.

Nihayet Russian Hill'e geri döndüklerinde Şuşan Nine'nin evinin önünde yüz yüze durdular. Gecenin bittiğinin ve çok da istedikleri gibi gitmediğinin farkındaydılar. Ancak tensel yakınlık, ancak tutkulu bir öpüşme kapatabilirdi yaşanan kusurları. Halbuki öpüşüklerinde ikisi de tutkudan fersah fersah uzaktı; Armanuş için şefkatle, Matt için hayranlıkla mühürlenmiş bir dokunuştan öteye geçemedi.

"Bütün gece sana bir şey söylemek istedim," diye kekeledi Matt. "İnanılmaz bir koku var... olağandışı, egzotik... tıpkı..."

"Tıpkı ne?" diye atıldı Armanuş, "bir tabak sarımsaklı mantı" diyecek diye ödü patlayarak.

Ama cevap korktuğu gibi olmadı: "Antepfistığı... evet, antepfistığı kokuyorsun."

On biri çeyrek gece Armanuş, nihayet Şuşan Nine'nin evine döndü. Kapıyı açarken bütün aileyi salonda siyaset konuşup çay içerken, meyve dilimleyip onun dönüşünü beklerken bulacağından korktu bir an. Ama içerisi karanlık ve boştu. Babasıyla baba-annesi yatmış, diğerleri de çoktan gitmişti. Masanın üzerinde bir tabak içinde iki elma ve iki portakal vardı, özenle soyulmuş ve görünüşe göre yemesi için ona bırakılmıştı. Armanuş karamış elmalardan birini aldı. İçti burkultu, sebepsiz, öylesine. Gecenin tekinsiz dinginliğinde elmayı kemirerek evde hayalet gibi dolaşmaya başladı; bilmediği bir sebepten ötürü hüzünlendi. Son zamanlarda ne kadar yorulduğunun ancak şimdi farkına varıyordu.

Yakında Arizona'ya dönecekti ama annesinin boğucu evrenine tahammül edebileceğinden emin değildi. San Francisco'yu sevdiği, babası ve Şuşan Nine'yle kalmak için bir dönemliğine kaydını dondurabileceği halde burada da başka türlü bulguyordu. Adeta kimliğinin bir bölümü kayıptı da onu bulmadan kendi hayatını yaşamaya başlamıyordu. Bu gece Matt Hassinger'le yaşadığı bu vasat randevu zaten hissettiği bir açmazı daha net görmesine yaramıştı. Bir boşlukta yaşıyordu. Tek başına uzun bir yolculuğa çıkması gerektiği hissinden kurtulamıyordu.

Meyveleri yanına alarak sessizce odasına süzülde. Saçlarını topladı, turkuaz elbiseyi özenle çıkardı ve Çin mahallesinden aldığı ipek pijamayı giydi. Hazırlıkları biter bitmez bilgisayarını açtı. Şu anda ona yardım edebilecek tek bir şey, sığınabileceği tek bir yer vardı: Cafe Constantinopolis.

Cafe Constantinopolis bir chat odasıydı ya da müdâvimlerinin deyişiyle kahvesiz bir siberkafe. Birkaç Yunan-Amerikalı, Sefarad-Amerikalı ve Ermeni-Amerikalı tarafından kurulmuştu; New Yorklu olmaları dışında tek bir temel ortak noktalan vardı: hepsi de bir zamanlar İstanbul'da yaşamış gayrimüslim ailelerin torunlarıydı. Hepsinde aileleriyle gurur duyuyor ve Türklerden hazzetmiyordu. Web sitesi tıandık bir melodiyile açılıyordu: *Istanbul was Constantinople Now it's Istanbul, not Constantinople Been a long time gone, Constantinople Now it's Turkish delight on a moonlit night**

Müzikle birlikte günbatımında eflatun, siyah ve sarımsı tülle-re bürünmüş şehrin silüeti beliriyordu fonda. Ekranın ortasında chat odasına girmek için nereye tıklanacağını gösteren, yanıp sö-

* İstanbul bir zamanlar Konstantinopolis'ti/Şimdi İstanbul, Konstantinopolis değil/Epey geride kaldı. Konstantinopolis/Şimdi mehtabın altında bir Türk lokumu.

nen bir ok vardı. Herhangi bir yer hissi versin diye özellikle bula-
nık ve belirsiz bırakılmış şehir silüetinin ta kalbine bakıyordu
böylece kafe. Bu noktadan sonra daha ileri gitmek için şifre gere-
kiyordu. Pek çok gerçek, yerel kafe gibi burası da teoride herke-
se açıktı ama pratikte müdavimlere ayrılmıştı. Bu kural gereği,
zaman zaman gelgeç sohbetçiler çıksa da, grubun çekirdeği üç
aşağı beş yukarı aynı kalıyordu. Siteye girdikten sonra zeminde-
ki silüet soluyor ve oyundan önce açılan tiyatro perdesi gibi iki
yana çekiliyordu. Siberkafeye girerken çan sesleri duyuyordunuz,
sonra yine aynı melodi ama bu sefer daha uzaktan:

*Even old New York was once New Amsterdam
Why they changed it I can't say People just
liked it better that way**

Siteye girdikten sonra Armanuş, "bekâr Ermeniler", "bekâr
Yunanlılar" gibi arkadaş atayanlara ayrılmış fowrlara bakmadan
doğrudan "Anuş Ağacı" yazan yeri tıkladı. Burası daha entelektüel
meraklan olanların bulunduğu bir forumdu. Armanuş grubu on ay
önce keşfetmişti ve o günden beri hemen her gün tartışmalara
katılan daimi bir üyeydi. Zaman zaman bazı üyeler gündüz vakti
mesaj atsalar da esas tartışmalar geceleyin, günlük rutinin hayhu-
yu bittikten sonra gerçekleşiyordu. Armanuş forumu eve döner-
ken uğramayı âdet edindiği salaş, dumanlı bir bar olarak hayal et-
mekten hoşlanırdı.

Cafe Constantinopolis'in Anuş Ağacı bölümü yedi daimi üye-
den oluşuyordu, bunların beşi Ermeni geri kalan ikisi Yunan'dı.
Şahsen tanışmamışlar, böyle bir ihtiyaç duymamışlardı. Hepsii
farklı şehirlerden, mesleklerden ve hayatlardan geliyordu. Hepsii-
nin takma adları vardı. Armanuş'unki Madam Sürün Ruhum'du.
Bu ismi çok sevdiği yazar Zabel Yeseyan şerefine seçmişti; 1915'
te Osmanlı hükümetinin devşirdiği Sakıncalı Ermeni Aydınlar lis-

* Bizim New York bile bir zamanlar Yeni Amsterdam'du/Kim bilir adını ne-
den değiştirdiler/Zahir böylesini daha çok beğendiler.

tesindeki tek kadın romancı. Zabel Yeseyan muhteşem bir karak-
terdi. İstanbul'da doğmuş, sürgünde yaşamış, romancı ve köşe ya-
zan olarak alabildiğine zor ama dolu dolu bir hayat sürmüştü. Ar-
manuş'un masasının üzerinde bir fotoğrafı vardı; şapkasının altın-
dan çerçevesinin ötesindeki belirsiz bir noktaya bakıyordu Zabel
Hanım bu resimde.

Anuş Ağacı'nın üyeleri her hafta bir tartışma konusu seçerdi;
tarih ve felsefeye meraklıydılar. Popüler kültürden nefret ettikleri
gibi kapitalist tüketim kültürünün hükümrancılığı tanınamaya
ahdetmişlerdi. Seçtikleri temalar çeşitlilik gösterse de ortak tarih-
leri ve kültürleri üzerinde durmaya meyilliydiler - "ortak" da ço-
ğunlukla "ortak düşman" anlamına geliyordu: yani Türkler. Hiç-
bir şey insanları ortak bir düşman kadar hızla ve kuvvetle biriri-
ne yakınlaştırmaz.

Bu hafta tartışma konusu "Yeniçeriler"di. Yeni gönderilmiş
iletileri gözden geçirirken Baron Baghdassarian'm online olduğu-
nu görün sevindi Armanuş. Onun hakkında tek bildiği tıpkı ken-
disi gibi kalan sağlamlarını olduğunu ama kendisinin aksine
öfkeyle doluydu. Bazen aşırı sert ve şüpheli olabiliyordu. Son
birkaç ay boyunca, siberuzayın ele avuca gelmezliğine rağmen,
ya da belki tam da o sayede, Armanuş ondan hoşlanmaya başla-
mıştı. Mesajlarını okuyamadan geçerse günü, derin bir eksiklik
hissediyordu. Ona karşı hissettiği her neyse -dostluk, hoşlanma
ya da sırf merak- bunun karşılıklı olduğunu biliyordu.

*"Osmanlı hükümdarlığının adil olduğuna inanmayanlar Yeniçeri-
nin Paradoksunu bilmezler. Yeniçeriler kendi halklarını hakir
görmek ve geçmişlerini unutmak pahasına bir ihtimal toplumsal
merdivenin tepesine tırmanmak üzere Osmanlı devleti tarafından
alkoyulup din değiştirtilen Hristiyan çocuklardı. Yeniçerinin
Paradoksu, her azınlık için geçmişte olduğu kadar günümüzde de
geçerlidir. Ey göçmenlerin çocukları! Bu asırlık soruyu arada bir
sorun kendinize: Bu paradoks içinde konumunuz ne olacak, Yeni-
çeri rolünü kabullenecek misiniz? Türklerle barış yapmak için ce-*

miyetinizi yüzüstü mü bırakacaksınız, onların deyimiyle hep birlikte ileriye bakmak için geçmişe perde çekmelerine izin mi vereceksiniz?"

Bakışları ekrana yapışmış vaziyette, elmadan bir ısınk daha alıp sinirli sinirli çiğnedi Armanuş. Hiçbir erkeğe böylesine hayranlık duymamıştı, tabii babası hariç ama o farklıydı. Baron Baghdassarian'da onu hem heyecanlandıran hem de ürktüren bir şey vardı, ama Baron'dan ya da cüretle savunduğu fikirlerden değil, kendisinden korkuyordu. Sözlerinin derine işleyen bir büyü vardı, içinde barınan ama henüz açığa çıkmamış Armanuş'u, uykudaki o esrarlı mahluku dışarı çıkarmaya muktedir. Her nasılsa Baron Baghdassarian sözlerinin mızrağıyla Armanuş'un içindeki o saklı mahluku dürtüklüyordu. Ya bir gün kükreyerek uyanır ve bir daha uyumazsa...

Armanuş bu ürktütücü olasılığı düşünürken Leydi Tavuskuşu Siramark tarafından gönderilmiş uzun bir mesaj ilüştü gözüne - bu kadın Kaliforniya merkezli bir şaraphanede çalışan Ermeni-Amerikalı bir şarap uzmanıydı ve sık sık Erivan'a yolculuk yapıp, her yolculuk sonrasında ABD'yle Ermenistan arasında hayli eğlenceli kıyaslamalar geliştirdi. Bugün de kimin ne kadar Ermeni olduğunu ölçen bir test yollamıştı.

Yeterince Ermeni misiniz testi:

1. Bebekliğiniz boyunca el örgüsü battaniyeler altında uyudunuz mu, okula giderken el örgüsü hırkalar giydiniz mi?
2. Altı ya da yedi yaşına kadar her yaşgünüzde elinize bir Ermeni Alfabetesi kitabı tutuşturuldu mu?
3. Evinizde, garajınızda ya da büronuzda Ağrı Dağı'nın en az bir adet resmi asılı mı?
4. Evde Ermenice sevilip okşanmaya, İngilizce azarlanıp haşlanma ya ve Türkçe çekiştirilip arkanızdan işler çevrilmesine alışık mısınız?
5. Misafirlerinize patates cipsiyle humus, patlıcanlı dipli kanapeler ikram ediyor musunuz?

6. Mantı tadına, sucuk kokusuna, bastırma iptilasına aşına mısınız?
7. Fazlasıyla önemsiz konularda kolayca çileden çıkıp sinirleniyor ama gerçekten endişelenecek ya da paniğe kapılacak önemli bir şey olduğunda sükûnetinizi koruyor musunuz?
8. Kemerli burnunuzu ameliyat ettirdiniz mi? (ya da ettirmeyi planlıyor musunuz?)
9. Buzdolabınızda bir kavanoz nutella, sandık odasının bir yerlerinde bir tavla tahtası var mı?
10. Salonunuzda çok sevdiğiniz bir halı serili mi? Üzerinde yürüme ya dahi kıyamadığınız oluyor mu?
11. Ezgisi gayet oynak olduğu ve sözlerini anlamadığınız halde Lorke Lorke oynarken içinizi hüzün bastıyor mu?
12. Her akşam yemeğinden sonra toplanıp meyve yemek evinizde köklü bir âdet mi? Babanız kaç yaşına gelmiş olursanız olun sizin için hâlâ portakalları soyuyor mu?
13. Akrabalarınızın ağzınıza yiyecek tıkıştırıp, "doydum" lafını ka bul etmedikleri oluyor mu?
14. Duduk sesi sırtınızı ürpertiyor mu ve kayısı ağacından yapılmış bir flütün nasıl bu kadar keder bandırabildiğini merak etmekten kendinizi alamadığınız oluyor mu?
15. İçten içe geçmişinizde öğrenmenize izin verileden çok daha fazlasının olduğunu hissediyor musunuz?

Bu soruların hepsine "evet" cevabı veren Armanuş kaç puan aldığını görmek için aşağıya baktı.

0-3 puan: Kusura bakma ahhap, sen Ermeni değil "yabancı"sın. 4-8 puan: İçimizden bir yabancı gibisin. Muhtemelen bir Ermeni'yle evlisin.

9-12 puan: Ermeni olduğun neredeyse kesin. 13-

15: Hiç kuşku yok, mağrur bir Ermenisin.

Armanuş gülümsedi. İçindeki seyahat arzusu yeniden kabardı. Beyninin derinliklerinde gizli bir kapı açılmıştı sanki. Gitmesi gerekiyordu. Bir yolculuğa feci ihtiyacı vardı.

Parçalı çocukluğu yüzünden halen bir süreklilik ya da aidiyet duygusu kazanamamıştı. Kendi hayatını yaşamaya başlayabilmek için geçmişine yolculuk etmesi gerekiyordu. Bu yeni fehmın ağırlığı üzerine çökerken, görünüşe göre herkese ama özellikle Baron Baghdassarian'a mesaj yazmaya başladı:

"Yeniçerinin Paradoksu birbiryle çelişen iki varoluş hali arasında kalmaktır. Bir tarafta geçmişin kalıntıları birikir. Öte tarafta vaat edilen geleceğin ışıltıları. Geçmiş üç H-hafta, hüznün ve haksızlık— demek bizim için. Gelecek ise başarının süslemele-riyle bezenmiş bir sığınak, daha önce hiç sahip olmadığı bir em-niyet duygusu, çoğunluğa katılma, normalleşme arzusu."

"Hoş geldin Madam Sürgün Ruhum! Döndüğüne sevindim, içindeki şairi duymak ne güzel."

Baron Baghdassarian'dı bu. Armanuş cümlelerin sonunu tekrar yüksek sesle okumaktan alamadı kendini: *içindeki şairi duymak ne güzel*. Düşünceleri dağıldı ama sadece bir anlığına.

"Sanırım Yeniçerinin Paradoksu bizzat benim için de geçerli. Farklı kültürlerden gelen ve son derece tatsız bir biçimde boşanmış bir anababanın tek çocuğu olarak," —şahsi tarihini ifşa et-mekten duyduğu rahatsızlıkla bir an duraladı ama devam etme ar-zusunu baskın çıkıttı: "kalan sağların çocuğu olan Ermeni bir ba-bayla Kentucky, Elizabethtown'lu bir annenin tek kızı olarak iki taraf arasında kalmanın, tam manasıyla bir yere ait olamamanın, süreklî iki varoluş hali arasında gidip gelmenin nasıl bir şey ol-duğunu biliyorum."

O zamana kadar gruptaki kimseye bu kadar şahsi ve doğru-dan bir şey yazmamıştı. Kalbi küt küt atarak derin bir nefes aldı. Baron Baghdassarian onun hakkında ne düşünecekti şimdi, ger-çek düşüncelerini yazacak mıydı acaba?

"Zor olsa gerek. Diyasporadaki çoğu Ermeni için Hai Dat bir kimlik edinmek anlamında sahip olduğumuz yegâne psikolojik te-

mel. Senin durumunsa daha farklı ama neticede hepimiz Ameri-kalı ve Ermeni'yiz, temelimizi kaybetmediğimiz sürece bu çoğul-luk güzel bir şey."

Körfez Bölgesindeki itibarlı bir edebiyat dergisinin baş editö-evlye evli, eskiden iyi bir köşe yazar olduğu halde şimdi sadece mutsuz bir ev kadını olan Bedbaht Ev Kadın'ydı bunları yazan.

"Kültürel çoğulluk iyi bir şey elbette ama benim durumum ço-ğulluktan ziyade eksiklik üzerine kurulu. Annemi gücendirmek için ne tam Ermeniliğimle barışabildim, ne de babamı gücendir-me korkusuyla Amerikalılığımla. Bir kere en başta Ermeni olmayı başaramadım," yazdı Armanuş, bir itirafın eşliğinde olduğunun farkındaydı. "Kimliğimi bulmam gerek. Gizliden gizliye ne düşü-nüyorum biliyor musunuz? Ailemin Türkiye'deki evini görmeye gideceğim. Babaannem hep İstanbul'daki o muhteşem evden bah-seder. Gidip kendi gözlerimle göreceğim. Ailemin geçmişine bir yolculuk yapabilsem, aynı zamanda kendi geleceğime doğru yola çıkmış olacağım. Geçmişimi keşfetmek için bir şey yapmazsam Yeniçerinin Paradoksu yakamı bırakmayacak."

"Dur, dur, dur," yazdı Leydi Tavuskuşu / Siramark panikle. "Nasil yani? Tek başına Türkiye'ye mi gideceksin, aklını mı kaçır-dın?"

"Bazı bağlantılar bulabilirim. O kadar zor değil."

"Ne bağlantılarından bahsediyorsun Madam Sürgün Ru-hum?" diye üsteledi Leydi Tavuskuşu/Siramark. "Pasaportunda-ki Ermeni isimle nereye kadar gidebileceğini zannediyorsun?"

"Onun yerine İstanbul'da dosdoğru emniyet müdürlüğüne git de kendini bir güzel tutuklat!" diye araya girdi Anti Kavurma - Columbia Üniversitesi Yakın Doğu Çalışmalarında öğrenciydi ve çocukluğundan beri her kahvaltıda annesinin önüne kavurmaçı-karmasından şikâyetçiydi.

Armanuş hayatıyla ilgili bir diğer temel gerçeği itiraf etmenin tam zamanı olduğunu hissetti. *"Doğru bağlantıları bulmak benim için o kadar zor olmayabilir çünkü annem bir Türk'le evli."*

Uzun bir sessizlik oldu. Kimse bir şey yazmayınca Armanuş devam etti.

"Adı Mustafa, Arizona'da bir şirkette jeolog olarak çalışıyor. İyi adam ama tarihle hiç alakası yok ve ABD'ye geldiğinden beri, yani yaklaşık yirmi senedir, memleketine hiç gitmedi. Ailesini düğüne bile davet etmedi. Bir tuhafılık var ortada ama nedir bilemiyorum. O konuda hiç konuşmaz. Ama İstanbul'da büyük bir ailesi olduğunu biliyorum. Ona bir keresinde ailesinin nasıl insanlar olduğunu sordum: Sıradan insanlar, senin benim gibi, dedi."

"Dünyanın en duyarlı adamı değil anlaşılan, tabii erkekler söz konusu olduğunda duygu diye bir şeyden bahsedilebilirse" diye araya girdi Sappho'nun Kızı, kısa süre önce Brooklyn'de satış bir reggae barında iş bulmuş lezbiyen bir garsondu.

"Bana da öyle geldi," diye ekledi Bedbaht Ev Kadını. *"Sevme yeteneği var mı bari?"*

"Var. Annemi seviyor, annem de onu," diye cevap verdi Armanuş. Annesiyle üvey babası arasındaki sevgiyi ilk kez kabul ettiğini fark etti. *"Neyse, onun ailesiyle kalabilirim, ne de olsa üvey kızımı, herhalde beni misafir olarak kabul ederler. Sıradan Türkler tarafından nasıl karşılanacağım sorusu müthiş bir bilmece. Şu Amerikanlaşmış akademisyenler değil, gerçek bir Türk ailesi."*

"Sıradan Türklerle ne konuşacaksın?" diye sordu Leydi Tavuskuşu Sıramark. *"Eğitim görmüşleri bile ya milliyetçi ya cahil. Sıradan insanlar tarihi gerçekleri kabul eder mi sence? 'Sizi katliamdan geçirip sürdüğümüz sonra da bütün bunları inkâr ettiğimiz için özür dileriz' mi diyecekler sanıyorsunuz? Neden başını derde sokmak istiyorsun?"*

"Anlamıyorsunuz..." Armanuş birden ümitsizliğe kapıldı. Sırla-

rını birbiri ardına ifşa etmek bu koca dünyada yalnız olma hissinin tetiklemişti - hep bildiği ama yüzleşmek için doğru anı beklemediği bir şeydi bu. *"Sız hepizin diasporadaki Ermeni cemiyeti içinde doğdunuz ve içlerinden biri olduğunuzu kanıtlamak zorunda kalmadınız hiç. Halbuki ben doğduğum günden itibaren eşikte kaldım. Arafta sıkıştım. Mağrur ama travmalı bir Ermeni aileyle, histeri ölçüsünde Ermeni karşıtı bir anne arasında gidip geldim. Sizin gibi Ermeni-Amerikalı olmak için önce Ermeniliğini bulmam lazım. Geçmişe bir yolculuk gerektiriyorsa bu, yapmaya hazırım..."*

"Peki babanla ailesi Türkiye'ye gitmene nasıl izin verecek?" Stoacı Alex'ti bu, güneşli hava, lezzetli yiyecekler ve güzel kadınlarla çevrili olduğu müddetçe hayatından memnun olan Bostonlu bir Yunan-Amerikalı. Zenon'un sadık takipçisi olarak insanların sınırlarını zorlamaması ve sahip oldukları şeyle mutlu olması gerektiğine inanırdı. *"San Francisco'daki ailen endişelenmez mi?"* Endişelenmek mi? Halalarının ve babaannesinin yüzlerini gözünün önüne getirince suratı ekşidi Armanuş'un. Endişeden hasta olacaklarını biliyordu.

"Bilmemeleri lazım, kendi iyilikleri için. Bahar tatili geliyor, İstanbul'da on gün geçirebilirim. Babam Arizona'da annemle olduğumu düşünür. Annem burada San Francisco'da olduğumu sanır. O kadar da zor değil bunu sağlamak. Zaten birbirleriyle konuşmazlar hiç. Üvey babam da İstanbul'daki ailesiyle hiç görüşmez. Durumun ortaya çıkmasının imkânı yok. Sır olarak kalacak." Armanuş gözlerini kırıştırarak ekrana baktı. "Annemi her gün, babamı iki-üç günde bir ararsam her şeyi kontrol altında tutabilirim."

"Süper plan valla! İstanbul'a kapağı atınca," dedi Leydi Tavuskuşu/Sıramark, *"bizim kafeye her gün rapor yollarsın."*

"Vay, bizim savaş muhabirimiz olursun," diye atıldı Anti Kavurma.

Armanuş ekrandan uzaklaşmak için sandalyesine yaslandı. Gecenin sessizliğinde babasının düzenli soluklarını ve yatağında dönen babaannesini duyabiliyordu. Vücudunun ağırlaştığını hissediyordu, sanki bir yansı uykusuzluğun ne menem bir şey olduğunu anlamak için bütün gece bu sandalyede oturmak istiyordu, öteki yansı da yatağa gidip derin bir uykuya dalmak. Öteki elmayı da bitirdi, adrenalin salgıladığını hissetti - bir karar vermişti ve artık dönüş yoktu.

Armanuş masa lambasını kapattı, geriye bir tek bilgisayarı titrek ışığı kaldı. Tam Cafe Constantinopolis'ten çıkmak üzereydi ki ekranda bir satır belirdi.

"Bu içsel yolculuk seni nereye götürürse götürsün, lütfen kendine dikkat et sevgili Madam Sürgün Ruhum ve Türklerin sana kötü davranmasına izin verme..."

Baron Baghdassarian'dı bunu yazan.

Yedinci Bölüm

BUĞDAY

U

yanalı iki saati geçmişti ama Asya Kazancı hâlâ kaz tüyü yorganının altında, yatakta miskin miskin yatıyor, ancak İstanbul'un üretebileceği sesleri dinlerken, zihninde Şahsi Nihilizm Manifestosunu oluşturuyordu.

Birinci Madde: Yaşadığın hayatı sevmek için bir sebep bulamıyorsan yaşadığın hayatı seviyormuş gibi yapma.

Bu cümleyi biraz düşündü ve o kadar beğendi ki manifesto-sunun ilk satır yapmaya karar verdi. İkinci maddeye geçerken dışarıda birisinin frene asıldığını duydu. Akabinde şoförün avazı azalırken yükseldi; anlaşılan yaya geçidini kırmızı ışıkta çaprazlama geçen bir yayaya bağınıyordu. Şoför, şehrin uğultusu içinde sesi kısılana kadar bağırıyordu.

İkinci Madde: İnsanların ezici çoğunluğu asla düşünmez, düşününler de asla ezici çoğunluk olmaz. Ayrımı gör! Tarafım seç!

Üçüncü Madde: Tarafını seçemiyorsan bari sadece yaşa, hırslarından arın; bir su yosunu ya da yaban otu ol.

"İki saattir bas bas bağınıyoruz içerden, duymuyo musun? Hâlâ yatakta n'apıyorsunuz, tembel kız?"

Kapıyı çalma gereği duymadan başını içeri uzatan Banu Teyze'ydi. Bu sabah kırmızısı öyle göz alıcı bir çarpı bağlamıştı ki kafası uzaktan kocaman, olgun bir domatese benziyordu. "Kraliçe Hazretlerini beklerken bir semaver çayı bitirdik. Hadi kalk bakalım! Kızaran sucuğun kokusunu almıyor musun? Acıkmadın mı ya?" Cevabı beklemeden kapıyı kapattı.

Dördüncü Madde, diye mırıldandı Asya, yorganı burnuna çekip öteki tarafa dönerek. Cevaplarıyla ilgilenmediğin sorular sor-ma.

Yorganın altında büzülmüşken, kahvaltı masasını resmetti zihninde. Hafta sonu kahvaltısının bildik şamatası esnasında semaverin minnacık musluğundan damlayan suyun sesini, yumurta tenceresinde fokur fokur kaynayan yedi yumurtayı, tavada cızırdayan baharatlı sucuk dilimlerini ve sürekli bir kanaldan diğerine atlayan televizyonun sesini duyabiliyordu. İçeri bakmaya gerek duymadan semaverin başında Gülsüm Nine'nin durduğunu biliyordu; sucukları kızartamın kırk günlük Süfi perhizi başarıyla bitip de kendini falcı ilan ettikten sonra iştahına yeniden kavuşan Banu Teyze olduğunu bildiği gibi. Hangi kanalı seçeceğine karar vermeden birinden diğerine atlayanın Feride Teyze olduğuna emindi; aynı anda hem çizgi film, hem pop müzik hem de haberleri emmeye kabil.

Beşinci Madde: Hayatta başarmak için yeteneğin ya da sebebin yoksa, uğraşma boşuna, bir şey olmakla yetin. Sahip olma, sadece ol!

Altıncı Madde: Bir şey olmak için yeteneğin ya da sebebin yoksa, sadece varolmakla yetin. Bir şey olma, sadece varol!

"Asya!!!" Kapı ardına kadar açıldı ve Zeliha Teyze hışımla içeri daldı. "Kalk dedik ya! Haşmetmeap bize katılmanız için daha kaç elçi göndermemiz lazım?"

Yedinci Madde: Varolmak için yeteneğin ya da geçerli bir sebebin yoksa, sadece tahammül et hayata.

"Asya dedim!"

"Ne var ya!" Asya'nın kafası yorganın altından kıvrırcık, kuzguni bir öfke topu olarak çıktı. Ayağa fırladığı gibi yatağın yanındaki duran lavanta rengi terliklere bir tekme savurdu; birini iskaladı ama diğerini dosdoğru şifoniyerin üzerine göndermeyi başardı. Terlik aynaya çarptıktan sonra yere yumuşak iniş yaptı.

"Allahşkına, bir pazar sabahı azıcık rahat veremez misiniz?" "Maalesef saatler süren bir azıcık yok," dedi Zeliha Teyze, terliğin sinir bozucu rotasını takip ettikten sonra. "Neden sinirlimi bozmaya çalışıyorsun? Ergenlik isyanlarına kalkışıyorsan geç kaldın küçük hanım; o işi en azından beş yıl önce halledecektin. On dokuzuna girdiğini hatırlatırım."

"Bilmez miyim," dedi Asya gözlerinde ürkütücü bir bakışla.

"Tam da bana hamile kalıp evlilik dışı dünyaya getirdiğin yaştayım."

Kapıda dikilen Zeliha Teyze, bütün gece içip içip yarattığı büstü ertesi sabah ayık kafayla görünce derin hayal kırıklığına uğrayan bir heykeltıraşın bezginiğiyle baktı Asya'ya. Bir dakika boyunca hiç sesini çıkarmadı. Sonra baktığı yüzün aynadaki kendi yansıması olduğunu fark etmiş gibi dudakları kederli bir gülüşle büküldü. Kızı kendine ne çok benziyordu. Ne kadar da aynı nasal da uzaktılar.

Zeliha Teyze o yaşlardaki hallerini hatırladı; şüphecililiğini, asiliğini, öfkesini aynen kızına geçirmiş gibiydi. Nasıl olduğunu anlamadan Kazancı ailesinin kara koyunları ikiye çıkmıştı. Neyse ki Asya henüz çok genç olduğundan dünyadan bezmiş görünmüyordu henüz. Ama kendini yok etmeye mukteldirdi. İnşa ettiklerini kendi elleriyle yerle bir etme eğilimi herkese has bir özellik değildir bu hayatta. Bu çatı altında bu özellikten nasibini almış iki kişiden biriydi Asya. Gözlerinde usul usul parlıyordu kendi kendini yok etmenin o ağılu cazibesi.

Kişilikleri ne kadar benziyorsa görünüş açısından da o kadar farklıydılar. Zeliha Teyze, Asya'nın ona çekmediğini açıkça görabiliyordu. Güzel değildi, muhtemelen de asla olmayacaktı. Vücu-

dunda ya da yüzünde bir acayiplik olduğundan değil. Aslında ayrı ayrı bakıldığında her yeri biçimliydi; boyu, kilosu, kıvrık kuzguni saçları, çenesi... ama hepsi bir araya geldiğinde, toplamda bir bozukluk vardı. Çirkin de değildi, hem de hiç değil. Vasat bir hoşluğu vardı, bakması güzel ama bakanın aklında yer etmeyecek türden. Yüzi öyle sıradandı ki onunla ilk kez karşılaşanların çoğu daha önce karşılaştıkları hissine kapılıyordu. Şu aşamada "güzel"den ziyade, "hoş" iltifatını koparabilirli olsa olsa. Bunda bir beis yoktu elbette; tek sakıncası hayatının bu safhasında Asya hoş değil, güzel olmak peşindeydi. Doğrusu *hoşluk* kendisine yakıştırılmasını istediği son şeydi. Bundan yirmi yıl sonra vücudunu daha farklı bir gözle görmeye başlayacaktı. Asya gençliklerinde çekici olmasalar da orta yaşlarında gayet alımlı olabilen kadınlardandı. O zamana kadar dayanabilirse tabii...

Maalesef Asya'nın zerre itimadı yoktu hayata. Zamana güvenmeyecek kadar kötümserdi. İlahi adaletin doğruluğuna en ufak inancı olmayan bir yangındı içi. Bu açıdan da başka kimseye değil annesine çekmişti. Bu kafayla ne sabırlı olabilirdi ne de inatçı; hayatın, vücudunu onun çıkarına döndüreceği günü beklemesinin imkânı yoktu. Fiziksel sönüklüğünün kızının genç kalbini sızlattığını açıkça görebiliyordu Zeliha Teyze. Keşke güzelliğin o kadar da arzulanası bir şey olmadığını anlatabilseydi ona. Güzelliğin sadece en yanlış erkekleri çeken bir mknatsı olduğunu ona söyleyebilseydi. Keşke güzel doğmamakla ne kadar şanslı olduğunu; çirkin kadınlara hem hemcinslerinin hem erkeklerin daha cömert davranacağını, hayatının daha kolay olacağını anlatabilseydi.

Yine tek kelime etmeden şifonyiere gitti Zeliha Teyze, terliği aldı ve diğer tekiyle birlikte Asya'nın çıplak ayaklanmı önüne koydu. Silahlarını teslim etse de onurunu teslim etmeyen mağrur savaş esiri pozunda çenesini kaldırmış ve sırtını dikleştirmiş olan kızının önünde durdu.

"Düş önüne!" buyurdu Zeliha Teyze. Anne kız sessizce oturma odasına yollandılar.

Açılır kapanır masanın üzerinde çoktan hazır edilmişti kahvaltı. Huysuzluğuna rağmen, masanın, böyle bezendiğinde, altındaki mercan rengi halıyla nasıl uyum sağladığını görüp de beğenmeden edemedi. Üç çeşit siyah zeytin, kırmızı biberli yeşil zeytin, tam yağlı beyaz peynir, örgü ve otlu ve keçi peynirleri, haşlanmış yumurta, petek balı, manda kaymağı, ev yapımı kayısı ve böğürtlen reçelleri, porselen tabaklarda üzerine zeytinyağı gezdirilmiş, kekik serpilmiş domatesler... Fırından yeni çıkmış böreğin kokusu mutfaktan içeri süzülüyordu.

Artık doksan yaşında olan Cicianne masanın başına oturmuş, kendisinden bile daha ince bir çay fincanı tutuyordu elinde. Yüzünde dalgın ve biraz da şaşkın bir bakışla balkon kapısının yanındaki kafesinde şakiyan kanaryayı seyrediyordu yeni fark etmiş gibi. Belki de öyleydi. Alzheimerin beşinci safhasına girdiğinden bu yana hayatındaki en bildik yüzleri ve hadiseleri karıştırmaya başlamıştı.

Mesela geçen hafta ikindi namazının sonlarına doğru, alını seccadeye dayadığı anda arından ne yapacağını unutuvermişti. Okuması gereken duaların sözleri aniden bir harfler zincirine dönüşmüş ve sayılamayacak kadar çok ayağı olan kara, kıllı bir kırkayak gibi uzaklaşıp gitmişti. Bir süre sonra kırkayak durmuş, arkasına dönmüş, uzaktan Cicianne'ye el sallamıştı. Ne yapacağını bilemeyen Cicianne elinde teşpihi, başında namaz örtüsü, seccadeye yapışık, yüzu Kible'ye dönük vaziyette oturakalmıştı, sessiz ve hareketsiz, ta ki biri durumu fark edip onu yerinden kaldırırsa kadar.

"Devamı nasıldı?" diye panikle sormuştu Cicianne, onu divana yatırıp başının altına yumuşak yastıklar koydukları. "Secdede Süphane Rabbiyel ala, Süphane Rabbiyel ala, Süphane Rabbiyel ala demek gerekir. En az üç kere söylemek lazım. Üç kere söyledim." Çileden çıkmış gibi tekrar etmişti. "Ya sonra? Ondan sonra ne vardı? Kaçınıcı rekâtıydım?"

Kismet bu ya Cicianne bu soruyu sorduğunda yanında Zeliha Teyze vardı. Ne namazla ne de başka bir dini vecibeye ilgisi ala-

kası olduğundan, anneanesinin neden bahsettiğine dair en ufak bir fikri yoktu. Ama yardımcı olmak, becerebildiğince ihtiyaç kadının endişesini azaltmak istemişti. Kalkıp Kuran'ı getirdi ve sayfalarını karıştırarak teselli verebilecek bir şeyler aradı: "Bak ne diyor: 'Namaz kılınca yeryüzüne dağılın. Allah'ın insanını, lüt-funu arayın.'"

"Ne demek istiyorsun?" Cicianne kafası iyice karışmış bir halde gözlerini kırıştırdı.

"Şunu diyorum, artık namaz öyle ya da böyle bittiğine göre düşünmeyi bırakıp dağılabilirsin. Bu ayet de öyle diyor, değil mi? Hadi Ciciannecim, gel de bizimle birlikte yemek ye."

İşe yaramıştı. Cicianne unuttuğu ayet için endişelenmeyi bırakıp onlarla birlikte huzur içinde yemeğini yemişti. Yine de böyle vakalar son zamanlarda ürkütücü bir sıklıkla meydana gelmeye başlamıştı. Genelde sakin ve içine kapanık olan Cicianne an geliyor, en basit şeyleri bile unutuyordu. Gelgeldim öyle zamanlar vardı ki zihni yeni ovalanmış Venedik kristalleri gibi berrak - laştığından hasta olduğuna inanmak güçleşiyordu. Bu sabahsa ne durumda olduğunu söylemek zordu. Daha çok erkendi.

Nihayet yüzünü yıkamış ve dişlerini fırçalamış olan Asya, "Günaydın Cicianne," diye seslendi lavanta rengi terliklerini masaya doğru sürüklerken. İhtiyar kadının üzerine eğilip iki yanagından öptü.

Küçükluğünden beri ailenin bütün kadınları arasında kalbinde özel bir yeri vardı Cicianne'nin. Onu çok severdi. Ailenin bazı fertlerinin aksine Cicianne boğmadan sevmeyi başanrdı çünkü. Tahakkümperver değildi sevgisi. İtmez, ıngilemezdi. Ara sıra onu nazardan korumak için Asya'nın ceplerine okunmuş buğday taneleri koyardı gizlice. Kem gözlerle savaşmak kadar iyi ve sık yaptığı bir başka şey de gülmekti; hastalığı ağırlaşana kadar. Es-kiden Asya'yla ikisi sık sık beraber gülerlerdi. Son günlerde büyük ninesinin sıhhatinden derin bir kaygı duyduğu halde, onun içine sürüklendiği özerk bellek kaybı ülkesine de saygı duyuyordu Asya. İhtiyar kadın onlardan uzaklaştıkça onu kendine daha

yakın hissediyordu.

"Günaydın, benim güzel torunum," diye cevap verdi Cicianne, herkesi belleğinin berraklığıyla şaşırtarak.

Elinde uzaktan kumandayla oturan Feride Teyze, "nihayet, huysuz prenses uyandı," diye söylendi ona bakmadan. Sesindeki azarlama tınısına rağmen keyfi yerinde gibiydi. Daha bu sabah bir kez daha boyamıştı saçlarını; bu sefer platin rengine. Asya artık teyzesinin saç biçimindeki radikal değişimlerin ruh halindeki radikal değişimlerin işareti olduğunu biliyordu. Delilik emareleri bulmak için Feride Teyze'yi dikkatle incelemeye başladı. Kendini tümüyle televizyona kaptırmış, son derece yeteneksiz bir pop yıldızını hayranlıkla seyretmesi dışında bir tuhaflık bulamadı.

"Hazırlanman gerek biliyorsun, misafirimiz bugün geliyor," dedi Banu Teyze, finndan yeni çıkmış bir tepsi böreklerle içeri girerken. Belli ki günlük karbonhidratını almaktan mutluydu. "O gelmeden evi toplamak lazım."

Ayağıyla Beşinci Sultan'ı damlayan musluktan uzaklaştırmaya çalışarak, kendine dumanı tüten samaverden çay alan Asya ka-yıtsızca sordu: "Bu Amerikalı kız sizi neden bu kadar heyecanlandırıyor ki?" Çayından bir yudum alınca yüzünü buruşturup şeker aramaya başladı. Bir, iki... tam dört adet şekerle doldurdu küçük-cük bardağı.

"Ne demek neden bu kadar heyecanlandırıyor? Misafir ol! Okyanusun ta öte tarafından geliyor," dedi Feride Teyze, okyanusun öte tarafının ne kadar uzak olduğunu göstermek için elini kaldırıp Nazi selamı vererek. Lise yıllarını hatırlamış gibiydi; atmosfer hareketleri ve okyanus akıntıları canlanmıştı zihninde. Bunu kimse bilmezdi ama lise yıllarında öğrendiği tüm coğrafya bilgileri en küçük ayrıntısına kadar canlıydı belleğinde.

"Daha da mühimi bize dayının gönderdiği bir misafir o," diye araya girdi, başka bir hayatta Korkunc İvan olma şöhretini hâlâ ısrarla koruyan Gülsüm Nine.

"Dayım mı? Ne dayısı? Hani şu hiç görmediğim dayım mı?" Asya çayının tadına baktı. Hâlâ acıydı. Bir şeker daha attı. "Hu

hu, uyanın! Sözü'nü ettiğiniz adam ayağını Amerika topraklarına bastığından beri bizi ziyaretet gelmedi. Halen hayatta olduğunu kanıtlayan yegâne şey Arizona manzaralı kartpostallar," dedi Asya zehirli bir bakışla. "Güneş altında kaktüs, alacakaranlıkta kaktüs, mor çiçekli kaktüs, kırmızı kuşlu kaktüs... Adam kartpostal tarzını bile değiştirmeye tenezzül etmiyor."

"Karısının fotoğraflarını da yolluyor," diye ekledi Feride Teyze haksızlık olmasın diye.

"Çok umrumdaydı o tombul, sansin karısının fotoğrafları. Yok mutfakta krep pişirirken, yok bahçede çapa yaparken, yok Büyük Kanyon'da, yok Meksika şapkasıyla sırtırken... Ne demeye gönderip duruyor bize bu fotoğrafları? Davet bile edilmediğimiz bir evin önünde yan yana bile gelmediğimiz kansı... Bize her ay elin kadınının fotoğraflarını yollamasından sıkıldığınız mı?" Asya çayının halen kaynar olmasına aldırmadan koca bir yudum aldı.

"Kolay değil onca yol gelip gitmek. Her gün gastelerde okuyoruz, uçaklar kaçırılıyor, arabalar kaza yapıyor, trenler bile devriliyor. Dün Ege kıyılarındaki bir araba kazasında sekiz kişi öldü," diye araya rutin sabah haberlerini serpiştirdi Feride Teyze. Kimseyle göz teması kuramadığından bakışları masanın etrafında asabi daireler çizdikten sonra tabağındaki siyah zeytinlerin üzerine odaklandı.

Feride Teyze ne zaman boyalı basının üçüncü sayfalarından tüyler ürpertici haberler okusa sıkıntılı bir sessizlik olurdu. Bu sefer de öyle oldu. Bu sessizlik sırasında tek oğlunun böyle tenkit edilmesinden rahatsız olan Gülsüm Nine surat astı; Banu Teyze eşarbbının uçlarını çektiirdi; Çevriye Teyze "Büyük Kanyon"un tam olarak nerede olduğunu hatırlamaya çalıştı ama öğretmenlik mesleğinde geçirdiği yirmi dört yıl onu cevaplar konusunda cevval, sorular konusunda pısırık yaptığından kimseye sormaya cesaret edemedi; Cicianne tabağındaki sucuk dilimini bitirdi; Feride Teyze okuduğu başka kaza haberlerini düşündü ama kasvetli haberler yerine Mustafa'nın Amerikalı karısının fotoğraflardan

birinde taktığı masmavi *sombrero* geldi aklına, İstanbul'da buna benzer bir şey bulsa gece gündüz başından çıkarmazdı kuşkusuz. Bu arada hiç kimse Zeliha Teyze'nin yüzünün aniden kedere büründüğünü fark etmemişti.

"Gerçeklerle yüzleşmemiz lazım!" dedi Asya kendinden emin. "Yıllarca ailenin tek ve kıymetli erkek evladı olduğu için • Mustafa Dayı'nın üzerine titrediniz ama o yuvadan uçar uçmaz sizi unuttu. Adamın bu aileyi takmadığı açık değil mi? Madem öyle o neden bizim için bir şey ifade etsin ki?"

"Oğlan çok çalışıyor," diye araya girdi Gülsüm Nine. "Gurbet kolay değil. Gurbet yer kemirir adamı derler eskiler."

"O eskidenmiş. Şimdi artık o kadar kolay ki gidip gelmesi, batı gelmek isteyene. Uzaklık için bahanesi." Asya çaydan yanan dilini rahatlatmak için peynirinden bir parça ısırdı. Hayrettir peynir güzeldi, yumuşak ve tuzlu, tam sevdiği gibi. Hem vıdı vıdı edip hem de yiyeceğin tadını çıkarmakta zorlandığı için bir anlığına çenesini kapatıp, sinirli sinirli çiğnedi.

Bu geçici ateşkesten yararlanılan Banu Teyze gergin zamanlarda, âdeti olduğu üzere bir mesel anlatmaya başladı. Yakında öleceğini bilen ve kaderden kaçabilmek için bütün dünyayı dolaşmaya kalkan bir adamın hikayesiydi bu. Kuzeye, güneye, doğuya, batıya, gidilebilecek her köşe bucağa gitmişti adam. En nihayetinde, Kahire'de beklenmedik bir biçimde Azrail'le karşılaşmış. Azrail hayretle baktığı yüzüne. Ne tek kelime etmiş ne de peşinden gitmiş. Adam pilini pırtısını topladığı gibi oradan da kaçmış, yeniden düşmüş yollara. Çin-i Maçin'de saklı, kuytu bir kasabaya gelene kadar hiç durmadan yolculuk etmiş. Susuz ve yorgun argın karışına çıkan ilk hana dalmış. Orada, oturtulduğu masanın hemen yanında sabırla onu bekliyormuş Azrail, bu sefer yüzünde rahatlatmış bir ifadeyle. "Hoş geldin, tam zamanında geldin," demiş. "Doğrusu Kahire'de seninle karşılaştığımızda çok şaşırılmıştım çünkü kaderinde Çin-i Maçin'de buluşmamız yazılıydı."

Asya bu hikâyeyi ezbere bilirdi, tıpkı bu çatının altında tekrar tekrar anlatılan nice hikâyeyi harfi harfine bildiği gibi. Anla-

yanmadığı ve asla anlayamayacağı nokta, teyzelerinin noktası virgülüne kadar bilinen hikâyeleri anlatmaktan bu kadar haz duymalarıydı. Oturma odasındaki hava yumuşadı; korunaklı bir hal aldı, gündelik hayatın rutini usulca sarmaladı her birini; hayat uzun, kesintisiz bir provaymış da herkes repliklerini ezberliyormuş gibi. Kahvaltı bitene kadar bir lakırdıdan diğerine atladılar; her hikâye bir yenisini tetikledi. Asya bile neşelenmişti. Bazen kendi tutarsızlığına kendi de şaşıyordu. En sevdiklerine karşı nasıl böyle hınçlanabiliyordu? Ruh hali bir yoyoydu sanki, inip çıkıyordu, kâh öfkeli kâh mutlu. Bilmiyordu ki bu açından da annesine benziyordu.

Sokaktan geçen bir simitçinin tekdüze sesiyle bölündü sohbetleri. Banu Teyze pencereye koşup kırmızı kafasını dışarı uzattı. "Simitçi! Simitçi! Buraya," diye bağırdı. "Simit kaç?"

Simitin kaç para olduğunu bal gibi de biliyordu. Bu bir sorudan ziyade, vazife bilinciyle icra edilen bir ritüeldi. Bu yüzden de soru ağızından çıkar çıkmaz adamın cevabını beklemeden sonraki repliğe geçti: "Sekiz tane versene."

Her pazar kahvaltıda sekiz simit alırlardı, ailenin her üyesi için birer tane, bir de fazladan, uzaktaki eksik kardeş için.

"Nasıl da tazeymiş simitler, çtır çtır," dedi Banu Teyze yüzünde güller açarak; halkalarla gösteri yapmaya hazırlanan bir sirk akrobati gibi simitleri iki kolunun üzerinde taşıyordu. Susamlarını etrafa saçarak herkesin önüne birer tane bıraktı. Simiti böreğe, böreği ekmeğe katık ederek mideye indirmeye başladı. Ama çok geçmeden ya çarpıntısı tuttuğundan ya da aklına habis bir düşünce geldiğinden, yüzü ciddileşti, bir müşteriyi Tarot kartlarında gördüğü uğursuz bir şeyi haber verirken aldığı ifadeye büründü. "Kaderden kaçmak mümkün değil," dedi Banu Teyze kaşlarını kaldırarak, "Allah uzun ömürler versin Mustafa'ya. Ama Amerika'ya kaçmakla ailemizin erkeklerini kınıp geçiren kaderden kaçamayacağımı bilmez mi, bilir elbet..."

Asya'ya döndü Banu Teyze. "Vaktiyle ta Osmanlı'nın şaşaalı günlerinde iki sepetçi yaşarmış. İkisi de çok çalışkanmış ama bi-

ri inançlıymış ötekiyse hep inançsız, hep huysuz. Günün birinde köye Sultan gelmiş. 'Sepetlerinizi buğdayla dolduracağım, bu buğdaya iyi bakarsanız altına dönüşür,' demiş. Birinci sepetçi bu teklifi sevinçle kabul etmiş ve sepetlerini doldurmuş. Senden daha az hırçın olmayan ikinci sepetçi ise Büyük Sultan'ın hediyesini reddetmiş. Sonunda ne olmuş biliyor musun?"

"Tabii ki," dedi Asya, "en azından yüz kere dinlediğim bir hikâyenin sonunu nasıl bilmem? Ama sen bu hikâyelerin benim yaratıcı ruhuma verdiği zararı biliyor musun peki? Mesela bu gülünç hikâye yüzünden okula başlamadan önce, ertesi sabah altına dönüşür umuduyla yastığının altında bir buğday başağıyla uyurdum hep. Sonra ne oldu? Okula başladım, diğer çocuklara altına dönüşecek buğdaylanmam beni yakında zengin edeceğini anlattım günün birinde, sınıfın maskarası oldum. Beni budalaya çevirdiniz."

Asya'nın çocukluğunda yaşadığı bütün şoklar ve travmalar arasında hiçbir belleğinde buğday hadisesi kadar acı bir iz bırakmamıştı. İlerki yıllarda daima en beklenmedik anlarda karşısına çıkacak olan kelimeyi ilk o zaman duymuştu: "Piç!" İlkokul üçüncü sınıftaki bu buğday hadisesine kadar Asya piç kelimesini sadece bir kere anneannesinden duymuş ama fazla önemsememişti, çünkü ne mânâya geldiğini bilmiyordu. Ama buğdayların altına dönüşeceğini anlattığı gün kendisiyle dalga geçen çocuklardan birinin ağzından çıkan "piç" kelimesi başkaydı. Hikâyenin bu kısmını kendisine saklayıp bir bardak daha çay koydu.

"Bana bak Asyacım bize istediğin kadar naletlik edebilirsin ama misafirimiz geldiğinde kendine hâkim ol, ona iyi davran. İngilizcen hepimizden daha iyi."

"Falcılık sanatında yabancı dil şartı yok tabii," diye sırtıttı Asya.

Banu Teyze lisedeyken İngilizce dersi almıştı ama öğrendiklerinden geriye pek bir şey kalmamıştı. Feride Teyze'ye gelince okulda Almancayı seçmişti. Ama tam o sıralarda coğrafya dışındaki bütün derslere ilgisini kaybettiğinden onun da Almancası pek

ilerleme kaydedememişti. Cicianne ve Gülsüm Nine değerlendirmeye dışı olduklarından geriye sadece Zeliha TeYZe'yle, Çevriye TeYZe kalıyordu. İkisi de orta karar İngilizce biliyorlardı. Ne var ki her ikisinin İngiliz diline hâkimiyetleri arasında keskin bir fark vardı. Zeliha TeYZe küfürler, deyimler, argoyla dolu günlük İngilizce konuşurdu; her gün dövmeci dükkânına gelen yabancılarla konuştuğu şekilde. Halbuki Çevriye TeYZe liselerde öğretilen gramer odaklı, zaman içinde donmuş, ders kitabı İngilizcesi konuşurdu. Velhasıl her türlü basit, karmaşık ve bileşik cümleyi ayırt edebilir, zarf, zamir ve isim tamlamalarını tespit edebilir, hatta söz dizimi içinde yanlış yere konmuş tamlayanları yakalayabiliirdi ama konuşamazdı.

"Bu yüzden de sen çevirmenimiz olacaksın canım. Onun ke limelerini bize, bizim kelimelerimizi ona taşıyacaksın," dedi Banu TeYZe. "Kültürler arasında uzanan bir köprü gibi Doğuyla Batıyı birbirine bağlayacaksınız."

Asya evde sadece onun duyabildiği korkunç bir koku almış gibi burnunu kırtırdı ve "atış serbest!" mânâsında dudaklarını büzdü.

Bu arada kimse Cicianne'nin sandalyesinden kalktığını ve se nelerdir elini sürmediği piyanoya yaklaştığını fark etmemişti. Bazı yemek masasına sığmamış yemekleri ve tabakları koymak için büfe gibi kullanırlardı piyanoyu.

"İkinizin aynı yaşlarda olması harika," diye bitirdi Banu TeYZe tiradını. "Arkadaş olursunuz."

Asya merakla baktı Banu TeYZe'ye; acaba günün birinde Asya'yı çocuk gibi görmekten vazgeçecek miydi? Küçükken eve ne zaman bir çocuk gelse teyzeleri çocuğu onun yanına getirir ve adeta komut verirdiler: "Hadi arkadaş olun!" Aynı yaşta olmak otomatikman iyi anlaşılabilir arkadaş olmak demekti teyzeleri için.

"Valla pek heyecanlı olacak. Ülkesine döndüğünde de mektup arkadaş olursunuz," diye araya girdi Çevriye TeYZe. Mektup arkadaşlıklarına yönelik sarsılmaz bir inancı vardı. Türkiye Cumhuriyeti öğretmenler ordusunun yılmaz bir neferi olarak, cumhu-

riyeti Batılılar karşısında temsil etmenin her Türk vatandaşının ödevi olduğuna inanırdı. İnsanlık ülkesini temsil etmesi için uluslararası bir mektup arkadaşlığından iyi fırsat mı olurdu?

"San Francisco ile İstanbul arasında karşılıklı mektuplar gönderirsiniz artık birbirinize," diye mırıldandı Çevriye TeYZe. Eğitim harici sebeplerle bir yabancıyla mektuplaşmak aklına hayali ne sığmadığından pedagojik bir sebep aradı. "Bizim sorunumuz sürekli yanlış anlaşılacak. Batılı zannediyor ki Türkler de Araplara benzer. Niye? Biz kendimizi gösteremediğimiz için. Bir kişi bir kişidir demeden anlatacağiz kendimizi Batılılara."

O esnada Feride TeYZe'nin televizyonun sesini aniden açmasıyla yeni bir pop klip dikkatlerini çeldi. Ekrandaki şarkıcının saç modeline dikkatle baktı Asya: platin rengi, kıvrır kıvrır. O an Feride TeYZe'nin bu sabahki saç modelinin kimden ilhamla yapıldığını anlayıp gülmek için dudaklarını ısırdı.

"Maalesef ABD'ye Türklere önce giden Yunanlar ve Ermeniler yüzünden Amerikalıların beyni yıkanmış durumda," diye nutkuna devam etti Çevriye TeYZe. "Türkiye'yi *Geceyarısı Ekspresi* zann ediyorlar. Amerikalı kıza ülkemizin güzelliklerini göstermek senin görevin."

Asya hüsranla başını eğdi.

"Hem İngilizcenizi geliştirirsen, belki ona biraz da Türkçe öğretilsin. Üstüne para versen bu kadarını bulamazsın. Şans ayağına geldi."

Ayağım... Hazır lafı geçmişken Asya ayağa kalktı.

"Nereye böyle küçük hanım? Kahvaltı bitmedi daha," diye sordu Zeliha TeYZe; masaya oturduğundan beri ağzım ilk defa açılmıştı. Haftanın altı günü, on ikiden dokuza dövmeci dükkânının hercuhermerci içinde çalıştığından pazar sabahı kahvaltılarının mayışık uzunluktan en çok o keyif alırdı.

"Japon Filmleri Festivali var," dedi Asya, samimi görünme gayreti bir sahtelik katmıştı sesine. "Hocalardan biri hafta sonu bir film seyretememi ve hakkında çözümleyici bir yazı yazmamızı istedi."

"Ne biçim ödevmiş o öyle?" diye atıldı geleneksel olmayan pedagoji tekniklerinden hiç hazzetmeyen Çevriye Teyze.

Ama Zeliha Teyze daha fazla üstelemedi. "Peki git gör bakalım Japon filmi," dedi başını sallayarak. "Ama sakın gecikme. Beşten önce evde ol. Akşam misafirimizi havaalanından alacağız."

Asya heybesini alıp hızla kapıya yöneldi. Tam dışarı çıkmak üzereyken hiç beklenmedik bir ses duydu. Birisi piyano çalıyordu. Uzun zaman önce mazi olmuş bir ezgiyi arayan ürkek, titreke dokunuşlar, dağılmış toparlanamayan notalar.

"Cicianne!" diye fısıldadı Asya heyecanla. Aradığı huzuru bulmuşçasına mütebessim, usulca kapıyı kapadı ardından.

Cicianne yüzü yılın başlarında Selanik'te doğmuştu. Genç yaşta dul kalan annesiyle İstanbul'a göç ettiklerinde çocuktu daha. Sene 1923'tü. Tüm tarihlerin ve hadiselerin kaşınlabildiği seçerede bir tek Cicianne'nin bu şehre geliş tarihinin karıştırılmasına imkân yoktu.

"Sen ve Cumhuriyet bu şehre birlikte geldiniz. Meğer bilmeden ikinize de hasretmişim, ikinizi de beklermişim dört gözle," diyecekti seneler sonra kocası Rıza Selim Kazancı. "İkiniz de eski rejimlerin köküne kibrit suyu ektiniz; biniz memleket sathında, diğeriniz benim çatım altında. Sen de Cumhuriyet de bir nur gibi indiniz hayatıma."

"Geldiğimde sen kederli ama kuvvetliydin. Ben sana neşe getirdim sen de bana kuvvet verdin," demişti Cicianne cevap mahiyetinde.

Doğrusu Cicianne öyle sen şakrak ve ak pak bir kızdı ki, on beş yaşına geldiğinde taliplilerini sıraya dizen Galata Köprüsü'nün bir ucundan diğerine uzanırdı. Kapılarını çalan koca adayları arasından sadece birine ısınmış içi. Kafesin ardından görmüş-

tü onu. Yapılı, uzun boylu bir adam; adı Rıza.

Gür bir sakalı, incecik bıyığı ve alabildiğine ciddi, iri, kara gözleri vardı. Ondan on beş yaş büyüktü. Bir kez evlenmişti ve söylentiye bakılırsa kansı hem onu hem de oğullarını terk edip gitmişti; vıcansız kadın. Karısının ihanetinden sonra küçük oğluyla yalnız kaldığı halde birkaç sene evlenmeyi reddetmiş, babadan kalma evde tek başına yaşamayı tercih etmişti. Dostlarıyla paylaştığı servetini ve düşmanlarına sakladığı gazabını günbegün büyüterek. Kendi kendini yetiştirmiş bir işadamydı, çıraklıktan ustalığa geçmiş. Önceleri bir kazancı ustası iken doğru zamanda, doğru yerde bayrak işine atılacak kadar akıllı bir müteşebbis. 1930'lann başında yeni Türkiye Cumhuriyeti halen coşku içindeydi ve her ne kadar hükümet propagandası el işçiliğini sistematik olarak göklere çıkarsa da bu alanda az para vardı. Yeni rejimin öğrencilerden vatansever yetiştinler yetiştirecek öğretmenlere, milli burjuvaziyi yaratmaya yardım edecek finansörlere ve bütün ülkeyi Türk bayrağıyla süsleyecek bayrak imalatçılarına ihtiyacı vardı, kazancı ustalarına değil. Rıza Selim bu yüzden bayrak imalatı işine girmişti.

Ne var ki yeni mesleğinde deste deste para ve gani gani nüfuzlu dost edindiği halde, soyadı kanunu çıktığında, Rıza Selim, beklendiği üzere *Bayrakçı* soyadını almak istememiş, ilk zanaatçılığına devam etmek istemişti: *Kazancı*.

Eli yüzü gayet düzgün, hali vakti yerinde olmasına rağmen, aradaki yaş farkı ve ilk evliliğinde maruz kaldığı felaket düşünüldüğünde (kim bilir kansı onu niçin terk etti, belki de adamın sapıkça zevkleri vardır diye dedikodu yapıyordu mahalleli kadınlar) Rıza Selim Kazancı, Cicianne'nin talipleri arasında en az makbul olanıydı belki de. Şüphesiz ondan daha *münasip* adaylar vardı. Ama annesinin ısrarlı itirazlarına ve gözyaşlarına rağmen Cicianne kalbinin sesinden başkasını dinlemeyi reddetmişti. Belki de Rıza Selim Kazancı'nın kara gözlerinde şu dünyada pek çoklandan esirgenmiş olan kıymetli bir kabiliyet bulmuştu: bir başka insanı kendinden daha fazla sevebilme kabiliyeti. O günler-

de son derece genç ve tecrübesiz olduğu halde Cicianne, böyle bir meziyete sahip bir adam tarafından sevilmenin nasıl müstesna bir bahtiyarlık olduğunu anlayabilecek kadar sağduyuluydu. Rıza Selim Kazancı'nın gözleri merhametliydi, tıpkı sesi gibi; insan kendini onun yanında emniyette hissediyordu, etrafta kargaşa bile olsa, Rıza Selim gibi bir adam insanı yan yolda bırakacaklardan değildi.

Ama Cicianne'nin Rıza Selim Kazancı'yı tercih etmesinin tek nedeni bu değildi. Aslında onu cazip bulmadan evvel, hikâyesini cazip bulmuştu. İlk karısının onu terk etmesiyle ruhunun ne denli derinden yaralandığını hissetmişti. Bu yaralan iyi edilebilir. Buna itimadı tamdı. Ne de olsa kadınlar birbirlerinin bıraktığı enkazlar üzerinde çalışmaktan hoşlanırlar. Cicianne'nin kararını vermesi fazla uzun sürmedi. Rıza Selim'den başka kimseye varmayacaktı.

Cicianne sevgileriyle Rıza Selim Kazancı'ya böylesine inanmıştı belki ama o da karşılığında son nefesine kadar bu güvenin hakkını verecekti. Çeyizi olmayan, onun yerine uzun tüylü, kar gibi bir kediyle çıkıp gelen bu beyaz tenli, gri-mavi gözlü kadın hayatının neşesi olacaktı. Cicianne ne kadar kaprisli olursa olsun, tek bir gün bile isteklerini yerine getirmezlik etmeyecekti. Ne var ki evdeki üç yaşındaki çocuk için durum çok farklıydı: küçük Levent üvey annesini asla kabullenmeyecek, bir kez bile sevmeye yeltenmeyecekti. Her fırsatta Cicianne'ye direnecek ve en nihayetinde çocukluğunu bastırılmış bir hınçla noktalayacaktı; tabii böyle bir garaz altında yaşanan çocukluk artık ne kadar tamama erebilirse.

Çocuk sahibi olmamanın kısırlık alameti sayıldığı bir dönemde Cicianne ile Rıza Selim çocuk yapmamışlardı. İlk başlarda Cicianne fazla genç olduğundan ve çocuk yetiştirme hevesi olmadığından, sonra fikrini değiştirdiğindeyse Rıza fazlaca yaşlandığından. Böylelikle soyu devam ettirecek tek çocuk Levent Kazancı'ydı - onun da pek hevesli olmadığı bir unvan.

Üvey oğlunun gösterdiği husumet Cicianne'yi incitmişti in-

citmesine de, bu durumdan fazla etkilenebilecek kadar hayat do-luydu o yaşlarda. Dünyada bebek bakmaktan çok daha ilginç şeyler vardı, mesela piyano çalmayı öğrenmek. Çok geçmeden İngiliz Grover & Grover firması tarafından yapılmış bir Bentley piyano, oturma odasının en mutena köşesinde ışıldıyordu. Cicianne ilk müzik derslerini bu piyanoda almaya başlamıştı - Bolşevik Devriminden kaçmış ve Bolşeviklerin gıdici değil kalıcı olduğuna kanaat getirdikten sonra İstanbul'a yerleşmiş Beyaz Rus bir müzisyeni öğretmeni. Dedğine göre en iyi öğrencisiydi Cicianne. Sadece yeteneği değil, piyanoyu geçici bir oyalanma vasıtasından ziyade bir ömürlük refakatçisi yapacak sebatı da vardı.

Rahmaninov, Borodin ve Çaykovski gözdeleliydi. Ne zaman evde yalnız kalsa, sadece kendisi ve kucakında keyifle kıvrılan kedisini için çalmaya koyulsa bu bestecilerin eserlerini seçerdi. Ama misafirler için çaldığında tümüyle farklı bir repertuardan parçalar tercih ederdi. Hükümet memurları, işadamları ve onların çıkındımlar kanları için Bach, Beethoven, Mozart, Schumann ve bilhassa Wagner. Akşam yemeklerinden sonra erkekler ellerinde içkileriyle şöminenin yanına toplanır, dünya siyaseti tartışırlardı. 1930'ların başları, milli siyasetin öyle uluorta eleştirilemediği, ya takdir ya da tasdik edilebileceği yıllardı - yerin kulağı olduğundan ne kadar yüksek sesle olsa o kadar iyi. Bu yüzden de ne zaman hakiki bir tartışmaya ihtiyaç duyulsa, en emin liman dünya siyasetiydi.

Erkekler tartışırsanız, hanımlar odanın öteki tarafına toplanır, ellerinde kristal nane likörü kadehleri birbirlerinin elbiselerini süzerlerdi. Hanımlar tarafında iki kadın tipi arasında keskin bir ayırım vardı: meslek sahibi kadınlar ve ev kadınları.

Meslek sahipleri kararlı, idealist yoldaş-kadınlardı, *yeni Türk kadının* timsali; reformcu seçkinler tarafından yüceltilmiş, destetlenmiş. Bu kadınlar yeni meslek sahipleriydi - avukatlar, öğretmenler, hâkimler, yöneticiler, kâtipler, akademisyenler... Annelerinin aksine eve kapatılmayışlardı ve dışlıklarını ortaya çıkarmaya şartıyla sosyal, ekonomik ve kültürel merdivenin tepesine

tırmanma şansları vardı. Çoğunlukla tayyör giyerlerdi; kahverengi, siyah ya da gri - iffetin, tevazuun ve partizanlığın renkleri. Saçlar kısa, makıyag yok, takı yok, abartı yok. Cinsiyetsizleştirilmiş, dişiliksizleştirilmiş vücutlar. Ev kadınları ne zaman o sinir bozucu kadını kıkırtılannı koyverseler, meslek sahipleri koltuk altlarındaki düz deri. çantaları sıkıca kavrarlardı; her an çıkıp gidecek, beriki kadın tipinden kaçacak gibi. Onların aksine ev kadınları bu davetlere kat kat tüllü saten gece elbiseleriyle gelirlerdi; beyaz, pastel pembe ya da mavi - hanım hanımcılığın, masumiyetin ve kırılğanlığın renkleri. Kadından ziyade "militan" gibi gördükleri meslek sahiplerinden pek hazzetmezlerdi; meslek sahipleri de kadından ziyade "odalık" gibi gördükleri ev kadınlarından hazzetmezlerdi. Neticede kimse kimseyi yeterince "kadın" bulmazdı.

Ne zaman militanlarla odalıklar arasında gerilim tırmasa, kendini iki gruba da ait görmeyen Cicianne, kristal bardaklarda nane likörü ve gümüş tabaklarda badem ezmesi ikram etmesi için hizmetçiye gizlice işaret ederdi. Likör-badem ikilisinin, hangi taraftan olursa olsun, odadaki bütün kadınların sinirlerini yatıştırın yeğâne şey olduğunu keşfetmişti.

Partinin sonlarına doğru Rıza Selim Kazancı karısını çağırır ve muhterem misafirleri için piyano çalmasını rica ederdi. Cicianne asla ikiletmezdi. Batılı bestecilere ilaveten vatanperverlik yayan milli marşlar da çalardı. Misafirlerin beğenisini kazanırdı her seferinde. Özellikle 1933'te Onuncu Yıl Marşı bestelendiğinde tekrar tekrar çalması gerekmişti. Marş her yerdedi; uykudayken bile insanların kulaklarında yankılanırdı. Beşiklerindeki bebeklerin bile onun coşkun ritmiyle uyutulduktan bir dönemdi.

Cicianne'nin piyanoya olan ilgisi hiç azalmadığı halde yeni bir meşgaleler listesi bulması uzun sürmedi. İleriki yıllarda Fransızca öğrenecek, asla yayımlanmayacak hikâyeler kaleme alacak, cam boya ve yağlıboya teknikleri üzerinde uzmanlaşacak, parlak ayakakabılar ve saten balo tuvaletlerine bürünecek, kocasını danslara sürükleyecek, çılgın partiler verecek ve tek bir gün olsun ev

işi yapmayacaktı. Havai kansı her ne isterse yerine getirirdi Rıza Selim Kazancı. Genelde başkalarına saygı gösteren, derin bir adalet duygusu olan, aklı başında bir adamdı. Ancak tek bir konu vardı ki huylannın tümüyle değişmesine, içindeki gazezin açığa çıkmasına sebep olurdu: ilk kansı.

Seneler sonra bile Cicianne ne zaman ona ilk karısıyla ilgili bir şey soracak olsa Rıza Selim Kazancı sessizliğe bürünürdü. "Ana değil taş imiş meğer. Bir ana nasıl evladını bırakıp gider?" derdi yüzünü nefretle buruşturarak. Tekinsiz bir gamla gölgeleirdi gözbebekleri.

"Ama ona ne olduğunu merak etmiyor musun? Akıbetini araştırmak istemez misin?" demişti bir keresinde Cicianne kocasına; iyice sokulup kucağına oturmuş, usul usul cesnesini okşayarak adeta onu bu soruyla yüzleşmeye ikna etmeye çalışmıştı.

"O kaltağın akıbeti umrumda değil," demişti Rıza Selim Kazancı sertleşerek. Levent'in annesinin kötülendiğini duymaması için sesini alçaltmayı dahi akıl edememişti.

"Yoksa birisiyle mi kaçtı?" diye üstelemişti Cicianne, haddini aşmakta olduğunu bildiği halde, aşmadığı takdirde haddinin ne olduğunu anlayamayacağına inanırdı.

"Neden üzerine vazife olmayan konulara burnunu sokuyorsun?" diye çıkışmıştı Rıza Selim Kazancı, "Yoksa sen de mi aynı yolun yolcususun?"

Bu lafi işiten Cicianne nihayet anlamıştı haddinin ne olduğunu. İlk eş mevzuunun açıldığı nadir anlar hariç, senelerce dinginlikle akıp gitti evlilikleri. Sevecen, saygılı, huzurlu. Etraflandıkları ailelerin hiç de böyle olmadığı düşünülürse tuhaf bir durumdu onların bu uyumu. Memnuniyetleri, daimi haset kaynağıydı. Etraftakilerin çemkirmeyi en sevdikleri konu çiftin çocuklannın olmamasıydı. Herkes Cicianne'nin kısır olduğunu kanaat getirmişti. Pek çocukları Rıza Selim'i çok geç olmadan başka bir kadınla evlenmeye ikna etmeye çalışmıştı. Rıza Selim Kazancı bu nasihatlere kulaklarını tıkarı. Nesiller boyu Kazancı erkeklerinin ortak yazgısı olan apansız ölümün gerçekleştiği gün Cicianne hayatın-

da ilk olarak nazara inanmıştı. Saadet içindeki bu konağın duvarlarını delip kocasını öldüren, kıskanç insanların kem nazarlarından başka ne olabilirdi?

Şimdi o dönemden hemen hemen hiçbir şey hatırlamıyordu. Kemikli parmakları eski piyanoyu okşarken Cicianne'nin Rıza Selim Kazancı'yla anılan, alzheimerin fırtınalı sulanında yol gösterme şansı kalmamış köhne ve cılız bir deniz feneri gibi uzaktan uzaktan yanıp söniyordu.

Sokakların asla uyumadığı, kaldırım taşlarının bile bir sürü sır bildiği bir mahallede, Galata Kulesi'ne bakan bir dairenin divanlarından birinde, salaş binaların camlarından yansıyan güneş ışıkları altında, martıların çılgınlıkları arasında Asya Kazancı çıplak ve hareketsiz oturuyordu. Zihni hayal dünyasına kayarken, içine çektiği yoğun duman da ciğerlerini yakarak bedeninde kıvrılıyordu.

"Ne düşünüyorsun yavrum?"

"Şahsi Nihilizm Manifestomun Sekizinci Maddesi üzerinde çalışıyorum," dedi Asya dumanlı gözlerini açarak.

Sekizinci Madde: Toplum ile Benlik arasında derin bir uçurum, onun üzerinde de sarsak bir asmaköprü varsa, umutsuzca ikisini bağlamaya çabalamak yerine, pekâlâ asmaköprüyü ye'ap Topluma uzaktan veda etmek suretiyle, ebediyen Benliğin tarafında kalabilirsin.

Asya bir nefes daha çekti.

"Dur seni besleyeyim," dedi Alkolik Karikatürist, elindeki jointi alarak. Kırçılasmış kıllarla kaplı geniş göğsünü ona yaslayarak usulca üzerine abandı. Asya beslenmeye hazırlanan kör bir kuş yavrusu gibi ağzını açtı. Karikatürist esrar dumanını doğrudan ağzına üflediğinde, kana kana su içer gibi şevkle çekti dumanı.

Dokuzuncu Madde: İçerideki uçurum seni dışarıdaki dünyadan daha çok heyecanlandırıyorsa pekâlâ içine, yani kendi zihnine düşebilirsiniz.

Tekrar aynı şeyi yaptılar, karikatürist dumanı saldı ağzına; o içine çekti, tekrar ve tekrar, nefes borusunda kaybolan son duman da dışarı üflenene kadar.

"Bahse girerim şimdi daha iyi hissediyorsundur," dedi Alkolik Karikatürist nağmeli nağmeli, yüzünden daha fazla seks arzusu okunuyordu. "İyi bir sevişmeyle iyi bir jointin üzerine yoktur."

Asya itiraz etmemek için dilini ısırdı. Başını açık pencereye çevirip bütün kaos ve ihtişamıyla koca şehri kucaklayacakmış gibi kollarını gerdı. "Bokpüsür..." dedi.

Alkolik Karikatürist üzerinde sadece boxer küloduyla, bira göbeğini sergileyerek ayağa kalktı. CD çalara doğru gitti; Asya'nın en sevdiği Johnny Cash şarkılarından biriydi seçtiği: "Hurt."

*7 hurt myself today To see
if I still feel I focus on the
pain The only thing that's
real**

Asya etine görünmez bir iğne batmış gibi yüzünü buruşturdu. "Yazık..."

"Neye yazık yavrum?"

"Şu organizatör bozuntulan Avrupa, Asya, hatta yaşa-Peres-troyka-Rusya turlan düzenliyorlar... ama İstanbul'da müzik meraklıysan hiçbir coğrafi tanıma uymuyorsun. Arafta kalıyoruz. Burada istediğimiz kadar çok konser düzenlenmemesinin tek nedeni İstanbul'un jeostratejik konumu."

"Evet, hepimiz Boğaziçi Köprüsü'ne sıralanıp bu şehri batıya

* Canımı yaktım bugün /Hâlâ hissedebildiğimi görmek için /Acıya yoğunlaştım/Tek gerçek şeye...

itmek için ciğerlerimizin bütün kuvvetiyle üfleliyiz. İşe yaramazsa bir de öteki tarafı deneriz, bakalım doğuya gidecek mi," dedi karikatürist gülerek. "Arada olmak iyi değil. Uluslararası siyaset muğlaklığı kaldırmıyor."

Ama bulutların üzerinde olan Asya onu duymamıştı. Jointi tekrar çatlak dudaklarının arasına koyup derin bir kayıtsızlık nefesi çekti.

"Ölmeden Johnny Cash'e ulaşmanın bir yolu olmalıydı. Adamın İstanbul'a gelmesi gerekirdi, burada yılmaz hayranları olduğunu bilmeden öldü..."

Alkolik Karikatürist usulca güldü. Asya'nın sol yanağındaki beni öptü, boynunu yavaşça okşadı, sonra elleri iri memelerine indi, ikisini birden avuçladı. Öpüşü arsızdı. Gözlerinde parıltıyla sordu: "Bir daha ne zaman buluşuyorsunuz?"

"Kafe Kundera'da karşılaştığımız zaman herhalde." Asya omuzunu silkererek ondan uzaklaştı.

"İyi de burada, evimde ne zaman buluşacağız?"

"Yani *burada garsoniyerinde ne zaman buluşacağız?* demek istiyorsun..." diye çıkıştı Asya. "Zira ikimizin de gayet iyi bildiği üzere burası senin evin değil! Evin kaç senelik karının oturduğu yer, burası ise kanna sezdirmeden kafayı tütüleyip kanlarla kızlarla yattığın gizli garsoniyerin. *Çıtırıları* düzdüğün yer. Ne kadar genc, sıg, kafası dumanlı olursa o kadar iyi!"

Alkolik Karikatürist içini çekip rakı bardağını kavradı. Tek yudumda yansıyı içti. Yüzü öyle yoğun bir kederle allak bullak oldu ki, Asya bu kadar büyük bir incinmenin sessiz kalabileceğini tahmin etmediğinden onun ya bağırma ya da hıçkırma hıçkırma ağlamaya başlamasından korktu. Ama beriki sadece boğuk bir sesle, "Bazen çok acımasız olabiliyorsun," demekle yetindi.

Sokakta futbol oynayan çocukların çığlıkları doldu odaya. Çığlıkları yüksekliğine bakılırsa çocuklardan biri az önce kırımı kart görmüştü ve bütün takım hakeme saldırmakla meşguldü.

"Karanlık bir yanın var Asya," dedi Alkolik Karikatürist dalgin dalgın. "Tatlı yüzünün belli etmediği bir baldırın zehri... ilk

bakışta anlamak zor ne kadar keskin olduğunu. Ama var işte. Dipsiz bir yıkım potansiyelin var."

"Olabilir ama en azından kimseyi *yıkıyorum*, değil mi?" Asya kendini savunma ihtiyacı hissetmişti. "Sadece kendim olmak istiyorum, malum terane... Biraz kendi haline bırakılsam..."

"Kendini daha hızlı ve daha erken yok etmek için mi? İstediyğin bu mu? Pervanenin ışığa yönelmesi gibi, kendi kendini yok etmeye yöneliyorsun."

Asya gergin gergin güldü.

"İçtin mi körkütük sarhoş oluyorsun, eleştirdin mi eziyorsun, moralin bozuldu mu ta en dibe vuruyorsun. Sana nasıl yaklaşmam gerektiğini bilmiyorum. Öyle öfke dolusun ki, bebeğim..."

"Belki piç olduğumdandır," dedi Asya bir joint daha yakarak. "Babamın kim olduğunu bile bilmiyorum. Hiç sormadım, hiç söylemediler. Bazen annem bana baktığında yüzümden onu görüyor sanıyorum ama hiçbir şey söylemiyor. Hepimiz *baba* diye bir şey yokmuş gibi davranıyoruz. Sadece Baba var, büyük B'yle. Allah insana yukarıdan göz kulak olduğuna göre babaya ne hacet? Hepimiz O'nun çocukları değil miyiz? Annemin bu zırvalara karnı tok gerçi. Tanıdığım bütün kadınlardan daha şüpheci, daha asi. Sorun da bu. Annemle ben birbirimize çok benziyoruz ama çok uzağız."

Alkolik Karikatürist, sayısız kavgalanndan birinde kansı tahrip eder diye korktuğundan en iyi işlerinden bazılarını sakladığı maun yazı masasına doğru üflledi dumanının. Meclis üyelerini farklı hayvan türleri şeklinde çizdiği iki yeni serinin, *Amfibi Siyasetçi* ve *Gergedan Siyasius'un* taslakları da oradaydı. Başbakanı kuzu postuna bürünmüş kurt gibi çizdiği için mahkeme onu üç yıl hapse mahkûm ettiği, sonra da mahkûmiyeti belirsiz bir tarihe kadar ertelediği için bu seriyi şimdilik yayımlatmayı düşünmüyordu. Ama belli olmazdı onun sağı solu. Düşünce ve ifade özgürlüğü kadar mühim olan bir şey daha vardı: dalga geçme özgürlüğü.

Masanın köşesinde, kaz boyunlu Art Deco lambanın san ışığı

altında aşıp oyma bir heykel vardı: bir kitabın üzerine eğilmiş, kendini kaybetmiş Don Kişot. Asya bu heykeli çok sevmiştir.

"Ailemin topu kaçık. Anıların kirini pasını temizliyorlar! Da-ima geçmişten bahsederler ama geçmişin temizlenmiş bir versiyonundan. Kazancılarının sorunlarla başa çıkma yöntemi budur; bir şey seni rahatsız ediyorsa gözlerini kapa, ona kadar say, hiç olmamış olmasını dile, birde bakmışsın hiç olmamış, yaşasın! Her gün yeni bir unutkanlık hapı yutuyoruz..."

Dumanlı kafayla Don Kişot'un ne okuduğunu merak etti Asya. Oradaki açık sayfada ne yazıyordu? Heykeltıraş birkaç kelime çiziktirecek kadar ayrıntıya girmiş miydi? Merakla divandan inip heykelin yanına gitti. Ne yazık ki tahta sayfada hiç kelime yoktu. Yerine dönp tekrar şikâyeteye başladı.

"Bütün o evim-güzel-evimler görmek beni sinir ediyor. Mutlu ailelerin acıklı taklitleri. Biliyor musun bazen Cicianne'yi kıskanıyorum, şimdi neredeyse yüz yaşında, keşke bende de onun hastalığından olsaydı. Biricik, tatlı alzheimer. Bellek eriyip gidiyor."

"Bu iyi bir şey değil, şekerim."

"Çevrendeki insanlar için iyi olmayabilir ama senin için iyi," diye idretti Asya.

"İyi de genelde bu ikisi ilişkilidir."

Ama Asya bunu duymazdan geldi. "Bugün Cicianne onca se-neden sonra piyanosunu açtı, çaldığı o akortsuz notaları duydum. O kadar üzücü ki. Bu kadın bir zamanlar Rahmaninov çalmış, şimdi kıyıtık bir çocuk şarkısı bile çalamıyor."

"Demek istediğim kendisi farkında değil, biz farkındayız..." diye ekledi Asya sahte bir heyecanla. "Alzheimer düşünüldüğü kadar nahoş değil. Geçmiş kurtulmamız gereken bir pranga. İnsanı ezen bir külfet. Geçmişim olmasaydı, Hiçkimse olabilseydim, sıfır noktasından başlayıp orada ebediyen kalabilseydim. Tüy gi-bi hafif. Aile yok, ani yok, hiçbir bokpüsür yok."

"Herkesin geçmişe ihtiyacı vardır," diye itiraz etti Alkolik Karikatürist.

"Beni katma çünkü emin ol benim ihtiyacım yok!" dedi Asya. Sehpanın üzerindeki Zippo'yu almıştı eline, kapağını açıp yaktı, sertçe kapattı. Çıkan ses hoşuna gitmiş olacak ki başladı bu hareketi tekrar etmeye; beş, on, ellii... Trık! Trık! Trık! Trık! Tam Alkolik Karikatürist'i çıldırtmak üzereydi ki aniden Zippo'yu ona uzatıp, "Gideyim ben," diye mırıldandı. Giysilerini aramaya baş-ladı. "Biricik ailem bana mühim bir görev bahşetti bu sabah. An-nemle havaalanına gidip Amerikalı mektup arkadaşımı karşıla-mam lazım."

"Amerikalı mektup arkadaşın olduğunu bilmiyordum."

"Müstakbel mektup arkadaşım. Teyzemlerin planına göre kızcağız o kadar sevecek ki İstanbul'u ve Türkleri, Amerika'ya gittikten sonra da durmadan bizleri hatırlayacak. Mektuplar ara-cılığıyla Türk-Amerikan dayanışması kuracağız."

"İyi de nerden çıktı bu kız?"

"Gökten zembille indi valla. Bir sabah posta kutusunda bir mektup buldum, bil bakalım nereden? San Francisco! Amy diye bir kız. Mustafa dayımın üvey kızıymış. Adamın üvey kızı oldu-ğunu bile bilmiyorduk. Böylece bunun karısının ikinci evliliği oldu-ğunu çaktık. Bize hiç söylememişti! Kıymetli oğlunun yirmi yıllık karısının evlendiklerinde bakire olmadığını öğrendiğinde ninemin yüreğine inecekti, görsen; bakire olmadığı gibi bir de dul!"

Asya çalmaya başlayan şarkıya saygıda kusur etmemek için sustu. *It Ain't Me, Babe*. Melodiyi ıslıkla çalıp sözlerini mırıldan-madan konuşmaya devam etmedi.

*I'm not the one you want, babe I'm not
the one you need You say you're looking
for someone Who's never weak but always
strong**

* Aradığın ben değilim bebeğim /Senin ihtiyacın ben değilim/Any orum di-yorsun öyle birini/Hiç zayıf olmasın, her zaman kuvvetli.

"Neyse, bu Amy denen hatun damdan düşer gibi bir mektup yolladı. Arizona Üniversitesinde öğrenciyim, başka kültürleri tanımak çok ilgisini çekiyormuş. 11 Eylül'den sonra bilhassa Müslüman ülkeleri merak ediyormuş. Türkiye ne kadar da ilginç bir yere benziyormuş. Günün birinde bizimle tanışmak için can atıyormuş, falan feşmekân. Derken baklayı ağzından çıkarıyor: Bu arada bir haftaya kadar İstanbul'a geliyorum. Sizin evinizde kalabilir miyim?"

"Bak sen," dedi Alkolik Karikatürist, yeniden doldurduğu rakı bardağına üç tane buz atmıştı. "Peki neden buraya geldiğini yazmış mı? Sadece turist olarak mı?"

"Bilmem," diye homurdandı Asya aşağıdan, dizlerinin üzerine çökmüş divanın altında çorabının tekini arıyordu. "Ama üniversite öğrencisi olduğuna göre bahse girerim İslam ve Kadınlara Uygulanan Baskı' konulu bir araştırma yapıyordur, ya da ne bileyim, 'Ortadoğu'da Ataerkil Teamüller' gibisinden bir şey... Yoksa neden bizim kanlarla dolu tomarhanemizde kalmak istesin. Bütün şehir gayet hesaplı ve şıkıdım otellerle dolu olduğu halde? Eminim bizimle söyleşi yapmak istiyordur, Müslüman ülkelerde kadınların durumu ve bütün o..."

"Bokpüstür!" diye tamamladı cümlesini Alkolik Karikatürist. "Aynen!" dedi Asya mazafer bir edayla, çorabının kayıp tekini bulmuştu. Göz açıp kapayana kadar eteğiyle gömleğini giydi, saçma fırça çaldı.

"Bir ara onu da Kafe Kundera'ya getir."

"Teklif ederim ama eminim o şimdi arkeoloji müzesine filan gitmek ister," diye homurdandı Asya deri botlarını ayağına geçirirken. Bir şey unutmadığından emin olmak için etrafına baktı. "Onunla zaman geçiremem gereken mutlaka, bizimkiler İstanbul'a hayran olsun diye dere tepesi gezdirmemi istediler. Amerika'ya döndüğünde ülkemizi öve öve bitiremesin istiyorlar."

Pencerelerin açık olmasına rağmen oda hâlâ buram buram jo-int, rakı ve seks kokuyordu. Johnny Cash gürledi:

*I'm not the one you want, babe I'll
only let you down**

Asya çantasını alıp kapıya yöneldi. Tam çıkmak üzereyken Alkolik Karikatürist önünü kesti. Gözlerinin içine bakarak onu omuzlarından tuttu ve yavaşça kendine çekti. Koyu kahverengi gözlerinin altında şişkinlikler vardı, alkoliklere ya da her şeyi kendine dert edenlere mahsus şişkinlikler. O ikisi birdendi.

"Asyacım canım," diye fışıldadı, yüzü Asya'nın daha önce hiç görmediği bir şefkatle aydınlanmıştı. "İçinde barındırdığın onca zehre rağmen, belki tam da bu yüzden, garip bir biçimde çok özelsin, tanıdığım en hesapsız insansın sen, en delişmen ruh. Belki anlamadın ama ben seni seviyorum. Yüzünde o sıkıntılı ifadeyle Kafe Kundera'ya geldiğin ilk gün aşık oldum sana. Senin için bir anlamı olup olmadığını bilmiyorum ama yine de itiraf edeceğim. Bu evden çıkmadan önce buranın bir garsoniyer olmadığını ve buraya çitirlan getirmedeğimi bilmen lazım. Burası benim sığınacağım. Ben buraya içmeye, çizmeye ve bunalmaya geliyorum, bazen de çizmeye, bunalmaya ve içmeye... hepsi bu..."

Afallayan Asya eşikte bir an hareketsiz kaldı. Ellerini nereye koyacağını bilemediğinden ceplerine soktu ve pamakları kınntı gibi bir şeylere dokundu. Ellerini dışan çıkardığında Cicianne'nin onu nazara karşı korumak için cebine koyduğu kahverengimsi tohumlan gördü.

"Şuna bak! Buğday... buğday..." dedi kelimeyi farklı farklı tonlayarak. "Cicianne beni nazardan korumaya çalışıyor." Elini açıp Alkolik Karikatürist'e bir buğday tanesi verdi. Ama bunu yapar yapmaz bir sun açık etmiş gibi kızardı.

Yanakları kızaran, içindeki acılıktan acı duyan Asya telaşla kapıyı açtı. Çabucağ dışan attı kendini ama bir an önemli bir şey söylemek istiyormuş gibi durakladı. Bulamadı aradığı kelimeleri. Elleri kendiliğinden uzandı Alkolik Karikatüristin parmaklarına,

* Aradığın ben değilim bebeğim/Ben seni yüzüstü bırakırım.

birden ve sadece bir anlığına sıkı sıkı sarıldı ona. Sonra beş kat merdiveni koşu koşu indi, ruhunu kovalayan bütün işkencelerden olabildiğince uzağa kaçarcasına.

Sekizinci Bölüm

ÇAM FISTIĞI

N

asıl oluyor da hâlâ uyuyor?" diye sordu Asya çenesiyle yatakodasını göstererek. Havaalanından döndüklerinde, teyzelerinin onun yatağının karşısına ikinci bir yatak koyduklarını ve bu çatı altındaki yegâne mahremiyet alanını bozarak, "kızların odası"na çevirdiklerini öğrendiğinde gıcık olmuştu. Ya mütemadiyen ona işkence etmenin yeni yollarını aradıklarından, ya bu odanın manzarası daha iyi olduğu ve misafir üzerinde iyi bir izlenim bırakmak istediklerinden, ya da UDKHTP-Uluslararası Dostluk ve Kültürel Hoşgörüyü Teşvik Projesi- dahilinde kızları bir araya getirmek için bir fırsat olarak gördüklerinden ikisini aynı odaya yerleştirmişlerdi. Özel alanını bir yabancıyla paylaşmak için en ufak bir istek duymamasına rağmen misafirin önünde duruma itiraz edemeyen Asya bu kumpasa dişlerini sıkarak razı olmuştu. Ama tahammülü azalıyordu. Amerikalı kızyatakodasına yerleştirdikleri yetmiyormuş gibi Kazancı kadınları şeref konuğu gelmeden yemeğe başlamamaya da kararlı görünüyordu. Yirmi dakikada bir birisi kalkıp mercimek çorbasını ve etli yemeği ısıtıyor, tencereleri bir mutfağa bir oturma odasına taşıyor, bu arada Beşinci Sultan da yalvaran miyavlamalarla kokuyu takip ediyordu. Sandalyelerine yapışmış, alçak sesle televizyon seyrediyor ve fısıltıyla konuşur vaziyette kalakalmışlardı. Yine de

bu arada yemeklerden ufak ufak tırtıkladıkları için -Beşinci Sultan hariç- herkes bir oturuşta yiyeceğinden fazlasını yemişti.

"Belki uyanmıştır da utandığı için yataktan kalkamıyordur. Gidip bir baksam mı acaba?" diye sordu Asya.

"Otur oturduğun yerde küçük hanım. Bırak kız uyusun!" Zeliha Teyze tek kaşını kaldırmıştı.

Bir gözünü ekrandan diğerini kumandanı ayırmayan Feride Teyze de ona katıldı: "Uykuya ihtiyacı var. Jet-lag duymadın mı sen jet-lag! Uykuyu düzeni şaşıtıp kızcağzın. Okyanus akıntılarının üzerinden geçti."

"Çifte standart diye buna denir. Misafire gelince aman bırak uyusun, bana gelince bir pazar sabahı bile istediğim gibi kalamam yatakta," diye söylendi Asya, ama kimse ona laf yetiştirmeye niyetli olmadığından bu sefer dirençle karşılaşmadı.

"Şışış, sus sus başladı," dedi Feride Teyze heyecanla. Beklediği programın belirmesi şerefine televizyonun sesini açtı: *Çıracık*. Türk Donald Trump'ının, vecit sessizliğiyle, harika bir Boğaziçi Köprüsü manzarası gören geniş bürosunun parlak, saten perdeleri arkasından çıkışım seyrettiler. Emrine amade iki takıma üstün-körü, yukarıdan alan bir bakışta baktıktan sonra onları bekleyen vazifeyi anlattı. Takımların bir maden suyu şişesi tasarımları, bunlardan doksan dokuz tane imal etmenin bir yolunu bulmaları, sonra şehrin en lüks muhabetlerinde birinde olabildiğince hızlı ve pahalıya satmaları gerekiyordu.

"Aman ne zor ne zor. Ben buna görev demem," dedi Asya yüksek sesle. "Kolaysa bu yarışmacıları İstanbul'un en dindar, muhafazakâr mahallesine göndersinler, aynı şişelerin içine kırmızı şarap koydurup sattırırsınlar, o zaman görelim."

"Tövbe tövbe," diye çıkıştı Banu Teyze ve içini çekti - yeğenin sürekli dinle ve dindarlıkla dalga geçmesinden rahatsız olduğu için. Gerçi Asya'nın bu açıdan kime çektiğini gayet iyi görüyordu. Eğer zındıklık da meme kanseri ya da şeker hastalığı gibi genetik olarak anneden kızı geçen bir şeyse, düzeltmeye çalışmanın ne faydası vardı ki? Bu yüzden tekrar içini çekti.

Teyzesinde yarattığı üzüntüyü umursamayan Asya omzunu silkti: "İyi de neden olmasın? Şu kişilsiz Amerikan taklidi programdan çok daha sahici ve yaratıcı olurdu. Batıdan alınan teknik malzemeyi yerel kültürün özellikleriyle harmanlamak, değil mi ya? Yoksa ham bir taklitten başka ne kalır elimizde? Bu yüzden de yarışmacılardan mesela Müslüman mahallesinde domuz eti satmalarını istemeli. Al işte, ben ona zorluk derim. Gör bakalım o zaman pazarlama stratejilerini."

Kimsenin bunun üzerine yorum yapmasına fırsat kalmadan yatakodasının kapısı gıcırdayarak açıldı. Ve biraz çekingen, biraz sersemlemiş halde Armanuş Çakmakçıyan dışarı çıktı. Açık renk bir kot pantolon ve vücut hatlarını saklayacak kadar bol ve uzun mavi bir sweatshirt giymişti. Türkiye'ye gelmek üzere eşyalarını toplarken yanına nasıl giysiler alması gerektiğini uzun uzun düşünmüş ve tutucu bir yerde göze batmamak için en mazbut giysilerini almıştı. Bu yüzden de İstanbul'da havaalanında Zeliha Teyze'nin fahiş kısalıktaki eteği, ondan da fahiş yükseklikteki topuklarıyla karşılanmak, Armanuş'un üzerinde hafif bir şok etkisi yaratmıştı. Ama daha da irkiltici olan, başörtüsü ve uzun elbisesiyle Banu Teyze'yle tanışmak, ne kadar dindar olduğunu, günde beş vakit namaz kıldığını öğrenmekti. Görünüşlerindeki ve belli ki kişiliklerindeki keskin tezata rağmen iki kadının aynı çatı altında yaşayan iki kardeş olmaları Armanuş'un daha epey boğuşması gereken bir bilmeceydi.

"Welcome, welcome" diye neşeyle bağırıp Banu Teyze ama İngilizce kelimeleri tükendüğinden dilinin ucunda sormak istedikleriyle öylece kalıverdi.

Yabancınn nasıl koktuğunu merak eden Beşinci Sultan, Armanuş'un etrafında bir halka çizdi; terliklerini kokladıktan sonra ilginç bir şey olmadığna karar verdi.

"Afedersiniz, nasıl bu kadar uyudum anlamıyorum," diye kekeleydi Armanuş ağır çekim İngilizceyle. Pek çok Amerikalı gibi o da yabancılarla konuşurken sesini yükseltiyordu, İngilizcenin yabancıları olmak ağırılık alametiymiş gibi.

"Tabii evladım, vücudunun ihtiyacı vardı. Uzun bir yolculuk," dedi Zeliha Teyze. Ahenkli ama bozuk bir aksanı olduğu, vurguyu yanlış hecelere koyduğu halde kendini İngilizce ifade ederken oldukça rahat görünüyordu. "Acıkmadın mı? Umanm Türk yemeklerini seversin."

"Yemek" kelimesini varolan bütün dillerde tanımaya muktedir olan Banu Teyze yeniden ısıtılan mercimek çorbasını getirmek için mutfaka koştu. Beşinci Sultan minderinin üzerinden kalktığı gibi talepkâr miyavlamalarla peşinden gitti.

Armanuş kendisine ayrılan iskemleyle otururken odayı gözden geçirdi. Hızla bakındı etrafına, bazı yerlerde duraklayarak: içinde kahve fincanları, çay bardakları, çeşitli antikalar olan, cam kapaklı, oymalı gül ağacı dolap, duvara dayalı eski piyano, yerdeki kıymetli halı, sehpalann, kadife koltukların hatta televizyonun üzerinde göze çarpan tığ işi örtüler, balkon kapısının yanındaki süslü kafesinde şakıyan kanarya, duvarlardaki resimler - gerçek olamayacak kadar mükemmel bir kır manzarası, her yapırağında Türkiye'nin farklı bir kültürel ve doğal güzelliğinin fotoğrafı olan bir takvim, nazar boncukları, üzerlikler ve bir de çerçevede görülmeyen kalabalığa melon şapkasını sallayan, smokinli bir Atatürk portresi vardı duvarda. Bütün oda nesnelerle ve yadigarlarla doluydu - capcanlı renkler, mavi, vişne çürüğü, deniz yeşili, turkuaz. Armanuş'a ısılt ısılt göründü içerisi, öyle ki neredeyse bu lambaların dışında bir yerlerden, belki de zeminden, mistik bir ışığın geldiğine inanacaktı.

Armanuş daha sonra artan bir ilgiyle masadaki yemeklere baktı. "Ne harika bir sofrası," dedi gülererek. "En sevdiğim yemekler. Humus, babaganuş, sarma... aaa çürek de pişirmişsiniz!"

"Aaaa, *do you speak Turkish!*" diye hayretle baktı Banu Teyze, elinde dumanı tüten tencereyle ve peşinde Beşinci Sultan'la içeri girerken.

Armanuş bu beklentiği boşa çıkarmaktan üzgünmüş gibi yan ciddi yan şaşkın başını iki yana salladı. "Hayır. Türk dilini konuşmuyorum maalesef ama sanırım Türk mutfağını konuşabiliyorum."

Son söyleneni anlayamayan Banu Teyze umutsuzca Asya'ya döndü ama onun çevirmenlik yapmaya niyeti yok gibiydi; kendini tümtüyle alaturka Donald Trump'ın ekiplerine verdiği yeni vazifeyi tenkide adamıştı. Yanşmacılardan bu sefer de tekstil sanayiine dalmalan ve Fenerbahçe'nin san lacivert formasını yeniden tasarlamalan istenmişti. Takım oyunculanınm en çok oy verdiği tasanın yanşmayı kazanacaktı. Asya bu görev için de bir alternatif düşünmüştü ama bu sefer fikrini kendine sakladı. Artık konuşmak gelmiyordu içinden. Doğrusu Amerikalı kız beklediğinden çok daha güzel çıkmıştı; hoş, bir şey beklediği de yoktu ya. Ne var ki havaalanında karşılayacakları kızın aptal bir sansın olacağını düşünmüş, öyle ummuştu içten içe. Oysa hiç de öyle görünmüyordu bu kız. Bir ağırılık vardı hallerinde, üzerinde...

Nedenini bilmeden, bilmeye de çalışmadan Asya bu misafirle takışmak istiyordu ama buna niyeti olsa bile enerjisi yoktu. Her halükârda kararlıydı. Şu vicık vicık "Türk misafirperverliği" gösterisinden olabildiğince uzak duracaktı.

"Anlatsana," dedi Feride Teyze, Amerikalı kızın saç biçimini incelemeyi bitirip, fazla sade bulduktan sonra. "Amerika nasıl?"

Uzak durmaktaki kararlılığına rağmen bu sorunun saçmalığı Asya'nın vakasını kaybetmesine yetti. Teyzesine alaycı bir tebessümle baktı. Ama Armanuş, bu soruyu gülünç bulduysa da, hiç belli etmemişti. Belli ki teyze hala takımıyla arası iyiydi. Uzmanlık alanıydı onlarla nasıl konuşulacağı. Sağ yanağı, içindeki humus lokmasıyla hafiften şişkin bir halde cevap verdi: "Amerika güzel. Ama tabii çok büyük bir ülke. İnsanın nerede yaşadığına bağlı olarak farklı farklı Amerikalılar var."

"Sorum bakayım Mustafa nasılmış?" dedi Gülsüm Nine, anlamadığı son lakırdıları bir kenara iterek.

"İyi, çok çalışıyor," dedi Armanuş bir taraftan Zeliha Teyze'nin sözlerini tercüme eden ahenkli sesini dinleyerek. "Güzel bir evleri, iki köpekleri var. Çöl müthiş. Arizona'da hava hep güzeldir, güneşli..."

Çorbalar içilip, zeytinyağlılar azar azar yendikten sonra, Gül-

sum Nine ve Feride Teyze mutfağa gidip iki koca tepsiyle geri döndüler. Yüklendikleri tabakları masaya koydular.

"Pılav," dedi Armanuş gülererek ve yemekleri incelemek için öne eğildi, "Tursi ve..."

"Oooo," dedi teyzeler hep bir ağızdan, misafirlerinin Türkçeye hâkimiyetinden etkilenmişlerdi.

Armanuş aniden masaya getirilen son yemeği gördü. "Keşke ninem bunu görseydi, harika, kaburga..."

"Oooo," diye yankıladı koro. Asya bile merakla dikildi.

"Amerika'da var çok Türk lokantası?" diye sordu Çevriye Teyze.

"Aslında ben bu yemekleri Ermeni mutfağının da bir parçası oldukları için biliyorum," dedi Armanuş ağır ağır. Kendini bu aileye, Mustafa'nın üvey kızı Amy, San Francisco'dan gelen Amerikalı bir kız olarak takdim ettiğinden, kimliğinin geri kalan bölümünü ağır ağır ifşa etmeyi planlamıştı. Ancak karşılıklı güven tesis edildikten sonra açıklayacaktı Ermeni olduğunu. Ama daha şimdiden planlarını aksatıyor, kestirmeden son sürat sadede gidiyordu.

Gergin ama aynı ölçüde kendinden emin bir ruh haline giren Armanuş sırtını dikleştirdi ve herkesin nasıl tepki verdiğini görmek için masayı bir uçtan bir uca süzdü. Yüzlerinde gördüğü boş ifade onu daha fazla açıklama yapmaya zorladı:

"Şey, ben Ermeni'yim de... yani Ermeni-Amerikalıyım."

Kelimeler bu sefer tercüme edilmedi. Buna gerek yoktu. Dört teyze aynı anda tebessüm etti; ama her biri kendine göre, birincisi kibarca, ikincisi kaygıyla, üçüncüsü merakla, dördüncüsü dostça. Ama en gözle görülür tepki Asya'dan gelmişti. *Çırak* programını seyretmeyi bırakmış, ilk kez hakiki bir ilgiyle misafire bakıyordu. Bir farklılık vardı bu kızda. "İslam ve Kadın" konulu bir tez araştırması olmayabilirdi buraya gelme sebebi.

"Pemek öyle!" Asya ağzını ilk kez açmış dirseklerini masaya dayayarak öne eğilmişti. "Söylesene *System of a Down*'un bizden nefret ettiği doğru mu?"

Armanuş onun neden bahsettiğini anlamadığı için gözlerini açıp kapamakla yetindi. Şöyle bir etrafı kolaçan edince bu şaşkınlıkta yalnız olmadığını, teyzelerin de anlamamış görüldüğünü fark etti.

"Ya, benim çok sevdiğim bir rock topluluğu var. Müzisyenler Ermeni de. İşte Türklere nefret ettiklerine, hiçbir Türk'ün müziklerini dinlemesini istemediklerine dair şehir efsaneleri dolaşıyor ortalıkta, ben de merak ettim," dedi Asya isteksiz isteksiz. Bu kadar alakasız bir gruba bu bilgileri sunmaktan hoşnutsuz omzunu silkti.

"Ben o grubu pek bilmiyorum," dedi Armanuş dudaklarını büzerek. Tuhaf ama o anda aniden yabancılığını duyumsadı. Ne arıyordu bu hiç bilmediği yerde hiç tanımadığı insanların arasında? Kendini burada cılız ve kırılğan hissetti birdenbire. "Ailem İstanbulluymuş, yani ninem..." Hikâyeyi daha iyi anlatmak için ihtiyaç bir mendelete ihtiyaç duyuyormuş gibi parmağıyla Cicianrie'yi işaret etti.

"Sorum bakalım soyadları neymiş?" diyerek Asya'yı dürtükledi Gülsüm Nine, gelmiş geçmiş bütün İstanbul ailelerinin kayıtlarının tutulduğu gizli bir arşivin anahtarını elindeymiş gibi.

"Çakmakçıyan," cevabını verdi Armanuş, soru kendisine tercüme edildikten sonra. "İsterseniz bana Amy diyebilirsiniz ama esas isimim Armanuş Çakmakçıyan."

İsmi tanidik bulan Zeliha Teyze'nin yüzü aydınladı. "Bu dil kuralı bana hep ilginç gelmiştir. Biz Türklere meslek yaratmak için olduğumuz her kelimeye -cı -ci eki takarız. Bizim soyadımız meselâ Kazan-cı."

Dikenli, ağulu bir anı nüksetti zihninde. Geçmişte bir yerlerde sıkışmış bir anı: sokaktan geçen bir "kirazcının", içeride, bembeyaz bir muayanehanede, "kürtajcın" diye kelime üreten bir genç kadın. Hızla savuştu zihninden bu meşum hatırayı. Sesinde zoraki bir şevkle Armanuş'a döndü: "Demek Ermeniler de aynı şeyi yapmaktadırlar. Çakmak... Çakmakçı, Çakmakçı-yan."

"Desenize ortak bir noktamız daha var," dedi Armanuş güle-

rek. Zeliha Teyze'de görür görmez hoşuna giden bir şeyler vardı. Şu göze çarpan hizmet, mini eteği, abartılı makyajıyla dış görünüşünü diğerlerinden ayırması mıydı acaba Armanuş'u cezbeden? Yoksa bakışlarında bulduğu açıklık mı? Bakışlarında, insanı evvela anlamaya çalışacağına, ne olursa olsun yargılamadığına dair bir güvence taşıyordu adeta.

"Şuşan ninem İstanbul'da doğmuş," dedi Armanuş usulca ve cebinden bir kâğıt parçası çıkardı. "Evin adresi var yanımda. Bana yolu tarif edebilirsiniz gidip görmek isterim bir ara."

Zeliha Teyze kâğıdın üzerindeki yazıyı inceleyedursun, masanın öbür yanında Asya, Feride Teyze'nin kıpır kıpır bir şeylerden rahatsız olduğunu fark etti. Kendini tehlikeli bir durumda bulan ve ne yana koşacağını bilemeyen biri gibi aralık balkon kapısına bakıp duruyordu panikle.

Asya yana eğilip buharı tüten pilavın üzerinden teyzesine mırıldandı: "Şşşt, neyin var?"

Feride Teyze sesini mümkün mertebe alçaltarak gene pilavın üzerinden fısıldadı: "Ermenilerin, ta seneler evvel dedelerinin kaçarken oraya buraya sakladıkları sandıklar çıkarmak için geri döndüklerini duymuştum." Gri-yeşil gözlerinde kıvılcımlarla sesini biraz daha yükseltti: "altın ve mücevher için dönüyorlar." Derin bir nefes aldı ve heyecanla kendini yankıladı: "Altın ve mücevher!"

Asya boş boş baktı en uçuk teyzesinin heyecandan alev alev yanan suratına.

"Söylemedi deme, bu kız buraya hazine sandığı bulmak için gelmiş," diye ekledi Feride Teyze, gözleri hayali bir sandığın içindeki zümrüt ve yakutların ışıltısıyla parlayarak.

"Nasil da bildin!" diye patladı Asya. "Ben de sana bunu anlatacaktım zaten. Bu kız uçaktan çıktığında bi de ne görelim, ellerinde bavul yerine kazma kürek var..."

"Geç bakalım dalganı sen," diye çıkıştı Feride Teyze, bozulmuştu. Kollarını kavuşturup arkasına yaslandı.

Bu sırada Armanuş'un ziyaretinin ardında daha derin bir sebep

olduğunu hissedene Zeliha Teyze sordu: "Demek buraya ninenin evini görmeye geldin. İyi de neden ayrılmış ninen buralardan?"

Armanuş hem bu sorunun sorulmasına memnundu, hem de cevap vermeye isteksiz. Anlatmak için çok mu erkendi acaba? Hikâyenin ne kadarını anlatmalıydı? Şimdi değilse ne zaman? Hem neden ya da neyi bekleyecekti ki? Çayından bir yudum aldı. Huzursuz, neredeyse bitkin bir sesle: "Gitmek zorunda bırakılmışlar," dedi. Ne var ki bunu söylemesiyle yılgınlığından, isteksizliğinden silkinmesi bir oldu. Çenesini kaldırıp neredeyse gururla ekledi:

"Ninemin babası, Ohannes İstanbullu çok meşhur bir şair ve yazarmış. Cemiyetinde büyük saygı gören önemli bir adammış."

"Ne diyo, ne diyo?" Cümlelerin ilk bölümünü yakalayıp gerisini kaçırın Feride Teyze, Asya'ya dirsek attı.

"Ailesi İstanbul'un önemli ailelerindenmiş," diye fısıldadı Asya kulağına.

"Dedim sana altın liralara için gelmiş olmalı..."

Asya gözlerini yuvaylayıp bir of çekti. İsteddiği kadar alayı olamamıştı bu efekt, ama teyzesiyle uğraşmayı bırakıp tekrar Armanuş'un hikâyesine odaklandı.

"Bana anlattığına göre büyükkedem Ohannes okumayı, yazmayı ve düşünmeyi dünyada her şeyden fazla seven bir adammış. Ninem der ki ben de ona benziyordum. Ben de kitapları çok severim," diye ekledi Armanuş mahcup mahcup gülerken.

Dinleyenlerin bazıları gülümsedi, çeviri bitince de herkes gülmüsed.

"Ama maalesef adı listedeymiş," dedi Armanuş ortamın nabzını yoklayarak.

"Ne listesi?" diye sordu Çevriye Teyze.

"Ortadan kaldırılacak Ermeni aydınları listesi. Siyasi liderler, şairler, yazarlar, gazeteciler, din adamları... toplam 234 kişi."

"İyi de neden?" dedi Banu Teyze ama Armanuş bu soruyu şimdilik atlamayı yeğledi.

"1915 senesinde 24 Nisan Cumartesi akşamı İstanbul'da ya-

şayan düzinelerce Ermeni ileri geleni tutuklanıp emniyete götürülmüş. Hepsi de törene gider gibi iki dirhem bir çekirdek giymişler. Bembeyaz yakalar, zarif takım elbiseler. Hepsi de okumuş yazmış adamlar. Açıklama yapılmadan emniyette tutulmuşlar bir müddet, sonra da ya Ayaş'a yahut Çankırı'ya sürülmüşler. İlk gruptakiler ikinciye nazaran daha feci koşullarda kalmışlar. Ayaş ta sağ kalan olmamış. Çankırı'ya götürülenler de peyderpey öldürülmüşler. Dedem bu gruptaymış. Türk askerlerinin gözetimi altında trenle İstanbul'dan Çankırı'ya götürülmüşler. Yolun son dört-beş kilometresini istasyondan şehre kadar yürümek zorunda kalmışlar. O zamana kadar iyi muamele görmüşler. Ama istasyondan yürümeye başladıklarında şiddete maruz kalmışlar. Sopalarla, balta saplarıyla dövülmüşler. Efsanevi müzisyen Komitas görüldükleri karşısında aklını yitirmiş. Çankırı'ya geldiklerinde tek bir şartla salıverilmişler: şehirden çıkmaları yasakmış. Orada oda kiralayıp yerli halkın arasında oturmaya başlamışlar. Her gün iki-üç kişi askerler tarafından şehir dışına yürümeye götürülüyormuş, sonra askerler yalnız dönüyorlarmış. Günün birinde askerler dedemi de yürümeye götürmüşler."

Hâlâ gülümseyen Banu Teyze bütün bunları kimin tercüme edeceğini anlamak için bir soluna bir sağına, önce kardeşine sonra yeğenine baktı ama iki çevirmenin yüzünde de sadece şaşkınlık vardı.

"Neyse, uzun hikâye. Bütün bu ayrıntılarla zamanınızı almayayım. Babası öldüğünde Şuşan Ninem üç yaşındaymış. Dört kardeşmişler, en küçükleri ve tek kız oymuş. Aile babasız kalmış, ninemin annesi dul. Çocuklarla birlikte İstanbul'da yaşamak zor geldiğinden babasının Sivas'taki evine sığınmış. Ama onlar Sivas'a gider gitmez tehcir başlanmış. Bütün ailenin malını mülkünü bırakıp birlerce kişiyle birlikte bilinmeyen bir yere doğru gitmeleri emredilmiş."

Armanuş dinleyicileri dikkatle süzdükten sonra bütün hikâyeyi bitirmeye karar verdi.

"Yürümüşler, yürümüşler. Ninemin annesi yolda ölmüş, çok

geçmeden yaşlılar da ölmeye başlamış. Bakacak akrabaları olmayan küçük çocuklar o karmaşada birbirlerini kaybetmişler. Ama aylarca ayrı kaldıktan sonra erkek çocuklar mucizevi bir biçimde Lübnan'da Katolik misyonerlerin yardımıyla bir araya gelmiş. Hayatta olan tek kayıp kardeşleri Şuşan Ninem'miş. Kimse başına ne geldiğini bilmiyormuş. Kimse İstanbul'a götürülüp bir yetimhaneye konduğunu duymamış."

Asya gözünün ucuyla, annesinin dik ona baktığını görbiliyordu. Belki de Zeliha Teyze asi kızının tüm bu anlatılanların ne kadarını Kazancı kadınlarına tercüme edeceğini merak ediyordu.

"Şuşan Ninemin ağabeyinin, onun izini bulması seneler sürmüş. Nihayet Yervant Dayı onu bulup Amerika'ya akrabalarının yanına götürmüştü..." diye usulca ekledi Armanuş.

Anlatılanları çeviriyle geriden takip eden Banu Teyze başını yana eğip, asla manikür yaptırmadığı kemikli parmaklarıyla kehribar tespihini çekmeye başladı, bir yandan da mırıldanıyordu: "Hasbünallahü venimel vekil, hasbünallahü venimel vekil..."

"Ama anlamıyormuş," diye şüphelerini ilk dile getiren Feride Teyze oldu. "Onlara ne olmuş? Yürüdükleri için mi ölmüşler?"

Soru sorulduğunda Armanuş bir an duruladı. Masanın öteki ucunda oturan Cicianne'yi süzdü; ince yüzünde onca yılın kırışıkları, öyle sarıh bir sevececnlikle ona bakıyordu ki Armanuş'un aklına iki ihtimal geldi: ya hikâyeyi hiç dinlemediği ya da öyle dikkatle dinlemişti ki adeta yaşamıştı. Her halükârda, burada, onların yanında değildi.

"Susuz, aç perişan yürümek zorunda kalmışlar. Aralarında hamile kadınlar varmış, yaşlılar, kundakta bebekler... Durup solumlanmalarına bile izin verilmemiş. Kilometrelerce yürümüşler. Ta Der Zor çöllerine kadar. Yolda hastalananlar olmuş; intihar edenler olmuş..." Armanuş'un sesi alçalmıştı: "Bazıları aşıktan ölmüş. Bazıları da öldürülmüş."

Bu sefer Asya tek kelime atmadan her şeyi tercüme etti.

"Bu vahşeti kim yapmış?" diye çıkıştı Çevriye Teyze, karşısında disiplini yoksunu bir sınıf çocuk varmış gibi.

Banu Teyze de kız kardeşinin tepkisine katıldı ama o hiddetlenmekten ziyade kederlenmiş gibiydi. Her huzursuz oluşunda yaptığı gibi eşarabının uçlarını çekti. Ardından, ne zaman eşarabının uçlarını çekistirmek kafı gelmese yaptığı şeyi tekrarladı. Ayet-el Kürsi okumaya başladı.

"Çevriye teyzem bunu kimin yaptığını soruyor," dedi Asya.

"Türkler yapmış," dedi Armanuş, söylediklerinin ucunun ne-reye vardıgına dikkat etmeden.

"Ayıptır, günahtır, insan değil mi bunlar?" dedi Feride Teyze.

"Değil tabii, bazı insanlar canavardan farksız!" dedi Çevriye Teyze. Yirmi Yıllık İnkılap Tarihi Hocası olarak geçmişle şimdi arasına kesin bir sınır çizmeye, Osmanlı İmparatorluğu'nu modern Türkiye Cumhuriyeti'nden kesinkes ayırmaya öyle alışkındı ki, bütün hikâyeyi başka bir ülkede cereyan etmiş elim bir hadise gibi dinlemişti. Yeni Türk devleti 1923'te kurulmuştu; bu rejimin miladı oydu. Bu tarihten evvele denk düşen şeyler başka bir devrin, başka bir memleketin, kısacası başkalarının meselesiydi.

Armanuş kafası karışmış bir halde tek tek baktı yüzlerine. Kazancı kadınlarının anlattığı hikâyeyi korktuğu kadar kötü karışlamamaları onu rahatlatmıştı, ama bu sefer de kendisini tam olarak anladıklarından emin olamıyordu. Gerçi ne inanmayı reddetmiş ne de karşı tezlerle saldırmaya kalkmışlardı. Tam tersine, dikkatle dinlemiş ve üzülmüşlerdi. Peki öyleyse ne demeye hâlâ huzursuzdu? Armanuş yüreğini yokladı. Ne bekliyordu ki?

Sonra yavaş yavaş anladı ki bir özur bekliyordu; o da olmadı suçun kabul edilmesini. Türklerdi 1915'te bunları Ermenilere yapanlar. Kendisi Ermeni, onlar da Türk olduğuna göre özur dilemeleri gerekmez miydi? Oysa kimse üstüne alınmış görünmüyordu. Üzüntüsünü paylaşmadıklarından değil, zira görünen o ki paylaşmışlardı. Mesele kendileriyle geçmişte bu suçları işleyenler arasında hiçbir bağ görmemeleri idi. Nice sonra Armanuş bu anı hatırladığında meselenin bir "zaman algısındaki farklılık" olduğuna kanaat getirecekti. Kendisi bir Ermeni kızı olarak kendi kuşığından nesiller evvel yaşamış atalarının ruhlarını içinde barın-

dırdığına inanıyordu. Halbuki sıradan bir Türk'ün nesebiyle arasında böyle bir süreklilik hissi yoktu. Ermenilerle Türkler farklı zaman çerçevelerinde yaşadılar; galiba. Ermeniler için zaman bir çemberdi; geçmişin şimdiye yeniden doğduğu, şimdinin geleceği doğurduğu bir döngüyüdü. Halbuki Türkler için zaman pek çok yerinden bölünmüş kesik kesik bir çizgi gibiydi; geçmiş belirlir bir noktada sona eriyor, şimdiden başlıyveriyordu. Türklerin geçmişi ile şimdisi arasında safı kopuştan başka bir şey yoktu.

"Ama hiçbir şey yemedin. Hadi evladım, ye biraz," dedi Banu Teyze. Kedere karşı bildiği iki çarenden biriydi yemek ikram etmek.

"Her şey çok güzel olmuş, teşekkür ederim," dedi Armanuş çatalını yeniden eline alarak. Pilavı aynen babaannesine gibi pişirdiklerini fark etmişti, tereyağı ve çam fıstıklı.

"Good, good! Eat, eat!" dedi Banu Teyze başını sallaya sallaya.

Bu arada Asya, Armanuş'un nezaketini, kaburgayı yerken gösterdiği özeni içi ezilerek seyretti. Başını eğdi, iştahı kaçmıştı. Daha evvel hiç Ermeni arkadaşı olmamıştı ama tahir ilk kez duymuş değildi. Daha önce de bazı şeyler dinlemişti; bazısı leh-te, çoğu aleyhte. Ama böyle bir hikâyeyi gerçek bir insandan dinlemek oldukça farklı bir tecrübeydi. Ama Asya'yı esas ilgilendiren başka bir noktaydı: Armanuş'un hafızası. Hiç bu kadar ihtiyar bir belleğe sahip bir gençle tanışmamıştı.

Gene de içindeki nihilistin hüznü kovması uzun sürmeyecekti. Omzunu silkti. Neyse ne! Dünya zaten boka bir yeri. Geçmiş, gelecek, burası, orası... hepsi birdi. Her yerde aynı ıstırap. Tanrı ya yoktu ya da hepimizi içine attığı sefaleti göremeyecek kadar uzaktaydı. Hayat alabildiğine acımasızdı. Karanlık bakışların alaturka Donald Trump'ın kaybeden grubun en kabahatli üç üyesine ahret sualleri sorduğu ekrana kaydı. Futbol takımı için tasarlanan formalar öyle berbat olmuştu ki, en fanatik taraftarlar bile bedava olduğu halde bunları giymeyi reddetmişti. Şimdi biri-

nin diziden elenmesi gerekiyordu. Tüm yarışmacılar elenen olmak için birbirlerinin kuyusunu kazmaya çalışıyordu. Kapitalizmin gaddar at yansında kaybeden taraf olmak istemiyordu kimse. Gerekirse birbirlerinin gözünü oyabilirdi. Asya suratını buruşturdu. Ne vahşi bir sistemdi bu.

Düşüncelerinin kasvetine gömülen Asya'nın yüzünde müstehtehz bir gülümseme belirdi. İçinde yaşadığımız kâinat buydu işte. Tarih, siyaset, din kavgaları, yarışmalar, pazarlama taktikleri, serbest piyasa ekonomisi, iktidar mücadelesi, bir lokmacık zafer için herkes birbirinin gırtlığında... bütün bunlara ihtiyacı yoktu kuşkusuz, bütün bu...

...bokpüstre...

Hâlâ gözü televizyonda ama artık iştahı tümüyle açılmış bir halde sandalyesini ileri itip tabağını doldurmaya başladı Asya Kazancı. Başını kaldırdığında annesinin dikkatle kendisini süzmekte olduğunu gördü. Adeta ruhunu okumuştı Zeliha Teyze. Anında gözlerini kaçırdı. Açtığına pişman olmuş bir yaban çiçeği gibi anında kapandı.

Yemekten sonra Armanuş telefon etmek için "kızlar odası"na çekildi. Cep telefonundan önce San Francisco'yu aradı. Duvardaki devasa Johnny Cash posterinin tam karşısında duruyordu.

"Babaannecim, benim Armanuş!" diye bağırdı heyecanla ama hemen sesini normale çevirdi. "Nasılsın bi tanem? Arkadaki o ses de ne?"

"Mühim bir şey değil güzelim. Banyodaki boruların tamir ediyorlar. Dikran Dayın geçen gün hepsini benzetmiş. Tesisatçı çağırдық mecburen. Sen ne yapıyorsun?"

Bu soruya hazırlıklı olan Armanuş, havadan sudan bahsetmeye başladı. Tabii İstanbul'daki değil, Arizona'daki havadan sudan. Şuşan Nine'yi böyle kandırdığı için kendini berbat hissettiği hal-

de yapılacak en iyi şeyin bu olduğunu düşünerek içini rahatlatmaya çalıştı. Gerçeği nasıl söyleyebilirdi ki? Ne desin? "Babaannecim aslında ben Arizona'da filan değil, senin doğduğun şehirdeyim!"

Telefonu kapattıktan sonra birkaç dakika bekledi. Sıkıntıyla derin bir nefes aldı, cesaretini toplayıp sıradaki numarayı çevirdi. Sükûnetini korumaya azami gayret etse de annesinin sesini duymaz geriliverdi.

"Amy! Neden daha önce aramadın? Neredesin? Nasılsın? Sana iyi davranıyor mu o cadılar? San Francisco'da hava nasıl? Ne zaman döneceksin Arizona'ya? Yoksa bırakmıyorlar mı?"

"Annecim lütfen sakın olun. Ben gayet iyiyim. Hava da..." Armanuş internetten San Francisco'daki hava durumuna bakmadığına pişman oldu. "...iyi, biraz rüzgârlı, her zamanki gibi."

"Hıı," dedi Rose. "Seni defalarca aradım ama cep telefonun kapalıydı. Çok merak ettim."

"Bak anne," dedi Armanuş, sesindeki kararlılığa kendisi de şaşarak. "Beni babaannemin evindeyken aradığımda rahatsız oluyorum. Gel seninle bir anlaşma yapalım. Hiç olmazsa bir müddet sen beni arama, bırak ben seni arayayım. Lütfen."

"Sana bunu onlar mı söylüyor?" diye şüpheyle sordu Rose.

"Hayır anne, tabii ki hayır, Tann aşkına. Senden bunu rica eden benim."

Birkaç dakika süren bir cebelleşmeden sonra Rose gönlüslüz de olsa anlaşmayı kabul etti. Ardından başladı her zamanki şikâyetlerine. Evden işe, işten eve koşturmaktan, kocasının duyarsızlıklarından, kendisine hiç zaman ayıramamaktan yakındı. Bir tek Home Depot'da tenizlat olduğunu, Mustafa'yla birlikte mutfak dolaplarını yenileme karan aldıklarını anlatırken sesine neşe geldi.

"Bana akıl ver," dedi Rose hevesle. "Kiraz ağacına ne dersin? Bizim mutfğa yakışır mı?"

"Olabilir, yakışır herhalde..."

"Bence de. Ya koyu meşe? Biraz pahalı ama çok klas. Sence hangisi daha iyi?"

"Bilmem ki anne, koyu meşe de iyi gibi."
"Ay, o da iyi, bu da iyi, hiç yardımcı olmuyorsun ki," dedi Rose içini çekerek.

Armanuş nihayet telefonu kapattığında yabancı yabancı bakındı etrafına. Duvarlardaki fotoğraflar, yerdeki Türk halısı, yabancı mobilyalar, başka bir dil konuşan gazeteler... aniden küçük-lüğünden beri hissetmediği bir paniğe kapıldı. Hatırladı.

Armanuş altı yaşındayken bir gün annesiyle arabada giderken aniden benzinleri bitmiş, yol ortasında kalakalmışlardı. Yoldan başka bir vasıta geçene kadar bir saat beklemeleri gerekmişti. Derken Rose otostop çekmeye başlamış ve bir TIR durup onları almıştı. TIR'ın içinde iki kaba saba, iriyan adam vardı; ürkütücü ve suratsız. Tek kelime etmeden onları benzin istasyonuna götürmüşlerdi. İstasyona bırakıldıktan ve TIR gözden kaybolduktan sonra Rose dudağı titreyerek Armanuş'a sarılmış, panik içinde ağlamaya başlamıştı: "Ah Tanım, ben ne yaptım, ya kötü insanlar olsalardı? Bizi kaçırabilir, tecavüz edebilir, öldürebilirlerdi, kimse de cesetlerimizi bulamazdı. Bu riski nasıl alabildim?"

Bu kadar şiddetli olmasa da, Armanuş'un şu anda hissettiği panik bundan farklı değildi. İstanbul'da, yabancı bir evdeydi ve ailesinden hiç kimsenin bundan haberi yoktu. Nasıl böyle aklına estiği gibi hareket edebilmişti?

Ya kötü insanlarsa... nasıl böyle bir risk alabildim?

Dokuzuncu Bölüm

PORTAKAL KABUKLARI

E

rtesi gün Asya Kazancı ve Armanuş Çakmakçı-yan, Şuşan Nine'nin doğduğu konağı aramak için erkenden çıktılar. Mahalleye- ve sokağı kolayca buldular - Yeniköy'de, sık bir muhitteydi eski konağın yeri. Ama konak monak yoktu ortada. Onun yerine beş katlı, modern bir bina dikilmişti. Birinci katta gösterişli bir balık lokantası vardı. İçeri girmeden önce Asya camdaki yansımaları kontrol etti, memnuniyetsizce memelerine baktıktan sonra saçlarını düzeltti.

Öğle yemeği için çok erken olduğundan önceki gecenin izlerini yerden süptüren bir avuç garson dışında kimseler yoktu içeride; bir de insanın ağzını sulandıran bir koku bulutu altında akşam için meze ve yemek hazırlayan al yanaklı, tombul ahçı vardı. Asya her biriyle tek tek konuşup binanın geçmişine dair sorular sordu. Ama Kürt garsonlar şehre daha yeni göçmüşlerdi; ahçı da eski Yeniköylü'ydü ama sokağın tarihine dair malumat sahibi değildi.

"Köklü İstanbul ailelerinden sadece birkaçı doğdukları top-raklarda kaldılar," diye açıkladı ahçı otorite havasıyla, bir yandan da devasa bir kalkan balığını havada bayrak gibi kaldırarak.

"Bu şehir bir zamanlar Babil Kulesi gibiymiş, her telden her demden insan... her dil konuşulmuş sokaklarında," diye devam etti ahçı, kalkanın kılıcığını kuyruğun hemen üzerinden ve başın

hemen altından kırarak. "Bu mahallede bir sürü Yahudi komşumuz vardı. Rumlar, Ermeniler... Ben küçükken balığı Rum balıkçılardan alırdım. Annemin terziyi Ermeni'ydi. Babamın patronu Yahudi'ydi. Hepimiz bir aradaydık yani. Onlar bizim bayramlarımızı kutlardı, biz onlarınkini."

"Her şeyin neden değiştiğini sorsana," dedi Armanuş çevirmeni Asya'ya.

"Neden mi değişti?" diye güldü aklı, aniden celallenecek. "Ben sana diyiveriyim ne değişti! İstanbul şehir değil. Şehir gibi görünüyor ama o işin kandırması. Sadece kabuğu şehir buranın. Esasında bu bir şehir-tekne. Biz hepimiz bir gemide yaşıyoruz!"

Balığı kafasından tutup kılıcı içinden çekip çıkardı. Maharetinden memnun, devam etti: "Burada hepimiz yolcuyuz, öbek öbek gelip gidiyoruz. Bizanslısı gidiyor Osmanlısı geliyor. Yahudiler gidiyor Ruslar geliyor. Ağabeyimin mahallesi Moldavyalı Romanyalı dolu... Abim şaka yapıyor kanyı boşayıp Moldavyalı alacam yerine diye... Yann onlar gidecek başka yolcular gelecek. İşte böyle..."

Armanuş hayal kırıklığına uğramış, Asya bunalmış vaziyette lokantadan ayrıldılar. Dışarda hava yumuşamıştı. Muhteşem bir Boğaz manzarasına çıktılar, beklenmedik ölçüde parlak bir güneş ve berrak bir sema altında ışıltılı. Güneşten korunmak için ellerini gözlerinin üzerine koydular. İkisi de derin bir nefes alıp havadaki bahar kokusunu içine çekti.

Daha iyi bir planlanmadığından, karşılaştıkları hemen her seyyar satıcıdan bir şeyler alarak Boğaz boyu yürümeye başladılar: kaynamış mısır, midye dolması, ırmık helvası, sonunda da koca bir kesekâğıdı açtıkları. Şaşmaz bir ritimle başladılar çitlemeye. Yiyecekten yiyeceğe geçtikleri gibi konudan konuya geçtiler. Her şeyi konuşabilirlerdi, üç konu hariç: cinsellik, erkekler ve babalar. Birbirine halen yabancı olan genç kadınlar arasında bu üç konunun dokunulmazlığı vardı.

"Aileni sevdim," dedi Armanuş. "Hayat dolular."

"Ya ne demezsin," dedi Asya, kolundaki bilezikleri şingırda-

tarak. Üzerinde vişne rengi çiçek desenleri olan, uzun, açık yeşil bir hipi eteği giymişti, yamalı boğa çantası vardı ve bir sürü takısı - cam boncuktan kolyeler, bilezikler, neredeyse her parmağında gümüş yüzükler. Onun yanında Armanuş kot pantolonu ve tivit ceketiyle kendini giysi fukarası hissediyordu.

"Her iyi şeyin bir de kötü tarafı var," dedi Asya. "Kadınlarla dolu bir evde tek çocuk olarak doğmak zor iş, sevgileriyle boğuyorlar. Tek çocuk olarak etrafındaki bütün yetişkinlerden daha olgun olman gerekiyor. Bu kadar sevilip esirgendiğim, birinci sınıf bir okula gönderildiğim ve bu ülkede mümkün olan en iyi eğitimi aldığım için minnettarım. Ama esas mesele benden hayatta yapmadıkları, kendi içlerinde ukte kalan tüm şeyler yapmamı beklemeleri. Ne demek istediğimi anlıyor musun?"

Armanuş gayet iyi anlıyordu, gayet tanıdık olan bu hikâyeyi.

"Sonuçta aynı anda hepsinin hayallerini gerçekleştirmek için deli gibi çalışmam gerekti. İngilizceyi altı yaşında öğrenmeye başladım. Bununla kalsa sorun yoktu. Ertesi sene Fransızca öğrenmem için özel öğretmen tutuldu. Dokuz yaşına geldiğimde hiç alakam ve yeteneğim olmadığı halde bir sene boyunca bana ke-man çaldırdılar. Ondan sonra evimizin yakınlarında bir buz pateni sahası açıldı ve teyzelerim patenci olmama karar verdiler. Beni parıltılı elbiselerle saltolar atarken hayal etmek hoşlarına gittiği için. Avrupa şampiyonu olup buz pistlerinde milli marşımızı çal-dıracaktım! Katarina Witt'in Türk versiyonu ben olacaktım! Sonuçta ne oldu? Kendimi pistte kıçımın üstüne düşerken buldum! Buz üstündeki patenlerin cızırtısı hâlâ tüylerimi diken diken eder." Armanuş kibarlıktan gülmemeyi başardı ama Asya'nın ulus-lararası bir müsabakada saltolar atan imgesine gülmekte zorlandılar.

"Sonra bir ara uzun mesafe koşucusu olmamı istediler. Yeterince çalışırsam Türkiye'yi Olimpiyat Oyunlarında temsil eden müthiş bir atlet olacaktım! Bu memelerle beni kadınlar maratona yarışırken hayal edebiliyor musun Allah aşkına!"

Armanuş bu sefer kahkahasını bastırmadı.

"Şu kadın atletler bu işi nasıl yapıyorlar bilmiyorum ama hepsinin göğüsleri tahta gibi. Memelerini küçültmek için erkeklik hormonu filan alıyorlar herhalde. Benim gibi kadınlar atlet olmak için yaratılmamış; fiziğin en temel kanunlarına aykırı. Düşün bir kere. Vücut ivme kanunu uyarınca hız kazanarak ilerliyor. Hızındaki değişim miktarı vücuda verilen güçle orantılı ve aynı yönde olmak durumunda, değil mi? Sonra ne oluyor peki? Memeler de ivme kazanıyor ama tümüyle kendilerine has aksak bir ritimle. Sen öne doğru koşuyorsun, memeler yukarı aşağı iniyor ve sonunda seni yavaşlatıyorlar. Eylemsizlik kanunu artı yerçekimi kanunu! Kazanmanın imkânı yok. Ay nasıl utanç vericiydi," diye ekledi Asya heyecanla. "Allaha şükür o safha çabuk atlatıldı. Ondan sonra resim ve heykel dersleri aldım. Derken maalesef beni baleye yazdırdılar. Yakın zamana kadar baleye gittim, sonunda annem dersleri her fırsatta astığını anlayıp beni azat etti. Şimdilik beni kendi halime bırakmış görünüyorlar ama her an bir teyzemin aklına yeni bir fikir gelebilir ve bir de bakmışsın ben gene olmadık kurslara yazılmışım."

Armanuş başka birinin hayatında kendi hayatının belirleyici öğelerini bulmanın verdiği aşinalık duygusuyla başını salladı. Kendi halalarının abartılı sevgileriyle ilgili pek çok şey anlatılabirdi. Onun yerine bir soru sordu:

"Anlayamadığım bir şey var. Havaalanına birlikte geldiğin hanım, hep mini etek giyen..." Armanuş kıkırdadı ama hemen kendini topladı. "Zeliha... o senin annen değil mi? Ama ona anne demiyorsun... yanılıyor muyum?"

"Doğru, biraz kafa karıştırıcı. Bazen benim bile kafam karışıyor," dedi Asya günün ilk sigarasını yakarken. Armanuş'un sigaradan hoşlanmadığını fark etmişti. Sigaranın dumanını öteki yana, Armanuş'tan mümkün olduğunca uzağa üfledi ama rüzgâr dumanı dosdoğru üstlerine taşıdı.

"Anneme tam olarak ne zaman 'teyze' demeye başladığımı hatırlamıyorum. Belki baştan beri, ta en baştan." Asya sigara dumanından iki mükemmel halka yaptı ama rüzgâr ikisini de dağıttı.

Asya bir an duralayıp Armanuş'a baktı göz ucuyla. Yeni arkadaşının profilini çıkartmayı bitirmemişti ama onu "hanım hanım-cık bir kız" olarak sınıflandırmıştı. Aklı başında, son derece halim selim bir kızdı bu ve eğer hayat tarzında sigara sunurlu bir küfürse, Asya'nın diğer habisi alışkanlıklarını kabul etmesi söz konusu bile olamazdı.

"Hepsi de anne rolü oynayan teyzelerimin arasında büyüdü. Benim kişisel trajedim bir bakıma dört kadının tek çocuğu olmamdı. Herhalde farkına varmışsındır, Feride Teyzem biraz çatlaktır, hiç evlenmedi. Bir sürü işe girdi çıktı. Manik evredeyken mükemmel bir tezgâhtardı. Çevriye Teyzem mutlu bir evlilik yaptı ama sonra kocasıyla birlikte hayatının neşesini de kaybetti. Ondan sonra kendini tarih öğretmenliğine verdi. Aramızda kalsın, bence cinsellikten hoşlanmıyor ve insan vücudunun ihtiyaçlarını iğrenç buluyor! Tabii en büyükleri Banu Teyze var. Dünya iyisidir. Kimseyi incittiğini görmedim bugüne kadar. Yüreği geniştir en büyük teyzemin. Ama işte çok çekti. Kâğıt üzerinde hâlâ evli ama kocasını nadiren görür. İki oğlu vardı, ama ikisi de öldü. Bu ailenin erkekleri lanetlidir. Uzun yaşamazlar."

Armanuş bu lafı nasıl yorumlayacağını bilemediğinden içini çekti.

"Yani Banu Teyze'nin Allah'a sığınmasını anlayabiliyorum," diye ekledi Asya kolyesinin boncuklanıyla oynayarak. "Neyse demek istediğim, doğduğum zaman kendimi dört teyze-anne ya da dört anne-teyzeyle çevrili buldum. Ya hepsine 'anne' diyecektim ya da anneme, teyze diyecektim. Galiba teyze demek kolayıma geldi. Zeliha Teyze!"

"Peki ama annen bu işe bozulmadı mı?"

Açık denize doğru giden pas rengi bir şilebi fark etmesiyle Asya'nın yüzünün canlanması bir oldu. Boğaz'dan kayıp giden gemileri seyretmeyi severdi. Nasıl yazardı acaba mürettebat? Şehri onların gözünden görebilmek isterdi. Sürekli hareket halinde olan bir denizcinin gözünden nasıldı acaba yerleşiklerin hayatı?

"Yo, bozulmadı. Bana hamile kaldığında on dokuz yaşınday-

miş. Kulağa tuhaf gelecek ama anne dememem onu rahatlatmış olmalı. Dört kardeşin dördü de teyzelerimdi teoride. Bir şekilde bu unvan annemin işlediği gınahtı toplum nezdinde daha az görünür hale getirdi. Aslını istersen ona teyze demeye beni bizzat kendisinin cesaretlendirdiğini düşünüyorum. En azından bir müddet, sonra da alışkanlığın üstesinden gelmek mümkün olmadı."

"Ondan hoşlandım," dedi Armanuş, ama sonra kafa kanşıklığıyla durakladı. "Hangi günahın bahsediyorsun?"

"Gayrimeşru bir çocuk doğurmaktan. Annem..." Asya doğru kelimeyi ararken burnunu buruşturdu, "... ailedeki kara koyundur. Evlilik dışı çocuk doğuracak kadar asi."

Bir Rus tankeri geçiyordu şimdi. Kıyıya küçük dalgalar çarpıttı. "Etrafta bir baba olmadığımı fark ettim ama ölmüş filan olabileceğini düşünmüştüm," dedi Armanuş kekeleyerek. "Üzgünüm."

"Babam öldü diye mi üzülüyorsunuz?" dedi Asya gülerek. Kıpırmızı kesilen Armanuş'a hınzır bir bakış fırlattı.

"Ama haklısın biliyor musun," dedi Asya nice sonra, gözleminde tekisiz bir parıltıyla. "Ben de böyle hissediyorum zaman zaman. Yani babam ölmüş olsaydı bu belirsizlik de sona ermiş olacaktı. Beni en çok çileden çıkaran bu. Kim olduğunu, neye benzediğini düşünmeden edemiyorum. İnsanın babasının nasıl bir adam olduğuna dair hiçbir fikri olmadığında, hayalgücü devreye girip boşluğu dolduruyor. Düşünsene belki de karşılaştık babamla. Belki her gün televizyonda seyrediyor ya da sesini radyoda duyuyorum, o olduğunu bilmeden. Belki günün birinde bir yerde burun buruna geleceğiz, bilmeden yanından geçip gideceğim. Babamla aynı otobüse binebiliriz; belki dersten sonra konuşmuş hocadır, sergisine gittiğim fotoğrafçı ya da şu seyyar satıcıdır... Kim bilir."

Dönüp aynı anda dikkatle baktılar Asya'nın nutuğuna konu mankeni olan seyyar satıcıya. Kalem bıyıklı, ellili yaşlarda, tüysüklük bir adamdı. Önündeki camlı el arabasında çeşit çeşit turşularla dolu koca koca kavanozlar vardı. İki genç kadının böyle il-

gisine mazhar olmaktan memnun sırttı. Armanuş kızarak yüzünü çevirdi, Asya ise kaşlarını çatıp, turşucuya ters ters baktı.

"Yani annen sana hâlâ babanın kim olduğunu söylemedi mi?" diye çekinerek sordu Armanuş tekrar yola koyulduklarında.

"Annem nevi şahsına münhasır bir yaratıktır! Öyle de inatçıdır ki... Görüp göreceğin en demir iradeli kadındır. İçinden gelmezse bana hiçbir şey anlatmaz. Diğerlerinin de babamın kimliğini bildiğini sanmıyorum. Sanmam ki kimseye söylemiş olsun. Hoş, bilseler bile benimle paylaşmazlardı ya. Kimse bana bir şey açıklamaz. Kazancı ailesinde sürgünüm ben, aile arşivlerindeki her türlü tehlikeli bilgiden ve sırdan uzak tutuluyorum. Beni korumak adına kendilerinden ayırdılar." Asya çitlediği çekirdeğin kabuklarını hıncla tükürdü: "Bir müddet sonra karşılıklı bir oyuna döndüştü; onlar beni maziden uzak tuttukça, ben de onları kendi sırlarımdan dışladım."

Aynı anda ikisi de yavaşladı. Denizde, topu topu elli metre ötelerinde, küçük bir teknenin burnunda ayakta durmuş, bir elinde dumanı tüten bir sigara, diğer elinde ise san, turuncu ve mor balonlar tutan bir adam vardı. Baloncuyu mavi sulan üzerinde nasıl bir renk şölenine dönüştüğünü, ne denli nefes kesici bir seyir malzemesi sunduğunun farkında değildi. Armanuş ile Asya balonlar ufukta kaybolana kadar bu manzarayı sessizce seyrettiler. "Bir yerlere oturalım," dedi Asya, gördüğü güzelliğinden yorgun düşmüş gibi. Yakınlarda salaş bir kır kahvesi vardı.

"Ne tip müzik dinlersin?" diye sordu Asya, boş bir masa bulup içeceklerini ısmarlar ısmarlamaz - Asya limonlu çay, Armanuş buzlu diyet kola. Müzik Asya'nın dünyayla başlıca bağlantısı olduğundan, bu soru aslında karşısındakini daha iyi tanıma gayretiydi.

"Klasik müzik severim; bir de Ermeni müziği ve caz..." dedi Armanuş. "Ya sen?"

"Biraz farklı," dedi Asya sebebini bilmeden kızarak. "Bir müddet hayli sert şeyler dinledim, bilirsin, alternatif müzik, punk, post-punk, endüstriyel metal, death metal, darkwave, psycade-

He, biraz üçüncü dalga ska, biraz gotik... öyle şeyler."

Öyle şeyleri yoz ergenlerin ya da karakterden ziyade hiddet sahibi, yönünü şaşırması yetişkinlerin paylaştığı kayıp bir müzik türü olarak görmeye alışık olan Armanuş şaşırarak, "sahi mi?" diyebildi sadece.

"Evet ama bir sene önce Johnny Cash'e demir attım. Orada da kaldım. O zamandan beri başka bir şey dinlemiyorum. Cash'e tapıyorum. İçimi öyle bir daraltıp karartıyor ki, yaşadığımı hissediyorum."

"Peki hiç yerli müzik dinlemiyor musun? Türk müziği... ne biliyim, Türk popu..."

"Türk müziği mi? Eksik olsun," dedi Asya, yapışkan bir seyyar satıcıyı kapıdan kovarcasına elini sallayarak.

Bir zihinsel sınıra tasladığını anlayan Armanuş üstelemedi. Belki de kendi köklerinden nefret etmek Türklerin sık sık yaşadığı bir derttir, sonucuna vardı.

Asya çayını bitirdikten sonra ekledi, "Feride Teyzem hoşlanır o tarzdan. Gerçi bazen şarkıların mı-yoksa şarkıcıların saçlarıyla mı daha çok ilgilendiğine emin olamıyorum."

İkinci diyet kolasını yalayan Armanuş, Asya'ya ne tip romanlar okuduğunu sordu. Edebiyat dünyayla başlıca bağlantısı olduğundan, bu soru aslında karşındakinin daha iyi tanıma gayretiydi.

"Okumayı severim ama edebiyat değil..."

Kızıl oğlanlı bir grup kafeye geldiler ve Armanuş'la Asya'nın karşısındaki masaya oturdular. Oturur oturmaz da her şeyle, her kesle dalga geçmeye başladılar. Plastik sandalyelerle, mütevazı içeceklerin durduğu cam dolaplarla, menüdeki şeylerin İngilizce çevirilerindeki hatalarla ve garsonların giydiği *I love İstanbul* tişörtleriyle... Asya'yla Armanuş patırdan rahatsız olup, sandalyelerini birbirlerine yaklaştırdılar.

"Felsefe okumayı severim, bilhassa siyaset felsefesi. Benjamin, Adorno, Gramsci, biraz Zizek... bir de Deleuze. Onları severim. Sanırım soyutlamaları seviyorum. Varoluşçuluk da çok ilgi-

mi çeker," Asya bir sigara daha yakıp dumanların arasından sordu: "Ya sen?"

Armanuş çoğu Rus ve Doğu Avrupalı uzun bir yazarlar listesi saydı.

"Gördün mü," dedi Asya. "Hayatta en sevdiğin meşgale söz konusu olduğunda sen de tercihlerinde yerel takılmıyorsun... Okuma listen bana hiç de Ermeni gelmedi."

Armanuş hafifçe kaşını kaldırdı. "Edebiyatın gelişmek için özgürlüğe ihtiyacı vardır," dedi başını sallayarak. "Ermeni edebiyatını geliştirmek için pek fazla özgürlüğümüz olmadı ki..."

Bir sınıra tosladığını anlayan Asya üstelemedi. Belki de kendine acımak Ermenilerin sık sık yaşadığı bir derttir, sonucuna vardı.

Arkalarındaki gençler sessiz sinema oynamaya başladılar. Çilli, kızıl saçlı bir kız belirlenen film adını jestlerle anlatmaya başladı; her hareketinde karşı ekip başıra çağıra gülüyordu. Ses sızlık üzerine kurulu bir oyunun bu kadar şamata yaratması ironikti.

Arkaplandaki şamata yüzünden bir anlığına dikkati dağılan Armanuş, sınırları zorlamama kararını çiğnedi: "Dinlediğin müzik çok Batılı. Neden kendi kökenlerine uygun müzikler dinlemiyorsun?"

"Ne demek kendi kökenlerine uygun...?" Asya şaşırması benziyordu. "Biz Batılıyız."

"Hayır değilisiniz. Türkler düpedüz Ortadoğulu'dur ama nedense bunu sürekli inkâr ederler. Eğer biz Ermenilerin de kendi evimizde kalmamıza izin vermiş olsaydınız bizler de diaspora halkı olmak yerine Ortadoğulu kalacaktık," dedi Armanuş ve anında pişman oldu, çünkü bu kadar sert konuşmak istememişti.

Asya düşünceli düşünceli sol yanağımdaki et benikle oynadı. "Ne demek istiyorsun?"

"Ne mi demek istiyorum? Sultan Hamit'in Pantürkçü, Panislamlacı boyunduruğundan bahsediyorum. 1909 Adana katliamından ya da 1915 tehcirinden... Bunlar sana bir şey hatırlattı mı?"

lie, biraz üçüncü dalga ska, biraz gotik... öyle şeyler."

Öyle şeyleri yoz ergenlerin ya da karakterden ziyade hiddet sahibi, yönünü şaşırması yetişkinlerin paylaştığı kayıp bir müzik türü olarak görmeye alışık olan Armanuş şaşırarak, "sahi mi?" diyebildi sadece.

"Evet ama bir sene önce Johnny Cash'e demir attım. Orada da kaldım. O zamandan beri başka bir şey dinlemiyorum. Cash'e tapıyorum. İçimi öyle bir daraltıp karartıyor ki, yaşadığımı hissediyorum."

"Peki hiç yerli müzik dinlemiyor musun? Türk müziği... ne biliyim, Türk popu..."

"Türk müziği mi? Eksik olsun," dedi Asya, yapışkan bir şey-yar satıcıyı kapıdan kovarcasına elini sallayarak.

Bir zihinsel sınıra taşıdığını anlayan Armanuş üstelemedi. Belki de kendi köklerinden nefret etmek Türklerin sık sık yaşadığı bir derttir, sonucuna vardı.

Asya çayını bitirdikten sonra ekledi: "Feride Teyzem hoşlanır o tarzdan. Gerçi bazen şarkılarla m-yoksa şarkıcıların saçlarıyla mı daha çok ilgilendiğine emin olamıyorum."

İkinci diyet kolasını yarılayan Armanuş, Asya'ya ne tip romanlar okuduğunu sordu. Edebiyat dünyayla başlıca bağlantısı olduğundan, bu soru aslında karşındakinin daha iyi tanıma gayretiydi.

"Okumayı severim ama edebiyat değil..."

Kızılı oğlanlı bir grup kafeye geldiler ve Armanuş'la Asya'nın karşısındaki masaya oturdular. Oturur oturmaz da her şeyle, herkesle dalga geçmeye başladılar. Plastik sandalyelerle, mütevazı içeceklerin durduğu cam dolaplarla, menüdeki şeylerin İngilizce çevirilerindeki hatalarla ve garsonların giydiği *I love Istanbul* tişörtleriyle... Asya'yla Armanuş patırdan rahatsız olup, sandalyelerini birbirlerine yaklaştırdılar.

"Felsefe okumayı severim, bilhassa siyaset felsefesi. Benjamin, Adorno, Gramsci, biraz Zizek... bir de Deleuze. Onları severim. Sınırım soyutlamaları seviyorum. Varoluşçuluk da çok ilgi-

mi çeker," Asya bir sigara daha yakıp dumanların arasından sordu: "Ya sen?"

Armanuş çoğu Rus ve Doğu Avrupalı uzun bir yazarlar listesi saydı.

"Gördün mü," dedi Asya. "Hayatta en sevdiğin meşgale söz konusu olduğunda sen de tercihlerinde yerel takılmıyorsun... Okuma listen bana hiç de Ermeni gelmedi."

Armanuş hafifçe kaşını kaldırdı. "Edebiyatın gelişmek için özgürlüğe ihtiyacı vardır," dedi başını sallayarak. "Ermeni edebiyatım geliştirmek için pek fazla özgürlüğümüz olmadı ki..."

Bir sınıra tosladığını anlayan Asya üstelemedi. Belki de kendine acımak Ermenilerin sık sık yaşadığı bir derttir, sonucuna vardı.

Arkalarındaki gençler sessiz sinema oynamaya başladılar. Çilli, kızıl saçlı bir kız belirlenen film adını jestlerle anlatmaya başladı; her hareketinde karşı ekip bağıra çağıra gülüyordu. Sessizlik üzerine kurulu bir oyunun bu kadar şamata yaratması ironikti.

Arkaplandaki şamata yüzünden bir anlığına dikkati dağılan Armanuş, sınırları zorlamama kararını çiğnedi: "Dinlediğin müzik çok Batılı. Neden kendi kökenlerine uygun müzikler dinlemiyorsun?"

"Ne demek kendi kökenlerine uygun...?" Asya şaşırması benziyordu. "Biz Batılıyız."

"Hayır değilsiniz. Türkler düpedüz Ortadoğulu'dur ama nedense bunu sürekli inkâr ederler. Eğer biz Ermenilerin de kendi evimizde kalmamıza izin vermiş olsaydınız bizler de diaspora halkı olmak yerine Ortadoğulu kalacaktık," dedi Armanuş ve anında pişman oldu, çünkü bu kadar sert konuşmak istememişti.

Asya düşünceli düşünceli sol yanağındaki et beniyi oynadı. "Ne demek istiyorsun?"

"Ne mi demek istiyorum? Sultan Hamit'in Pantürkçü, Panislamcı boyunduruğundan bahsediyorum. 1909 Adana katliamından ya da 1915 tehcirinden... Bunlar sana bir şey hatırlattı mı?"

Ermeni soykırımı diye bir şey duymadın mı hiç?"

"Ben daha on dokuz yaşımdayım," dedi Asya omzunu silke-rek.

Çilli kız verilen süre içinde film ismini anlatmadığından yerini başka bir oyuncu aldı - âdemelması her hareketiyle boynundan fırlayan uzun boylu, yakışıklı bir oğlan. Oğlan iki elini de havaya kaldırarak hayali, yuvarlak bir nesneyi ellerinin arasında tuttu ve kokladı. Takim arkadaşları ne dediğini anlamamıştı ama rakip takım gülmekten iki büküm oldu.

"On dokuz yaşında olman tarih bilincinden yoksun olmanı gerektirmez," diye çıkıştı Armanuş. Asya'nın gözlerinin içine baktı. "Nasıl bu kadar pervasız ve gamsız olabilirsin?"

Asya ne pervasız ne gamsız kelimelerinin anlamlarını bildiğinden hiç üzerine alınmadı. Topak topak bulutlar ardından güneşin bir anlığına görünmesinin tadını çıkararak bir süre sessiz kaldı. Sonra mırıldandı: "Tarih seni kendine esir etmiş."

"Ama aynı tarih senin için bir anlam ifade etmiyor öyle mi?" dedi Armanuş sesinde hem şüphe hem küçümsemeyle.

"Ne faydası var ki?" dedi Asya sertçe. "Geçmiş bilsem ne olacak? Kolektif hafıza da bireysel hafıza da sadece yükür omuzlarımızda."

Armanuş başını çevirince ister istemez gençlere dönmüş oldu. Gözlerini kısarak anlatıcı çocuğun hareketlerine yoğunlaştı. Asya da dönüp oyunu seyretmeye başlamıştı ki kendini tutamayıp cevabı söyleyiverdi: "Otomatik Portakal..."

Gençler, oyunlarına katılan yan masadaki iki genç kadına bakarak kahkahalara boğuldular. Asya kıpkırmızı kesildi, Armanuş başını çevirdi. Hemen hesabı ödeyip sokağa çıktılar.

"Tarihin esir etmesi meselesine dönersek," dedi Armanuş, tekrar deniz kenarındaki yola indiklerinde. "Barındırdığı bütün acıya rağmen bugün bizleri hayatta ve bir arada tutan tarihtir."

"Eğer öyleyse bu herkese nasip olmayan büyük bir ayrıcalık," diye cevap verdi Asya.

"Nasıl yani?"

"Devamlılık hissi müthiş bir ayrıcalık. İnsanı dayanışma ruhu olan bir grubun parçası yapar," dedi Asya. "Beni yanlış anlama lütfen. Tarihin ailen için ne kadar mühim ve trajik olduğunu görebiliyorum ve ne olursa olsun anılarınızı canlı tutma isteğinize saygı duyuyorum, atalarınızın acılan unutulmasını diye. Ama yollarımız tam da burada ayrılıyor. Seninki bir hatırlama seferi, bir nevi hafıza fetişizmi. Bana gelince, Cicianne gibi olmayı tercih ederim, keşke hiçbir şey hatırlamasam." "Geçmiş seni neden bu kadar korkutuyor?" Asya'nın onuruna dokundu. "Korkutmuyor!" İstanbul lodosunun kaprisli esintileri uzun eteğini ve sigarasının dumanını sağa sola savururken bir an duraladı. "Sadece geçmiş değil, gelecek odaklı olmayı yeğlerim, hepsi bu."

"İkisinden birini seçmek zorunda değiliz ki," diye üsteledi Armanuş.

"Ben zorundayım. Bütün samimiyetimle söylüyorum, benim gibi birisi geçmişe odaklanamaz, neden biliyor musun?" diye sordu Asya uzun bir beklemeden sonra. "Geçmişimi umursamadığımdan değil. Hakkında hiçbir şey bilmediğim için. Bence geçmişteki olayları bilmek, hiç bilmemekten iyi."

Armanuş'un yüzünden bir şaşkınlık ifadesi geçti. "Ama demin geçmişini bilmek istemediğini söyledin. Şimdi başka şey diyorsun."

"Öyle mi?" dedi Asya. "Şöyle diyelim, bu konuda içimde çelişkili sesler var." Arkadaşına hınzırca baktı ama sonra sesi biraz daha ciddileşti. "Geçmişim hakkında tek bildiğim bir şeylerin yanlış olduğu, ama neyin yanlış olduğu bilgisini katien edine-meyeceğim. Benim için tarih şimdi başlıyor, zaman içinde bir süreklilik yok. Daha babanın bile izini süremiyorsan, nasıl atalarına bağlı hissedeceksin ki kendini? Belki babamın adını asla öğrene-meyeceğim. Sürekli bunu düşünürsem aklımı kaçırrım. Ben de kendi kendime, neden sırları açığa çıkarmak istiyorsun, diyorum. Geçmişin kısır döngü olduğunu görmüyor musun? Kapalı devre. Bizi içine çekiyor ve bir tekerleğin üzerindeki sincap gibi koştur-

ruyor. Sonra kendi kendimizi tekrar etmeye başlıyoruz, tekrar tekrar."

Bozuk yollarda bir aşağı bir yukarı yürürlerken her yaştan meraklı kadınlar çaylarını yudumladıkları balkonlardan onlara bakıyordu. Her mahalle birbirinden öyle farklı görünüyordu ki Armanuş İstanbul'un bir kent labirenti, şehir içinde şehirlerden oluştuğunu düşünmeye başlamıştı. James Baldwin'in de buradayken aynı şeyleri hissedip hissetmediğini merak etti.

Öğleden sonra üçte, yorgun ve aç bir lokantaya daldılar. Asya'nın dediğine göre şehirdeki en iyi tavuk döneri burası yapıyordu. İkisi de birer döner ve koca birer bardak köpüklü ayran aldılar.

"İtiraf etmeliyim ki," dedi Armanuş kısa bir sessizlikten sonra, "İstanbul beklediğimden farklı çıktı. Daha modern, hem korktuğum kadar tutucu değil."

"Bir ara Çevriye Teyzeme söyle bunu. Acayip sevinir. Ülke mi bu kadar iyi temsil ettiğim için bana madalya verir!"

Karşılaştıklarından beri ilk kez birlikte güldüler.

"Seni bir yere götürmek isterdim," dedi Asya. "Arkadaşlarla buluştumuz küçük bir kafe var. Kafe Kundera."

"Sahi mi, en sevdiğim yazarlardandır," diye heyecanla bağırdı Armanuş. "Neden bu adı koymuşlar?"

"Sakin bu soruyu orda sorma," dedi Asya. "Bu sonsuz bir tartışma konusu. Aslında her gün yeni bir teori geliştiriyoruz."

İşte o zaman Armanuş aniden Asya'nın elini tutup sıkı. "Bana bir arkadaşımı hatırlatıyorsun," dedi gölgeli bir tebessümle, "Bu kadar sezgili ve... başkalarının duygularını hem bu kadar iyi kavrayan hem de bu kadar sert koşeleri olan birini tanımamıştım hiç. Bir kişi hariç! Bana en tuhaf arkadaşımı hatırlatıyorsun: Baron Baghdassarian. Öyle çok yönünüz birbirinize benziyor ki ruh ikizi olabilirsiniz."

"Hadi ya?" dedi Asya, isim ilgisini çekmişti. "Söylesene neye gülüyorsun?"

"Kusura bakma, kaderin bu cilvesine gülmeden edemedim,"

dedi Armanuş. "Bütün tanıdıklarım arasında en ama en en Türk düşmanı kişidir Baron Baghdassarian."

O gece Kazancı kadınları derin uykudayken Armanuş pijamasıyla yataktan çıktı, küçük masa lambasının ışığını yaktı ve ses çıkarmamak için azami gayret göstererek dizüstü bilgisayarını açtı. Daha önce internete bağlanmanın ne kadar kulak tırmalayıcı bir gürültüsü olduğunu hiç fark etmemişti. Telefon numarasını çevirdi, network kodunu buldu ve Cafe Constantinopolis'e girmek için şifresini yazdı. Her zamanki gibi sitedeki diğer tartışma gruplarını atlayıp doğrudan Anuş Ağacı'na tıkladı.

"*Madam Sürgün Ruhum, nerelerdeydin? Meraktan öldük! Nasılsın?*"

Sorular yağmaya başlamıştı.

"İyiyim," yazdı Madam Sürgün Ruhum. "*Ama babaannemin evini bulamadım. Yerine çirkin modern bir bina yapmışlar. Gitmiş. İzi bile kalmamış... İz yok, kayıt yok, yüzöl başı o binada yaşamış Ermeni ailesini hatırlayan kimse yok.*"

"*Çok üzülürüm canım,*" yazdı Leydi Tavuskuşu/Siramark. "*Ne zaman döneceksin?*"

"*Hafta sonuna kadar kalacağım,*" cevabını verdi Madam Sürgün Ruhum. "*Tam bir macera yaşıyorum. Şehir güzel. San Francisco'yu andırıyor, yokuşlu sokaklar, sürekli deniz kokusu, en beklenmedik yerlerde en bohem yüzler. Burası bir labirent şehir. Şehir içinde şehirlerden müteşekkil. Bu arada mutfakları bir harika. Her Ermeni burada cennete düşmüş gibi olur.*"

Armanuş ne yazdığını fark ederek panikle bir an durdu. "*Ya-ni yemek açısından,*" diye ekledi çabucak.

"*Yav sen bizim savaş muhabirimizdin ama Türk gibi konuş-*

maya başlamışsın! Bana bak, seni asimile edip Türkleştirmediler değil mi?" Anti Kavurma'ydı bu.

Armanuş derin bir nefes aldı.

*"Aksine. Kendimi hiç bu kadar Ermeni hissetmemiştim. Ermeniliğimi tam manâsıyla hissedebilmek için Türkiye'ye gelip Türklerle karşılaşmam gerekiyormuş... Yanlarında kaldığım aile o kadar ilginç ki. Bir yanıyla kendi aileme benzetiyorum Kazancıları; bir yanıyla da hiçbir şeye benzetemiyorum çünkü akıldışı-
lık gündelik akışın ayrılmaz bir parçası. Marquez romanlarında gibiyim. Kız kardeşlerden birisi dövmə sanatçısı; diğeri falcı; diğeri tarih öğretmeni; dördüncüsü uçuk bir tip ya da Asya'nın de-
yimiyle tam mesai çatlak."*

"Asya da kim?" yazdı hemen Leydi Tavuskuşu/Siramarık.

*"Evin kızı. Dört annesi olan, hiç babası olmayan genç bir ka-
dın. Tam bir roman karakteri, bol bol öfke, ironi ve zekâ sahibi.
İyi bir Dostoyevski karakteri olurdu."*

Armanuş, Baron Baghdassarian'ın nerede olduğunu merak ediyordu ama sormadı.

*"Madam Sürgün Ruhum, kimseyle soykırımı konuştun mu?"
Bedbaht Ev Kadını'ydı soran.*

*"Denedim ama zor. Evdeki kadınlar ailemin hikâyesini sami-
mi bir alaka ve üzüntüyle dinlediler ama ondan öteye geçemiyor-
lar. Türklerin gözünde geçmiş başka bir ülke."*

*"Kadınlarından bu kadar çıkıyorsa erkeklerinden hiç umutlu
değilim..." diye araya girdi Sappho'nun Kızı.*

*"Doğrusu henüz bir Türk erkeğiyle konuşma fırsatını bula-
madım," yazdı Madam Sürgün Ruhum, bu durumun daha yeni
farkına vararak. "Ama bir-iki güne kadar Asya beni arkadaşlarıyla
sürekli takıldıkları kafeye götürecekti. En azından orada birkaç
erkekle karşılaşırım herhalde."*

"Aman sen gene de dikkat et, fazla tartışma bu konuda. Hele

*İçki içerseniz dikkatli ol. Alkol insanların en kötü yönlerini açığa
çıkartır bilirsiniz." Stoacı Alex'ti bu.*

*"Merak etmeyin, zaten içmiyorlardır herhalde. Müslümanlar
ya! Ama baca gibi sigara içiyorlar."*

Leydi Tavuskuşu/Siramarık: *"Ermenistan'da da böyle, herkes
pofur pofur tütütlüyor. Erivan'a daha yeni gittim. Tüm memleket
dumanaltı."*

Armanuş sandalyesinde kımıldandı. İyi de Baron neredeydi?
Neden yazmıyordu? Armanuş'a kızmış "ya da küsmüş müydü?
Onu hiç düşünüyör muydu... özlüyor muydu? Parlayan ekranda
bir sonraki satır belirmese kendine bu sorularla işkence etmeye
devam edecekti.

*"Söylesene Madam Sürgün Ruhum, Türkiye'ye gittiğinden be-
ri hiç Yeniçerinin Paradoksunu düşündün mü?"*

Oydu! O! O! Armanuş önündeki iki satın tekrar okuduktan
sonra yazmaya başladı: *"Evet, düşündüm."* Ama sonra ne diyece-
ğini bilemedi. Baron Baghdassarian onun tereddütünü hissetmiş
gibi devam etti:

*"O Türk ailesiyle bu kadar iyi anlaşman gerçekten çok hoş.
Kendilerince ilginç, iyi kalpli insanlar oldukları konusunda söy-
lediklerine de inanıyorum. İyi de görmüyor musun? Ancak kendi
kimliğini inkâr ettiğin müddetçe onların arkadaşısın. Tarih bo-
yunca Türklerle durum hep böyle olmuş. Onlarla arkadaşlık ede-
bilmenin tek yolu bu: Onlar Türklüklerinden feragat etmeyecek
ama biz Ermeniliğimizden feragat edeceğiz. Mimar Sinan'ı hatır-
la! Onlardan biri gibi hareket ettiğin müddetçe toplumsal merdi-
venin en üst basamağına kadar tırmanabilir, hatta tarihlerinde
'en büyük Türk mimarı' diye yer bulabilir, teveccühlerini kazan-
abilirsin."*

Armanuş hüzünlenecek dudaklarını kemirdi. Odanın öteki ta-
rafında, Asya yataktaki kâbus görmüş gibi sağa sola döndü ve
anlaşılmaz bir şeyler mırıldandı.

"Ermenilerin arzusu kaybımızın ve çektiğimiz derin acının tanınmasıdır. Hakiki insanî ilişkilerin gelişebilmesi için en temel gereklilik bu. Türklere şunu diyoruz: 'Bakın biz yas tutuyoruz, neredeyse bir asırdır yas tutuyoruz çünkü sevdiğimizizi kaybettik, evlerimizden çıkarıldık, toprağımızdan kovulduk, eşyalarımızdan olduk, hayvan muamelesi gördük, koyun gibi kesildik. Doğru düğün haysiyetli bir ölüm bile esirgendi bizden. Dedelerimize nelerimize çektiğinizin acı bile onu takip eden sistematik inkardan daha çok yaralamadı bizleri... Söylesene, bunları dillendirirsen Türkler sana nasıl tepki verir? Olumsuz! Türklerle arkadaş olmanın tek bir yolu var: onlar kadar bilgisiz ve unutkan olmak. Velhasıl, onlar geçmişin hatırlanmasında bize katılmadıklarına göre bizim geçmişin göz ardı edilmesinde onlara katılmamız bekleniyor."

Aniden kapı hafifçe tıklatıldı, sonra ısrarla tekrar ve tekrar. Yüreği ağzına gelen Armanuş sandalyesinde dikildi. Gayri ihtiyarı bilgisayar ekranını indirdi. "Evet," diye fisilddadı.

Kapı usulca açıldı ve Banu Teyze belirdi. Başında pembe, gevşek bağlanmış bir eşarp, üzerinde de uzun, açık renk bir gecelik vardı. Namaz kılmak için kalkınca kızların odasından sızan ışığı fark edip meraklanmıştı.

Banu Teyze İngilizceden yana eksikliğini hissettiği bütün kelimelerin rahatsızlığı yüzüne kazınmış vaziyette, sessiz sinema oynuyormuş gibi bir dizi hareket yaptı. Başını salladı, kaşlarını çatı sonra gülerek parmağını önce bilgisayara sonra ona doğru salladı. Armanuş bütün bunları şöyle yorumladı: "Çok ders çalışıyorsun evladım. Kendini bu kadar yorma."

Ardından Banu Teyze bir tabakla çıkageldi. Gülümseyerek Armanuş'un omzunu sıvazladı ve kapıyı yavaşça kapatarak çıkıp gitti. Getirdiği tabağın içinde iki portakal yarıf, soyulmuş ve dilimlenmiş.

Tekrar ekranı kaldıran Armanuş, bir yandan portakal dilimlerini yerken, bir yandan da Baron Baghdassarian'a ne cevap yazacağını düşünmeye koyuldu.

Onuncu Bölüm

BADEM

M

isafirliğinin beşinci günü itibarıyla Armanuş, Kazancı konağının gündelik sabah rutini keşfetmişti artık. Her sabah saat altı civarında kahvaltı hazır ediliyor ve dokuz buçuğa kadar masada kalıyordu. Bu süre zarfında semaver sürekli kaynıyor ve her saat başı yeniden demleniyordu. Herkesin aynı anda masaya oturması hayal olduğundan ailenin farklı üyeleri işlerine ya da ruh hallerine göre farklı zamanlarda katılıyordu kahvaltıya. Böylece tümüyle eşzamanlı bir olay olan akşam yemeğinin aksine kahvaltı muhtelif istasyonlarda duran, yolcu indiriş yolcu alan sabah trenlerine benziyordu.

Sofrayı genellikle Banu Teyze kurardı, sabah namazına kalktığı için ilk uyanan o olurdu. "Namaz uykudan hayırlıdır," diye mırıldanarak kalkardı yatağından, en yakın caminin müezzininin sesi duyulur duyulmaz. Sonra abdest almak için banyoya giderdi Banu Teyze. Su bazen soğuk olurdu ama umursamazdı. *Ruhun uyanmak için titremesi lazım*, derdi kendine, *ruhun titremesi lazım*. Ailenin geri kalanının fösür fösür uyumasına da umursamazdı. Onlar da bağışlansın diye iki kat fazla dua ederdi.

Bu yüzden de bu sabah müezzin "Allahtı ekber" diye seslendiğinde Banu Teyze yatağında çoktan gözlerini açmış, sabahlığıyla eşarba uzanıyordu. Ne var ki diğer günlerin aksine bu sa-

bah vücudu ağırdı, külçe gibi. Müezzinin sesi doldu odaya: "Allahü ekber Allahü ekber." Buna rağmen Banu Teyze hâlâ kalkamamıştı. "Hayye alessalah, hayye alelfelah; Namaza gelin, selamete gelin" sözlerini duyduktan sonra bile vücudunun yansını yataktan kaldırmayı başaramadı, sol tarafında bir uyusukluk vardı, vücudunun o yanındaki kan çekilmiş, geriye ağır, hantal bir çuval kalmış gibi.

Essalatü hayrun minennev

Namaz uykudan hayırlıdır.

"Neyinin var çocuklar, neden kıpırdamama izin vermiyorsunuz?" diye sordu Banu Teyze hüsran dolu bir sesle.

İki omzunda oturan cinler birbirlerine baktılar. "Bana sorma ona sor. Hınzırlığı yapan o," dedi Şekerşerbet Hanım sağ omzundan.

Adından da anlaşılacağı gibi Şekerşerbet Hanım iyi bir cindi - adil ve hoşdıl olan taifeden. İyilik saçan, aydınlık bir yüzü, başının etrafında mor, pembe ve eflatun tonlarında bir hale vardı; ince, zarif bir boyun, boynunun bitip teknik olarak gövdesinin başlaması gereken yerdeyse sadece duman vardı. Vücudu olmadığından kaide üzerinde duran bir büstü andırırdı ki bundan gayet memnundu. Herkesin gayet iyi bildiği üzere dişi insanların aksine dişi cinler vücutları orantısız diye komplekse kapılmazlar.

Banu Teyze, Şekerşerbet Hanım'a güvenirdi çünkü o yozlaşmış hodperest tiplerden değil, iyi kalpli dini bütün bir cindi - cin taifesi arasında yaygın bir illet olan tanrıtanımlılıktan tövbe ederek İslam'a geçmişti. Şekerşerbet Hanım sık sık camileri ve kut-sal mekânları ziyaret ederdi, Kuran konusunda da çok bilgiliydi. Seneler içinde Banu Teyze'yle çok samimi olmuşlardı. Ama tümüyle farklı bir kalıptan çıkmış ve rüzgârın ulumayı hiç kesmediği yerlerden gelmiş olan Ağulu Bey'in durumu tamamen farklıydı. Ağulu Bey çok yaşlıydı, bir cin için bile çok yaşlı. Bu sayede göründüğünden çok daha güçlüydü. Zira herkesin gayet iyi bildiği üzere, cinler yaşlandıkça güçlenir.

Ağulu Bey'in Kazancı hanesinde ikamet etmesinin tek sebebi

Banu Teyzenin onu kırk günlük perhizinin son sabahında kendine bağlamış olmasıydı. O günden beri cini kontrol altında tutuyor, onu tutsak eden tılsımı boynundan hiç çıkartmıyordu. Bir cini bağlamak kolay iş değildi. Öncelikle ismini doğru tahmin etmek gerekirdi; ölümcül bir oyundu bu, çünkü sen onun ismini keşfetmeden cin senin ismini öğrenirse o efendi, sen köle olurdu. İsmi doğru tahmin edip cini kontrol altına alsan bile üzerindeki etkini mutlak kabul etmemeliydin çünkü bu aptalca bir yanılsama olurdu. İnsanlık tarihi boyunca sadece Hz. Süleyman cin ordularını yenmeyi başarmıştı ama o bile büyü bir demir yüzükten yardım almıştı. Başka kimse Hz. Süleyman'la boy ölçüşemeyeceğine göre sadece ihtiraslı bir hodbin cinleri esir etmekle böbürlenebilirdi ki Banu Teyze ne ihtiraslı ne de hodbin idi. Ağulu Bey ona altı küsur yıldır hizmet ettiği halde aralarındaki ilişkiyi zaman zaman yenilenmesi gereken geçici bir anlaşma olarak görürdü. Ona karşı asla lakayt ya da küçümser davranmamıştı. Ne de olsa insanların aksine cinler kendilerine yapılan yanlış katiyen unutmayan bir hafızaya sahipti. Haksızlığı asla unutmazlar. Her hadiseyi içiğine cıçığına kadar kaydeden titiz bir kâtip gibidir cinlerin bellekleri; günün birinde de kaydettiklerini bir bir ortaya çıkarırlar.

Banu Teyze daima tutsağının haklarına saygılı davranmış, gücünü asla kötüye kullanmamıştı. Yine de istese otoritesini bambaşka bir biçimde kullanabilirdi, para, mücevher ve şöhret gibi maddi kazançlar talep edebilirdi. Etmemişti. Bütün bunların yanılsamadan ibaret olduğunu ve zulmani cinlerin bilhassa ham yanılsamalar yaratmakta usta olduklarını bilirdi. Ayrıca birdenbire edinilen her servet başkalarından çalınmış bir birikim demekti zira doğada saf boşluk diye bir şey yoktu - insanların kaderleri tığ işinin ilmekleri gibi sıkı sıkı bağlıydı birbirleriyle. Dolayısıyla bütün bu yıllar boyu Banu Teyze ihtiyatla maddi kazanç talep etmekten kaçınmıştı. Ağulu Bey'den tek bir şey istemişti: Bilgi.

Şüpheli hadiseler, kimvurduya giden cinayetler, sırlanmış itiraflar, muğlak ya da müşkil davalar, mülk anlaşmazlıkları, aile kav-gaları, açılmamış sırlar, çözülmemiş gizemlerle ilgili bilgi isterdi

cininden; müşterilerine yardım etmesini sağlayacak türden temel malumat. Diyelim ki birisi baba yadığı kıymetli bir belgeyi kaybetti, yerini öğrenmek için Banu TeYZe'ye gelirdi. Habis bir büyü'nün etkisi altında olduklarına inanan kadınlar da keza büyüü kimin yaptırdığını öğrenmek için onun kapısını çalardı. Bir keresinde aniden hastalanan ve durumu günbegün kötüye giden hamile bir kadının getirilmesi. Ağulu Bey'e danıştıktan sonra Banu TeYZe kadına, bahçesindeki meyvesiz limon ağacının altını kazmasını, orada mor kadifeden bir kese içinde, birkalıp zeytinyağı sabunlu bulacağını söylemişti, üzerine kendi tırnakları saplanmış halde. Kısa bir komşunun büyüü vardı kadınıncağın üzerinde. Banu TeYZe bunları anlatmış ama durumu daha da-beter hale getirmemek için büyüü yabancının ismini kendine saklamıştı. Birkaç gün sonra hamile kadının düzeldiği haberi gelmişti. Velhasıl Banu TeYZe şimdiye değin Ağulu Bey'in hizmetlerinden bu şekilde yararlanmıştı. Bir konu hariç. Sadece bir kere ondan müşterileri için değil kendisi için bir şey istemişti. Özel bir soru: *Asya'nın babası kim?*

Ağulu Bey ona bir cevap vermişti. Hakikati söylemişti zira eşir bir cin efendisine asla yalan söyleyemezdi. Ne var ki Banu TeYZe bunu gayet iyi bildiği halde verilen cevabı kabul etmemiş, inanmayı reddetmişti. Ta ki günün birinde yüreği, zihninin çoktan kabullendiğini inkâr etmeyi bırakana kadar. O günden sonra Banu TeYZe asla eskisi gibi olmamıştı. Zaman zaman "keşke hiç sormasaydım" derdi kendi kendine. Alıp da kullanamayacağı kadar karanlık, tutup da hesap sormayacağı kadar yıllanmış bir bilgi sadece istirap veriyordu insana. Kâhinin Laneti. Şimdi yıllar sonra yeniden Banu TeYZe, Ağulu Bey'den kendisi için bir şey istemek niyetindeydi. Bu sabah bedenine bu kadar aciz durumda olmasının sebebi buydu; zihninde kaynayan çelişkili düşünceler, efendisinin her çıkmazında sol omzuna olanca ağırlığıyla abanan kölesi karşısında güçsüz düşürmüşü onu.

Geçen sefer o kadar pişman olduğu halde Ağulu Bey'e şahsi bir soru sormak istiyordu gene. Hata mı olurdu bu? Kim bilir belki de bu oyunlu keskin bitirmenin, muskayı çıkarıp cini azat et-

menin zamanı gelmişti. Şekerşerbet Hanım'ın yardımıyla da falcılık yapmaya devam edebilirdi. Güçleri biraz azalırdı belki ama olsun. Bu kadarı yetmez miydi? Bir yanı Banu TeYZe'yi Kâhinin Laneti konusunda uyarıyor, fuzulî bilginin vereceği elemenden onu esirgemeye çalışıyordu. Halbuki öteki yanı, daha fazlasını bilmek için can atıyordu, daima meraklı ve kurcalamaya hazır. Ağulu Bey onun ikileminin farkındaydı ve bundan zevk alır gibiydi; sahibinin her tereddütüne omzuna daha fazla abanıyor, içten içe keyifleniyordu.

"İn omzumdan," buyurdu Banu TeYZe ve Kuran'ın tehlikeli cinlere karşı okunmasını nasihat ettiği bir dua okudu. Aniden uysallaşan Ağulu Bey aşağı atlayıp onun doğrulmasına izin verdi.

"Efendim, beni azat edecek misin?" diye sordu Ağulu Bey. Zihnini okumuştun. "Yoksa şahsi bir merakı gidermek için mi açacaksın bilgi çeşmemi?"

Banu TeYZe'nin hafif aralık dudakları arasından bir fısıltı çıktı ama "evet" ya da "hayır"dan ziyade bir iniltiliyi arıyordu. Semanın, yıldızların ve ruhunu yağmalayan çelişkilerin altında kendini küçük, çok küçük hissetti.

"Şu Amerikalı kızcağız sizlerle ailesi hakkında o üzücü şeyleri anlattığından beri cevabını öğrenmek için can attığını soruyuy soraabilirsin bana. Anlatılanların doğru olup olmadığını öğrenmek istiyorsun. Bir de tabii, onun hakikati bulmasına yardım etmek istiyorsun. Ne kadar takdire şayan," diye yılan gibi tısladı Ağulu Bey, kömür karası patlak gözlerinde ateşli bir zaferle. Sonra aniden uysallaştı: "İstersen her şeyi anlatabilirim. Ne de olsa olan biteni bilecek kadar yaşlıyım. Ben de oradaydım."

"İstemez, kes," diye tersledi Banu TeYZe. Midesinin kasıldığını hissetti, kekremsi bir sıvı geldi ağzına, kusacak gibiydi. "Öğrenmek istemiyorum. Merak da etmiyorum. Sana bir zamanlar Asya'nın babasını sorduğuma da pişmanım. Aühüm, dilim tutulsa da keşke sormasaydım. Hiçbir şeyi değiştiremedikten, düzeltemedikten sonra bilgi dediğin neye yarar? İnsanı ebediyen sakat bırakan bir zehirden başka nedir? Ne bir şey yapabiliyorsun,

ne unutabiliyorsun. Yemin etmedim mi? Bir daha kendi şahsi merakım için sana bir şey danışmayacağıma yemin vermedim mi?.." Derin bir sessizlik oldu. Ağulu Bey sabırla bekledi Banu Teyze'nin kendine yenik düşmesini. Nice sonra iki kelime döküldü kadının kehanete alışkın dudaklarından. "Hem sen ne biliyorsun?"

Bu soruyu ağzından kaçırılmıştı. Yoksa Armanuş'un geçmişini öğrenmek için danışılacak en doğru kişinin Ağulu Bey olduğuna, hikâyeyi bilse bilse onun bileceğine şüphesi yoktu. Zira Ağulu Bey cin taifesinin gulyabani kümesine mensuptu. En tehlikeli, en nâkes tür. Ama iş geçmişin acılarını deşmeye gelince şüphesiz en doğru adresti gulyabaniler.

Yu valarından fersah fersah uzakta pusuya düşürülüp katledilen kara bahtlı askerler, dağda tipide donarak ölen gezginler, çöllere sürülen biçare bebahlar, eşkıyaların soyup dilim dilim kestiği yolcular, bilinmedik diyarlarda kayıplara kansan kâşifler, ıssız adalarda ölüme terk edilen mahkûmlar, deliler, istenmeyenler... gulyabani taifesi bunların hepsine tanıklık etmiştir. Kanlı meydan muharebelerinde koca taburlar yok olurken, köyler kıtlıktan kınırken, kervanlar düşman orduları tarafından yakılıp kül edilirken hep oracıkta hazır ve nazır bulunmuşlardır. Yamuk Savaş'ında, mesela, Bizans İmparatoru Heraklius'un muazzam ordusu Müslümanlar tarafından bozguna uğratıldığında; Tank bin Ziyad askerlerine: "Arkanız deniz, önünüz düşman! Nereye kaçacaksınız askerlerim?" diye haykırdığında ve hemen akabinde yollanna çıkan herkesi öldürerek Vizigotların hâkim olduğu İspanya'yı işgal ettiklerinde; sonradan Martel adını alan Prens Charles, Tours Savaş'ında üç yüz bin Arabi katlettiğinde; Haşâşilermeşhur vezir Nizâm-ül-Mülk'ü öldürüp Moğol Hülagu Han, içindeki her şeyle birlikte kalelerini yerle bir edene kadar ortalağâ dehşet saçarken de gulyabaniler oradaydılar. Gulyabaniler denilen cin-i namerdlar bütün bu felaketlerin hepsine şahitlik etmiştir. Özellikle aç susuz çölde kalanların peşine düşmeleriyle nam salmışlardır. Ne zaman, nerede Âdemoğullarındır Havvakızlarındın biri arından bir mezar taşı bile bırakmadan ölse cesedin yanında bitiverirler. Bazen kılık değiştirdikleri de olur. Ge-

rekirse bitki, taş ya da hayvan kılığına girebilirler; özellikle leş yiyici akbabaların kılığına. Musibetleri seyredeler; zaman zaman kervanlara dadandıkları da olur, biçare yolcuların hayatta kalmak için ihtiyaçları olan ne kadar yiyecek varsa çalarlar; hacıları kutsal yolculuklarında korkuturlar, kalabalıklara saldırlar ya da kürek mahkûmlarının veya ölüm yürüyüşüne zorlananların kulaklarına deşetengiz ölüm ezgileri fısıldarlar. Geride hiçbir tanık ya da yazılı kayıt kalmamış tarihsel anları tanıyandır onlar. En üzücü hadiselerin en duyarsız tanıkları...

Velhasıl gulyabaniler, insan ırkının birbirlerine yapabileceği çirkinliklerin çirkin şahitleridir. Bu yüzden de Banu Teyze, 1915'te Armanuş'un ailesi hakikaten iddia edildiği gibi uzun bir ölüm yürüyüşüne zorlanmışsa, Ağulu Bey'in bunu bileceğinden adı gibi emindi aslında.

"Anlatmamı istemeyecek misin?" diye cırladı Ağulu Bey, efendisinin tereddütlü hallerinin büsbütün keyfini çıkararak. Yatağın kenarına oturarak. "Sene 1915. Oradaydım. Bulutsuzdu gökyüzü. Daireler çizdim yuvarlardan baka baka. Akbaba kılığına büründüm," diye devam etti çatal çatal bir sesle. "Her şeyi gördüm. Her şeyi kaydettim. Yürütenleri seyrettim; kadınların, çocukların, kundakta bebeklerin üzerlerinden süzıldüm. Yaklaştığımı görünce taş atınlardı ama yeterince uzaklaştıramadılar beni. Masmavi semada çığlıklar ata ata dizlerinin üstüne düşmelerini bekledim."

"Kes sesini," diye bağırdı Banu Teyze sinirden tir tir titreyerek. Eli ayağı buz kesilmişti. "Kes artık. Daha fazlasını duymak istemiyorum. Kimin efendi olduğunu unutma."

"Elbette efendim," dedi Ağulu Bey geri çekilerek. "Her sözünüz benim için emirdir, o muskayı boynunuzda taşıdığınız müddetçe böyle olacak. Ama 1915 senesinde o kızcağızın ailesine ne olduğunu bilmek isterseniz bir gün, bana sorabilirsiniz. Hafızam emrinize amadedir efendim."

Banu Teyze sırtını dikleştirdi, sert bir ifade geldi çehresine. Kararlı görünüyordu. Ağulu Bey'e zaafını göstermeye niyeti yok-

tu. O kendini toparlamaya çalışırken oda aniden küf, çöp ve leş kokmaya başladı. Ya şimdiki zaman hızla çürüyerek geçmişin tortusu halini alıyordu ya da geçmişteki çürüme şimdiki zamanın içine sızıyordu. Geçmiş ile gelecek arasında yer alan ve ekseriya kapalı duran kapıların sürgülleri kilitleri zorlanıyordu. Kapılan kilitli ve kurulu düzeni olduğu gibi tutmak için Banu Teyze, çekmesinde incili bir mahfazanın içinde sakladığı Kuran-ı Kerim'i çıkardı. Bir sayfa açıp rasgele okudu: *"And olsun ki, biz insanı yarattık. Nefsinin onu ne gibi vesveselere düşürdüğünü biliriz: Biz ona şah damarından daha yakınız."*

"Rabbim," dedi içini çekerek. "Bana şah damarımdan daha yakınsın. Bu cendereden kurtulmama yardım et. Bana ya gafillerin rehavetini ya da âlimlerin metanetini ihsan et. Hangisini seçersen seç, minnettar kalırım ama yalvarırım beni hem bilgili hem güçsüz kılma."

Bu duayla birlikte Banu Teyze yataktan kalktı, sabahlığını giydi ve telaşlı adımlarla abdest almak için banyoya gitti. İçerideki büfenin üzerindeki saate baktı: yedi kırk beş. Ağulu Bey'le mücadele ederek, kendi vicdaniyla mücadele ederek o kadar mı uzun kalmıştı yataкта? Hızlı hızlı yüzünü, ellerini ve ayaklarını yıkadı, başına tülbentini takıp odasına geri döndü, seccadesini serip namaza durdu.

Banu Teyze bu sabah kahvaltı sofrasını geç kurduysa bunu en son fark edecek kişi Armanuş'tu. Geceyanlarına kadar bilgisayar başında kaldığı için uykusunu alamamıştı, daha da uyuyası vardı. Ne var ki uyanmıştı bir kez ve şimdi yatağında dönüp duruyor, battaniyeyi bir yukarı bir aşağı çekiyor, tekrar uykuya dalmak için elinden geleni yapıyordu. Nihayet tek gözünü açtığında Asya'nın masasında oturmuş kitap okuduğunu, şarkıya katılarak kulaklıkla müzik dinlediğini gördü.

"O söylediğin ne?" diye sordu Armanuş.

"Hı," diye bağırdı Asya, sırtıttı. "Johnny Cash."

"Tabii ya!" diye mırıldandı Armanuş. "Peki ne okuyorsun?"

"İrrasyonel Adam: Varoluşçu Felsefe Üzerine Bir Çalışma"

diye bağırdı Asya cevaben.

"Peki ama bu yaptığın biraz irrasyonel değil mi? Nasıl hem bangır bangır müzik dinleyip hem de kitaba konsantre olabiliyorsun?"

"Birbirlerine yaklaşıyorlar bence," dedi Asya müziği kısarak. "Johnny Cash ve varoluşçu felsefe... ikisi de içinde ne olduğunu görmek için insan ruhunu deşiyor ve ikisi de bulduklarından hoşnutsuz açık bırakıp gidiyor!"

Armanuş henüz laf yetiştirememişti ki biri kapıyı tıklattı; Banu Teyze iki kızı kalkan son kahvaltı trenini yakalamaya davet etti.

İçeride sofranın ikisini beklediğini gördüler, herkes kahvaltıyı bitirmişti. Gülsüm Nine ve Cicianne akraba ziyaretine gitmişti, Çevriye Teyze okula, Zeliha Teyze dükkânına yollanmıştı. Feride Teyze banyoda saçını kızıla boyuyordu. Ortalıktaki tek teyze ise tuhafıtır, hayli sıkıntılı görüntüyordu.

"Neyin var, cinlerin seni terk mi etti?" diye sordu Asya.

Ne var ki Banu Teyze cevap vermek yerine mutfağa kapandı. İki saat boyunca raflardaki bakliyat kavanozlarını düzenledi, yerleri sildi, özümülüz cevizli kurabiye pişirdi, tezgâhtaki plastik meyveleri yıkadı ve binbir zahmetle ocağın köşesindeki taşlaşmış hardal lekesini ovdu. Nihayet odaya geri döndüğünde iki kızı hâlâ kahvaltı masasında buldu, Türk televizyonculuk tarihindeki en uzun süreli pembe dizi olan *Kara Sevda Sarmaşığının Laneti'nin* her sahnesiyle dalga geçiyorlardı. Ama Banu Teyze değer verdiği bir şeyle dalga geçtikleri için onlara gücenmek yerine, çok şaşı kendine - senelerdir ilk defa en sevdiği pembe diziyi kaçırıyordu; üstelik farkında bile değildi. Daha önce sadece büyük perhizi sırasında kaçırırmıştı diziyi. O zaman bile, Allah affetsin, kendisi nedamet getirirken dizide neler olduğunu merak ederek *Kara Sevda*

*Sarmaşığının Laneti'*ni düşünmüştü. Ama bugün diziyi kaçırması için bir sebep yoktu ki? O kadar mı dalgınlaşmıştı? O kadar mı meşguldü zihni?

Banu Teyze aniden kızların sandalyelerinden dikkatle onu süzdüklerini fark etti.

"Teyzecim, Armanuş Tarot falına bakıp bakamayacağımı soruyor," dedi Asya en yumuşak sesile.

"Neden fal baktırmak istiyor ki?" dedi Banu Teyze sükunetle. "Geleceği parlak, gayet de güzel ve akıllı bir genç hanım olduğunu söyle ona. Şimdi durumu parlak olmayanlar illaki geleceklerini öğrenmek ister."

"Kırma misafirimizi ya. Madem öyle kavrulmuş fındık falına bak," diye üsteledi Asya, tercümeyi es geçerek.

"Artık fındıklara bakmıyorum," diye diklendi Banu Teyze. "O kadar da iyi bir yöntem olmadı ortaya çıktı."

"Biliyor musun, teyzem son derece pozitivist bir falcı," dedi Asya Armanuş'a göz kırparak. "Fallardaki hata payını bilimsel olarak ölçüyor." Asya İngilizceyi kesip Türkçe daha ciddi bir sesle devam etti: "Madem öyle kahve falımıza bak."

"Bak o başka," dedi Banu Teyze, kahve falına asla "hayır" diyemezdi. "Ona ne zaman olsa bakırım."

Kahveler yapıldı. Armanuş'unki sade, Asya'nınki bol şekerli, her ne kadar o falına bakılsın istemese de. Asya kafeinin peşindeydi, kaderinin değil. Yirmi dakika kadar sonra, Armanuş'un fincanının dibi soğuduğunda fal açıldı ve Banu Teyze saat yönünde ilerleyerek şekilleri okumaya başladı.

"Burada çok evhamlı bir kadın görüyorum."

"Annemdir," dedi Armanuş içini çekerek.

"Çok endişeli. Sürekli seni düşünüyor, seni çok seviyor ama ruhu gergin, kıpır kıpır daima. Kızıl... kızıl köprülü bir şehir de var burada. Su var, deniz, rüzgâr ve... sis. Perde perde sis inmiş şehrin üstüne. Orada bir aile görüyorum, bir sürü kafa, bak bak, bir sürü insan, bol bol sevgi, ihtimam ve yiyecek..."

Armanuş böyle keşfedilmekten biraz utanarak başını salladı.

"Sonra..." dedi Banu Teyze, fincanın dibindeki murdar haberi atlayarak - yakında, çok uzaklarda bir mezara çiçekler bırakılacaktı. Fincanı tombul parmakları arasında çevirdi. Sonraki sözleri istediğinden daha yüksek sesle çıkınca hepsini irkiltti. "Seninle yakından ilgilenen genç bir adam var. Ama nedense bir tütün arkasında... tül gibi bir şeyin."

Armanuş'un kalbi duracak gibi oldu.

"Sakin bilgisayar ekranı olmasın?" diye sordu Asya hınzırca, Beşinci Sultan kucağına hoplamıştı.

"Kahve falında bilgisayar görmem," diye itiraz etti Banu Teyze. Teknolojiyi ruhani evrenine karıştırmaktan hoşlanmazdı.

Banu Teyze ciddileşti birden, fincanı usulca döndürdü. Tüzü kaygılı görünüyordu. "Senin yaşlarında bir kız görüyorum. Kıvrık saçlı, kuzguni siyah... iri göğüslü..."

"Teşekkür ederim teyzecim, mesaj alınmıştır," dedi Asya gülererek. "Ama baktığın her fala akrabalarını sokmamalısın, buna il-timas denir."

Banu Teyze gözlerini kırptırdı.

"Burada bir ip var, kalın, güçlü bir ip, ucunda kement gibi bir ilmek var. İkiniz birbirinize çok güçlü bir bağla bağlanacaksınız... ruhani bir bağ görüyorum... Dostluğunuz baki!"

Banu Teyze başka bir şey söylemeden fali bıraktı, kahve fincanını tabağın içine koyup, şekiller karışsın, kimseler görmeden silinsin diye içini soğuk suyla doldurdu. Kahve falının bu iyiliği vardır; Cenab-ı Hakk'ın görünmez mürekkeple alınıza yazdığı kaderin aksine, kahvenin telveyle yazdığı kader daima yıkanıp aktırılabilir.

Kafe Kundera'ya giderlerken Armanuş şehri bütün ihtişamıyla görsün diye vapura bindiler. Vapurun kendisi gibi yolcularında da bir dermansızlık havası vardı ama koca tekne lacivert denize açıldığında kopan ani rüzgâr bu havayı çubuk dağıttı. İçerideki ka-

labalığın uğultusu yükseldikten sonra tekdüze bir uğultuya dönüştü. Başka başka sesler eşlik etti bu uğultuya: motorun mekanik takirtısı, tekneye çarpan dalgaların dinmeyen şıptırtısı, martıların çığlıkları. Armanuş sahilde miskin miskin bekleyen martıların da canlanıp onlarla birlikte geldiklerini fark etti sevinçle. Vapurdan birkaç yolcunun simit atmaya başlamasıyla anında katlandı martı sayısı. Armanuş bu hengâmeyi meraklı gözlerle izledi.

Klasik giyimli, cüsseli bir kadın ve ergen oğlu oturuyordu karşılarında, yan yana ama ayrı dünyalarda. Armanuş kadının yüzüne bakınca toplu taşımaya pek meraklı olmadığı, kalabalığı hakir gördüğü ve mümkün olsa fakir giyimli bütün yolcuları kürek kürek denize atacağı hissine kapıldı. Kalın çerçeveli gözlüğünün arkasına saklanan oğlu, annesinin bumu büyük hallerinden utanıyor gibiydi. Tıpkı Flannery O'Connor karakterleri gibiler, diye düşündü Armanuş. Kim derti ki Amerikan güney edebiyatı karakterlerine İstanbul'da bir vapurda rastlayacak?

"Bana şu Baron'u biraz daha anlatsana," dedi Asya damdan düşer gibi. "Ne ye benziyor? Kaç yaşlarında?"

Armanuş kızardı. Kalın bulutlar arasında çiğ çiğ parlayan kış güneşinin ışığında yüzü, âşık bir genç kadının yüzüydü. "Bilmiyorum. Hiç yüz yüze görüşmedik. Siber arkadaşız biz. Fiziksel bir ilgi değil ona duyduğum, ben onun zekâsına ve tutkusuna hayranım."

"Peki ama günün birinde onunla tanışmak istemiyor musun?"

"Hem evet hem hayır," diye itirafta bulundu Armanuş, içerideki küçük ve kalabalık büfeden simit aldıktan sonra. Bir parça koparıp güvertenin trabzanlarına yaslandı ve bir martının yaklaşmasını beklemeye başladı.

"Beklemene gerek yok," dedi Asya gülererek. "Havaya bir parça attın mı martı gelir hemen kapar."

Armanuş onun sözünü dinledi. Boş gökyüzünde bir martı belirdi ve simiti mideye indirdi.

"Doğrusu onun hakkında daha fazla şey öğrenmek için can atıyorum, bir taraftan da içten içe onunla hiç karşılaşmak istemi-

yorum. Birisiyle çıkmaya başladığında büyü bozuluyor. Baron'la da aynı şeyin olması katlanamam. Benim için apayrı bir yeriyar. Çıkmak ve cinsellik başka hikâye, Baron'u bunlardan muaf tutmayı tercih ederim."

Farkında olmadan üç dokunulmaz konunun, cinsellik, erkekler ve babaların olduğu o bozulanlık bölgesi giriyorlardı. Yakınlaştıklarını gösteren bir işaret bu.

"Büyü!" dedi Asya. "Büyüye kimin ihtiyacı var ki? Leyla ile Mecnun, Yusuf ile Züleyha," Pervane ile Mum, Bülbül ile Gül... Uzaktan sevmek, dokunmadan sevişmek hikâyeleri... *Amor platonicus!* İnsanın nefisini saf dışı etmesini şart koşan, kavuşamama üstüne kurulu geleneksel söylem. Platon her türlü fiziksel teması rezil ve iğrenç kabul eder çünkü Eros'un gerçek, gayesinin güzellik olduğunu düşünür. Cinsellikte güzellik yok mu hiç? Platon'a göre hayır. O daha 'yüce amaçlar' peşindedir. Bana sorarsan nice düşünür gibi Platon'un da derti, adamakıllı düzüşmemiş olmasdır."

Armanuş hayretle arkadaşına baktı. "Felsefeyi sevdiğini sanıyordum..." dedi tam da neden böyle dediğini bilmeden.

"Felsefeyi takdir ediyorum," dedi Asya. "Ama her filozofa harfiyen hak vereceğim anlamına gelmez bu."

"Buradan da şunu çıkarıyorum, *Amor platonicus* taraftan değilsin pek!?"

Bu bilgiyi Asya kendisine saklamayı tercih etti, soruya cevap veremeyeceğinden değil, cevabın çağrışımlarından korktuğu için. Armanuş öylesine nazik ve uslu bir kıza benziyordu ki karanlık yanını ona göstermek istediğinden o kadar emin değildi. Daha on dokuzunda olduğu halde pek çok erkeğin elleriyle tanıştığını, fiziksel teması değil kinamak tam tersine yücelttiğini ve kabarcık siccilli seks hayatından ötürü en ufak bir suçluluk hissetmediğini ona nasıl söylerdi?

Bir erkekle sevişmeden onun doğru insan olup olmadığını asla anlaşılmayacağına inanıyordu Asya - bunu söyleyebilecek miydi Armanuş'a? İnsanların normalde hiç sezdirmedikleri, içlerine işlemiş komplekslerinin ancak yataktaki su yüzüne çıktığını ve

herkes ne düşündürse düşünsün, cinselliğin fiziksel bir şey olmak-tan çok duymasal bir şey olduğunu anlatabilecek miydi? Geçmişte haddinden fazla ilişkiye girdiğini ona nasıl itiraf edebilirdi ki? Erkeklerden intikam almak ister gibiydi ama neyin intikamı oldu-ğunu hâlâ bilemiyordu. Pek çok erkek arkadaş olmuştur arka ar-kaya - bazen aynı anda, daima hayal kinklığıyla son bulmuş ço-keşli ilişkiler, Kazancı hanesinin sınırlarından titizlikle uzak tut-tuğu bir sırlar yığını. Bunları ifşa edebilecek miydi? Armanuş onu yargılamadan anlayabilir miydi? O steril ahlak kulesinin yüksek-lerinden eğilip de Asya'nın ruhunun derinliklerini görebilir mi-ydi? İçinden bir ses alaylı alaylı güldü. *Belki de tüm bunları ifşa edersen, "Türk kızlarının iffeti" konusunda bir yabancıya yanlış izlenim vereceğinden korkuyorsun*, dedi ses. Böyle bir "kolektif kimlik sorumluluğu" Asya Kazancı için tam manâsıyla yeniydi. Daha önce kendini hiçbir cemaatin parçası olarak hissetmemişti. Şimdi hissetmediği gibi gelecekte de böyle bir şey yapmaya hiç niyeti yoktu. İçindeki sesi duymazdan geldi.

Bir keresinde intihara teşebbüs ettiğini itiraf etseydi mesela, Armanuş'un tepkisi ne olurdu acaba? Asya o nahoş tecrübeden iki temel ders çıkarmıştı: Birincisi, deli teyzenin haplarını yutmak hayatına son vermenin en doğru yolu değildi; ikincisi, kendini öldürmek istiyorsan el altında bir gerecek bulundurmalıydın, zira hayatta kalman halinde herkesten tekrar ve tekrar "NEDEN?" so-rusunu duyacaaktın. Neden intihara kalkıştın? Cevabın yoksa işin zordu. Hoş, ne cevap verisen ver, her halükârda sorardan tatmin etmek olanak dışıydı. Şimdiye kadar bu soruya bir cevap bulama-dığını, belki de içinde yaşadığı evren için fazla genç, fazla öfke-li, fazla duyarlı olduğunu itiraf edebilir miydi? Bunların herhan-gi biri Armanuş için bir anlam ifade eder miydi? Ya son zaman-larda istikrar ve dinginlik yolunda bir ilerleme kaydettiğini, artık tekeşli bir ilişkisi olduğunu, ama bunun da evli bir adamla oldu-ğunu söylese? Nicedir evli bir adamın metresi olduğunu, seks ve esrar sayesinde birbirlerinin bunalmılarına ayna tutup yalnızlığın kuyusundan kaçabilecek için birbirlerine sığındıklarını da eklese

miydi? İşin doğrusu, tam bir ayaklı felaket ve fecaat olduğunu na-sıl anlatırdı Armanuş'a?

Bu yüzden de beklenen cevabı vermek yerine çantasından bir walkman çıkarp, bir şarkı dinlemek için izin istedi. Şu anda bir doz Johnny Cash'e ihtiyaç duyuyordu. Kulaklıklardan birini Ar-manuş'a uzattı. Sabahki gürültülü müziğin anısı zihninde taze olan Armanuş kulaklığı istemeye istemeye kabul ederken sordu: "Johnny Cash'in hangi şarkısını dinleyeceğiz?"

"Başlıyor," dedi Asya ciddiyetle. "Dinle..."

*I'm gonna stomp your head in the ground
If you don't stay out of my hen house**

Ezgiyi dinlerken, duyduğu sözlerle bulundukları yer arasın-daki uyumsuzluktan allak bullak oldu Armanuş. Bu şarkıyı As-ya'ya benzetti - çelişkilerle ve fevranla dolu, çevreyle uyumsuz, tepkisel, duyarlı ve her an patlamaya hazır, tıpkı Asya gibi. Arka-sına yaslandı. Fondaki mırıltı yeknesak bir uğultuya dönüştü, si-mit parçaları havada kayboldu, esinti efsun taşıdı beraberinde, va-pur usulca kayıyordu ve bir zamanlar bu sulara yaşamış bütün balıklann hayaletleri yüzyıyordu onlarla birlikte, koyu lacivert de-nizde.

*Now if he don't stop eating my eggs up
Though I'm not a real bad guy I'm gonna
get my rifle and send him To that great
chicken house in the sky***

Şarkı bittiğinde çoktan kıyıya varmışlardı. Bazı yolcular da-ha vapur iskeleye yanaşmadan atlamaya başladılar. Armanuş, İs-tanbulluların şehrin ritmiyle başa çıkabilecek için edindikleri tür-

* Kafanı ezerim yerde senin/Uzak durmazsan kümesinden. ** Yemeyi bırakmazsa yumurtalarını/O kadar kötü bir adam olmasam da/ Tüfeğini kapar yollarını onu/Gökteki o büyük tavuk kümesine.

lû becerilere şaşarak bu akrobatik performansı hayranlıkla seyretti.

On beş dakika sonra Kafe Kundera'nın tahta kapısı şıngırdayarak açıldı ve leylak rengi bir hîpi elbisesi giymiş olan Asya Kazancı, kot pantolon ve sade bir süveter giymiş olan misafiriyle birlikte içeri daldı. Her zamanki grubu, her zamanki yerinde, her zamanki ruh haliyle otururken buldular.

"Herkes merhaba," dedi Asya neşeli bir sesle. "Bu Amy, Amerika'dan arkadaşım."

"Merhaba Amy," dediler hep bir ağızdan. "İstanbul'a hoş geldin!"

"Buraya ilk gelişin mi?" diye sordu birisi. Sonra başladı diğerleri: "Şehri sevdin mi? Yemekleri sevdin mi? Ne kadar kalacaksın? Tekrar gelecek misin?..."

Onu sıcak bir biçimde karşılasalar da her zamanki yılğın halilerine dönmeleri uzun sürmedi. Zira hiçbir şey Kafe Kundera'ya hâkim olan bezgin ritmi bozamaz. Hız ve çeşitlilik ihtiyacı duyanlar çıkıp gidebilirler çünkü sokaklarda bunlardan bol bol var. Burası ise mecburi miskinliklerin ve ebedi tekerrürlerin penahıdır. Saplantıların, yinelenmelerin, takıntıların ve boşvermişliklerin mecrası.

Sorular arasındaki anlık sessizliklerde Armanuş ortamı ve insanları incelemeye ancak fırsat bulabilirdi. Duvarlardaki çerçeveli yol resimlerinin ezici çoğunluğunun ya gelişmiş Batı şehirlerine ya da büsbütün egzotik diyarlara ait olduğunu fark etti; iki uç arasında pek bir yer yok gibiydi. Armanuş yavaş yavaş kafenin adının nereden geldiğine dair bir teori geliştirmeye başladı. Belki de gerçeklerin vasatlığından kaçıyor bu buradakiler. Ama bunu yaparken hayal dünyasına sığınmak yerine içsel bir huzursuzluğun içine yuvarlanıyorlardı. Adeta havaya sinmiş bir kasvet vardı; *dışarıdaki insanlardan* kendilerini kesinkes ayırma gayretindeydi *içerideki insanları*. Tüm bu bölünme ve mekânın rüyadan çıkmış gibi oluşu... birde en nihayetinde, perişan aşkların ağırlığını taşımak ile daha da hafifleşmek arasında bir seçim yapabilmek için

umutsuzca kafa patlatıyormuş gibi görünen müşterilerin yüzlerindeki o somurtkan ifade... her şey bir Kundera romanı sahnesini hatırlatıyordu. Ama onlar bunu bilmiyorlardı, bilemezlerdi. Der-ya içre yüzüp de deryayı kavrayamayan balıklar gibiydiler, ortamın bir parçası halini almışlardı.

Kafeyi bir Kundera sahnesine benzetmek Armanuş'un ilgisini bir kat daha artırmıştı. Masadaki herkesin, aksanla ve gramer kusurlarıyla da olsa İngilizce konuştuğu gerçeği de dahil, pek çok şey fark etti. Genelde Türkçeden İngilizceye geçmekte hiç zorlanmıyor gibiydiler. Armanuş ilk başta bu rahatlığı özgüvene bağlamıştı ama akşama doğru bunun sebebinin İngilizcelere duydukları güvenden ziyade, muhtemelen dil denilen iletişim aracına hepten güvensizlik duymaları olduğu sonucuna varacaktı. Ne söylerse söylesin, nasıl söylerse söylesin beyhude, insan gerçek iç benliğini tam manasıyla ifade edemez varsayımından hareket ediyorlardı. Çoştan içi geçmiş boş kelimelerin kokusu artıyordu dil.

Kara kuru bir seyyar satıcı, garsonlardan saklanarak içeri süzülürdü. Koca bir tepsinin içinde, buz kalıplan üzerine dizilmiş, soyulmuş, san bademler taşıyordu.

"Badem!" diye bağırdı, yana yakıla aradığı birinin ismini haykırıyordu.

"Burda!" diye bağırdı Alkolik Karikatürist söylenen kendi adınıymış gibi. O sırada içtiği birayla çok iyi gidecekti badem. Artık Adsız Alkolikler toplantılarını açtıkça açığa terk etmişti. Kendi denetmeni olmaya karar vermişti. Mesela bugün sadece üç bira içecekti. Birinciyi mideye indirdiğinden geriye iki tane kalmıştı. Ondan sonra duracak, başka içmeyecekti. Kimsenin profesyonel kılavuzluğu olmadan kendini disipline sokmayı başarabilirdi. Bu kararlılıkla dört kepe badem aldı ve herkes kolayca uzanabilsin diye masanın ortasına yığıdı.

Armanuş'un zihni meşguldü o sırada. Uzun boylu, dalgın görünümlü garsonun sipariş alışı seyretti, çoğunluğu ya bira ya da şarap içtiğini görünce hayret etti. Geçen gece Müslümanlar ve alkol konusunda yaptığı yorumu hatırladı. Türklerin alkolle olan

düşkünlüğünden bahsetmeli miydi acaba Anuş Ağacı'ndaki arkadaşlarına? Burada olanların ne kadının yazmalıydı onlara?

Birkaç dakika sonra garson, karikatürist için koça bir bardak köpüklü bira, diğerleri için de bir sürahi kırmızı şarapla döndü. Zarif şarap bardaklarına servis yapılırken Armanuş masanın etrafında oturan insanların biraz daha gözlemleme fırsatı buldu. İri burunlu, mavi gözlü, yapılı adamın yanında ama kilometrelerce uzakta oturan asabi kadının onun karısı olduğunu tahmin etti. Sırayla Alkolik Karikatüristin Hayatla Kavgalı Kans'ını, Alkolik Karikatürist'i, Gizli Gay Köşe Yazan'ını, Olağanüstü Yeteksiz Şair'i, Ultra Milliyetçi Filmlerin Gayri Milliyetçi Senaristi'ni inceledi... Masanın bir parçası olmaktan ziyade rahatsızca ucuna ilişmiş gibi görünen, karşısındaki genç ve seksi esmere biraz daha uzun bakmaktan alamadı kendini. Tam manâsıyla bir cep telefonu müptelası olan esmer kadın, habire pırıltılı, pembe cep telefonu oynuyor, durup dururken açıyor, şu ya da bu düğmeye basıyor, ya kısa mesaj gönderiyor ya alıyor, şu küçük aletten başka şeyi kıymet vermiyordu. Bir de zaman zaman yanındaki şu sakallı adama sokulup sürünüyordu. Belli ki Ultra Milliyetçi Filmlerin Gayri Milliyetçi Senaristi'nin yeni kız arkadaşıydı. Aniden başını kaldırıp, "dün dövme yaptırdım," dedi.

Bu sözler bağlamla öyle alakasızdı ki Armanuş ilk anda kendisine yönelik olduğunu kavrayamadı. Ya sıkıttından ya da gruba kendisi gibi yeni katılan biriyle yakınlaşma isteğinden Ultra Milliyetçi Filmlerin Gayri Milliyetçi Senaristi'nin kız arkadaşı ona hitap etmişti: "Görmek ister misin?"

Pat diye kaldırdı tişörtünü. Göbek deliğinin etrafında kıpkırmızı bir yabani orkide kıvınlıyordu.

"Çok hoşmuş," dedi Armanuş kibarca.

İltifatın hoşlanan kadın sırtı. "Teşekkür ederim," dedi, hiçbir şey yemediği halde dudaklarını peçeteyle silerek.

Bu arada Asya kenardan kenardan kadını incelemekteydi ama hoşnutsuz bir bakışla. Sevmemişti bu kadını. Her zamanki gibi, bir hemcinsiyile tanıştığında yapabileceği iki şey vardı: ya zaman

tanıyor ona, kendisinden ne zaman nefret edeceğini bekleyecekti, ya da kestirmeden gidip doğrudan ondan nefret edecekti. İkinciye seçti.

Arkasına yaslanıp kadehini avuçlarının arasına alarak içindeki sıvıyı incelemeye başladı. Konuşmaya başladığında bile bakışlarını bardaktan ayırmamıştı.

"Aslına bakılırsa, dövmenin ne kadar eskiye dayandığını düşünürsek," diye başladı Asya ama cümlesini bitirmeyip yeni bir cümleye başladı: "1990'ların başlarında kaşifler İtalya Alplerinde çok iyi korunmuş bir ceset bulmuşlar. 5000 küsur yaşındaymış. Üzerinde elli yedi dövme varmış. En eski dövmelemler!"

"Sahi mi?" diye sordu Armanuş. "O zamanlar nasıl şekiller yapıyorlarmış acaba?"

"Genelde hayvan şekilleri, totemler... muhtemelen eşek, ge-yik, baykuş, dağ keçisi... ve yılan, eminim yılanla talep hep olmuş-tür."

"Vay, 5000 küsur yıllık," dedi hayretle Ultra Milliyetçi Filmlerin Gayri Milliyetçi Senaristinin yeni kız arkadaşı.

"Ama sanmam ki göbek deliğinde bir dövme olsun!" dedi senarist nağmeli bir sesle. Gülüştüler. Birbirlerine sokulup öpüş-tüler.

Dışarıda kaldırırma atılmış birkaç masa vardı. Sıkıntılı bir çift o masalardan birine çıktı, bir başka masada gergin bir çift daha vardı, ciddi, düşünceli, huzursuz, burjuva yüzler. Armanuş Fitzgerald romanlarından çıkma karakterlere benzetti onları.

"Nedense dövmeyle özgünlük, yaratıcılık, hatta modernlikle özdeşleştiriyoruz. Aslına bakılırsa göbek deliğinin etrafına dövme yaptırmak dünya tarihinin en eski geleneklerinden biri. Hatırlarsanız 19. yüzyılın sonlarında bir grup Batılı arkeolog mumyalanmış bir ceset bulmuşlardı. Bir Mısır prensesine aitti. Adı Amunet'ti ve kocaman bir dövmesi vardı. Bilin bakalım nerede?" Asya, senariste dönüp gözlerinin içine baktı: "Göbek deliğinde!"

Bu kadar malumattan şaşkına dönen Ultra Milliyetçi Filmlerin Gayri Milliyetçi Senaristi gözlerini kırıştırdı. Onun kadar et-

kilenmiş görünen yeni kız arkadaşı sordu: "Bütün bunları nereden biliyorsun?"

"Annesi dövmeçilik yapıyor," diye araya girdi Alkolik Karikatürist, gözlerini Asya'dan alamadan. Onun kızgın dudaklarını öpmek geldi içinden. Yapamayınca bir bira daha istedi sessizce.

Bu arada Asya tümüyle başka bir ruh ikliminde, Ultra Milliyetçi Filmlerin Gayri Milliyetçi Senaristi'nin yeni kız arkadaşına saldırmaya hazırlanıyordu. Yüzünde tehditkar bir ifadeyle öne eğildi ve "yalnız bu dövme meselesi çok tehlikeli olabilir," dedi.

"Tehlike" kelimesinin istediği etkiyi yaratması için birkaç saniye susarak bekledi. "İşlem sırasında kullanılan aletlerin titizlikle dezenfekte edilmesi gerekir ama enfeksiyon riskinin yüzde yüz ortadan kaldırıldığı söylenemez. En yaygın dövme tekniğinin derinin altına iğnelerle mürekkep zerkedilmesi olduğu düşünüldüğünde, bu ciddi bir meseledir..."

İğnelerden öyle uğursuz bir havayla bahsetmişti ki masadaki herkesi tedirgin etti. Sadece Alkolik Karikatürist gözlerinde cin gibi bir parlaklıkla seyrediyor, gösterimin tadını çıkarıyordu.

"İğne yaklaşık dakikada 3000 vuruş ritmiyle deriye sokulup çıkarılır," diye devam etti Asya. Paketten bir sigara çekip hareketi canlandırır gibi hızlı hızlı sokup çıkardı sonra yaktı. Ultra Milliyetçi Filmlerin Gayri Milliyetçi Senaristi'nin yeni kız arkadaşı cinsel çağrışımları olan bu harekete gülmeye yeltendi ama Asya'nın gözlerindeki katı soğuk hevesini kursağında bıraktı.

"Kan zehirlenmesi ve hepatit bir dövme dükkanında kapabileceğiniz nice ölümcül hastalıktan sadece ikisi. Dövmeçinin her seferinde yeni bir steril paket açması, elini sıcak su ve sabunla yıkaması, steril sıvılarla omması, lastik eldiven giymesi gerek... teorik olarak tabii. Pratikte kim bu kadar ince zahmete girer ki?"

"Ama benim gittiğim yerde hepsine dikkat ettiler, iğneler de yeniydi," diye salvo atışından sıyrılmayı denedi Ultra Milliyetçi Filmlerin Gayri Milliyetçi Senaristi'nin yeni kız arkadaşı. Türkçe söylemişti bunları.

Asya sükunetle ve İngilizce devam etti. "Ya, çok iyi. Maale-

sef yeterli değil ama. Mürekkep ne olacak? Dövmenin sadece iğneleri değil mürekkebinin de her seferinde yenilenmesi gerektiğini biliyor muydunuz? Her seans için, her müşteri için yeni mürekkep kullanmak lazım."

"Mürekkep mi..." diye kekeleyen kız.

"Tabii ya," diye atıldı Asya kendinden emin. "Dövme işleminden sonra sırf mürekkep yüzünden türlü çeşit enfeksiyon çıkabilir. Bunların en yaygınlarından biri *Staphylococcus aureus*'tur. Ne yazık ki çok sinsi ilerler ve..." kaşlarını çattı, "kalbe ciddi zarar verir."

Soğukkanlılığını kaybetmemek için elinden geleni yapsa da Ultra Milliyetçi Filmlerin Gayri Milliyetçi Senaristi'nin yeni kız arkadaşının beti benzi atmıştı. Pembe cep telefonu tam o anda biyledi ama bakmadı bile.

"Yaptırmadan önce bir doktora danıştın mı?" diye sordu Asya sahte bir şefkatle.

"Yok, danışmadım," dedi kız. Yüzü gölgelenmiş, gözlerinin altında yeni çizgiler belirmişti.

"Ya, öyle mi? Hay Allah. Neyse, takma kafana," dedi Asya ellerini iki yana açarak. "Tatsız bir şey olmaz inşallah."

Alkolik Karikatürist'le Armanuş Asya'nın saldırgan sohbetine gizlice gülümsediler ama diğerleri tepki vermedi. Oyuna katılmaya karar veren Alkolik Karikatürist, yüzünde hınzır bir ifadeyle sordu: "Ama istese dövmeyle çıkarttırabilir değil mi? Çıkartmak mümkün değil mi?"

"Mümkün," dedi Asya hemen, gelen pası gole çevirme gayretinde. "Ama işlem son derece acılı ve yıldırcı. Üç yöntemden birini seçebilirsiniz: cerrahi, lazer tedavisi ya da deri soyma."

Bunları söyledikten sonra yığının üzerinden bir badem alıp kabuğunu soydu. Masadaki herkes, hatta Armanuş bile bademe dehşetle bakmaktan alamadı kendini. Seyirci tepkisinden memnun olan Asya soylumuş bademi ağzına atıp sakın sakın çiğnedi.

"Şahsen üçüncüyü hiç tavsiye etmem. Ötekiler de ondan iyi değil ya. Çok ama çok iyi bir dermatolog ya da estetik cerrah bul-

manız gerek. İşlem gayet tuzluya mal oluyor ama elden ne gelir? Her muayene bir ton para, bir kereyle de bitmez. Dövme çıkarıldıktan sonra bile gözle görünür bir iz kalır, ten rengindeki değişiklik de cabası. Ondan kurtulmak için bir estetik ameliyat daha lazım. Yine de yüzde yüz garantili değil."

"Ay inanmıyorum," dedi Ultra Milliyetçi Filmlerin Gayri Milliyetçi Senaristi'nin yeni kız arkadaşı, gözleri faltaşı gibi açılmış bir halde. Armanuş Asya'nın gaddarlığına gülmek için kendini çimdikleidi.

"Eee yeter bu kadar kasvet, hadi neden içmiyoruz?" diye araya girdi Alkolik Karikatüristin Hayatla Kavgaı Karısı. "İçmek için Bay Parmakucundan daha iyi sebep mi bulunur? Neydi adı... Cecche?"

"Ceccheti," diye düzeltti Asya, gruba bale tarihi konulu nutku atacak kadar sarhoş olduğu o güne hâlâ lanet ederek.

"Evet, evet Ceccheti," diye kıkırdadı Olağanüstü Yeteneksiz Şair ve Armanuş'a açıkladı. "O olmasa bale yapanlar parmaklarının ucunda yürümek zorunda kalmayacaklarımı biliyor muydun?"

"Derdi neymiş acaba?" diye ekledi biri, sonra herkes güldü.

Ortam böyle yurumşayınca, "Eee, anlat bakalım Amy, neredensin?" diye sordu Olağanüstü Yeteneksiz Şair kafenin mutat uğultusu üzerinden Armanuş'a.

"Aslında Amy, Armanuş'un kısaltması," diye araya girdi Asya, halen provokatör ruh halindeydi anlaşılan. "Çünkü Armanuş Ermeni-Amerikalı!"

"Ermeni" kelimesi Kafe Kundera'da kimseyi şaşırtmazdı ama "Ermeni-Amerikalı" başkaydı. "Türk-Ermeni" zaten "biz"den demektir. "Ermeni-Ermeni" de hiç sorun değildi; "Türk-Türk" olanlar gibi bildik bir şey, benzer kültür, benzer maya, benzer kumaş demektir. Ama "Ermeni-Amerikalı", diasporada beyni yıkanan ve bu yüzden Türklerden nefret eden biri anlamına geliyordu. Bütün başlar Armanuş'a dönmüştü. Bakışları kuşku bir ilgi taşıyordu; dışı süslü ama içinde bomba olmasından şüphelendikleri bir hediye paketiymiş gibi incelediler onu. Armanuş gelebilecek

herhangi bir tenkide karşı omuzlarını dikleştirdi ama senelerdir Kafe Kundera'nın müdavimi olan grup, mekânın miskin havasını öyle içine sindirmişti ki, çok çabuk bıraktı işin ucunu.

Ne var ki Asya meselenin böyle kapanmasına izin vermedti. "Armanuş'un ailesi İstanbulluymuş," dedi iki badem arası. "...1915'te türlü türlü acılar çekmişler... çoğu tehcirde ölmüş, açlıktan, yorgunluktan, şiddetten..."

Som sessizlik. Ne bir soru ne bir yorum. Asya, Alkolik Karikatürist'in endişeli bakışları altında ipleri biraz daha gerdi.

"Ama büyük dedesi bütün bunlardan önce öldürülmüş, hem de sırf," dedi Asya, Armanuş'a örnek söyledi bunu, ama sonraki lafı grubun diğer üyelerineydi: "...entelektüel olduğu için!" Şarabını yavaşça yudumladı. "Cemaat öncü beyinlerinden mahrum kalsın diye ilk olarak Ermeni entelektüeller öldürülmüş 1915'te." Sessizliğin bölünmesi uzun sürmedi. "Öyle bir şey olmadı," dedi Ultra Milliyetçi Filmlerin Gayri Milliyetçi Senaristi başını hızlı hızlı sallayarak. "Hiç öyle bir şey duymadık." Pipsundan derin bir nefes aldı ve sarmallanan dumanlar arasında Armanuş'un gözlerine baktı. Sesi alçalıp, cana-yakın bir fısıltıya dönmüştü. "Ailen için çok üzüldüm, taziyelerimi kabul et. Ama o zamanlar savaş zamanıydı. İki taraftan da insanlar öldü. Ermeni isyancıların ne kadar Türk öldürdüğünü biliyor musun? Hikâyesinin öteki tarafını düşündün mü hiç? Eminim düşünmemişsinizdir! Acı çeken Türk ailelerine ne diyeceksin? Olanlar çok trajik ama 1915'in 2000'ler olmadığını anlamamız lazım. O zaman her şey farklıymış. Türk Devleti bile yokmuş, Osmanlı İmparatorluğu varmış. Modernite öncesi devir, modernite öncesi trajediler..."

Armanuş dudaklarını öyle sıkı ki renkleri attı. O kadar çok karşısavı vardı ki sıralayacak, nereden başlayacağını kestiremiyordu. Keşke Baron da burada olsa ve bütün bunları görseydi.

Armanuş atacak en doğru adımı düşünedursun, onun bıraktığı boşluğu Asya'nın müdahalesi doldurdu: "Hay Allah, ben de bunca zamandır seni anti-milliyetçi bilirdim."

"Öyleyim zaten!" diye tersledi Ultra Milliyetçi Filmlerin Gayri Milliyetçi Senaristi, sesini birkaç oktav yükselterek. Sınırlı sınırlı sakallı sıvazladı. "Ama tarihi gerçekleri her türlü safsatanın üstünde görürüm."

Asya'yla Armanuş birbirlerine baktılar. O kısacık an içinde garson yeniden geldi ve boş şarap sürahisinin yerine dolusunu koydu.

"Ermeni gençlerin beynini yıkamışlar," diye atıldı senaristin yeni kız arkadaşı, hem sevgilisine destek olmak hem de dolayı yoldan az evvelki dövme mevzuunun rövanşını almak için.

"Nereden biliyorsun? Belki senin beynin yıkanmıştır!" dedi Armanuş öfkelenmeden, tane tane.

"Tabii ya, nereden biliyorsun?" diye yankıladı Asya, öfkeleterek ve süratle. "1915 hakkında ne biliyoruz? Bu konu üzerine yazılmış kaç kitap okudun? Hangi zıt fikirleri karşılaştırıp kıyasladın? Hangi araştırmaları, hangi belgeleri takip ettin... bahse girerim bu konuda hiçbir şey okumamışsındır! Ama kendinden pek eminsin. Bize verilen olduğu gibi kabul etmiyor muyuz? Kapsül kapsül resmi tarih yutuyoruz her gün."

"Katlıyorum, kapitalist tüketim toplumu hislerimizi uyuşturuyor, hayalgücümüzü köreltiyor," diye lafı girdi Olağanüstü Yeteneksiz Şair. "Dünyanın ruhsuzlaşmasından bu sistem sorumlu. Ama bizi tarih marifet değil ancak şiir kurtarabilir."

"Bak Asyacım," dedi Ultra Milliyetçi Filmlerin Gayri Milliyetçi Senaristi. "Türkiye'deki pek çok kişinin aksine mesleğim gereği ben bu konuda hatırı sayılır araştırma yaptım. Tarihi filmlere senaryo yazıyorum. Sürekli tarih okurum. Yani başkalarından duyduğum için ya da yanlış bilgilendirildiğim için böyle konuşmuyorum. Aksine! Konu üzerinde titiz araştırma yürütmüş biri olarak konuşuyorum." Durup şarabından bir yudum aldı. "Ermenilerin iddiaları abartı ve çarpıtma üzerine kurulu. Yapmayın, bazıları iki milyon Ermeni öldürdüğümüzü bile söylüyor! Akıllı başında hiçbir tarihçi bunu ciddiye alamaz."

"Bence bir kişi bile öldürülse fazla," diye diklendi Asya.

Garson elinde yeni bir sürahi ve yüzünde endişeli bir ifadeyle tekrar belirdi. Alkolik Karikatürist'e "Devam edecek misiniz?" gibilerinden bir işaret yaptı. O da parmağını kaldırarak "Kesinlikle!" demeye getirdi. Üç birayı çoktan bitirdiğinden ve daha fazla içme kararına sadık olduğundan şimdi şaraba geçmişti.

"Sana bir şey diyeyim mi Asya," dedi Ultra Milliyetçi Filmlerin Gayri Milliyetçi Senaristi kadehini doldururken. "Meşhur Salem cadı mahkemelerini biliyorsun değil mi? Orada işin ilginç yanı cadılıkla suçlanan kadınların neredeyse hepsi aynı itiraflarda bulunmuş, aynı semptomları göstermiş, hatta aynı anda nöbet geçirip aynı şekilde bayılmış... Yalan mı söylüyorlardı? Hayır! Rol mü yapıyorlardı? Hayır! Peki neydi bu aynılığın sebebi? Toplu histeriden mustarıptiler."

"Bu ne mânâya geliyor?" diye sordu Armanuş tepkisini kontrol ederek.

"Evet, bu ne mânâya geliyor?" diye yankıladı Asya tepkisini salıvererek.

"Şu mânâya geliyor, hanımlar," dedi senarist; yorgun bir tebensüz çıktı dudaklarına. "Toplu histeri diye bir şey varsa toplu hafıza diye bir şey de vardır. Ermenilerin histerik olduğunu filan söylemiyorum, yanlış anlamayın. Ancak toplulukların, tek tek üyelerinin inançlarını, algılarını, hatta bedensel tepkilerini yönlendirmeye muktedir olduğu bilimsel bir gerçek. Bir hikâyeyi tekrar tekrar dinlersen, anlatıyı içselleştirirsin. İçselleştirdiğin anda da başkasının hikâyesi olmaktan çıkar. Hatta hikâye olmaktan bile çıkar, gerçek olur, senin gerçeğin. Kendi gerçeğinmiş gibi canını dişine takıp mücadele edersin. Bu yüzden yirmisine gelmemiş bir sürü Ermeni-Amerikalı, dedelerinin ninelerinin anlattıkları hikâyeleri bu kadar derinden yaşıyorlar. Zamanda donmuş bir anlatı."

"Bir nevi büyülenme gibi," dedi Olağanüstü Yeteneksiz Şair ama kimse daha fazla konuşmasına izin vermedi.

Asya arkasına yaslanıp sigara dumanını üfledikten sonra sazı eline aldı: "Toplu histeri ne, biliyor musun? Şimdiye kadar kaleme aldığın o pespaye senaryolar, *Aslan Yürekli Timur'un* bütün

bölümleri... Ne kahraman ya, sanki bir milli kahramana daha ihtiyacımız var! Budala Bizanslılara karşı maceradan maceraya koşan kash, Herkül kılıklı, vurdu mu oturtan Türk erkeği. Türk olmayan erkeklerin hepsi ya tecavüzcü, ya zalım ya da olay örgüsünde tesadüfî. Türk olmayan kadınların hepsi öñüne gelenle yatar. Olur da ezkaza bu kadınlardan birinde bir gıdımok iffet varsa, onun da eninde sonunda Türk olduğu ortaya çıkacaktır. Bu nasıl propaganda? Ben işte buna histeri derim. Milyonların bu berbat mesajları içselleştirmesini sağladın mı toplu histeriye sebep oluyor."

Bu sefer Gizli Gay Köşe Yazan araya girdi: "Valla Asya haklı. Düşmanın kadınsılığıyla dalga geçmek için yarattığın bütün o kaba saba, maço Türk kahramanlar tahakkümperver ataerkilliğin tezahürlerinden başka ne ki..."

"Kuzum sizin neyiniz var bugün?" diye sordu Ultra Milliyetçi Filmlerin Gayri Milliyetçi Senaristi alt dudağı belli belirsiz titreyerek. "O saçmalıklara inanmadığımı gayet iyi biliyorsunuz. O filmlerin sadece eğlence amaçlı olduğunu söylemeye gerek var mı?" Destek almak için Armanuş dahil herkese tek tek baktı.

Armanuş hâkim havayı değiştirmek için elinden geleni yaptı. Baron Bağhdassarian'ın pasifizme kuvvetle karşı çıkacağını bilse de gerilimi artırmaktan kimseye bir fayda geleceğine inanmıyordu. "Şuradaki çerçeve," dedi duvan işaret ederek. "Şu turuncu çerçeveli yol resmi var ya, Arizona'dan. Çocukken annemle o yoldan sık sık geçerdik."

"Arizona," diye mırıldandı Olağanüstü Yeteksiz Şair ve bu isim onun için bir ütopya adası, bir nevi Shangri-la'yımuş gibi içini çekti.

Ne var ki Asya'nın işi burada noktalamaya hiç niyeti yoktu. "Ama seninkisi en beteri," dedi. "Keşke yaptığın işe inansaydın, o filmlere azıcık da olsa inancın olsaydı, bakış açını sorgulasam bile samimiyetini sorgulamazdım. O senaryoları kitleler için yazıyorsun. Yazıyor, pazarlıyor, kamyonla para kaldırıyorsun. Sonra buraya gelip entelektüellerin taktığı bu kafede kılık değiştir-

yor, bizimle bir olup o filmlerle dalga geçiyorsun. İkiyüzlülüğün bir sın olmalı!"

Senaristin yüzünde kan çekildi. "Sen kim oluyorsun da bana yok ikiyüzlülükten yok çift kimlikten bahsediyorsun Piç Hanım? Bana musallat olacağına gidip babışkonu arasana!"

Bunlan dedi ve ardından şarap kadehine uzandı. Ama zahmet etmesine gerek yoktu zira tam o sırada bir adet şarap kadehi süratle ona doğru uçmaktaydı. Alkolik Karikatürist doğrulmuş, elindeki şarap kadehini vargüciyle senariste fırlatmıştı. Iskaladı. Kadeh duvardaki bir çerçeveye çarpınca içideki şarap her yere saçıldı. Hedefi vurmaya başaramayan Alkolik Karikatürist kollanını sıvadı.

Alkolik Karikatürist'in yan cüssesinde ve onun kadar sarhoş olmasına rağmen Ultra Milliyetçi Filmlerin Gayri Milliyetçi Senaristi ilk yumruktan kaçmayı başardı ve hemen bir köşeye sıvıştı. Köşeye vanr varmaz artık emniyette olduğuna kanaat getirerek derin bir nefes aldı.

Gelen darbeyi görmeydi.

Gizli Gay Köşe Yazan sandalyesinden fırladığı gibi karikatüristin yardımına koştu. Elindeki sürahiyi senaristin tepesine indiriverdi. Göz açıp kapayana kadar yerdediydi senarist, incecik kan sızdı şakağından. Kanın görüntüsü olmasa aldığı darbeye inanamayacakmış gibi gözlerini kırpıştırarak hayretle önce yüzlerine, sonra da belirsiz bir noktaya baktı.

Ama Kafe Kundera en nihayetinde hayatın ritminin öyle ya da böyle asla değişmediği, rahavat ve atalet esaslarına dayalı, bezgin bir entelektüel kahvesiydi. Sarhoş kavgasının yeri değildi. Daha senaristin kafasının kanaması durmadan kafedeki herkes hadise patlak vermeden evvel yaptıkları işlere geri dönmüştü; kimi somurtuyor, kimi şarap ya da kahve içerek sohbet ediyor, kimi duvarlardaki çerçeveli fotoğraflara dalıp gidiyordu.

KURU KAYISI

N

eredeyse şafak vaktiydi, geceyle gündüz arasındaki o tekinsiz eşişe ramak kala. Hâlâ mümkün avuntu bulmak rüyalarda ama onları silbaştan inşa etmek için artık çok geç.

Fezâ-yi itlak dedikleri o nihayetsiz gökyüzü anlatıldığı gibi yedi katlı yetmiş sırlı ise eğer ve onun yedinci katında bir göz, yuvarlıklardan herkesi seyreden bir Semavi Ayn varsa, kimlerin kapalı kapılar ardında neler çevirdiğini, kimlerin ne günahlar işlediğini bilebilmek için uzun zamandır bu şehir-i İstanbul'u izliyor olsa gerek. Tam şu anda burada ışıldayan şehir silüeti turuncu, kızıl ve sarı tonlarında. Bir kıvılcım demeti gibi görünüyör bu koca şehir göklerdeki göze. Bu ışıltılı haritadaki her nokta bu saatte uyanık olan biri tarafından yakılmış bir lamba. Semavi Göz'ün durduğu yerden, ta o irtifadan bakınca, bütün bu rasgele yakılmış ampuller, düzenli bir ritimle kırışıyör; alttan alta Tann'ya şifreli bir mesaj verir gibi. Kaosun içinde tam bir ahenk saklı sanki.

Oraya buraya serpiştirilmiş ışıkların dışında İstanbul hâlâ koyu karanlıkta. Eski mahallelerde kıvrılan yılankavi sokaklar boyunca dizili sıra sıra evlerde, yamaçlara inşa edilmiş gecekondu-larda, bakkallann hep ithal türnler sattığı zengin muhitlerinde modern apartmanlarda, şehir dışına kaçanlara ait lüks sitelerde, her yerde insanlar derin uykuda. Bazıları hariç tabi.

Bazı İstanbullular her zamanki gibi diğerlerinden önce uyanmış. Mesela şehirdeki imamlar; genci yaşlısı, yamık seslisi, çatlak seslisi, bir dolu caminin imamı erkenden uyanmış, inananlar sabah namazına çağırmak için. Sonra simitçiler var. Onlar da gün boyu satacakları gevrek simitleri almak için fırınlara yollanmışlar. Dolayısıyla fırıncılar da uyanık. Çoğu işe koyulmadan ancak bir-iki saat uyku uyuyabiliyor, bazıları geceleri hiç uyumuyor. İstisnasız her gün fırıncılar fırınlarını geceyansı yakıyorlar; böylece şafaktan evvel şehirdeki fırınlar ekmeğin enfes kokusuyla doluyor.

Temizlikçi kadınlar da uyanık. Kimi pek hareketli ve eli çabuk, kimi pek tembel ve isteksiz her yaşta kadın, gün boyu ovup duracakları lüks evlere en az iki-üç otobüs değiştirerek gitmek üzere erkenden kalkıyorlar. Gittikleri yer başka bir dünya. Zengin kadınlar daima makyajlı geziyor ve katıyien yaşlarını göstermiyor. Temizlikçi kadınların kocalarının aksine banliyölerdeki kadınların kocaları daima meşgul, şaşırtıcı ölçüde kibar ve çıtıldım-lar. Bu sitelerde zaman kıt bir kaynak değil. İnsanlar onu sıcak su gibi bol bol ve rahat rahat kullanıyor. Temizlikçi kadınlar, sitelerdeki kadınların sabah akşam yaptıkları duşların ya da köpüklü, sütlü banyoların uzunluğuna ve sıklığına şaşmaktan kendilerini alamıyorlar.

İmamlar, simitçiler, fırıncılar, temizlikçiler, hırsızlar, çöçüt-ler ve çöp karıştıranlar, evsizler, fahişeler, pezevenkler, kültüpler-deki gece nöbetini bitiren fedailer, konsomatrisler, taksiciler, şehir terk edenler ve henüz kapısına varanlar, duvarlara slogan yazmak için sokaklara çıkmış olan sağcı ve solcular... bu erkenciler dışında, İstanbul'un geri kalanı hâlâ derin uykuda.

Artık şafak söktüyor. Şehir jölmsi bir şey şu anda, yarı sıvı yarı katı.

Göklerdeki Semavi Göz'e, Kazancı hanesi, gecenin gölgeleri arasında yer yer ışıltılı bir küre gibi görünüyor olsa gerek. Bu büyük, eski konağın çoğu odası karanlık ve sessiz ama birkaç aydınlık. Erken kalkanlar işte o odalarda.

Kazancı hanesinde uyanık olanlardan biri Armanuş. Anuş Ağa-

cı'nın üyelerine bir gün önceki şaşırtıcı hadiseyi anlatma hevesiyle erkenden kalkıp hemen internete bağlandı. Onlara İstanbul'un bohem yanlarını anlattı; sonra Kafe Kundera'da tanıştığı her karakteri ve kavgayı özetledi. Şimdi onlara Alkolik Karikatürist'in betimlemesini yapıyor, şarap bardağına nasıl yeni bir işlev bulduğunu ekleyerek.

"Karikatürcü eğlenceli bir tipe benziyor," yazdı Anti Kavurma. "Siyasetçileri penguen olarak çizdiği için hapse girebileceğini söylediğin değil mi? Vay be. Mizah Türkiye'de ciddi iş!"

"Hakikaten, herif sıkı bir tipe benziyor," diye ona katıldı Leydi Tavuskuşu/Siramark. "Biraz daha anlat."

Ama görünüşe göre birileri hadiseyi bambaşka açıdan yorumlamıştı.

"Abartmıyor musunuz bir parça? Ne onda ne o salaş kafedeki başka bir karakterde ilginç bir taraf var. Görmüyor musunuz hepsi İstanbul'un bohem, avangard, bir nevi kaymak sanat-manat çevresinden yüzler. Tüm dünyadan nefret eden ama en çok da kendi ülkelerinden nefret eden tipik üçüncü dünya eliti," diye araya girdi Baron Baghdassarian'ın sert mesajı.

Armanuş irkilip, nedense etrafına bakınma gereği duydu. Bilgisayar ekranında yazılı olanları kimsenin görmediğinden emin olmak istemesine.

Ama uykucu Asya odanın öte tarafında horul horul uyuyordu işte; Beşinci Sultan ayak uçlarına kıvrılmış vaziyette, kafasında kulaklık, elinde açık bir kitap: *Sonsuza Tanıklık. Emmanuel Levinas*. Asya'nın yatağının yanında boş bir CD kabı var - Johnny Cash tepeden tırnağa karalar giymiş, gri, kasvetli bir gökyüzünün altında dimdik, bir yanında bir kedi bir yanında bir köpek, çerçevenin çok ötesindeki bir noktaya bakıyor bilgece. Asya, walkman'ı sürekli çalma modunda bırakmış. Bu açıdan da annesinin kızı - her türlü gürültüyü kaldırabiliyor ama sessizlikle başa çıkamıyor.

Armanuş oturduğu yerden şarkı sözlerini çıkaramıyor ama ritmi duyabiliyor. Cash'in bariton sesinin kulaklıklardan odaya yayılışını dinlemek hoşuna gidiyor, içerideki ve dışarıdaki çeşitli sesleri dinlemek de: uzak camilerden yankılanan sabah ezanları, yakınlardaki bir duvara KÜRTSEN KÜRTCE KONUŞ, ASIMLE OL-MA! yazmayı henüz bitirmiş bir grubu kovalayan polis arabasının sireni, sokağın karşısındaki bakkalın önüne süt bırakan sütçünün tıngırtıları, Beşinci Sultan ve Asya'nın şaşırtıcı ölçüde uyumlu soslukları - hangisinin kimden çıktığı belli olmayan bir horultular ve mırıltilar karışımı. Baron Baghdassarian'a verilecek en münasip cevabı arayan Armanuş'un klavyeye dokunan parmak uçlarının sesi... Neredeyse sabah oldu; Armanuş yeterince uyumadığı halde kendini hafiflemiş hissediyor, uykuyu yenmenin verdiği zafer duygusu.

Aşağıda, sol arka köşede Qülsüm Nine'nin odası var. Uyuyor şu anda, rüya görüyor. Başka Bir hayatta gerçekten de Korkunç İvan olabilirdi belki ama kaskatı kireçlenmişse eğer kişiliği bu hiç sebepsiz değil. Zaman içinde giderek sirkeleşen pek çok insan gibi büyükannenin de bir hikâyesi var. Ege kıyısında, son derece şirin ama yoksunluklarla dolu küçük bir kasabada büyümüş; kendisininkinden çok daha zengin, çok daha şehirli ama kesinlikle çok daha kısmetsiz bir aile olan Kazancılar gelin gelmiş; erken ölümleri için erkeklerin elmas kadar kıymetli olduğu, hassas ve hastalığa yatkın bir soyun genç, köylü gelini olmanın rahatsızlığını yaşamış; bir anda kendini erkek evlat doğurmakla yükümlü buluvermişti. Ne kadar çok erkek evlat verirse o kadar iyi çünkü ne kadar hayatta kalacakları hiç belli olmaz... Oysa o birbiri ardına kız doğurmuştu; *eyvah bir kız daha, eyvah bir kız daha, eyvah bir kız daha*; her doğumla kocasının kendisinden biraz daha uzaklaştığını görmenin ıstırabı bir de her şeyin üstüne.

Levent Kazancı karısıyla çocuklarını disiplin altına almak için kemerini kullanmaktan sakınmayan hoyrat bir adamdı; *bir oğlan, Allah bir oğlan bahsetse her şey yoluna girecekti...* arka arkaya üç kız, sonra mucize, dördüncü bebek nihayet oğlan. Şans-

lanının döndüğünü umarak bir kez daha denemişlerdi ama beşinci bebek yine kız olmuştu. Varsın olsun, Mustafa yeterliydi; soyu devam ettirmeye muktedir. Her zaman kızlara üstün tutulan, her kaprisi yerine getirilen, pohpohlanan, şımartılan Mustafa... sonra müzik diniyor ve rüyaya karanlık çöküyor: Mustafa bir daha dönmek üzere ABD'ye gidiyor.

Gülsüm Nine asla sevgisine karşılık bulamamış bir kadın; yavaş yavaş değil de hızla yaşlanan, bakirelikten ihtiyarlığa atlayan, asla orta yaşlı olamayan bir kadın. Kendini tümüyle yegâne oğluna adanmış, kızlarını hiçe saymak pahasına ona tapmış, hayatın ondan aldığı her şeye karşı teselliyi oğlunda aramıştı. Ama Mustafa Arizona'ya gittikten sonra düzenli kartpostallar ve iki satırlık mektuplardan ibaret kalmıştı varlığı. Ailesini ziyaret etmek için İstanbul'a dönmemişti hiç. Gülsüm Nine terk edilmiş hissediyordu kendini; kederin yanı sıra utanç veriyordu terk edilmek, utanılacak bir şey yapmış gibi hissediyordu terk edilen ve bunu düzeltmek için elinden bir şey gelmeyen. O da içindeki sancıyı kapatabilmek için dış cephesini kararttıkça karartmıştı. Gittikçe taşlaşmıştı.

Birinci katın sağ köşesinde, yaz kış lavanta kokan bir odada Cicianne yatıyor, derin uykuda. Yatağın yanında kiraz ağacından bir komodin, üzerinde Kuran-ı Kerim, evliyalı ve hayatları hakkında bir kitap ve yosun yeşili ışık saçan koca bir lamba var. Kitabın yanında, kehribar imamelan san bir teşpih ve içinde takma dişlerini dihlendirdiği yansına kadar dolu bir bardak.

Cicianne için saatler nicedir doğrusallığını kaybetmiş bir akışın gelişigüzel tiktakları demek. Zaman otayolunda hiçbir işaret levhası, hiçbir trafik işığı, hiçbir yol tarifi yok. İsteddiği istikamete gidebilir, ister ileri ister geri, şerit değiştirebilir, ister sağa ister sola. Yahut mesela yolun tam ortasında aniden durup gitmeyi hepten reddedebilir çünkü onun hayatında "ilerleme" diye bir şey yok artık. Güzergâh kalmamış, sadece tek tek kopuk kopuk anıların ebedi tekrarı var.

Son zamanlarda bazı çocukluk hatıraları geliyor gözünün

önüne, burada ve şu anda meydana geliyormuşçasına capcanlı. Sekiz yaşında, gri-mavi gözlü, san saçları lüle lüle bir kız, Selenik'te annesiyle birlikte Balkan Savaşı'nda ölen babasının ardından sessizce göz yaşları döküyorlar; sonra kendini İstanbul'da görüyor, ekimin sonlan, cumhuriyet ilan edilmiş. Bayraklar. Her yer bayraklarla donanmış. Kırmızı beyaz, ay yıldız, yeni yıkanmış çamaşırlar gibi dalgalanıyorlar rüzgârda. Temizlik yapılmış sanki vatan topraklarında. Bayrakların altında Rıza Selim'in çetin yüzü, gür sakalı, kara gözleri. Sonra kendini genç bir kadın olarak görüyor Cicianne; Bentley piyanosunun başında, iki dirhem bir çekirdek giyinmiş misafirlerle neşeli ezgiler çalıyor. Ağzında eriyen badem ezmesi tadı...

Cicianne'nin hemen üzerindeki küçük odada Çevriye Teyze uyuyor. Son yıllarda defalarca gördüğü kâbusu görüyor tam şu anda. Yeniden öğrenci olarak görüyor kendini. Bir sınıfta, üzerinde çirkin, kül grisi bir üniforma. Müdür onu sözlü yapmak için tahtaya çağırıyor. Kan ter içinde, iki yana sallanıyor, ayakları ağır. Sorulardan hiçbirini anlamıyor. Çevriye Teyze aslında liseden mezun olmadığını öğreniyor. Kayıtlarda bir hata yapılmış, şimdi mezun olup öğretmenlik yapması için bu tek dersi vermesi gerekiyor. Her seferinde aynı sahnede uyanıyor. Müdür not defterini çıkarıp kırmızı bir dolmakalemle Çevriye adının yanına kocaman bir sıfır yazıyor.

Son on yıldır, kocasını kaybettiğinden beri gördüğü kâbus bu. Rüşvetten hapse girmişti kocası - Çevriye Teyze bu suçla inanmayışı sonuna kadar reddetse de. Tahliye olmasına bir ay kala, anlamsız bir kavga esnasında aptal bir elektrik kablосуna basarak ölmüştü. Çevriye Teyze bu sahneyi tekrar tekrar canlandıırırdı hayallerinde, kabloyu oraya koyup kocasının ölümünden mesul olan mahkûmu gözünün önüne getirmeye çalışırdı. Hapishane kapılarında, elinde dolu bir silah, o adamı beklediğini hayal ederdi. Her seferinde değişirdi senaryonun geri kalanı. Bazen tahliye edilmez katilin suratına tükürürdü hemen oracıkta, bazen de sadece uzaktan izlerdi adamı. Onu değil kendini vururdu.

öldürüldüğünü, kafasının kesildiğini düşündüm. Kendi derdimi unuttur gibi oldum. Sabah, akşam Ayaşlı bana uğruyor, cinayet tahkikatından neler öğrenebilmişse onları anlatıyordu.

Üç-dört gün böyle gittikten sonra bir sabah bankada yeni gelen mektupları açarken elime bir telgraf verdiler. Açtım, telgraf Selime'denmiş. Şu iki kısa cümleyi yazıyor "Yanınıza gelebilir miyim? Lütfen cevap."

Biraz şaşaladım, sevindim. İşleri bırakıp odanın içinde gezinmeye başladım. "Yanınıza gelebilir miyim?" ne demek? Buraya gelmiyor da benim yanıma gelecek, yani birlikte yaşayacağız, demek mi? Benim evlenmek üzere olduğumu sanıyordu, şimdi işin doğrusunu öğrendi mi? Sakın Nedim Bey yazmış olmasın?

Nedim Beyi arattım, geldi. Ondan sordum:

- Siz Ayvalık'a benim için bir şey yazdınız mı, dedim.

- Hayır yazmadım. Niçin? Bir şey mi var?

- Selime Hanımdan bir telgraf aldım, buraya gelmek istiyor da...

- Ben size arz ettim ya, o çoktan istiyordu ama yazmaya çekiniyordu. Şimdi kararını vermiş demek! Belki evde sizin bana yazdığınız mektubu bulmuşlardır! Kadınlar, bilirsiniz ya, tuhafırlar, eğer bizim hanım bulmuşsa Selime Hanıma göstermiştir. O da kendisini sorduğunuza gördü, gelmeye karar verdi.

Sebeb aramak ister mi? Selime buraya gelmek isti- Niçin olursa olsun! Hemen gelmesini yazmalıyım Nedim Beyi savdım, Selime'ye, "Sizi bekliyorum, yola çıktığınızı bildiriniz" diye bir cevap yazdım, yolladım.

Telgraf gitti, ben gene çalışmaya oturdum ama iş çikaramıyorum. Kâğıtlar birbirine karışıyor. Dünden kal-

bir sürü iş var. Bunların bazılarına ben cevap yazacağım; müdürün notları vardı, arıyorum, bulamıyorum. Kaleminden bir arkadaş çağırdım.

- Gel azizim, seninle bunları bir ayıklayalım, dedim. O efendinin yardımı olmadıkça işin içinden çıkamadım. İyi oldu ki bizim müdür de gelmedi. Ziraat Bankasında banka müdürleri toplanıp konuşacaklarmış, oraya gideceğini telefonla haber verdi. Ben de işi bırakacağım gibi hemen sokağa çıktım.

Nereye gideyim? Selime'yi burada oturacak bir yer bulmalı. İlkini bir ev tutmak aklımdan geçti. Ben de gidip o evde oturur muyum? Öyle olursa Selime benim yanıma gelmiş olur. Kendisinin istediği de bu değil mi? Yalnız onu rahat ettirecek bir ev bulup hazırlayabilecek miyim? Eşya ister, adam ister. Selime yarın gelmeye kalkarsa bunlar yetişir mi? Bir ev kuruyoruz demektir. Olunca iyi olmalı. Selime'yi bir otele indiririm. Temiz bir otele güzel döşeli bir oda tutarım! Onu evime almadım diye bana darılır ve benden incinir mi? Evim olmadığını ona anlattım.

Daha olmazsa ben de onun olduğu otele taşınırım. Hem aramızda hiçbir söz geçmeden onu, evim olsa bile, götürmek doğru mu? Ne var ki ona ufak, temiz bir ev hazır bulundurmak şık olurdu! Geline kendi evine gelecek, kendi hizmetçisine emir verecek, kimse karışanı olmayacak! Acaba istediğim gibi bir ev bulup döşeyebilir miyim? Kimden sormalı? Bizim bankada birini bulur sorarım diye düşündüm, yeniden bankaya döndüm. Herkes yemeğe çıkmaya hazırlanıyordu. Kambiyoda bir efendi tanıdım ki bu gibi işlerde beceriklidir. Onu buldurdum, anlattım. Dedi ki:

- Feyyaz Beyin bir evi var, daha yeni yaptırdı. Eğer kiraya vermemişse onu size tutarız.

istanbullu Bir Kadın İçin Çelik Feraset Kuralı: Bu şehirde tutunabilmek istiyorsan, sen sen ol, çay bardağı kadını olma.

Çay bardağı kadını olmamayı seçmiş ve seçiminde sebat etmişti. Kazancı kadınları arasında bir tek o baskı altında, ilk kaynar sudan çat diye çatlayan çay bardaklarına öfkelenmeye muktediri.

Zeliha Teyze komodinin üzerindeki Marlboro Lights'a uzanıyor, bir sigara yakıyor. Yaşlanmak sigara alışkanlığını hiç etkilememiş. Kızının da içtiğini biliyor. Sağlık Bakanlığı broşürlerindeki o sıkıcı pasajlardan bir alıntı gibi şecereleeri: *Sigara bağımlısı ebeveynlerin çocuklarının sigara içme olasılığı diğer çocuklara göre üç kat fazladır.* Zeliha, Asya'nın sağlığı için endişe ediyor ama ona müdahale ederse, güvensizlik emareleri gösterirse geri tepeceğini bilecek kadar akıllı. Asya'nın karşısında kaygılı görünmemeli. Demesi yapmasından kolay. Dengeyi bulmak zor, tıpkı bir annenin kendi çocuğu tarafından "teyze" diye çağırılması gibi. İçine işliyor bu durum, canını yakıyor. Yine de "teyzelik" rolünü annelikten daha iyi kıvrabileceğine, böylesinin ikisi için de daha iyi olacağına inanıyor. Fiziksel ve ruhsal olarak bağlanabilmek için evcele ismen kopmaları gerekiyor sanki. Zeliha Teyze'nin içindeki fırtınanın tek şahidi Allah. Mesele onun varlığına inanmaması.

Düşünceli düşünceli bir nefes çekiyor sigaradan, birkaç saniye içinde tutup hışımla salıyor. Allah varsa ve bu kadar çok şey biliyorsa hakkımızda, neden tüm o bilgiyi hiçbir şey yapmadı, yapmıyor? Neden bunca haksızlığın yaşanmasına izin veriyor? Neden seyrirci kalyor yeryüzünde yaşanan bunca acıya ve madem ki seyrirci ne hakla yargılıyor sonunda? Hayır, Zeliha Teyze kararlı, dine teslim olmayacak. Hele hele yaşlandıkça dindarlaşan, öte dünyaya gitmeden evvel sicilini temizlemek için ansızın imana gelen şu çıkarıcı hesapçıardan olmaya hiç niyeti yok. Bir agnostik olarak yaşadığı öyle de ölecek. Zındıklığı samimi ve saf. Bir yerlerde bir Allah varsa, onun bu içten muhalefeti ve reddiyesi-

ni takdir etmeli, diye düşünüyor. Sırf içine doğdukları öğretileri ezberleyerek ahkâm kesen kopyacı din fanatiklerinden daha makbul olmalı dinsizliği...

İkinci katın en sonundaki odada Banu Teyze var. O da bu saatte uyanık. Kazancı hanesinde uyanık olan üçüncü kişi o. Bu sabah bir tuhaflık var üzerinde. Yüzü solgun, iri kahverengi gözleri endişeyle kırışıyor. Karşısında bir ayna. Vaktinden evvel yaşlanmış bir kadın görüntüsüne baktığında. Senelerdir ilk kez kocasını özlüyor - bıraktığı ama asla tam manâsıyla terk etmediği kocasını.

Kocasını daha iyi bir eşi hak eden iyi bir adam. Bir gün olsun kimseye haksız muamele etmemiş, necis söz söylememişti ama iki çocuklarını kaybettikten sonra Banu Teyze onunla yaşamaya tahammül edememişti. Ara sıra eski evine gidiyor, bir mekânın her ayrıntısını dejavu ile bilen bir yabancı gibi dolaşıyor odalarda. Giderken daima kuru kayısı götürüyor kocasına, en sevdiği şey. Gidince temizlik yapıyor biraz, kopuk düğmeleri dikiyor, bir-iki yemek pişiriyor, ortalığı topluyor. Öyle fazla toplanacak bir şey de yok, çünkü temiz titiz bir adam kocası. Banu Teyze çalışırken yanında durup, onu seyrediyor.

Akşam olduğunda soruyor: "Kalacak mısın?"

Banu Teyze'nin buna verdiği cevap hiç değişmiyor: "Bugün değil, belki sonra."

Evden çıkmadan ekliyor: "Dolapta yemek var, çorbayı ısıt, pilakiyi iki günde bitirmezsen bozulur, menekşeleri sulamayı unutma, pencerenin yanına koydum."

Başını sallayıp kendi kendine konuşur gibi mırıldanıyor kocası: "Merak etme. Ben kendime bakırım. Kayısılar için sağola-sın, eksik olma..."

Ondan sonra Kazancı hanesine döndüğü Banu Teyze. Hep böyle, günbegün, yılbeyli.

Aynadaki kadın yaşlı ve bedbin görünüyor. Banu Teyze mesleğinin bedelini hızla yaşlanarak ödediğini düşünüyor. İnsanlar senelerle yaşlanır, münecimlerle hikâyelerle. İstese telâfi talep

suzluğa düşecek ne var? Onu alıp, gelmek için keşke ben oraya gitsaydım!.. Belki de o bunu beklerdi.

Ben Selime'yi, istediğim gibi tanımıyorum. Onu pek az gördüm, onunla pek az konuştum. O zamanlar, doğrusu, Selime'ye alıcı gözüyle de bakamadım. Gelirse, onu bu sefer tanıyacağım. Bakalım beni görünce, nasıl davranacak?

Geceden epeyce geçti, ben Selime'nin odasında bunları düşündüm, kaldım. Sabahı bu odada edecek de-ğilim ya? Yemek zamanı geçti. Kalktım, Atlas lokantasına gittim. Lokanta yarı yarıya boşalmış. İçenler var... Bizim banka arkadaşlarından bir-iki kişi bir masada kalmışlar. Onların yanlarına gittim.

Gece yarısını iki saat geçinceye kadar onlarla kaldım ve eve gelince, hemen yatağıma girdim, ama ancak sabaha karşı uyuyabilmişim.

Bu gece benim yarı umutsuz geçirdiğim gecelerin sonuncusu oldu. Ertesi günü bankada çalışırken Selime'nin yola çıkacağı telgrafını aldım. Telgraf şudur:

"Dokuz, salı sabahı, orada olacağım. Selime."

Bugün ne? Perşembe. Dört gün var demek. Bu dört gün nasıl geçer? Bir ufaklık seyahat yapsam! Acaba ben çıldırıyor muyum? Neden bu Selime'ye bu kadar bağlandım?

Müdüre girdim, bir hafta izin istedim.

- Neniz var? Bir zamandır, dalgın görünüyorsunuz, dedi.

- Ne arz edeyim? Hiçbir şeyim yok, yalnız yorgunluk duyuyorum, dedim.

- Ben biliyorum, bu yalnızlıktan ileri geliyor. Ben dan bir ayak evvel kurtulmalısınız, dedi.

Gülüştük. İzin de verdi.

Bankadan çıktım, ayaklarımı beni Selime'nin odasına götürdü. Uzun yol yürümüş gibi yorgunum. Aşk acaba bu mudur? Çiçekler bana güzel görünüyor! Aklıma şiir parçaları, beyitler, mısralar geliyor! Çocukluktan ezberimde kalmış bir şarkıdan yahut türküden bir mısra, saçma bir şey, ama bence yanık, dokunaklı, anlatılamaz, anlatılamaz duyguların bir ifadesi...

İçimde gizli bir sevinçle karışık tatlı bir ezginlik var az çok rahatsızlık veriyor. Selime'nin oturacağı, dolaşacağı, yatacağı yerleri gördükçe bu rahatsızlık artıyor.

Selime'nin odasında biraz kaldıktan sonra otden çıktım, kırlara doğru yürüdüm. Tozlu bir yol... İki yanında fırınlar, kahveler, büyük ambarlar var. Sonra kırlar! Ötüme suları kokan, pis bir dere çıkıyor. Dar bir yerini bulup atlıyorum. Uzaktan söğüt ağaçları görünüyor. Akşam olmadan oraya kadar gidebilir miyim? Güneş batmaya yaklaşıyor. Havada tatlı bir serinlik, bir incelik var. Ötüme demiryolu çıktı. Orada bir hendeğin kenarına oturup bu demiryolunun uzanışını seyretmeye başladım. Sazlar, böğürtlenler arasında gömgeok suları ağır akan bir dereye bakmaktan insan nasıl hoşlanırsa, ben de şimdi demiryoluna bakmaktan öyle hoşlanıyorum.

Güneş battı, her yerde ışıklar yandı, ben burada kaldım ve ondan sonra, ta Selime gelinceye kadar her gün buraya gelip, bu demiryolunu doya doya seyrettim...

Sah sabahı, hemen uykusuz bir gece geçirdikten sonra istasyona indiğim zaman, daha kimse gelmemişti. Uzaktan, makine deposu tarafından dumanlar çıkıyor ve sabahın durgun, serin havası içinde göge uzanıyor, karşımda bir manevra makinesi çalışıyor, yük vagonlarını bu hattan alıp ötekine götürüyor, öteden buraya getiri-

yan broşu karısına hediye etmek için almıştı. Ona hediyesini bu gece vermeyi planlıyordu; şu bölümü yazmayı bitirir bitirmez.

Yazdığı bütün bölümler arasında en talepkâr ve yıldırıcı olanı buydu. Bu kadar meşakkatli olacağını bilse bu kitabı hiç yazmaz, hayalinden hepten vazgeçebilirdi. Ama artık bırakmak için çok geçti, gırtlığına kadar kitaba batmıştı ve şimdi artık tek çıkış yolu sonuna kadar devam etmek ve bitirmektir. İstanbul şehrine nam salmış bir şair ve köşe yazar olan Ohannes İstanbulluyan uzmanlık alanının tümtüyle dışında bir kitap yazıyordu gizliden gizliye. Neticede reddedilebilir, dalga geçilebilir ya da küçümsenebilirdi. Koca Osmanlı İmparatorluğu kallavi dönüşümler, devrimci hareketler ve milliyetçi bölünmelerle cebelleşirken, Ermeni cemaati yenilikçi ideolojilere, hararetle tartışmalara gebediken, o evinin mahremiyetinde bir çocuk kitabı yazmakla meşguldü.

Emenice bir çocuk kitabı yazmak daha önce hiç denenmemiş bir girişimdi. Ermeni cemaati matbaayı kullanmaya çok evvel başlamıştı ve peş peşe kıymetli eserler basıldığı halde, bu alanda neden tek bir eser bile yoktu? Ermeni azınlığın çocuklarını çocuk olarak göremeyen bir topluluk halini mi almıştı? Olabildiğince çabuk büyüme ihtiyacı duyan bir azınlığın gözünde bir an evvel aşılması gereken bir ara safhadan mi ibaretti çocukluk? Belki de İstanbul'daki okumuş yazmışlara özgüydü bu tutukluk. Belki de onlar köylerdeki Ermeni ninelerin torunlarına aktardıkları sözlü geleneklerden uzaktılar. Kitap dünyasındaki eksikliği arkasında ki sebep ne olursa olsun, kesin olan bir şey vardı: Ohannes İstanbulluyan olağandışı bir işe kalkışmıştı.

Yazmakta olduğu çocuk kitabının başlığı *Kayıp Güvercin Yavrusu* ve *Asude Bir Bahar Ülkesi*'ydi. Ailesi ve dostlarıyla beraber bir bahar ülkesinin üzerinde uçarken mavi gökyüzünde yolunu kaybeden bir minik güvercindi kitabın anlatıcısı. Güvercin-cik sevdiklerini ararken art arda bir sürü köyde, kasabada ve şehirde duruyor ve her molada yeni bir hikâye öğreniyordu.

Bu şekilde Ohannes İstanbulluyan, çoğu nesilden nesile aktarılmış, bazıları çoktan unutulmuş eski Ermeni halk masallarını top-

lamıştı. Kitap boyunca her masalın aslına sadık kalıyor, tek kelimesini bile değiştirmiyordu. Ama işte bu son bölümde kendi yazdığı bir hikâyeye yer vererek kitabı böyle kapatmayı tasarlamıştı. Bitirdiğinde eserini İstanbul'da bastırmayı ve büyük Ermeni topluluklarının yaşadığı Adana, Harput, Van, Trabzon, Sivas gibi şehirlere dağıttırmayı planlamıştı.

Ohannes İstanbulluyan, Ermeni anababalarının bu hikâyeleri her gece uyumadan önce çocuklarına okuyacaklarını hayal ediyordu. Son bir buçuk sene boyunca yazmak tüm zamanını aldığı için başkalarının çocuklarına kitap yazarken kendi çocuklarını büsbütün ihmal etmiş olması ne garipti. Her ikindi bu odaya geliyor, masasına oturuyor ve yazabildiği kadar yazıyordu. Her gece odadan çıktığında çocukları çoktan yataklarına yatmış oluyordu. Yazma arzusu hayatındaki her şeyin ve herkesin önüne geçmişti. Tilsim gibi varlığını ele geçirmişti. Ama neyse ki kitap bitmek üzereydi. Bu akşam yazdığı sonuncu bölümdü, en zoru. Bunu da bitirdiğinde aşağı inecek, metni bir kurdelayla bağlayacak, altın broşu içine saklayacak ve paketi karısına verecekti. *Kayıp Güvercin Yavrusu* ve *Asude Bir Bahar Ülkesi* ona ithaf edilmişti.

"Lütfen oku," diyecekti o zaman karısına. "Eğer iyi değilse yak hepsini. Söz veriyorum sana sebebini bile sormayacağım. Ama eğer beğenirsen, Şafak Matbaasındaki Garabed Efendi'ye götür."

Ohannes İstanbulluyan karısının fikirlerine herkesinkinden fazla saygı duyardı. Edebiyat ve sanat konusunda ince bir zevki vardı karısının. Onun misafirperverliği sayesinde Boğaz kıyısındaki bu konak münevverlerin, sanat ve kalem ehlinin penanı olmuştu. Kimi ünlü kimi henüz yeni, sayısız mühim sima gelip geçmişti bu evden. Okumaya, tartışmaya, yiyip içmeye gelirlerdi buraya. Birbirlerinin eserlerini kısmı, kendi eserlerini ise katmerli bir şevkle tartışmaya gelirlerdi.

Uzun uzun uçtuktan sonra Kayıp Güvercin Yavrusu susadı ve zamansız açmak üzere olan karlı bir nar ağacının dalına kondu.

dırmazsınız! Bunların hesapları sorulmayacak mı?

Güldü, cevap vermedi. Nedim Beyle karısının iyiliklerini, kendisine yardımlarını anlatmaya başladı. Lakırdıyı uzattık, iki saat konuşmuşuz. Ben kalktım, izin istedim. O yatıp uyuyacak, ben de gidip dinleneceğim. Akşamüstü gene burada buluşacağız.

33

İki-üç gün Selime ile konuştuk ve çok iyi anlaştık, yalnız aramızda evlenmek lakırdısı olmadı. Her gün ben ona gidiyorum, oturup konuşuyoruz. Onu bıktırmamak için yanında çok kalmıyorum. Akşamüstleri uğrayıp onu *gezme*ye çıkarıyorum. Bir gece de Anadolu Palasın terasında yemeğe götürdüm. İlk defa bir erkekle yemeğe gittiğini söylüyor, ama hiçbir şeyi yadırgamıyor. İki eski arkadaş gibi geziyor, konuşuyoruz.

Bugünlerde, ben, bankaya uğramıyorum, kimseyi de gördüğüm yok. Fahri Aydın'dan gelmiş, beni aramış, bulamamış, eve bir mektup bırakmış. Eve gitmişim, Ziynet ilkin bu mektubu verdi, sonra da İskender'i hapsedtiklerini söyledi.

- Niçin hapsedmişler, dedim.
- Bilmiyor.
- Yanlış bir şey olmasın, sen hapsediğini *nereden* biliyorsun?
- Biliyorum, dün burada konuşuyorlardı.
- Baba burada mı?
- Burada.
- Çağırsana bana.
- Ayaşlı geldi.

- Ne o, İskender'i hapis mi etmişler, diye sordum.

- Evet, dedi.

- Niçin?

- Bunun, bir fabrika gibi bir şeysi vardı ya, orada ortakları afyon hulasası yapıyorlarmış. Orası da İskender'in üstünde görünüyor. Yapanlar da bunun ortakları.

- İskender'in bundan haberi yok muymuş?

- İskender'in ağzına baksan, yokmuş diyor, ama ortakları bu işte de ortaklığı vardır, demişler. Hem başka ları da bu işe karışıyor, sanırım.

- Himm. E, ne yapıyor şimdi, İskender?

- Hiç, tıktılar, içerde oturuyor. Ortakları İstanbul'dan bir avukat tutmuşlar, avukat geldi, bununla da konuştu. Ben artık ne konuştunuz, diye sormadım. Ona sorsan "Ben korkmam, bize bir şey yapamazlar" deyip duruyor.

- Ko, öyle olsun, ama benim bildiğim biraz üzerler!

- Bana da sorsan, öyle ama, eh, kim bilir!..

- Bizim eve ne oldu? İlkin Hasan Bey, arkasından Şefik Bey, şimdi de İskender...

- Doğru. Allah beterinden saklasın!

- Senin konturat ne oldu? Yeniden verecekler mi?

- Bilmem. Bu yıl isteyenler çok... Artırırlarsa, ben tutmam. Kim alırsa mübarek olsun.

- Konturatin bitmesine daha çok var mı?

- Yirmi, yirmi beş gün olmalı. Bu ay sonunda konturat bitiyor, ama yeniden ilan etmeleri de birkaç gün sürer. Biz tutamazsak, siz ne yapacaksınız?

- Ben, bir ev tutmak istiyorum. Bir başka niyetim de var, bakalım, eğer olursa...

Ayaşlı, niyetimin ne olduğunu sormadı. Selime ile evlenmek istediğimi ben ona söyledim.

"İyi öyleyse," dedi Kayıp Güvercin Yavrusu. "Bana kayıp güvercin yavrusunun hikâyesini anlatabilirsin. Ama seni uyarıyorum, acıklı bir şey duyarsam, uçar giderim."

Ohannes İstanbulluyan nar ağacının buna ne karşılık vereceğini hızla tasarladı ama tam kâğıda dökmeye başlamıştı ki bir yerlerde bir vazodan suya düşüp tuzla buz oldu. Gürtlütünün arasında bir burun çekme sesi duyuldu. Karısının çıkışını anında tanıdı. Ancak o zaman yazının mağarasından tümeyle çıkabildi ve ölü balık gibi yüzeye vurdu.

Merdivene doğru koşarken daha bu sabah berber dükkânında, itibarlı bir avukat ve Osmanlı Parlamentosunun üyesi olan Kırkor Hagopyan'la arasında geçen müziç tartışmayı hatırladı.

"Devir kötü, çok kötü. Daha da beterine hazırlan," diye mınldanmıştı Kırkor Efendi, berberde karşılaştıklarında. "Önce Emeni erkeklerini askere aldılar; 'madem eşitlik vardır, madem ki hepimiz Osmanlıyız,' dediler, 'Müslümanlarla gayrimüslimler beraber şiper kazsın, beraber savaşsın!' Ardından düşman dışımızda değil içimizdeymiş gibi, düşman bizmişiz gibi bütün Ermeni askerlerin ellerinden silahlarını aldılar. Sonra da başladılar Ermeni erkeklerini amele taburlarına toplamaya. Şimdi de dostum kara kara söylentiler dolaşıyor... kimileri daha beterinin yaklaşmakta olduğunu söylüyor."

Gidişata dair samimi bir endişe duymasına rağmen bu haberler Ohannes İstanbulluyan'ı kişisel olarak sarsmamıştı. Kendisi askere alınmayacak kadar yaşlıydı, oğulları da henüz çok ufak. Ailede askere alınma yaşındaki tek erkek karısının kardeşi Levon'du. Ama o da seçme işlemi sırasında "muinsiz" nişanı alması sayesinde Balkan Savaşı'na katılmaktan kurtulmuş. Ailelerinin bakımını tek başına üstlenen erkekler askerlikten muaf tutulmuş-

tu. Gerçi bu kural şimdilerde değişiyor olabilirdi. Son günlerde hiçbir şeyden emin olmak mümkün değildi. Birinci Dünya Savaşı'nın başında sadece yirmili yaşlarında olanları alacaklarını ilan etmişlerdi ama savaş hızını aldıktan sonra otuz, hatta kırklarında olanları da askere çağırılmamışlar mıydı?

Savaşmak Ohannes İstanbulluyan'a göre değildi. Ağır bedensel işler de. Ona kalsa ne tüfek alırdı eline ne süngü. Şiire meftundu. Kelimelere. Ermeni alfabesinin her harfini dilinde ve teninde ayrı ayrı duyumsar, tadardı tek tek. Uzun tefekkürlerden sonra Ermeni milletinin, öyle kimi komitacıların iddia ettikleri gibi silahlara değil, esas kitaplara ihtiyacı olduğuna kanaat getirmişti. Tanzimattan sonra yeni okullar kurulabildiği halde acilen açık fikirli, iyi eğitilmiş öğretmenlere ve daha çok sayıda kitaba, kaynağa ihtiyaç vardı. 1908 devriminden sonra arzulanan ilerleme kaydedilememişti. Ermeniler, gayrimüslimlere karşı daha adilane davranırlar umuduyla Jön Türkleri desteklemişti. Ne de olsa Jön Türkler bildirilerinde eşitlik ve özgürlük vaat ediyordu:

Osmanlı tâbiyeti, din ve mezhebe bağlı değildir. Osmanlı tâbiyeti "kanunen muayyen olan ahvâle göre" kazanılır ve kaybedilir. Osmanlı tâbiyetinde bulunan herkes dini veya mezhebi ne olursa olsun "Osmanlı"dır. Osmanlıların kâffesi hürriyet-i şahsiyelerine malik ve aherin hukuk-u hürriyetine tecavüz etmemekle mükelleftir.

Ne yazık ki lafta kalmıştı vaatlerin nicesi. Sözlerine sadakatle bağlanmamış, Türkçülük uğruna Osmanlıcılık idealini terk etmekte beis görmemişlerdi. Bir tek onlar değildi elbet Osmanlıcılığa itibar etmeyen. Daşnak Sütun içinde ve yöresinde çok sayıda Ermeni genci de aynı raddede şiar edinmişti milliyetçiliği. Gün geçmiyordu ki ateşli kavgalar patlak vermesin. Her iki taraftan da kimileri berikinin kanına susamış olmalıydı ki, isyancılar da, isyanları bastıranlar da gözünü kırpmadan kan döküyordu. Ohannes İstanbulluyan bu tabloyu son derece kaygı verici bulmak bir-

Fahri'nin kapısını çaldık, Fethullah açtı. Fahri, kendisi de koridorun kapısından bakıyordu. İlkın kara mantolu bir hanım girdiğini gördü, tanımadı. Sonra ben girdim! Bu kadının kim olduğunu, bunu niçin getirdiğini anlayamadı. Bana "Bu kadını niye getirdin?" demek ister gözlerle bakıyordu.

Selime bana döndü, gülererek,

- Doktor beni tanımadı, değil .mi, dedi.

- Tanımadın mı Fahri?

- Dur bakayım, o siz misiniz? Tanımadım valla! Hoş geldiniz! Ne zaman geldiniz? Bunun "Hemşeri" dediği siz miydiniz? Nereden aklıma gelirdi? Hadi içeri, içeri. İçer de soyunursunuz!

Biz, içeri giderken arkamızdan geliyor ve söyleniyordu:

- Ben, poturlu, kuşaklı birini getirecek diye bekliyordum. Bana "Hemşerim geldi, seni de tanı" diyor!

- Selime Hanım, benim hemşerim değil mi? Seni de tanımaz mı?

- E, "Selime Hanım geldi" desene.

- Beni telefonda sorguya çekersin: Niçin geldi? Ne zaman geldi?

- Sorguya, şimdi de çekerim. Siz, hele soyunun ba kalım.

Selime soyundu: Kara şapkanın altından uçları altın gibi parlayan, açık kumral saçlar çıktı. Sevimli, güler yüzlü, içi gülen akıllı, alaycı gözler, düzgün vücut, düz bacak ve alçak ökeleli bir sokak iskaripini içinde küçük ayakları olan bu kadına güzel demekte belki birçokları düşünürler, ancak hiç kimse, onun çok sevimli, çok kanı sıcak bir kadın olduğunu söylemekte durup düşünmez. Fahri, onu bu kıyafette, böyle şen, güler yüzlü hiç gör-

memişti. Paltoları, şapkaları Fethullah'a verdikten sonra durdu, Selime'ye, sonra da bana baktı:

- Hanım, çoktan mı burada, diye sordu.

- Bilmem, dört-beş gün olmalı!

- Ne adamsın be, dedi, gizli işlerden n.e'kadar hoşla

nırsın!

- Niçin? Ne gizlisi, dedim.

- E, hanım geldi de, bana ne haber vermedin?

- Sen burada mıydın? Ben seni Aydın'da biliyordum'.

Fahri, bizimle konuşmaya başladı ama, içine de kuruntu girdi: Selime buraya niçin geldi, onu anlamak istiyor. Birbirimizi seviyor muyuz? Yoksa Selime başka birine varmak için mi geldi? Babasının işlerini düzeltmeye de gelmiş olabilir. Acaba hangisi? Fahri açıkça sormak istemiyor, bir bana, bir Selime'ye bakıyor ve yüzümüzden bir şey anlamaya çalışıyordu. Anlayamadı. Bir aralık dışarı çıktı ve Fethullah'ı yollayıp beni çağırttı. Selime güldü.

- Doktor benim niçin geldiğimi anlayamadı, sizden onu soracak, dedi.

- Evet, dedim, isterseniz çağırtaım, soracağımı bura da sorsun!

- Yok, siz gidiniz, daha iyi! Belki başka bir şey de sormak istiyor!

Fahri yazı odasında, ayakta, beni bekliyordu. Beni görünce dedi ki:

- Bana bak, ben meraktan çatlayacağım, bu hanım buraya niçin geldi?

-Bilir miyim? Kendisine sorsana?

- Canım, kırk yılda bir de şeytanın ayağını kır da, doğru bir cevap ver, ne olursun!

- Fahri, sen Relisin, buraya gelmiş bir kadına, "Sen, niye geldin?" diye sorulur mu?

Amele Taburlarına alınmıştı. Bu kararın arkasında Enver Paşa'nın olduğu rivayet ediliyordu: "Askerlerin geçeceği yolları yapmak için işçiye ihtiyacımız var," demişti.

Sonra kapkara haberler yağmaya, ortalıkta bin türlü fena fena rivayet dolmaya başladı; bu sefer Amele Taburları'na dair. Ermenilerin yol yapımında ağır işçi olarak çalıştırıldığı söyleniyordu, her ne kadar az sayıda imtiyazlı bedel ödeyip muaf tutulmuşsa da. Diyorlardı ki taburlar sadece görünüşte yol kazmak içindi, aslında onlara çukur kazdırılıyordu, yeterince derin ve geniş... Ermenilerin kazdıkları çukurlara gömüldükleri anlatılıyordu.

"Ne demiş Enver biliyor musun? Demiş ki Ermeniler Paskal-ya yumurtalarını kendi kanlarıyla boyayacak bu sene!" Böyle demişti Kirkor Hagopıyan berberden çıkmadan. Yüzünde alabildiğine sakın, neredeyse donuk bir ifadeyle.

Ohanne İstanbuliyan söylentilere inanmıyordu. Devrin kötü olduğunun farkındaydı elbette. Ama devir ne zaman kötü olsa, zaten felaket haberlerine meyyal olanlar bire bin katmayı severdi.

Birinci kata inince bir kez daha seslendi karısına. İçini çekti cevap alamayınca. Avluya çıktı. Hava güzel olduğunda kahvaltı ettikleri kiraz ağacından masanın yanından geçerken *Kayıp Güvercin Yavrusu* ve *Asude Bir Bahar Ülkesi*'nden yeni bir sahne beirdi zihninde.

"Kendi hikâyeni dinle öyleyse," dedi nar ağacı dallarını sallayıp kar tanelerini silkeleyerek. "Bir varmış bir yokmuş. Tanrı'nın mahlukları tahlil kadar çokmuş, çok konuşmuş günahmış."

"Ama neden?" diye sormuş küçük kayıp güvercin yavrusu terdirginlikle. "Çok konuşmak neden günahmış ki?"

Mutfak kapısı kapalıydı. Bu saatte Armanuş'un, senelerdir yanlarında çalışan hizmetçileri Marie'yle birlikte çocukları da alıp mutfaka kapanmaları doğrusu tuhaftı, İCapiyı asla kapatmazlardı.

Ohanne İstanbuliyan kapının kulbuna uzandı ama daha o kulbu çevirmeden eski, tahta kapı içeriden açıldı ve bir Türk ça-

vuşla burun buruna geldi. İki adam da birbirleriyle böyle karşılaşmaktan şaşkın, boş bulunup bir an öyle kalakaldılar. Şaşkınlığından ilk sıyrılan çavuş oldu. Bir adım geriye atıp karşındakini tepeden tırnağa süzdü. Bakışlarındaki sertlik çehresini gölgeliyor olmasa yakışıklı sayılabilecek, gençten, kumral bir adamdı.

"Burada neler oluyor?" diye bağırdı Ohannes İstanbuliyan, karısı, çocukları ve Marie'nin mutfak duvarının önünde cezalı çocuklar gibi yan yana durduklarını görünce.

"Evinizi aramak için emir aldık," dedi çavuş. Sesinde belirgin bir husumet yoktu ama yakınlık da sezilmiyordu. Yorgun gibiydi. Belki de işini bir an önce bitirip sıcak yatağına dönmek istiyordu. "Rica etsem bize çalışma odanızı gösterir misiniz?"

Eve dönüp sıra halinde büyük yuvarlak merdiveni çıktılar; önde Ohannes İstanbuliyan, arkada çavuş ve erat. Çalışma odasına çıktıklarında askerler etrafa dağıldı, yabani çiçeklerle dolu bir çayıra yayılmış bal anları gibi her biri başka bir eşyanın başına gitti. Dolaplan, çekmeceleri, duvardan duvara uzanan kitaplığın her rafını aramaya koyuldular. Kitapları şöyle bir kaşınıp içlerinde saklı belgeler anyor, bir şey bulamayınca şiddetle geçirdiklerini ya yere bırakıyor ya geri koyuyorlardı. Birer birer elden geçti Ohannes İstanbuliyan'ın taptığı, defalarca okuduğu kitaplar: Charles Baudelaire'den *Kötülük Çiçekleri*, Gerard de Nerval'dan *Kuruntular*, Alfred Musset'den *Geceler*, sonra en sevdiği yazardan, büyük Victor Hugo'dan *Sefiller* ve *Notre Dame'in Kamburu*. Boncuk gözlü, yapıpı bir asker şüpheyle J. J. Rousseau'nun *Toplumsal Aki*'ni kaşınırken Ohannes İstanbuliyan adamın görmeden baktığı bölümleri düşünmeden edemedi:

İnsan özgür doğar ama her yerde zincirlenir. Gerçekte fark vahşinin kendi içinde yaşaması, sosyal insanınsa kendi dışında ve ancak başkalarının fikirlerinde yaşamasıdır, öyle ki kendi varlığını ancak onu ilgilendiren kişilerin hükümleri üzerinden hissedebilir.

şey var mı diye soruyorsunuz değil mi? Belki var, ama biz daha hiçbir söz konuşmadık! Fahri ayağa kalktı.

- Anladım, dedi, ben şimdi bizimkileri buraya çağıracağım. Bu iş artık aranızda konuşulmuş demektir.
- Dur canım kimi çağırıyorsun... demek istedim.
- Sen karışma, dedi, sen beni karıştırdın mıydı? Telefon olan odaya gitti. Biz Selime ile yalnız kaldık.
- Sıkılacaksınız diye korkuyorum, dedim;
- Kimleri çağırarak, diye sordu...
- Bilmem, nişanlısını çağırarak, belki bizim müdürü çağırır.

- Bırakınız çağırın nasıl olsa tanışacağız, dedi. Birbirimize bakiştık.

- Ayrıca konuşacak bir sözümüz var mı, diye sordum...

- Benim bir sözüm yok, dedi.
- Elini istedim, uzattı. Aldım, öptüm, böylece Selime ile nişanlanmış olduk.

Biraz sonra Melek Hanım geldi, anası, babası geldiler. Müdür beyle hanımı geldiler. Tanımadığım iki delikanlı ile üç-dört hanım da getirdiler. Müdür beyin akşamdan misafirleri varmış, fazlaca kaçırmış, Fahri ile birlikte de içtiler ve oldular, ondan sonra bizi yan yana oturtular, nutuklar söylediler, Fahri nutkunu söylerken ağladı, kadınlar da ağladılar, türlü sarhoşluklar ettiler.

34

Selime ile evlendik. Nikâhımız Fahri'nin nikâhı ile birlikte oldu. Fahri'nin düğünü üç ay sonra olacak. Biz Seli

me ile düşündük, ayrıca düğün yapmak bize elvermeyecek; nikâhımız olduğu günün gecesi, otelde odalarımızı birleştirmeye sözleştik. O güne kadar ayrı kalacağız! Selime öyle istedi. İsteddiği gibi de oldu.

Bizim nikâhı Fahri'nin kaynatasının evinde yaptılar. Gecesi de müdürün evinde büyük bir ziyafet verildi. Ziyafet değil, bir büyük düğün balosu!

Bizim müdür Selime ile, vekil bey Melek Hanımla dans ederek baloyu açtılar. Sonra ben müdürün karısı ile, Fahri vekilin hanımı ile oynadık. Daha sonra herkes ayaklandı. Artık dans salonunda dans edecek değil, kıymıdayacak yer kalmadı! Herkes gelinlerle oynamaya meraklı... Bize de birtakım hanımları dansa kaldırmak düştü. İçlerinde tanıdıklarım da var! Birçoklarını tanıştırmaya bile vakit kalmıyor...

Bir aralık Fahri'yi gördüm.

- Şu halime bak, terden boğulacağım.

Yüzü istakoz gibi kızarmış, yakalığı terden yumuşamış, göğsü buruşmuş, boyunbağı yana kaçmış...

- Ben eve gidip çamaşır değiştirmesem ölürüm, dedi. Eve gidip geleceğim, Melek'i bul da şöyle: Beni sozarlarsa idare etsin.

Gitti! Ben Selime'yi gözden kaçırmamak istiyorum, ama olmuyor. Çok kalabalık, dansa kaldırıyorlar, bulamıyorum.

Ben onları ararken onlar da Melek Hanımla beni arıyorlarmış. Buluşunca Melek Hanım,

- Fahri yok, dedi.

- Şimdi gelecek, dedim, gömleği, yakalığı bozuldu da değiştirmeye gitti. Sizi bulup söyleyeyim diye bana tembih etti. Ben de sizi arıyorum ve bulamıyordum.

Giderek artan bir endişeyle etrafına bakındı Ohannes İstanbullu, ta ki kapının yanında durmuş onları dinleyen oğluyla göz göze gelene kadar. Ne zaman çıkmıştı mutfaktan? Ne zamandır onları seyrediyordu? Oğlanın yanakları askerlere duyduğu öfkenin şiddetinden alıyordu. Ohannes İstanbullu onu her şeyin yolunda olduğuna ikna etmeye çalışarak oğluna gülmüştü, sonra annesinin yanına gitmesini işaret etti. Ama Yervant kıpırdamadı. "Korkarım bizimle gelmeniz lazım," dedi çavuş. "Gelemem..." dedi Ohannes İstanbullu bir an boş bulunup. Dile getirmek üzere olduğu gerekenin aczini son anda fark edebildi. *Bu gece kitabımı bitirmem lazım... sonuncu bölüm...* Onun yerine karısıyla konuşmak için izin istedi.

O meşum akşamdan belleğine kazınan son hatıra karısının ifadesi olacaktı; gözbebekleri büyümüş, dudakları solgun. Yorgun görünüyordu, olan bitenler bütün takatini alıp götürmüş gibi. Ohannes İstanbullu kuruyan diline lanet edecekti sonra sonra. Oysa ne çok isterdi evden ayrılmadan evvel karısının ellerini tutabilmeyi ve ona metanetini yitirmemesini söyleyebilmeyi; hem çocukların hem de yoldakinin hatırlarına. Armanuş dört aylık hamileydi.

Ancak iki yanında askerlerle dış kapıdan karanlık sokağa çıktığında karısına hediyesini vermeyi unuttuğunu hatırladı. Ellerini ceplerine daldırdı ve parmaklarının ucunda alınan hissetmeyince rahatladı. Broşu evde bırakmıştı, masanın bir çekmecesinde. Armanuş'un hediyesini bulunca nasıl sevineceğini düşünerek gülümser gibi oldu.

Askerler gider gitmez telaş ayak sesleri yankılandı eşikte. Türk kapı komşularındaydı gelen. Her daim şen mizaçlı komşusunun yüzündeki dehşet ifadesini görmek Armanuş'un şoktan çıkmasına yardımcı oldu. Ancak o zaman yüzleşebildi durumu vehametiy-

le; ancak o zaman ağlayabildi. Yervant'ı yanına çekti: "Levon Dayı'nın evine git çabuk... Söyle hemen buraya gelsin. Ona olanları anlat."

Levon Dayı'nın evi yakındaydı, pazarın köşesini dönünce. Birinci katı atölye olan iki katlı mütevazı bir evde otururdu. Gençliğinde bir Rum güzeline abayı yakmış ama kızı ona vermemişlerdi. O zamandan bu yana kimseyle evlenmemiş, tüm zamanını mesleğine vakfetmişti. Zanaatinin inceliği ve dayanıklılığıyla nam salmıştı. Levon Dayı kazancı ustasıydı ve koca imparatorlukta en iyi kazanları onun elinden çıkmıyordu.

Yervant sokağa çıktıktan sonra Levon Dayı'nın evine doğru birkaç adım attı ama aniden durup aksi yöne döndü; babasını götürdükleri tarafa doğru koşmaya başladı. Ama sokağın öteki ucuna kadar koştuğu halde babasından eser yoktu. Babası askerlerle birlikte sırı kadem basmıştı sanki.

Bir süre sonra Levon Dayı'nın evine ulaştı ama yukarıda kimsecikleri bulamadı. Belki oradadır diye atölyenin kapısını çaldı. Levon Dayı'nın geç saatlere kadar çalıştığı görülmedik şey değildi. Ama kapıyı çırağı Rıza Selim açtı - içine kapanık, çalışan bir oğlancağız, teni porselen gibi beyaz, saçları kuzguni ve kıvrık kıvrık.

"Dayım nerede?" diye sordu Yervant.

"Levon usta gitti," dedi Rıza Selim, boğazından zorlukla çekip çıkarabildiği boğuk bir sesle. "Askerler bu ikindi gelip götürdüler."

Rıza Selim bunları der demez zar zor tutmakta olduğu gözyaşlarını bıraktı. Oğlan yetimdi ve Levon Dayı son altı yıldır ona bakılabiliyordu. "Ne yapacağımı bilmiyorum," dedi. "Bekliyorum..."

O akşam eve dönmeyen evvel Yervant oyalanabildiği kadar oyalandı. Yokuşlardan aşağı taş sektirdi, bomboş sokaklarda ıslıklar çalarak dolandı. Boşalmış kahvehanelerin, metruk meydanların, içinden türlü kokular ve bebek ağlamaları sızan derme çatma evlerin yanından geçti. Bulabildiği tek hayat belirtisi pis bir su birikintisinin yanında acıyla miyavlayan bir kedi yavrusuydu; ara

ların derisi kokar derler, doğru olacak. Her ter kokuşum, bastran baygın bir şey!

Selime'yi aradım. Bir odada Melek Hanımın anasıyla konuşuyordu. Telli duvağı, ona ağırlık değil. Yorgunluk bezginlik göstermiyor. Beni görünce,

- Artık yetmez mi, dedi, müdür beyden izin alalım da gidelim, dedi.

- Bilmem, izin verirler mi, dedim.

- Gel, bir deneyelim, dedi.

Zeybek ortaya çıkmalı dans tavsamıştı. Saat ilerlediği için, birtakımları da savuşturulardı. Biz, odadan çıkar-ken salonda yeniden caz coşmuş, bulundu. Gençten bir efendi bana doğru gelerek,

- İçerden sizi istiyorlar, dedi.

- Beni mi?

- Sizi de, gelin hanımı da!

Gittik. Bizim müdür nutuk söylemeye kalkmış. Bizi görünce,

- Hah, dedi, işte bunlar benim çocuklarım. Melek de benim evladım, ama onun muhabbetini benden çala caklar var. Bu, yok mu? Buna dikkatli bakmanızı isterim. Bu, bu cumhuriyet maliyesinin yarınki büyük adamıdır. Yakında göreceksiniz... Yakında, bak, görürsünüz. Biz, onun dirayetine muhtacız. Bu, huzurunuzda ve bütün bu muhterem huzurlarda, bu saygıya değer vücutlar karşı sında ben, diyorum ki, o, göreceksiniz... Onu siz göreceksiniz, efendiler! Bunların kimsesi yoktur, onların ba bastı, yalnız ben varım. Bu da benim kızımdır. Bu geline, siz, dikkatli baktınız mı? Onun karşısında ben derin bir hürmetle eğilmenizi tavsiye ederim. Çünkü ben, onların nasd evlendiklerini biliyorum.

Uzun nutuk bitince, müdür beni, Selime yi kucakla-

di, biz de onun elini öptük... Alkışlar... Müdür mahzun oldu, gene ağlamaya başladı. Onu görünce,

- Hadi bakalım, gelinler, güveyler dans edecek, dediler.

Dans edenler oturdular, ortada biz kaldık. Fahri ile Melek Hanımı buldular, onları da ortaya attılar. Selime'nin nasıl dans ettiğini bu geceden evvel görmemiştik. Alman mektebinde iken ona eski danslar da öğretmişler. Oyuna başlamadan evvel-bana dedi ki - Bakalım, beraber nasıl oynayacağız? Benim karım, emsalsiz bir kadındır. Çocuklarından iyi oynar, çocuklarından iyi piyano çalar. Ben onun iyi piyano çaldığını, evlendiğimizden iki ay sonra İstanbul'dan Trabzon'a giderken, gemide eski bir piyano bulduğumuz zaman öğrendim.

Bu gece de, kendisini kollarıma bıraktı, süzülde. Başka zaman, başka yerde olsa belki insan bu kadar denk, böyle dalgalar üstünde uçarmış gibi oynayamaz. Eğer bir yerde yalnız olsaydık, belki saadeti böyle canlandıramazdık. Bu dansın, ne bizi bittiğini istedik, ne başkaları!

Bizi alkışladılar. Selime, beni elimden çekerek salondan çıkardı. Boş olan odalarda müdürü, hanımını aradık. Müdür çok olduğu için aşırılmışlar. Hanımını bulduk, elini öptük. Melek'in anasına teşekkür ettik, ayrıldık.

Odamıza girince aynada kendi yüzümü gördüm, ren- gim uçmuş, zayıflamışım. Selime'ye baktım, o da yorgun, soluk. Hayatımızın en değerli zamanlarını yaşıyoruz.

Selime'nin tülünü, çiçeklerini başından ben çıkar- dım. Sonra yandaki odaya geçip soyundum. Yanıyo- rum... Sorhoşluk, yorgunluk, sinir gerginliği, susuzluk hep birbirine karışıyor. Sırtıma pijamayı giyip, yerdeki halının üstüne kıvrıldım. Biraz sonra Selime geldi.

bi baktılar, bakmaya da devam edeceklerdi muhtemelen. Ama sonra bir eşkıya çetesi gelip evlerini talan etti. Bölgedeki bütün Türk ve Kürt ve Zaza köylerini yağmaladılar. O hengâmede Ermeni kızı bulmalan uzun sürmedi. Anneyle kızın yalvarmalarına rağmen Şuşan'ın onlardan kopardılar. On iki yaşın altındaki bütün Ermeni yetimlerin memleketteki yetimhanelere teslim edilmesi için emir çıktı demişti birileri ya, karşılığında para koparmayı umdular. Velhasıl Şuşan Halep'teki bir yetimhanede buldu kendini ama çok geçmeden orada yer olmadığı için İstanbul'daki bir okula gönderildi. Kimisi merhametli ve bilgili, kimisi soğuk nevale ve asabi mürebbiyelerin eline teslim edildi. Oradaki bütün çocuklar gibi üzerine karbeyaz bir elbise ve düğmesiz siyah bir palto giydirildi. Kız oğlan kanışıklılar. Oğlanlar şünet edilmiş, bütün çocuklara yeni isimler verilmişti. Tabii Şuşan'a da. Herkes ona Şermin diyordu artık. Bir de soy isim verilmişti: 626."

"Bu kadar yeter," dedi Banu Teyze eşarbnı gümüş kabın üzerine örtüp dik dik cinine bakarak.

"Peki efendim, siz bilirsiniz," diye humurdandı Ağulu Bey ve ardında ekledi: "Siz de bilirsiniz ki ilim malûma tabidir."

Banu Teyze köşeye sıkışmış hissetti kendini. Belli belirsiz mınlandı: "İlmin zıddı cehalettir. Marifetin zıddı ise inkâr. Malûmlan bilmekle olur şuur ve fitnat ve vicdan... Doğrudur, el Hak, ilim malûma tabidir."

"Yalnız hikâyenin en önemli kısmını kaçırdınız," diye atıldı Ağulu Bey. "Onu da öğrenmek isterseniz söyleyin yeter çünkü biz gulyabaniler her şeyi biliriz. Oradaydık. Size bu akşam bir vakitler ufacak bir kız, şimdiyse Armanuş'un babaannesine olan Şuşan'ın mazinesini anlattım. Misafirinizin bilmediği şeyler anlattım. Mera-kımı bağışlayın efendim ama ona anlatacak mısınız? Bilmeye hakkı yok mu size?"

Banu Teyze sessiz kaldı. Bu gece işittiği hikâyeyi Armanuş'a aktaracak mıydı? Anlatmak istese bile ailesinin hikâyesini bir gulyabaniden öğrendiğini nasıl söylerdi? Armanuş ona inanır mıydı? Hem inansa bile kızın bütün bu elem verici ayrıntıları hiç

bilmemesi daha iyi değil miydi?

Banu Teyze yardım için Şekerserbet Hanım'a döndü. Ama bu munis cinden bir cevap yerine başka bir soru işitti. Başının etrafındaki hâleyle yalazlanırken sordu cin mahcubane: "İnsan taifesinin geçmişlerini öğrenmeleri gerçekten hayırlı bir şey miydi? Beşer ki kolay kolay tatmin olmaz, beşer ki ilm-i kelâmın getirdiği mesuliyeti anlamaz, ya sonra daha fazlasını bilmek ister ise? Ve daha, daha...? Nereye kadar? Hem neye yarar? Yoksa geçmiş mi mümkün olduğunca az bilmek, bilineni de mümkün mertebe hızla unutmak daha mı iyiydi?"

Nihayet şafak söktü. Geceyle gündüz arasındaki o tekinsiz eşikten bir adım öteye geçilmişti. Hâlâ rüyalara sığınlabilecek kadar erken ama yeni bir rüyaya başlanamayacak kadar geçti şimdi.

Allah'ın gaffar ve hakîm ve rahman gözü, her şeyi gören, hiç kapanmayan, bir kez olsun kırılmayan bir göz olsa da, kimse kalkıp dünyanın daima gözlemlenebilir bir yer olduğunu söyleyemez. Burası Semavi Seyirci için birbiri ardına oyunların gösterildiği bir sahneyse eğer, perdenin iniverdiği zamanlar da olmalı arada; ince bir eşarbnı gümüş bir kabın üzerine kapadığı zamanlar gibi.

İstanbul on milyon canlılık bir keşmekeş. On milyon birbirine geçmiş hikâyeden oluşan açık bir kitap. İstanbul huzursuz uyku-sundan uyanıyor şimdi, en telaşlı saatine hazır. Şu andan itibaren dinlenecek çokça dua, bir kenara yazılacak çokça küfür, gözden kaçınılmayacak çokça günahkâr ve esirgenmesi gereken çokça masum olacak.

İstanbul'da sabah oldu bile.

Biz, böyle konuşur, gevezelik ederken, Selime kolu mun üstünde uyudu. Divanın üstünde, karı-koca sızmışız Biraz sonra uyandım, baktım, Selime kollarımın arasın-da uyuyor. Hiç kımıldanmadım.

İkimiz de uyandığımız zaman gün akşamliyordu. Gi-yindik, biraz hava almaya çıktık.

Selime'yi insan tanıdıkça, sever... Yaradılışı şen bir kadındır, içini sıkımsız, kendine bir iş bulur, yalanır.

Bilmeyenler, onu açık saçık, kayıtsız sanırlar, beni bir ana-baba gibi sevdiği zamanlar başka ışığı söndürme-dikçe, bana muhabbet gösterdiğini bilmem. Kendisini açık saçık da hiç görmemiştir.

Yabancı bir yerde uslu uslu oturur, görenler, "Ne ağırbaşlı, sessiz kadın" derler. Onu evde, benimle yalnız kalınca görmeli... Birini taklit eder, yansılarken sanatkâr-dır. Çok şükür ki, başı ağrıyan, içi sıkılan bir kadına düş-medim.

Bir gün bankadan biraz erkence çıkmıştım. Selime odada yoktu. Diktiği dikiş masanın üstünde duruyordu. Ben ne diktğine dikkat etmedim. Biraz sonra Selime odaya gelince hemen dikişini kaldırdı. O zaman sordum.

- Ne dikiyordun? Niçin sakladın?
- Bilmem, sakladım işte, içimden öyle geldi!
- Bakayım, merak ettim, ne olur?
- Göstereyim ama, alay etme! E mi?
- Etmem!

Diktiği şeyleri kanapenin üstüne sıraladı. Şaştım, ipekli bebek gömlekleri dikmiş! İlkın bunları bir çocuk için çok ufak buldum, sonra anladım:

- E, çok ufak değil mi Selime?
- Ne olacak, bu kadar olur. Bunlar ilk çamaşırı... Hoşuma gitti, anlaşılan bir duygusu var.

- Bir şey var mı. Selime, diye sordum...

Yüzünü göğsüme kapamış, oradan cevap veriyor:

- Daha yok!

-E?

- Yok, ama olur!..

Biraz sonra oturduk, konuşuyoruz.

- Sabahlara kadar ağlamaya başlarsa, ne yaparsın, diyorum.

- Hasta olmazsa, ağlamaz. Ben bilirim diyor.

Anlaşılmaz bir istek. Biz erkekler, hiç sanmam ki, bunu anlayabilelim...

35

Ayaşlı bu sene de o daireyi tutabilseydi, üç ay daha eşyaları orada bırakacaktım. Çünkü ben izin alıyorum, üç ay gezeceğiz. Ayvalık'a uğramak istiyorum, Karadeniz kenarında bir köyde, bir zaman kalacağız. Ormanlarda gezeceğiz. Ancak dönüşte bir ev tutmayı düşünüyoruz. Ayaşlı orayı tutamadı. Başkaları birkaç daireyi birden tutmak için konuşmaya başlamışlar. Bu konuşmak uzadı. Tek tek daire tutmak isteyenlere beklemek düştü. So-nunda da ne olacağı belli değil! E, herkes parasını bağla-yıp, bekler mi, tek daire tutanlar, kendilerine yer bulup, taşındılar. Bunlar arasında Ayaşlı da yukarı şehirde bir ev bulmuş. Oraya taşınacak. Gene Faika, Ayaşlının ya-nında oturacak. Fuat, Faika'yı bırakıp kaçmış. Nereye savuştuğunu bilen yok. Eğer yerini öğrenebilseler, mah-keme verecekler.

Ayaşlı, yeni tuttuğu eve taşındığı gün bana, otele gelmişti. Eşyaları kaldırmak için dairenin anahtarını getir-

Ancak mısranın sonuna geldiğinde Armanuş'un birkaç dakika evvel sorduğu soruya hâlâ ayrıntılı bir cevap beklediğini fark edebildi.

"Zeliha Teyze'yle Aram'ın ne zamandır birlikte olduklarını Allah bilir. 'Üvey baba' diyebilirim herhalde ona, ya da daha tutarlılı olsun diye 'üvey enişte'... böyle bir şey işte."

"Neden evlenmiyorlar?"

"Evlenmek mi?" Asya bu kelimeyi dişlerinin arasına sıkışmış bir yemek artığı gibi tükürüyordu. Tam o esnada çöp toplayıcılarının yanından geçiyorlardı ve rol modellerini daha yakından incelediğinde onların oğlan değil kız olduklarını gördü hayretle. Bu daha da hoşuna gitti. Çöp toplayıcı olmak için bir başka sebep de cinsiyet sınırlarını bulanıklaştırmak olabildiği pekâlâ. Dudaklarının arasına bir sigara koydu ama yakmak yerine, çikolata çubuğuymuş gibi bir müddet ucunu emdi. Sonra bir düşüncesini açığa vurdu: "Aram'ın evlenmekten yana derdi olduğunu sanmam da, Zeliha Teyze'nin hiç işi olmaz o taraklarda."

"İyi ama neden?" diye sordu Armanuş.

Rüzgârın yönünün aniden değişmesiyle Armanuş keskin bir deniz kokusu çekti içine. Tam anlamıyla bir esanslar hercümerciydi bu şehir; bazısı kesif, fena kokular, bazısı araba parfümleri kadar tatlımsı ve baygın. Hangisi olursa olsun aldığı her koku bir yiyeceği hatırlatıyordu Armanuş'a. Öyle ki biraz daha kalsa burada, galiba hepten yenebilecek bir şey gibi algılamaya başlayacaktı İstanbul'u. Bir peynirli pastaydı bu şehir; aralarda katman katman tarih, bolca Batılılaşma kreması sıvanmış üzerine, bohem süslemeler serpiştirilmiş orasına burasına, kenarlarına Doğulu sos bulaşmış ve rendelenmiş modemitelye tamamlanmış. Sekiz gündür buradaydı ve süre uzadıkça İstanbul ilk günküden çok daha karmaşık görünüyordu. Şehre henüz alışmamış olsa da bu şehirde yabancı olmaya alıştıyordu belki.

* Sabahın köründe işe koyulur/Köpek gibi çalıştın bir maşın için. /Oysa şu şanslı güneş hiçbir şey yapmadan/Doların durur gökyüzünde.

"Babam her kimse Zeliha Teyze'nin onunla tecrübesinden sonra evlilik fikrinden soğuduğunu tahmin ediyorum," diye devam etti Asya. "Erkeklerle itimat etmekte güçlüğ çekiyor galiba." "Onu anlayabiliyorum," dedi Armanuş. "Peki bir ilişkiden sonra toparlanmak söz konusu olduğunda iki cins arasında büyük fark olduğunu düşünmüyor musun sen de? Yani kadınlar berbat bir evlilik ya da ilişki, işte her ne boks, yaşadktan sonra genelde uzunca bir süre başka bir ilişkiden kaçıyorlar. Erkekler içine tam aksi geçerli; bir felaketi atlattır atlattırmaz derhal yenisini aramaya başlıyorlar. Erkekler yalnız yaşamıyor."

Armanuş başının tek bir hareketiyle onu onayladı ama kendi anne babasının durumu bu şablona uymuyordu. Onun annesi ilk evliliği biter bitmez evlenmiş, babasıysa bugüne kadar bekâr kalmıştı. Yine de bu karşı örneği vermek yerine bir soru sordu. "Şu Aram... nereli?"

"Buralı, bizim gibi," dedi Asya düşünmeden ama duraladı daha hafını bitirmeden. Neyin sorulduğunu anladı birden. Kendi gafletine kendi de şaşarak bir süredir emdiği sigarayı yakıp, bir nefes çekti. Nasıl olmuş da bu bağlantıyı kuramamıştı? Aram, İstanbul Ermeni bir ailenin çocuğuydu. Teorik olarak Ermeni'ydi.

Yine de Aram, ne Ermeni ne Türk ne de başka bir milliyetten olabilirmiş hissini veriyordu. Aram ancak Aram olabildi, nevi şahsına münhasır. Kendine has bir türün kendine has bir üyesiydi. Büyüdüğü o; iflah olmuş bir romantik. Siyaset bilimi profesörü olacağı yerde Akdeniz kıyısından yan metruk bir köyde balıkçılık yapmaya meyyal olduğunu sık sık itiraf eden bir entelektüeldi; kırılğan bir kalp, billur bir ruh, ayaklı bir vicdan; mülayim bir ütopyacı, halim bir vatandaş, potansiyel bir kaçaktı bu toplumda. Zeki ve onurlu bir adam. Aram buydu - ne bir eksik ne bir fazla. Asya onu asla kolektif bir kimlik içre düşünmemişti. Bu minval üzere bir şeyler söylemek içinden gelse de kendini tuttu ve usulca "Aslında Ermeni'dir," dedi.

"Tahmin etmiştim," dedi Armanuş hafifçe gülerek.

Hanım da odasının duvarlarına ipekli, işlemeli örtüler germiştir; bu çivilerin çoğu onlardan kalmıştır. Bu lekeler de yağ lekesidir. Ayaşlı, bu duvarın kenarında yemek pişirirdi. Bu parmak izleri, Ayaşlı'nın oğlunun parmak izleridir. *Pencere* kenarındaki parmak izleri de Abdülkerim ile ikisindir.

Bak, benim odamda, şu ikinci cam çatlıktır, bunu Turan dirseğiyle vurup çatlattı. Nasıl olup da dirseği buraya geldiğinin hikâyesini sormayınız!

Arasam, benim odamda Cavide'nin de bir izini bulurum. Turan, bu daireden çıkıncaya kadar arasına Cavide'nin haberini alıyorduk. Benim yolladığım yerde iki aydan fazla kalmamıştı. Bir tüccarın yanında çalıştığı söyüyorlardı. Sonra ne oldu. Bilmem!

Faika'nın odasında bu eski çorap bağı, belki Fuat'tan kalmıştır!

Eski bir kadın korsasının yarısı buruşmuş, atılmış, pis mendiller, kurumuş, büzülmüş, tek bir çocuk patiği, boş pudra kutuları, ilaç şişeleri, kopuk lastik borular, kâğıt parçaları, bunlar Faika'dan, iffet Hanımdan kalmış şeylerdir.

Banyo odasının tam ortasına atılmış duran bu eski, kopuk kasıkbağı Şefik Bey zavallısından kalmıştır. O öldürüldüğü zaman odası aranmış, toplanmış, nesi varsa çıkarılmıştı. Bu kasıkbağı nasılsa bir köşede sıkışmış, kalmış. Şimdi herkes- çıkıp giderken ortaya atılmış, Şefik Beyi andırıp duruyor.!

Mutfak masasının bir köşesinde, bir deste eski yağlı iskambil kâğıdı bırakmışlar. Bunlar Ziyet'in fal kâğıtları idi. Faika ile Ziyet ne zaman biraz boş kalsalar, hemen oturup fala bakarlardı..

Bu döküntü, süprüntü içinde gözüme her ne ilîşe,

bana bu evde komşuluğunu ettiğimiz adamlardan birini hatırlatıyordu. Bizim gibi bir evde rast gele toplanmış insanların ayrılmaları hiç güç olmadı. Birbirimizi tezce unuttuk. Yalnız Ayaşlı bizi bırakmadı. Arada bir uğrar, beni evde bulursa bir kahvemizi içer, bulamazsa saygı eder, hanımın yanına çıkmaz, giderdi.

Ayaşlı, bir kere olsun, Selime'yi Faika ile Faikanın anası ile görüştürmek istemedi, Selime'nin yanında onları, Turan'ın, İffet'in adlarını bile anmadı. Ayaşlı bizi köydeki evine çağırır, dururdu.

- Hanım, ne zaman isterse; şimdi otomobil, dört saatte gidiyor. Bizim oralar çekilir. Bir hava değiştirmiş olursunuz, derdi.

Bir fırsat bulup da gidemedik. Evlendikten sonra, izin alıp gezmeye çıkmak için Fahri'nin düğünü olmasını beklemiştik. Düğün oldu, ertesi gün, havaların biraz kışlaşmış olmasına aldırmayarak yola çıktık. İnebolu kıyılarında bir köyde, bir hafta bizi kar kapadı. Çam kütüklerini yaktık, oturduk. Yeri yosunlu, dökülmüş yaprakları yaşı, dalları çıplak ormanlarda gezdik. Üç ay süren bu gezintimizden döndüğümüz zaman, bizi bir ev bulmak, oraya yerleşmek düşüncesi aldı. Ev bulmakta, eşya bulmakta Ayaşlı'nın bize çok yardımı dokundu. O günlerde Ayaşlı bir yandan bize bir yer bulmaya çalışırken bir yandan da İskender'in davasını İstanbul'a kaldırmak istemişler; burada bakılmasına yardım etmesi için Ayaşlı, Turan Hanıma gitmiş, yalvarmış. Turan, Ayaşlı'nın yanına çıkmamış, Süsen Hanımı yollamış, "Misafirleri var, bırakıp gelemeyecek" dedirtmiş. Ayaşlı bana, ev için sıvacı, camcı, sobacı bulduğu günlerde Turan'ın evini nasıl bulduğunu da anlatıyordu. Yanına çıkmadı, diye Turan'a darılmış, fakat onu gene beğeniyordu.

bu yüzden de ilk seferinde yanlış yeri deldim. Çok kanadı. Ama sonra tekniği kaptım."

"Sahi mi?" dedi Armanuş tekrar ama bu sefer söylenlere inanmazmış gibi bir hali vardı.

"Hihi!" diye gururla burnunu okşadı Zeliha Teyze. "Bir halka taktığım gibi banyodan çıktım. O zamanlar annemi delirtmeye bayıldım."

Oturduğu köşeden bu sözleri duyan Asya annesine imalı imalı baktı.

"Ama esas şunu söylemek istiyorum, burnumu yasak olduğun için deldim. Ne demek istediğimi anlıyor musun? Geleneksel bir aileden gelmişsin, piercing filan hak getire, madem öyle, ben de kendi işimi kendim gördüm. Ama artık devir değişti. Bunun için buradayız. Bu dükkânda müşterilerimize salık verir, öneriler getiririz; an gelir, isteklerini reddederiz ama onları asla yargılamayız. Asla neden diye sormayız. Hayatta çok erken öğrendiğim bir şey varsa budur. İnsanları yargılasan eğer, onları da gidip inadına bildikleri gibi yaparlar."

Deminden beri annesiyle vitrinlerdeki çeşitlere bakan genç çocuk Zeliha Teyze'yi çağırdı: "Bu ejderin kuyruğunu bütün koluma kaplayacak kadar uzun yapabilir misiniz? Dirseğimden bileğime kadar uzanmasını istiyorum, hani kolumda sürünüyormuş gibi olabilir mi?"

Daha Zeliha Teyze cevap vermeden annesi araya girdi: "Aaa delirdin mi? Olmaz öyle şey! Küçük ve basit bir şey yaptırcaktık, kuş ya da kelebek. Ejder kuyruğuna izin vermedim..."

Tartışa tartışa ayrıldı ana oğul dükkândan. Başkaları uğradı ardından. Asya'yla Armanuş kenardan izlediler gelen gideni. Zeliha Teyze delme işlerini yapıyor, yardımcısı da dövmeleri bitiriyordu; her ikisi de seanslardan önce ve sonra ellerini sabunlayıp ilaçlıyorlardı. Bir ara kaşlarını deldirmek istediklerini söyleyen beş lise öğrencisi geldi ama ilk gönlününün kaşına iğne batar batmaz geri kalanları fikirlerini değiştirip topukladı. Derken takımının armasını göğsüne kazıtmak isteyen bir taraftar uğradı. Par-

mak ucuna Türk bayrağı dövmesi yaptırmak isteyen biri damladı sonra, böylece ne zaman birilerine parmağını sallasa, bayrak sallamış olacaktı aynı anda. Nihayet sansın bomba bir travesti çıkageldi; sevgilisinin ismini parmak eklemlerine yazdırmak istiyordu. Tek mesele sevgilisinin adının yedi harfli olmasıydı; Zeliha Teyze'yle travesti kafa kafaya verip harflerin on parmağa nasıl dağılacaklarını ve kalan üç parmağa ne yapılacağını tartıştılar. Sonunda sol elden başlayarak her ekleme bir harf yazmaya, kalan eklemlere de üç papatya yapmaya karar verdiler.

Nihayet hava karardığında, dövmecinin dükkânının olağan müşterilerine benzemeyecek kadar normal görünen orta yaşlarında bir adam girdi kapıdan içeri. Dosdoğru Zeliha Teyze'ye odaklandı zaten ondan gayrisini görmeyen gözleri. Armanuş hiç zorlanmadı adamın kim olduğunu tahmin etmekte.

Aram Martirosiyan uzun boylu, yapılı, yakışıklıca bir adamdı. Dingin bir yüzü, koyu küt bir sakalı, dağılmış gür saçları ve her tebessümünde belirginleşen derin gamzeleri vardı. Miyoop gözleri çerçevesiz gözlüğünün ardında zekâyı parlıyordu. Zeliha Teyze'ye bakışlarındaki beğeni ve sevgi fark edilmeyecek gibi değildi. O bir şeyler anlatmaya koyulunca Zeliha Teyze tamamlıyor, Zeliha Teyze bir saptamada bulunduğu anda açıklamasını Aram yapıyordu. Birlikte mucizevi bir uyum yakalamışa benzeyen iki uyumsuzdular.

Aram'la konuşmaya başladığında gayri ihtiyari yeni-başlayanlar-için-İngilizcesi'ne geçmişti Armanuş. İstanbul'da tanıştığı her yeni insana yaptığı gibi. Olabildiğince ağır çekim bir İngilizceyle tanıttı kendini. Karşılık olarak Aram'ın Britanya aksanıyla mühürlehmş İngilizcesini duyunca şaşırıldı.

"İngilizceniz ne kadar mükemmel," demekten kendini alamadı Armanuş. "Nerede öğrendiğinizi sorabilir miyim?"

"Sağol," dedi Aram. "Üniversiteyi Londra'da okudum, hem lisans hem lisansüstü. Ama istersen Ermenice konuşabiliriz."

"Maalesef ben konuşmıyorum," dedi Armanuş başını sallayarak. "Çocukken babaannemden biraz öğrenmiştim ama annem-

le babam boşanınca onun yanında fazla kalamadım, hep ara girdi. Gerçi on yaşından on üç yaşına kadar her yaz bir Ermeni gençlik kampına gittim. Eğlenceliydi, Ermenicem geliştirdi orada, ama sonra yine unuttum."

"Ben de Ermeniceyi anneannemden öğrendim," dedi Aram gülümseyerek. "Doğrusu annem de anneannem de iki dilli büyümemi istiyorlardı ama ikinci dilin ne olacağı konusunda tamamen zıt fikirlerle sahiptiler. Annem okulda Türkçe evde İngilizce konuşmamı istiyordu, ne de olsa büyüdüğümde bu ülkeden ayrılacak, Avrupa'ya yerleşecektim. Ermenice neme gerekli? Ama anneannem galip geldi. Sonunda okulda Türkçe, annemle çarşıda dışarıda İngilizce, evde Ermenice konuşarak büyüdüm."

Anneanne ve babaannelerden konuştular bir müddet. Diyasporadakilere, Türkiye'dekilere, Ermenistan'dakilere... Armanuş, Aram'ın anlattıklarından ziyade, mütevazı halinden etkilenmişti.

Akşam 7:30'da Zeliha Teyze dükkânı yardımcısına bıraktı ve birlikte yakındaki bir meyhanenin yolunu tuttular.

"Sen İstanbul'dan gitmeden önce Aram'la Zeliha Teyze, tipik bir içki muhabbetini görmek için bizi meyhaneye götürmek istediler," diye açıkladı Asya Armanuş'a.

İstiklal Caddesi'ne paralel bir arka sokağı katederken, penceyelerinden travesti fahişelerin sarktığı yıkık dökük bir apartmanın önünden geçtiler. Bilhassa ilk kattakiler öyle yakındılar ki Armanuş aşırı makyajlı yüzlerini bütün ayrıntılarıyla seçebildi. Köfte dudaklı, çam yarması, kızıl saçlı bir travesti gülerken laf attı.

"Ne dedi?" diye sordu Armanuş.

"Bileziklerime bayılmış. Hepsinin taşıyamayacağım kadar ağırlık yaptığını söylüyor!"

Armanuş'un şaşkın bakışları altında Asya bileziklerinden birini çıkarıp kızıl saçlı travestiye uzattı. Beriki hediyeyle sevinçle alıp bileğini taktı ve Asya'nın şerefine diyet kolasını havaya kaldırdı.

Bu sahneyi şaşkın gözlerle seyreden Armanuş, Jean Genet'yi düşündü bir an. Burada olsaydı kim bilir neler çıkarırdı bu sahne-

den? Pencere pervazlarından bakan travestiler, gölgeli yorgun yüzler, manikürlü parmaklar, tespihli adamlar, şerefe kaldırılan diyet kola kutusu, hediye edilen nazar boncuklu bilezik, ekşi ekşi katmerlenen tuz ve menü kokuları, her şeye rağmen kaybolmayan masumiyet... tüm bunlar buluşup kaynaşabiliyordu İstanbul'un salaş bir sokağında.

Lokanta, Asmalımescit'te yarı salaş hayli ferah bir yerd. Oturur oturmaz iki garson meze tepsisiyle geldi. Vakt-i kerahat gelince müşteriler ikişer üçer damladı, kısa zamanda bütün meyhane dolacaktı. Aynı ölçüde yabancı bütün bu yüzler, sesler ve kokular arasında Armanuş mekân duygusunu kaybetti. Herhangi bir yerde olabiliyordu pekâlâ; Avrupa'da, Ortadoğu'da ya da Rusya'da. Müşteriler ne kadar da kıvrıp kıpırdı: Mütemediyen sigara içip birbirlerinin sigaralarını yakıyor, demlenip birbirlerinin bardaklarını dolduruyor, yemek yiyip birbirlerinin tabaklarının tadına bakıyor, konuşup birbirlerinin lafını kesiyor, şarkılar mırıldanıp birbirlerinin ezgilerine eşlik ediyordu. Zeliha Teyze'yle Aram rakı içiyor-du, Asya ile Armanuş beyaz şarap. Zeliha Teyze sigara, Aram pu-ro içiyor; görünüşe göre annesinin yanında tütünden uzak duran Asya ise sinirli sinirli ağzının içini kemiriyordu.

"Ne o? Bu akşam sigara içmiyorsun," dedi Armanuş.

"Ya, sorma," dedi Asya içini çekerek. Sonra sesini iyice alçalttı. "Şşş! Zeliha Teyze sigara içtiğini biliyor."

Her fırsatta neredeyse sadistçe annesini kızdırmaktan zevk alan Asya'nın, ondan sigara içtiğini saklaması Armanuş'u şaşırtmıştı. Anlaşılan Asya her konuda pabuç gibi bir dille laf edebiliyordu da, her ne hikmetse aslıgını yitiriyordu mesele büyüklerin yanında sigara içmeye gelince.

Garsonlar yemek ardına yemek taşıdılar masaya. Önce meze-ler, soğuk yemekler, ara sıcaklar, sıcaklar, tatlı ve son olarak kah-

ve. *Buranın kuralı bu olsa gerek*, diye hayretle bu trafiği izled. Armanuş, *menüden seçmek yerine bütün menü masana geliyor*.

İçeride hem dumanın hem de gürlüğünün iyice yoğunlaştığı bir esnada Armanuş, bir süredir zihnini kuralayan soruyu sorma cesaretini nihayet toplayarak Aram'a sokuldu:

"Amerika'ya gelmeyi düşünmedin mi hiç? Kaliforniya'ya melsela. Orada büyük bir Ermeni cemaati var..."

Aram bir müddet dikkatlice baktı ona, sonra arkasına yaslanıp sadece kendisinin bildiği bir espri duymuşçasına tuhaf bir kahkaha patlattı. Armanuş söylediklerinin doğru anlaşıldığından şüphe etmiş olmalı ki eğilip açıklamaya çalıştı: "Pek çok İstanbul Ermenisi var Kaliforniya'da. Sen de gelebilirsin. Sana ve ailene yardım etmek için can atacak geniş bir Ermeni cemaati var."

Aram bu sefer kahkaha atmadı. Onun yerine buruk bir tebesüm yayıldı suratına.

"Böyle bir şeyi neden isteyeyim ki sevgili Armanuş? Burası benim şehrim. İstanbul'da doğdum, burada büyüdüm. Ailemin bu şehirdeki tarihi en azından beş yüz yıl geriye gidiyor. İstanbullu Ermeniler İstanbul'a aittir, İstanbullu Türkler, Kürtler, Rumlar ve Yahudiler gibi. Bir zamanlar birlikte yaşamayı başarmıştık, sonra çok kötü çuvalladık. Şimdi tekrar öğrenmeliyiz kozmopolitliği. Bir daha çuvallama şansımız yok."

Yine bir garson belirerek kızarmış kalamar ve midye getirdi. "Beyoğlu'nun her sokağını bilirim..." diye devam etti Aram, rakısından bir fut daha çekerek. "Sabahları, akşamları, geceleyin neşelenip sarhoş olduğumda o sokaklarda dolaşmayı severim... Boğaz kıyısında pazar günleri arkadaşlarımla kahvaltı etmeyi, kalabalık içinde tek başıma yürümeyi hiçbir şeye değişmem. Bu şehrin kaosu, yorucu cazibesine, yıllanmayan güzelliğine, vapurlarına, müziğine, hikâyelerine, hüznüne, renklerine ve kara mizahına aşığım."

Birbirlerinin konularına uzaktan bakarak sıkıntılı bir sessizliğe gömüldüler. Aralarında coğrafi mesafeden fazlası olduğunu sezmişlerdi - Aram onun fazla Amerikanlaştığını, o da Aram'ın

fazla Türkleştiğini düşünüyordu. Kalmayı başaranların çocukları ile gitmeye mecbur olanların çocukları arasındaki derin uçurum burada da nüksmişti.

"Diyasporadaki Ermenilerin hiç Türk arkadaşları yok. Yegâne aşinalıkları ninelerinden dedelerinden ya da birbirlerinden duydukları hikâyeler. O hikâyeler de son derece üzücü. Ama inan bana her ülke gibi Türkiye'de de iyi insanlar ve kötü insanlar var. Bu kadar basit. Bana kendi öz kardeşimden daha yakın Türk arkadaşlarım var. Tabii bir de..." bardağımlı Zeliha TeYZe'ye doğru uzattı, "...şu çilgım sevgilim var."

Zeliha TeYZe adının geçtiğini duymuş olacaktı ki göz kırptı, rakı bardağını kaldırıp: "Şerefe!" Hepsini ona uyup kadeh tokuşturdular: "Şerefe!" Çok geçmeden Armanuş bu kelimenin her on beş dakikada bir tekrarlanan bir nakarat olduğunu anlayacaktı. Yaklaşık bir saat ve yedi Şerefe'den sonra Armanuş'un gözleri alkolden parlamaya başlamıştı bile. Albino garsonun bu sefer de sıcakları getirişini gülerlek seyrediyordu - yeşil biber üzerinde izgara लेकर, fesleğenle terbiye edilmiş kremalı ıspanaklı yayın, yeşilliklerle sunulan kömürde çupra, baharatlı sarımsaklı güveçte karides.

Armanuş çakırkeyif kıkırdadıktan sonra yeniden Aram'a döndü: "Senin de dövmen vardır mutlaka. Zeliha TeYZe sana da dövme yaptırmış."

"Ne mümkün," dedi Aram purosundan yükselen duman tüli ardından. "İzin vermiyor."

"Ya öyle," diye onayladı Asya. "Dövme yaptırmasına izin vermiyor."

"Sahimi?" dedi Asya hayretle Zeliha TeYZe'ye dönerek. "Dövme sevdiğimizi sanıyordum."

"Severim," dedi Zeliha TeYZe. "Dövmeye karşı değilim, iste-diği desene karşıyım."

Aram dudağını büktü. "Görkemli bir incir ağacı figürü istiyorum. Ama diğer ağaçların aksine ters olmalı. Benim incir ağacımın kökleri yukarıda. Toprağa değil havaya kök salmış. Yerinde değil ama yersiz de değil."

Masadaki mumun titreşen ışığını seyrederek birkaç sanive sessiz kaldılar.

"Mesele incir ağacının hayra alamet olmaması," dedi Zeliha Teyze. Bir sigara daha yakmıştı ve farkında olmadan Asya'ya doğru üfledi. "Uğur getirmez. Aram'ın köklerini havaya salmasına itirazım yok da bedenine incir ağacı yaptırmasına itirazım var. Kiraz ağacı olmayı tercih etseydi mesele, ya da meşe, çınar, ne olursa... hiç düşünmez dövmeyi yapardım!"

İpekli beyaz gömlek ve siyah pantolon giymiş dört çingene müzisyen girdi meyhaneye çalgılarıyla birlikte - ud, klarnet, kanun ve darbuka. Yiyeceklerini yiyip içeceklerini içmiş ve şarkı söylemeye hazır müşteriler arasında heyecanlı bir kıpırdanma oldu. Müzisyenler yanlarına geldiğinde Armanuş mahcubiyet hissetti. Ama neyse ki onu şarkı söylemeye zorlamadılar. Asya'yla Aram da şarkı söylemeye meraklı görünmüyordu. Hepsı birden müzisyenlere eşlik eden Zeliha Teyze'yi dinlediler - sigaradan çatlamış konuşma sesine benzemiyordu şarkı söyleme sesi. Armanuş, Asya'nın annesinden tarafa soru sorar gibi baktığını fark etti. Müzisyenlerin şefi istek parçaları olup olmadığını sorunca Zeliha Teyze, Aram'ı cıvıltı bir ifadeyle dürttü: "Hadi bir şarkı iste. Hadi şakı bülbulüm!"

Pancar gibi kıpkırmızı kesildi Aram. Gene de şefin kulağına bir şey fısıldadı. Ekip istenen müziği çalmaya başladığında, önce tederin ama giderek kuvvetlenen cesaretlenen bir sesle başladı söylemeye. Ne Türkçe ne İngilizce. Aram Ermenice söylüyordu.

*Her sabah safağ vakti
Yolunu gözlerim sevgilimin*

Ağır, hüzünlü bir şarkıydı, hele ki arkada yükselen klarinet ve içi içine sığmayan darbuka tempoyu habire yükseltmese. Aram'ın sesi boğuk dalgalı halinde inip düşüyordu.

*Geçmiş hatıralarımın
Anlatıcısıdır o*

*Hayat hikâyeme
Uzanan yoldur o.*

Armanuş bütün sözleri anlayamasa da incecik bir sızı hissetti içinde. Az sonra başını kaldırdığında Zeliha Teyze'nin ifadesi şaşırttı onu. Hem korku hem mutluluk barındıran bir ifadeydi bu - ancak beklenmedik bir anda aşka yakalananların yüzlerinde rastlanabilecek türden bir mutluluk korkusu. Mutlu olmaktan korkuyordu Zeliha Teyze.

Şarkı bitip de müzisyenler yan masaya geçtiğinde Armanuş, Zeliha Teyze'nin Aram'a sarılıp öpeceğini zannetti. Ama onun yerine, Asya'ya yanaştı Zeliha Teyze. Bir erkeğe duyduğu aşk, kızına duyduğu sevgiyi daha iyi idrak etmesini sağlamışçasına, şefkatle Asya'nın elini sıktı. "Canım," diye mırıldandı, sesinde biraz kederle. Ama o an kızına bir şey itiraf etmeye yeltendiyse bile bu arzuyu hemen bastırdı. Onun yerine Marlboro Lights'ına uzanıp Asya'ya bir sigara ikram etti.

Annesini hiç bu kadar duygusal ve sevecen görmemişti Asya. Hele onun kendisine sigara ikram etmesi daha da şaşırtıcıydı. Sigarayı alıp önce kendinkini, sonra annesinkini yaktı. Aralarında ağır ağır yükselen dumanın içinden anne kız birbirlerine tutuk ve acemi gülümsediler. Bu ışıktaki bakıldığında irkiltici ölçüde benziyorlardı birbirlerine. Karşılıklı durmuş sonsuza değin birbirlerini çoğaltmaya ahdetmiş iki ayna. Birisinin hiç tatmadığı, ötekini mümkün mertebe hatırlamamayı tercih ettiği bir geçmişin şekillendirdiği iki yüz.

İşte Armanuş, İstanbul'a geldiğinden beri ilk kez o an şehrin nabzını hissetti. İnsanların, onlara çektiği bütün çilelere rağmen İstanbul'u neden terk edemediklerini, bir şehre nasıl aşık olabileceğini sezdi. Haklı olabiliirdi Aram. Böylesine iç açıcı güzelliği olan bir şehri sevmekden kolay kolay vazgeçemeyebilirdi insan. Gidenler de belki ebediyen onu taşımaya mahkûmdular yanlarında. Bırakmakla unutulmuyordu İstanbul. Bu keşfe kadehini kaldırdı: "Şerefe!"

SU

çeri girip sessiz olmalarını söylesem mi ki?" diye kaygıyla mırıldandı Feride Teyze. Bakışları kapının kulpuna sabitlenmiş, kızların odasının önünde nöbet tutar gibi bekliyordu.

"Yahu rahat bıraksanıza gençleri!" diye homurdandı Zeliha Teyze devrilip kaldığı divandan.

"İyi de baksana sonuna kadar açmışlar müziğin sesini..." dedi Feride Teyze.

"Ne var yani. Gençler, kanlan kaynıyor. Azıcık da kafayı buldular bu akşam. İnsan kafayı buldu mu böyle müzik dinler." Vurgulamak için bağırdı: "YÜKSEK!"

"Kafayı bulmuşlarmış!" diye terslendi Gülsüm Nine oturduğu köşeden. "Neden acaba? Bunca zaman ailemizin yüzünü kızarttığın yetmedi mi? Şu bacağına etek diye geçirdiğin beze bak. Çocuğunu babasız büyüten bir annesin, boşanmış bir dul. Ağırbaşlı olman lazımkten sen tam tersine hafifleştin. Beni iyi dinle Zeliha! Burnu halkalı dul kadın görmedim senden başka. Kendinden utanmalısın!"

Zeliha Teyze sarıldığı yastıktan zorlukla kaldırdı zonklamaya başlayan başını. "Kusura bakma anne ama bence bi noktada yanılyorsun. İnsanın 'boşanmış bir kadın' addedilmesi için önce ev-

lenmesi gerekir. Hakikati çarpıtmayalım lütfen. Bana ne boşanmış kadın, ne de dul denebilir. Şu kara bahtlı kadınlar için hüga-tında mevcut bulundurduğun terimler de geçerli değil. Kabul et artık. Kabul et de rahat et. Senin en küçük kızın mini etek de giyer, günah da işler. Bu evladın da böyle işte. Burun halkasını da seviriyor, evlilik dışı doğurduğu çocuğu da. Beğensen de beğenmesende!"

"Asya'yı şımartıp içmeye zorladığın yetmiyor mu? Zavallı yabancı misafiri neden yoldan çıkarıyorsun? Mustafa'nın emaneti o, bu evde ağabeyinin misafiri. Kızcağızın ahlakını bozmaya ne hakkın var!"

"Ağabeyimin emaneti! Tabii ya!" Zeliha Teyze ters ters güldükten sonra gözlerini kapattı. Bu arada kızların odasında Johnny Cash son perdeden çalışıyordu. Asya ile Armanuş yan yana oturmuş sabit gözlerle bilgisayar ekranına bakıyorlardı, internete öyle dalmışlardı ki, ikisi de kapılarının önündeki tartışmadan bihaberdi. Armanuş Anuş Ağacı'na bağlanmıştı, bu sefer Asya'yı da yanına alma kararıyla.

"Herkesle merhaba! Madam Sürgün Ruhum'u özlemediniz mi?" yazdı.

"Yaşasın, İstanbul savaş muhabirimiz geri döndü, nerelerdeydin? Türkler seni yutmadı ya?" yazdı Anti Kavurma.

"Adam yutanlardan biri yanındayım şimdi. Hepinizi Türk arkadaşım ile tanıştırmak istiyorum."

Kimse bir şey yazmadı.

"Onun da bir takma adı var tabii. Lakabı: Türk Adında Bir Kız."

"Nereden geliyor?" diye sormaktan kendini alamadı Stoacı Alex.

"Lakabı kastediyorsan, Johnny Cash'in bir şarkısından uyarlama. Kendin sor. Burada. Sevgili Anuş Ağacı, karşınızda Türk Adında Bir Kız. SevgiliTürk Adında Bir Kız, karşında Anuş Ağacı."

"Merhaba! İstanbul'dan selamlar..." yazdı Asya.

Cevap gelmedi.

"Umarım bir dahaki sefere hepiniz Arman..." Asya hatasını ancak Armanuş eline vurduktan sonra fark etti. "Madam Sürgün Ruhum'la birlikte gelirsiniz İstanbul'a."

"Nazik davetin için teşekkürler. Ama açıkçası aileme onca acılar çekirtmiş bir ülkeye turistik gezi yapma havasında değilim." Yine Anti Kavurmayıdığını hissin alamayıp bunları yazan.

Şimdi susma sırası Asya'daydı.

"Bizi yanlış anlama, sana karşı bir garezimiz yok, tamam mı?" diye onlara katıldı Bedbaht Ev Kadını. "Eminim gayet güzel ve görmeye değer bir şehirdir ama doğrusu bizler, yani Anadolu'dan kaçmak zorunda kalan gayrimüslim ailelerin çocukları ve torunları, Türklere güvenmiyoruz. Aramızta esirgeşin, geçmişimi unutacak olursam Mesrop mezarında ters döner."

"Mesrop da kim?" diye sordu Asya Armanuş'a, onu duymaları mümkünmüş gibi fısıldayarak. Ama cevabı bekleyemeden yeniden odaklandı bilgisayar ekranına.

"Pekâlâ. Baştan başlayalım. Temel toplumsal hakikatlerden ve tarihsel olgulardan. Bunlarda anlaşabilirsek başka şeyleri de konuşabiliriz," dedi Leydi Tavuskuşu/Siramark. "Şu turistik İstanbul gezisinden başlayalım. Eminim Madam Sürgün Ruhuma bir sürü şatafatlı yapı ve yer göstermişsindir. Şimdi turistlere gösterdiğiniz o görkemli camileri yapan mimar kim? Sinan! Saraylar, hastaneler, hanlar, kemerler inşa etti... Sinan'ın zekasını sömürdünüz. Resmi tarihinizin hiçbir sayfasında hakikatlere yer vermediniz. Sinan'ın Ermeni olduğunu inkâr ettiniz."

"Hadi ya? Mimar Sinan'ın Ermeni olduğunu bilmiyordum," yazdı Asya şaşırarak. "Ama Sinan Türk ismi."

"Azınlıklara Türk ismi vermekte üstünade yok," diye cevap verdi Anti Kavurma. "Böyle böyle asimile ettiniz bizleri."

"Tamam, ne demek istediğinizi anlıyorum galiba. Resmi tarihin sansür ve eleme üzerine kurulduğunu doğru olabilir ama bütün ulusların resmi tarihleri için geçerlidir bu. Sadece biz değil. Tüm ulus devletler evvela kendi efsanelerini yaratıp, sonra da onlara körü körüne inanırlar." Asya başını kaldırdı ve bir darbe almaya hazırlanmış gibi omuzlarını dikleştirerek yazmaya devam etti. "Türkiye'de Türkler, Kürtler, Çerkezler, Gürcüler, hazlar, Yahudiler, Abazalar, Rumlar var. Yekpare bir halk yok burada. Sınıfsal ayrımlar, ideolojik farklılıklar var. Bizler fabrikalarda seri üretil-medik ki hepimiz aynı olalım. Açıkçası 'Siz Türkler...' diye başlayan genellemeler yapmayı fazla kolaycı ve tehlikeli buluyorum. Biz vahşi barbarlar değiliz. Dahası Osmanlı kültürü üzerine çalınan akademisyenlerin çoğu size pek çok açıdan ne denli büyük ve adilane bir kültür olduğunu söyleyecektir. 1910'lara gelince, 20. yüzyıl başı çok farklıydı, zor zamanlardı. Ama bugün artık bu topraklarda hiçbir şey yüz yıl önceki gibi değil."

"Yani değişti mi diyorsun?" diye sordu Stoacı Alex. Türklerin değişmesi kısmından ziyade değişim kavramıyla ilgilenernek.

Ama Leydi Tavuskuşu/Siramark hemen araya girdi: "Türklerin değiştiğine hiç inanmıyorum. Değişseler, bir arpa boyu nol gitseler, hâlâ ısrarla soykırımı inkâr ediyor olmazlardı."

"Soykırım aşırı ağır, fazlasıyla yüklü bir kelime," yazdı Türk Adında Bir Kız. "Sistematik, örgütlü ve belli bir ırkçı felsefeye dayandırılan topyekûn yok etme faaliyeti demek. Doğrusu o sıralarda Osmanlı devletinin böyle bir yapısı olduğuna emin değilim. Ama Ermenilere yapılan haksızlığın farkındayım. Bakın ben tarihiç değilim. Bu konularda bilgin sınırlı ve yanlış. Ama kabul edin, sizinki de öyle. Bu durumda yapılacak şey geleceğe bakmak, onu farklı kılmak..."

"İşte farkımız burada ortaya çıkıyor. Sen geçmişin elinin tersiyle bir kenara kaldırıp, 'hadi yeniden başlayalım' diyebilirsiniz Bizler diyemeyiz. Zalimin geçmişle işi yok. Mazlumun ise geçmiş-

ten başka tutunacak dalı yok" dedi Sappho'nun Kızı. "Bu sebepten işte, sen 'hadi unuttum' diyorsun, biz de 'hadi hatırlayalım' diyoruz."

Armanuş kendi kendine gülmüsedti. Şu ana kadar her şey harfi harfine tahmin ettiği şekilde gelişmişti. Baron Baghdassarian hariç. O henüz bir cevap vermemişti.

Bu arada ekrana sabitlenmiş olan Asya yazmaya devam ediyordu: *"Ama ben sizin geçmişinizi inkâr etmiyorum ki. Kaybınızı ve acınızı kabul ediyorum. Yapılan kötülükleri yok saymıyorum. Ben sadece geçmişe saplanıp kalmamak gerektiğine inanıyorum."*

"Değil toplumlar ya da topluluklar, bireyler dahi geçmişin soluğuyla şekillenirler. Ya soluğuyla ya yokluğuyla. Her iki durumda da hafıza mühimdir. Ondan kaçmaya çalışanlar sahte bir hafızlık peşindedir," yazdı Leydi Tavuskuşu/Siramark. *"Kendi geçmişini düşün mesela... Babanın hikâyesini bilmeden kendi hikâyene vakıf olamazsın."*

Asya bir müddet ses çıkarmadan boş boş baktı ekrana. Şu son cümle fena halde işlemişti içine. *"Ben babamın hikâyesini de kim olduğunu da bilmiyorum. Geçmişim hakkında daha fazla şey bilmeme şansım olsaydı eğer, ne denli acı verici olsa bile, bilmek mi isterdim bilmemek mi? Hayatımın ikilemi bu galiba. Bir yanım keşfe dalıp geçmişi deşmek istiyor; deşmek ve bilmek. Öbür yanım sittir et diyor; geçmişten sana ne, işine bak yeter."*

"Çelişkilerle dolusun," cevabını verdi Anti Kavurma, yargılayıcı bir üslupla.

"Olabilir ama eminim muhterem Johnny Cash'in buna itirazı olmazdı!" diye ilk defa araya girdi Madam Sürğün Ruhum.

"Söylesenize bugün, bu devirde ortalama Türk'ten ne bekliyorsunuz Allahşakna... Acınızı, yasınızı azaltmak için ben ne yapabilirim?"

Bu soru şimdiye kadar hiçbir Türk'ün Anuş Ağacı'ndaki Er-

menilere sormadığı bir soruydu. Geçmişte iki kere Türk misafirleri olmuştu; ikisi de nereden çıktığı anlaşılmayan, pat diye damlayan hackervari aşın milliyetçi genç erkeklerdi. Türklerin Ermenilere hiçbir şey yapmadığını, asıl Ermenilerin Osmanlı rejimine başkaldırdığını ve köyleri basarak Türk nineleri bebeleri öldürdüğünü kanıtlama niyetiyle bir anda ortalıkta bitivermişlerdi. Ne onlar Anuş Ağacı'ndakileri, ne Anuş Ağacı'ndakiler onları dinlemişti. Hackerlardan biri, Osmanlı rejiminin iddia edildiği gibi soykırım yapmaya merakı olsa, bunu çok daha erken bir tarihte tam anlamıyla yapacağını ve bugün .geriye bundan bahsedecek hiçbir Ermeni kalmamış olacağını söyleyecek kadar ileri gitmişti. Gündümüzde Türklerle laf eden bir sürü Ermeni'nin olması, Osmanlıların onları fazla rahat bıraktığının açık bir kanıtıydı.

Şimdiye kadar Anuş Ağacı'nın Türklerle internetteki karşılaşmaları temel olarak hararetlili hararetliler ve sınırlı monologlar şeklinde gelişmişti. Ne var ki bu sefer belirgin bir ton ve içerik farkı vardı. İlk defa bir Türk'le "sohbet" etmekteydiler.

"Devletin özür dileyebilir," dedi Bedbaht Ev Kadını.

"Devletim mi? Benim devletle isim olmaz," Başbakanı penguen olarak çizdiği için yargılanan Alkolik Karikatürist'i düşünüyordu Asya bunu yazarken. *"Hem ben nihilistim!"* Şahsi Nihilizim Manifestosu'ndan bahsetmemek için kendini zor tuttu.

"Madem öyle kendin özür dileyebilirsin," diye araya girdi Anti Kavurma.

"Şahsen hiç alakam olmayan bir şey için özür dilememi mi istiyorsunuz?"

"Sana öyle geliyor," yazdı Leydi Tavuskuşu/Siramark. *"Alakan var aslında. Çünkü hepimiz zaman içindeki bir sürekliliğe doğarız ve geçmiş şimdinin içinde yaşamaya devam eder. Bir soydan, kültürden, milletten geliriz. Devletinizi tarihi inkâr ediyor, o devleti de sizler var ediyorsunuz. Suça ortakınız demekdir bu. Hep beraber bir inkâr politikası içindesiniz..."*

Asya ezbere şiir okurken mısraları unutmuş gibi ne yapacağı-
nı bilemez halde gözleriyle ekranı taradı. Beşinci Sultan'ı dalgın
dalgın okşadıktan sonra, parmakları yeniden klavyeye gitti.

"Yani diyelim ki babamın büyükbabası bir suç işledi. Bundan
ben mi sorumluym?"

"Babanın büyükbabasının suçundan değil, ama o suçun inkâr
ve ihmal edilmemesinden sen sorulusun..." yazdı Anti Kavur-
ma.

Asya bu sözün dobrağına şaşıtı. Gerildiğini, sinirlendiğini
hissetti ama kimseye bir şey belli etmedi. Düşünüyordu. Bilgisa-
yardan yayılan ışıktaki yüzü solgun ve durgundu. O şimdiye değin
bireysel olarak "geçmiş yok sayma ihtiyacı" duymuşken, karşı-
sındaki insanlar kolektif olarak "geçmişin daha diri tutma ihtiya-
cı" içindeydi. Bu karşıtlık ilgisini çekmişti.

"Hayatım boyunca geçmişsiz olmak istedim... Akli başında
bir alzheimer vakası olmayı düşledim. Piç olmak insanın babası
olmamasından ziyade geçmişinin olmamasıdır... Şimdi de siz
kalkmış benden geçmişime sahip çıkmamı ve hayali bir babanın-
büyükbabası adına sizlerden özür dilememi bekliyorsunuz!"

Cevap gelmedi ama Asya zaten cevap beklemiyor gibiydi.
Parmakları kendi iradeleriyle hareket ediyormuş gibi, gözleri ka-
palı ilerliymiş gibi yazmaya devam etti.

"Çok ayrı noktalarda duruyoruz. Ama tam da bu sebepten
öztürü, yani ben bu kadar geçmişsiz, siz de bu kadar geçmişe bağlı
olduğunuz için birbirimizi daha iyi anlayabiliriz. Uçları ortalar-
dan daha yakındır birbirine. İnsan belleğindeki devamlılığın öne-
mini kabul edebiliriz... bunu yapabiliriz... ve atalarımızın sizin
atalarınıza verdiği bütün acıları için özür dileyebiliriz."

Anti Kavurma tatmin olmamıştı. "Bizden özür dilemen pek
bir anlam ifade etmiyor aslında," diye girdi araya. "Türk devleti
önünde yüksek sesle özür dile."

"Amma yaptın, abartma!" Armanuş müdahale etme arzusunu
dizginleyemeyip bir anda klavyeyi kendine çekmişti. "Bu onun
başını belaya sokmaktan başka neye yarar?"

"Samimiyse başını belaya sokması lazım," diye üfledi Anti
Kavurma.

Ama kimse cevap vermeye fırsat bulamadan beklenmedik bir
yorum geldi.

"Doğrusunu isterseniz sevgili Madam Sürgün Ruhum ve sev-
gili Türk Adında Bir Kız... Diyasporadaki Ermeniler arasında
Türklerin soykırımı kabul etmesini asla istemeyecek olanlar var.
Çünkü Türkler bunu kabul edecek olurlarsa ayağımızın altındaki
halıyı çekip, bizi bir arada tutan en güçlü ve belki de tek bağı or-
tadan kaldıracaklar. Tıpkı Türklerin yapılan haksızlığı inkâr etme
alışkanlığı olması gibi, Ermenilerin de yapılan haksızlığın hatıra-
sına dört elle yapışıp, 'mazlum' kimliğinin keyfini sürme alışkan-
lığı var. Görünüşe göre iki tarafın da değişmesi şart. İki tarafın
da acilen terk etmesi gereken kabuklanmış dogmaları var."

Baron Baghdassarian'dı bunları yazan.

"Hâlâ uyumadılar," dedi Feride Teyze kızların odasının ötünde
bir aşağı bir yukarı volta atmayı sürdürerek. "Bir dertleri mi var
acaba?"

Zeliha Teyze oturma odasındaki divanda sızmıştı. Yaşları uy-
kuya yatmıştı, disiplinli bir öğretmene yakışacak şekilde her gün
hep aynı saatte yatağına giren Çevriye Teyze de.

"Hadi canım git sen de yat artık. Kapılamda bekleyip onlara
göz kulak olurum," dedi Banu Teyze kardeşinin omzunu sıvazla-
yarak. Zaman zaman hastalığı palazlandığında Feride Teyze dış
dünyadaki birilerinden ya da bir şeylerden gelebilecek zarar zi-

yandan korkmaya başladı.

"Gece nöbetini ben devralıyorum," dedi Banu Teyze gülerек. "Sen git uyu." Sonra Feride Teyze'yi omuzlarından tutup göz teması kurmaya zorladı. "Unutma, karanlık çıktığı mü zihnini bir yabancısıya dönuşüverir. Yabancılarla ne yapmayacağız?"

"Yabancılarla konuşmayacağız..." dedi Feride Teyze tedirgin, gözlerini anında kaçırarak. *Zihnin bir yabancısıdır gece olunca, konuşmayacağım onunla. Yoksa ayartır beni, korkutur.*

"İyi geceler," dedi Feride Teyze başını sallayarak ve bir an için masalardan çıkma küçük bir kız gibi göründü.

"Allah rahatlık versin Feride..." dedi bir ses. Banu ablasının sesi gibiydi. Belki de bir başkası. Arkasına bakmadı. Ayaklarını sürüyerek odasına yollandı.

Cafe Constantinopolis sitesinden çıkar çıkmaz Armanuş telaşla saatine baktı. Annesini aramasının zamanı gelmişti. Hafta boyunca onu her gün aynı saatte aramış ve her seferinde daha sık aramadığı için azar iştmişti. Bu değişmeyen şablonun asabını bozmasına izin vermemeye çalışarak numarayı çevirip, annesinin telefonunu açmasını bekledi.

"Amy!" Rose'un sesi çığlık çığlığaydı. "Sen misin Amy?"

"Evet annecim. Nasılsın?"

"Nasıl mıyım? Nasıl mıyım?" diye tekrar etti Rose, sesinde bir çaresizlik ve panik hissediliyordu. "Şimdi kapatmam lazım, kafamı toparlamalıyım. Ama söz ver, bana söz ver, on... yok yok, on yetmez, tam tamına on beş dakika sonra bir daha arayacaksın beni. Tamam mı? Kafam allak bullak, düşünmem lazım, sonra aramanı bekleyeceğim. Söz ver, söz ver," diye yineledi Rose his terik bir sesle.

"Tamam anne, söz veriyorum on beş dakika sonra tekrar arayacağım," dedi Armanuş kekeleyerek. "Sen iyi misin? Neler olu-

yor?" Ama Rose çoktan kapatmıştı.

Donakalmış, rengi atmış, ne yapacağını bilmez halde telefon tutan Armanuş, Asya'ya baktı. "Annem her zamanki gibi beni azarlayıp neden daha evvel aramadığımı sormak yerine, kapatıp sonra aramanı istedi. Çok tuhaf. Hiç ona uygun bir davranış şekli değil."

"Sakin ol," dedi Asya yatağında dönüp başını yorganın altına çıkararak. "Belki araba kullanıyordu, belki yanında birileri vardı, konuşacak durumda değildi."

Ama Armanuş inanmaz bir halde başını iki yana salladı, yüzünden tedirgin bir gölge geçti. "Ah Tanrım. Kesinlikle bir sorun var. Ciddi bir sorun var."

Gözleri ağlamaktan şişmiş, bumu kızarmış Rose, kâğıt havluya uzanırken yeniden ağlamaya başladı. Koca bir tomar koparıp uzun uzun burnunu sildi. Daima aynı mağazadan aynı kâğıt havluyu alırdı: güçlü, emici, çift katlı, turkuaz desenli Sparkle marka. Şirket bunları farklı kategorilerde üretiyor, her bir kategoriye ayrı bir isim veriyordu. Rose'un favorisinin ismi *Denizciydi*. Üzeri deniz kabukları, balıklar ve teknelerle donatılmıştı. Resim aralarında şu yazı dikkat çekiyordu: *Rüzgârı Dilediğim Gibi Değiştiremem Ama Yelkenlerimi Ayarlayabilirim Daima Varmak İçin İstedğim Limana*.

Senelerdir Arizona'da ikamet eden Rose'un denizcilikle uzaktan yakından ilgisi yoktu. O sadece bu deseni seviyordu, bir de altındaki sloganı. Hem kâğıt havlunun çizgilerindeki camgöbeği mavisi, evinin en çok beğendiği bölümü olan mutfağının karolarına uyuyordu. Bu evi almaya karar vermelerinde esas pay mutfığa aitti zaten. Rose görür görmez âşık olmuştu bu mutfığa. Şöyle yazıyordu satılık ev ilanında:

Muhteşem Güneybatı Amerika Evi:

3 Yatakodası, Zeminler Özel Tasarım Karo, Salonla Şömine, Odalarda Çöl Manzarası, Üç Adet Balkon ve Panoramik Manzara Karşı İçkinizi Yudumlayabileceğiniz Bir Veranda, Son Derece Nezih Bir Muhit, Arka Bahçede Çakıllı Havuz, Gazlı Barbekü ve Tezgâhları Boydanboya Birinci Sınıf Mavi Karo Kaplı Çok Özel Mutfak.

Mutfağı ilk başta bunca beğenmiş olmasına rağmen evi aldık-tan kısa bir müddet sonra dolapları değiştirmenin hayallerini kur-maya başlamıştı. Oraya buraya hareketli raflar ve göz alıcı tablolar eklemek olmuştur ilk işi. Mustafa da, içkiye o kadar düşkün ol-madıkları halde, en köşeye 36 şişelik bir şaraplık yerleştirmiş, meşe tabureler dizmişti. Şimdi Rose panik içinde o taburelerden birine çökmüştü külçe gibi.

"Ay Tanrım, sadece on beş dakikamız var. Şimdi ne yapaca-ğız? Ne söyleyeceğiz Amy'ye arayınca? Karar vermek için sade-ce on beş dakikamız var, onun da beş dakikası gitti bitti bile..." "Rose hayatım, sakın ol lütfen," dedi Mustafa sandalyesinden kalkarken. Taburede oturmayı sevmeyişi için mutfakta iki tane çam iskemle bulunduruyordu, biri kendine, öbürü de kendine. Karısının yanına gidip, endişelerini dindirmek umuduyla elini tuttu. "Sakin olmak zorundasın. Sen paniklersen daha da beter olur her şey. Hiç kızmadan, azarlamadan ona şu anda nerede ol-duğunu sor. İlk sorman gereken soru bu, tamam mı canım?" "Ya söylemezse," diye bir inilti koyverdi Rose. "Söyle. Tatlı tatlı sorarsan söyler," dedi Mustafa kararlı bir sesle. "Ama azarlamak, bağırıp çağırmak yok. Serinkanlılığını muhafaza et. Al biraz su iç."

Rose bardağı titreyen ellerle kavradı. "Bu mümkün mü? Tek evladım bana kuyruklu yalanlar söylesin, hepimizi enayi yerine koysun, ben de ona kızmayayım öyle mi? Ah ona güvenmekle ne büyük aptallık etmişim. Bunca zamandır San Francisco'da baba-annesinin yanında olduğunu sanıyordum, meğer herkese yalan

söylemiş... Şimdi de babaannesi... Ay Tanrım, ona nasıl söyleye-ceğim?"

Bir gün evvel ikisi de mutfaktayken, Rose krep yapmakta Mustafa da *Arizona Daily Star*'ı okumaktayken, acı acı çılmıştı telefon. Rose elinde spatulayla lakayt, açmıştı. Açmış ve şok ol-muştu. San Francisco'dan anyorlardı. Eski kocası Barsam Çak-makçıyan vardı hattın öbür ucunda.

İki gift lat etmeden kaç sene geçirmişlerdi? Boşandıktan son-ra bebek yüzünden sık sık konuşmaları gerekiyordu. Ama Arma-nuş büyüdükten sonra konuşmalar azalmış, sonunda hepten kesil-mişti. Kısacık evliliklerinden geriye iki şey kalmıştı: karşılıklı kırgınlık ve kızları.

"Rahatsız ettiğim için özür dilerim Rose," dedi Barsam yu-muşak ama bitkin bir sesle. "Acil bir durum olmasa aramazdım. Kızım la konuşmam lazım."

"Kızımız," diye düzeltti Rose diklenerek ama kelime ağızın-dan çıkar çıkmaz huysuzlandığına pişman oldu.

"Rose lütfen tartışmayalım, Armanuş'a elim bir haber vermek zorundayım. Lütfen telefona çağırır mısın? Cep telefonunu açmı-yor. Evden aramaya mecbur oldum."

"Dur bi dakika... dur, Armanuş... Amy orada değil mi?"

"Ne demek istiyorsun?"

"San Francisco'da senin yanında değil mi?" diye sordu Rose dudakları titreyerek.

Barsam eski karısının kendisine oyun oynadığından şüphe et-ti. Sinirlendi. "Rose yeter. Bu oyunlara gelemem şimdi... Pekâlâ biliyorsun burada olmadığımı. Bahar tatili için Arizona'ya döndü."

"Tanrım! Ama burada değil ki! Senin yanındaydı. Bebeğim nerede? Ne yaptın ona?" diye çıkırmaya başladı Rose, çok geri-lerde bıraktığını sandığı panik ataklardan birine kapılarak.

Ancak a zaman Barsam eski karısının oyun oynamadığını kavrayabilirdi. Olanca kaygısına rağmen onu yatıştırmaya gayret etti. "Rose, sakın ol lütfen, ne olup bittiğini bilmiyorum ama emi-nim bir açıklaması vardır. Armanuş'a bütün kalbimle güveniyoy-

rum. Yanlış bir şey yapmaz. Sorumluluk sahibidir. Onunla en sor ne zaman konuştuğun?"

"Dün konuştum. Sen arama ben seni ararım, dedi. Her gün anyone.. San Francisco'dan!"

Barsam sustu. Armanuş'un her gün onu da aradığını itiraf etmedi. Tek farkla, onu Arizona'dan arıyordu. Anlaşılan oyun oynayan kişi Rose değil Armanuş'tu. "Peki, demek ki iyi. Belki kafasını dinlemeye ihtiyacı duydu. Ona güvenmemiz lazım. Akıllı başında bir kızdır, sen de biliyorsun. Bir daha aradığında durumu bildiğimizi belli etmeden derhal beni aramasını söyle. Acil olduğunu söyle ama panikletme. Anladın mı Rose, bunu yapabilir misin?"

"Ay ay ay!" Rose katıla katıla ağlamaya başladı. Derken hic-kırklar arasında boğuk bir sesle sormayı akıl etti. "Barsam, elim bir haberden bahsettin. Nedir?"

"Ah..." Koyu bir sessizlik, neredeyse bitimsiz. "Annem..." Cümlesini bitirebilmesi için kendini toparlaması gerekti.

"Armanuş'a söyle, bu sabah Şuşan Ninesi uyukusunda vefat etti. Uyanmadı."

On beş dakika hiç bu kadar aheste geçmemişti. Armanuş, Asya'nın endişeli bakışları altında bir aşağı bir yukarı yürüdü durdu odada. O kadar gergindi ki kimse yanına ilismedi. Nihayet annesini arama zamanı geldi. Bu sefer Rose telefonu ilk çalıştı açtı.

"Amy sen misin? Şimdi sana bir soru soracağım ve bana doğruyu-Söyleyeceksin. Söz mü? Bana doğruyu söyleyeceğine söz ver."

Armanuş midesinin yandığını hissetti.

"Söyle neredesin?" dedi Rose tiz bir sesle. Mustafa ne derse desin, Barsam ne rica ederse etsin, kimsenin ondan sakın olmasını beklemeye hakkı yoktu. "Hangi cehennemdesin? Hepimize ya-

lan söyledin. San Francisco'da değilsin, Arizona'da değilsin. Neredesin?"

Armanuş yutkundu. Zaman bir an için durdu. Nihayet cesaretini toplayabildiğinde fısıltıyla itiraf etti: "İstanbul'dayım, anne."

"Ne?!" Rose eliyle ahizeyi kapattı. "Bebeğim İstanbul'daymış," dedi kocasına azarlaracasına, sanki bu onun kabahatiydi. Sonra telefona haykırdı vargüciyle. "Orada ne halt ediyorsun?"

"Anne her şeyi anlatacağım, lütfen sakın ol. Kızma ne olursun."

Rose elinin ayağının boşaldığını hissetti. Herkesin ona ikide bir sakın olmayı öğütlemesinden bıkmış usanmıştı.

"Annecim ne olursun dinle. Seni bu kadar endişelendirdiğim için gerçekten çok üzgünüm. Bunu asla yapmamalıydım. Pişmanım ama inan bana, merak edecek bir şey yok."

Rose camgöbeği desenli kâğıt havludan bir tomar daha koparıp gürtlüyle stümküdü. Ağladıkça daha da çok acıyordu kendine. Ağladıkça ağlayası geliyordu.

"Bir haftadır İstanbul'dayım. Yabancı yerde değilim. Kayınvalidenin evinde kalıyorum. Harika bir aile."

Tokat yemişe dönen Rose gene kapattı ahizeyi, gene Mustafa'ya döndü hisimla. Bu sefer daha da artırdı azanın dozunu: "Senin ailenin yanında kalıyormuş, iyi mi?"

Mustafa Kazancı'nın beti benzi attı. Yüreğinde bir kasılma hissetti, içinde bir şeyler harekete geçti. Duyduğu sözler o kadar saçma, öylesine inanılmazdı ki, ne cevap vereceğini bilemedi. O kıvranıırken, Rose tekrar bağırdı telefona: "Biz de geliyoruz oraya. Sakın bir yere kaybolma. Cep telefonunu da hep açtık tut bundan sonra, sakın bir daha kapatma!"

Ağzından çıkanları duymaktan aciz bir hiddetle telefonu kapattı.

"Sen ne dedin sen?" diye kekeledi Mustafa karısının koluna yapışarak. "Bu ne saçmalık? Ne arıyormuş Amy İstanbul'da? Kim çağırmış? Bize niye söylememiş?" Anlaşılan bu sefer panikleme sırası ondaydı. Bir taburenin üzerine çökerek başını ellerinin ara-

sına aldı. "Surdan şuraya gitmiyorum ben."

"Bal gibi gidiyorsun," diye diklendi Rose. "Gidiyorsun, gidiyorum, gidiyoruz. Biricik evladım İstanbul'da rehin." Son söylediklerini mübalağa etmek için eklememişti Rose, o an gerçekten inanıyordu Armanuş'un başının belada olduğuna, İstanbul'da rehlin kaldığına.

"İşim gücüm var, bırakamam şimdi."

"Birkaç gün pekâlâ izin alabilirsin. Ayak diretirsen, yemin ediyorum, ben yalnız giderim," dedi Rose ciyak ciyak. "Oraya gidip güvende olduğuna emin olacağız, sonra da kızımızı alıp sağsalım evine getireceğiz. Sen gelsen de gelmesen de ben gidiyorum!"

O gece geç vakit herkes uyumak üzereyken Kazancıların telefonu çaldı.

"Hayırdır inşallah, gece gece bu ne telefondur böyle," diye fısıldadı Cicianne yatağından, elinde tespîh, yüzünde endişe. İçinde takma dişlerinin durduğu bardağa uzandı ve dua etmeyi bırakmadan bir yudum aldı. Ancak su dindirebilirdi korkuyu.

Feride Teyze koştu evvela. İş telefonla konuşmaya gelince, karşı tarafla göz teması kurma mecburiyeti olmadığından, herkes-ten daha çalçene kesilirdi.

"Alo?"

"Alo... merhaba, Çevriye sen misin?" diye sordu yabancı bir ses. Cevabı beklemeden ekledi: "Benim... Amerika'dan... Mustafa..."

Kardeşinin sesini duyduğuna inanamayan Feride sırttı ağzı kulaklarında. "Mustafaaaa! Benim ben... Feride... ayol tanımadın mı sesimi... tanımazsın elbet, aramıyorsun ki hiç. Hep gözümüz yollarda. Banu ablamın falında çıktın geçenlerde. Neden aramıyor sormuyorsun? Neden gelmiyorsun?"

"Feride canım, bak ne soracağım sana. Amy... Armanuş orada mı?"

"Evet, evet burda ya. Yok nerde olacaktı ki? Bırakır mıyız senin gönderdiğin misafiri. Çok da sevdik valla garibi," dedi Feride Teyze şen bir sesle. "Neden sen de onunla birlikte gelmedin, karısını da alır gelir insan. Böyle ayrı gayrılık olur mu senelerce?" Ama Feride Teyze sitemlerine devam edemeden, Gülsüm Nine çekti aldı telefonu elinden. Titreyen bir sesle konuştu, yüreği ağzında: "Oğlum benim... yavrum benim, sen misin Mustafa? Nasılsın? Bizi görmeye ne zaman geliyorsun?"

"Annecim geliyoruz geliyoruz. Bir-iki güne kadar geleceğiz, Amy'yi almaya geliyoruz," dedi Mustafa. Sonra bir şey unuttuğunu fark edip ekledi: "Sizi görmeye... geliyoruz."

Gayri ihtiyari çıkmıştı bu kelimeler ağzından. Dünyanın iki ayrı ucuna dağılmamışlar, bağlarını kopartmamışlar gibi; şecere-leri kesintiler ve kopuşlar silsilesine dönüşmemiş, eksilen parçaların telafisi her zaman mümkünmüş gibi; kaldıkları yerden devam edebilir, geçmişsiz hafızasız bir *ebedi şimdi'de* barınabilir-lermiş gibi... İçinde yaşadıkları zaman bir masal zamanıydı sanki, *ben babamın beşiğini tıngır mungur sallarken*., öylesine müsait silip silip yeniden şekillendirilmeye, her an geri döndürülebilir bir çember... *bir varmış bir yokmuş, belki de yaşananlar hiç yaşanmamış*...

Demek Mustafa Kazancı ailesini ziyarete gelecekti, evden ayrınlı yirmi yıl olmamış gibi...

On Beşinci Bölüm

KURU ÜZÜM

M

ustafa'nın Amerikalı karısıyla birlikte İstanbul'a onları görmeye geleceği yönündeki mucizevi haber Kazancı hanesinde bir dizi tepkiyi ateşledi süratle. İlk adım kap-samlı bir temizlik hareketi başlatmak oldu. Eski konağın her katı, her odası büyüteç altına alındı. Kova kova su döklüdü yerlere, köpük köpük sabun tozu harcandı. Bütün ev tepeden turnağa temizlendi, camlar silinip parlatıldı, rafların tozu alındı, perdeler yıkanıp ütülendi, üç katın bütün kararları ovuldu. Nerede bir toz zerresi, kir perdesi varsa, yüründü üstüne üstüne.

Çevriye Teyze oturma odasındaki her bitkinin yapraklarını tek tek sildi, sardunyanın, küpe çiçeğinin, biberiye'nin ve inci çiçeğinin. Hatta küstüm otunun bile. Bu arada Feride Teyze senelerdir çeyizinde saklayıp da kullanmaya kıyamadığı en kıymetli dantelleri çıkararak herkesi şaşırttı. Ama bu ziyaret haberine en çok sevinen Gülsüm Nine'ydi elbet. Biricik oğlunun onca seneden sonra onları görmeye geleceğine inanmakta zorluk çekmişse de ilk başta, hummalı bir hazırlığa koyulmuştu bu habere ikna ol-duktan sonra. Mutfağa kapanmıştı derhal. En sevdiği evladına en sevdiği yemekleri pişirmeye koyulmuştu. Sade mutfağın değil, tüm evin havası fırından yeni çıkmış hamur işi kokularıyla ağır-laşmıştı. İki tepsi börek hazırlamıştı evvela: bir ıspanaklı bir de

peynirli. Ardından mercimek çorbası, Özbek pilavı, kuzu kapa-ma. Köfte de misafirler gelince kızartılmak, üzere yoğrulmuş ha-zırdı. Akşama kadar bir düzine daha yemek yapmaya kararlı ol-duğu halde menüdeki en önemli unsur tatlıydı: aşure.

Çocukluğu ve ilk gençlik yılları boyunca Mustafa Kazancı aşureyi bütün tatlılara üstün tutmuştu. Eğer o korkunç Amerikan fast-food ürünleri, yeme alışkanlıklarını hepten bozmamışsa en sevdiği tatlının onu buzdolabında kâse kâse beklediğini görünce kim bilir nasıl sevinecekti. Belki de aşure sayesinde yitirdiği o aile sıcaklığını yeniden edinecekti. Hayat burada hâlâ aynıymış ve bıraktığı yerden devam edebilirmiş gibi. '

Aşure devamlılığın ve istikrarın simgesiydi; ne kadar sarsıcı, nasıl da vahim olursa olsun, her fırtınadan sonra elbet gelecek olan güzel günlerin, açacak güneşin simgesi.

Gülsüm Nine malzemenin çoğunu bir gün önceden suya bas-mıştı, şimdi de pişirmeye hazırlanıyordu. Dolabı açıp koca bir ka-zan çıkardı. Aşure pişirmek için mutlaka kazan gerekirdi.

Malzeme:

- 1/2 bardak fasulye
- 1 bardak buğday
- 1 bardak pirinç
- 3 bardak su
- 1/3 bardak kuru üzüm
- 1/3 bardak kuru incir
- 1/3 bardak kuru kayısı
- 1/2 bardak portakal kabuğu
- 1/2 bardak kabuğu soyulmuş badem
- 1/2 bardak antepfıstığı
- 1/2 bardak çam fıstığı
- 1/2 bardak fındık
- 1 1/2 bardak şeker
- 1 tatlı kaşığı vanilya

Süsü:

2 çay kaşığı tarçın
1/2 bardak nar
2 çay kaşığı gül suyu

Hazırlanması:

Malzeme bir gece önceden ayn kaplarda suya basılır. Fasulyeler bir kaba konup bir gece soğuk suda bekletilir. Buğdayla pirinç iyice yıkandıktan sonra suya basılır. İncirler, kayısılar ve portakal kabukları 1/2 saat sıcak suda bekletilir sonra süzülür ve süzülen su saklanır; kıyılır, kuru üzümle karıştırılıp bir kenara konur.

Pişirmesi:

Fasulyeler soğuk suya konur. Yumuşayana kadar, yaklaşık bir saat kaynatılır. Bu arada 2.5 litre su kaynatılıp içine buğday ve pirinç atılır, kısık ateşte ara sıra karıştırarak yumuşayana kadar, yaklaşık bir saat pişirilir.

Meyvelerin saklanan suyu, şeker, dövülmüş fındık, çam fıstıklarının kazana eklenir ve sürekli karıştırarak orta ateşte kaynatılır. 30 dakika kadar. Kaşımının helmelenmesi beklenir. Vanilya, kuru üzüm, incir ve kuru kayısı eklenerek 20 dakika daha sürekli karıştırılarak kaynatılır. Altı kapatılıp gül suyu eklenir. Aşure bir saat kadar oda sıcaklığında bekletilir. Üzerine tarçın serpilir, soyulmuş badem ve narla süslenir.

Kızların odasında Armanuş sabahtan beri durgun ve düşünceliydi. Ne dışarı çıkmak geliyordu içinden, ne de bir şeyler yapmak. Asya da ona eşlik etmek için evde kalmıştı. Saatlerdir tavla oynuyor, Johnny Cash dinliyorlardı.

"Altı altı! Amma da ballısın!"

Ama Armanuş attığı zara sevinmiş benzemiyordu. Asık bir suratla pullara baktı dalgın dalgın.

"İçimde kötü bir his var, çok kötü bir şey olmuş da annem benden saklıyormuş gibi geliyor."

"Endişelenme lütfen," dedi Asya nikotin açlığından gözü dönmüş halde kaleminin ucunu kemirerek. Eve kapanmanın böyle bir yan etkisi olacağını hiç hesap etmemişti. "Annenle konuştuğun ya, bir acayiplik yoktu. Senin sayende ilk defa İstanbul'a geliyorlar. Valla dayımı buralara getirdin ya, helal olsun sana! Gelip seni alacaklar, bir-iki gün kalırsınız, sonra ver elini Amerika... yakında evinde olacaksınız..." Asya onu teskin etmek istemişti ama nedense sitemkâr çıkmıştı sözleri. Belli etmemeye çalışsa da Armanuş'un yakında gideceğini düşünmek onu üzüyordu. Hemcinslerinden zerre kadar hazzetmeyen Asya'nın ömrü hayatında edindiği ilk ve muhtemelen tek kız arkadaşı Armanuş olacaktı.

"Bilemiyorum. Bu duygudan kurtulamıyorum," dedi Armanuş içini çekerek. "Sen annemi bilmezsin. Kolay kolay hiçbir yere gitmez. Kentucky'ye bile gittiği yok. Mustafa da o da çakılıp kalmıştır Arizona'da. Şimdi pat diye İstanbul'a uçması akıl alır şey değil..."

Armanuş zihnini kuralayan fikirlerle boğuşurken tavla pulunu havada çevirdi dalgın dalgın. "Hoş, bir taraftan da, tam annemin yapacağı şey böyle fevri hareket etmek. Kontrol alanı dışına çıktım ya, panikleli muhtemelen. Hayatımı kontrol altında tutamamaya tahammül edemez. Sırf beni gözünün önünde bulundurmak için gerekirse dünyayı dolaşır."

Armanuş'un nasıl oynayacağına karar vermesini beklerken, sabırla bacaklarını altına toplayıp, Şahsi Nihilizm Manifestosu'nun yeni bir maddesi üzerinde çalışmaya koyuldu Asya.

Onuncu Madde: Sevdiğin bir arkadaş bulursan, eninde sonunda hepimizin varoluşsal açıdan yalnız olduğunu, sonsuz yalnızlığın er ya da geç en beklenmedik arkadaşlıklara bile galebe çalacağını unutkan kadar alıtmaya kalkma ona.

Armanuş'un canı sıkkın olsa da, anlaşılan tavra kabiliyeti ruh halinden etkilenmemişti. Altı altıyla Asya'nın üç pulunu birden kıldı.

On birinci madde, Asya dışlerine kalemine iyice gömdü. Ah bir sigara yakabilseydi şimdi, takır takır oynardı elbet. Onuncu Madde'yi unutacak kadar alıştığın bir arkadaş bulsan dahi, hayatın başka başka alanlarında seni hezimete uğratabileceği gerçeğini asla gözden kaçırma. En iyi arkadaş dahi zor durumda bura-kabilir seni. Doğumda ve ölümdede olduğu gibi tavlada da yalnızız.

Toplam üç kırığa ve konacak ancak iki açık kapıya sahip olan Asya, ya beş beş ya da üç üç atmak zorundaydı. Yenilgiden kurtaracak başka zar yoktu. Şans getirsin diye avcuna tükürdü, göz-bebeklerinde siyah-beyaz zarlar dönen bir mahluk şeklinde tasavvur ettiği tavra cinine dua etti. Sonra zan attı: üç iki. Kahretsin! Ellerini çırpıp homurdandı.

"Ay yazık sana!" dedi Armanuş hınzır bir edayla.

Asya geri kalan iki siyah pulu ortadaki çitanın üzerine koydu ve dışardan geçerken avaz avaz bağırarak seyir satıcıya kulak kabarttı: "Kuru üzüm, san san kuru üzüm var. Çocuklara, dişsiz ninelere, derman niyetine, herkese kuru üzüm geldi hanımım."

"Eminim annen iyidir," dedi Asya, satıcının feryadını bastırmak için sesini yükselterek. "Düşünsene, iyi olmasa ta Arizona'dan İstanbul'a nasıl gelirdi?"

"Onda haklısın," dedi Armanuş başını sallayarak ve zan tekar attı. Yine altı altı!

"Otomatige bağladın altı altıyı bakıyorum. Yoksa zar mı tutuyorsun?" dedi Asya şüpheyle.

Armanuş kıkrıkdadı. "Nasıl tutulduğunu bilseydim!"

Ama tam iki pulunu açık kapıya yerleştirmek üzereyken, aniden rengi atarak durakladı.

"Tannm, nasıl oldu da anlamadım?" dedi endişeyle. "Annem değil ki mesele, babam! Ancak babamın başına kötü bir şey gel-

misse böyle davranabilir annem... Tannm babama bir şey oldu!"

"Evham yapıyorsun," dedi Asya. "Babanla en son ne zaman konuştun?"

"İki gün önce," dedi Armanuş. "Arizona'dan aradım, iyiydi, her şey yolundaydı."

"Nasıl yani? Ne demek Arizona'dan aradım?"

Armanuş kızardı. "Yalan söyledim..." "Sonra bir kez olsun yanlış bir şey yapmaktan memnunsuz gibi omzunu silktilti. "Bu seyahati yapabilmek için ailemdaki herkese yalan söyledim. Kendi başıma İstanbul'a gideceğimi söylesem, öyle telaşlanırlardı ki, hiçbir yere kıpırdayamazdım. O kadar baskı kuruyorlar ki üzerimde başka türlü yapamazdım. Ben de önce İstanbul'a gideyim, sonra dönmüce hakikati itiraf ederim diye düşündüm. Böylece babam Arizona'da annemin yanında olduğumu, annem de San Francisco'da babamın yanında olduğumu zannediyor. Yani zannediyordu... düne kadar..."

Asya, iri iri açılmış inanmaz gözlerle baktı ama çok geçmeden hayretin yerini hümet aldı. Belki de Armanuş sandığı kadar kusursuz ve hanım hanımcık bir kız değildi. Belki o ısıltılı evreninde karanlıklara, kir ve sapmalara yer vardı. İştittiği itiraf Asya'nın canını sıkırmak yerine, tam tersine Armanuş'a duyduğu yakınlığın katmerlenmesine yaramıştı. Tavlayı kapatıp koltuğunun altına aldı. Yenilgiyi kabul ettiğinin göstergesi. Ne yazık ki Armanuş bu kültürel jestten bihaberdi.

"Dur bakalım. Hemen kaptırma kendini. Babana kötü bir şey olduğunu sanmıyorum... ama madem için rahat etmedi, neden aramıyorsun?" diye sordu Asya.

Armanuş harekete geçebilmek için bu sözleri duymaya muhtaçmış gibi anında canlandı, telefona uzandı. Zaman farkı hesaplanırsa San Francisco'da babahın erken saatleri olmalıydı.

Telefon ilk çalıştı açıldı ama her zamanki gibi Şuşan Nine tarafından değil, babası tarafından.

"Canım kızım... nihayet aradın," Barsam Çakmakçıyan Armanuş'un sesini duyar duymaz, yoğun bir muhabbetle içini çekti.

Bir an ne diyeceklerini bilemeden sustular. Hatlarda bir sorun vardı; ikisine de aralarındaki coğrafi uzaklığı hissettiren bir hışırtı. "Ben de seni arayacağım birazdan. İstanbul'da olduğunu biliyorum, annen haber verdi."

Barsam Çakmakçıyan'ın sesi hasret doluydu. Konuyu daha da vahimleştirmekten kaçınarak ne sitem etti, ne de kızından hesap sordu. "Annen de ben de senin için çok endişelendik. Rose şimdi üvey babanla birlikte İstanbul'a geliyor... Gelip seni alacaklar. Yann öğle civarı orada olurlar."

Şimdi de Armanuş donakalmıştı. Bir acayiplik vardı. Büyük bir acayiplik hem de. Annesiyle babasının birbirleriyle konuşmaları, dahası böylesi bir dayanışma sergilemeleri düpedüz kıyamet belirtisiydi.

"Baba bir şey mi oldu?"

Barsam Çakmakçıyan bir anda zihninde beliriveren bir çocukluk anısının kederiyle susakaldı.

O küçükken, her sene sivri kukuletalı ve kapkara pelerinli bir adam mahallelerine gelir, papazla birlikte kapı kapı dolaşırdı. Adam Ermenistan'dan gelen bir başrahipti; eski ülkeye götürüp, din adamı olarak yetiştirmek üzere zeki, inançlı oğlan çocukları arardı.

"Baba iyi misin? Neler oluyor?" diye üsteledi Armanuş.

"İyiyim canım, seni çok özledim," diyebildi karşıdaki ses güçbela.

Barsam tüm çocukluğu boyunca derin ilgi duymuştu dine ve dini ritüellere. Pazar okulunun en parlak öğrencisiydi. Bu sebepten kara kukuletalı adam sık sık evlerine ziyarete gelir, Şuşan'a oğlunun istikbalinden bahsedirdi. Belli ki din adamlığına meyyaldi Barsam. Onunla gelmeliydi Ermenistan'a. Şuşan her seferinde başrahibi saygıyla dinler ama istenilen onayı vermezdi bir türlü. Günün birinde Barsam, annesi ve başrahip mutfakta oturmuş çay içerlerken, adam bir karara varma zamanının geldiğini söylemişti.

Barsam Çakmakçıyan annesinin gözlerinde o anda beliren

korkuyu ömür boyu unutamayacaktı. Başrahibe ne kadar hürmet beslerse beslesin, oğlunu papaz giysisi içinde büyük bir adam olarak görme fikrinden ne denli hoşlanırsa hoşlansın ve sonuçta yegâne oğlunun Tann'ya hizmet etmesini ne kadar isterse istesin, karşısında evladını ondan ayırmaya çalışan bir çocuk hırslı varmışçasına dehşetle irkilmişti Şuşan. Öyle ki elindeki fincan sallanmış, içindeki çay elbisesine dökülmüştü. Ermenistan'dan gelen başrahip, karşısındaki kadının geçmişinde karanlık bir hikâyenin gölgesini sezerek üstelememiş, anlayışla başını sallamıştı. Ayrılmadan evvel Şuşan'ın elini sıvazlamış, onu oğluna, oğlunu ona emanet etmiş ve çıkıp giderken her ikisini de kutsamıştı. Sonra bir daha asla teklifini tekrarlamamak üzere evden ayrılmıştı.

O gün bu sahneye şahitlik eden Barsam Çakmakçıyan daha önce hiç tatmadığı, bir daha da tatmayacağı bir şüpheye kapılmıştı. Tüyler ürperici bir sezgi. Ancak halihazırda bir çocuğunu kaybetmiş bir anne, bir evladını uzağa gönderme konusunda bu kadar tepkisel olabilir. Şuşan'ın belki de başka bir zamanda başka bir mekânda bıraktığı bir oğlu vardı...

Şimdi annesinin yasını tutarken Barsam Çakmakçıyan neden bu anı hatırladığını kestiremiyor ve kızına gerçeği anlatacak cesareti kendinde bulamıyordu.

"Babacım konuşsana," dedi Armanuş panikle. Barsam Çakmakçıyan başka şeyler de hatırlıyordu, bazen tahammül edebileceğinden çok daha ötesini. Annesi gibi babası da 1915'te Türkiye'den sürülmüş bir aileden geliyordu. Sarkis Çakmakçıyan ve Şuşan İstanbullu'nun ortak bir şeyleri vardı, çocuklarının ancak hissedebileceği ama asla tam manasıyla anlayamadığı bir şey. Kelimeler arasına serpiştirilmiş sessizlikler. Babasının geleneksel Hale eşliğinde, annesinin etrafında dans edişini hatırlıyordu Barsam; kollar ufukta süzülen bir kuşun kanatlan gibi dümdüz kalkmış, sevdiğinin etrafında halkalar çizerek. Müzik evvela ağırdan başlar, sonra gittikçe hızlanırdı; Ortadoğu'yu görmemiş çocuklarının ancak kenardan hayranlıkla izleyebildiği bir Ortadoğu dansı. Barsam'ın aldığı terbiyeden ve edindiği geçmiş-

ten geriye en canlı izi işte bu müzik bırakmıştı. Senelerce bir Ermeni orkestrasında klanet çalmış; geleneksel kıyafetlerle, siyah potur sarı gömlekle. Ermeni halk dansları oynamıştı. Seneler sonra başka bir muhite taşındıklarında oradaki tek Ermeni aile onlar olacaktı. Ne zaman bir prova ya da gösteri için evden geleneksel kıyafetlerini giyerek çıksa, mahalledeki öteki çocukların ona nasıl alayla baktığını hatırlıyordu. Her seferinde çocukların gördüklerini unutacaklarını ya da onunla bir daha karşılaştıklarında dalga geçmeyeceklerini umardı. Her seferinde umudu boşa çıkardı. Çocukluğu boyunca bir Ermeni sosyal aktiviteler derneğinden değerine koştururken, aslında tek istediği tıpkı öteki çocuklar gibi som ve salt Amerikalı olmaktır, ne bir fazla ne bir eksik. Sadece Amerikalı olmak, bu esmer Ermeni teninden kurtulmak. Nice sonra anlatmıştı Şuşan Barsam'a çok küçükken bir gün üst katta oturan Hollandalı-Amerikalılara hangi sabunla yıkandıklarını sorduğunu. Aynı sabunu kullanırsa teninin açılacağını ümit etmişti demek. Onlar kadar beyaz olmak istiyordu o yaşlardayken Barsam, onlar gibi beyaz Amerikalı. Şimdi çocukluk anılan üşüşünce zihnine, genç yaşlarda öğrendiği azıcık Ermeniceyi de çabucak unuttuğu ve aile ağacından olabildiğince uzaklara kaçmaya gayret ettiği için kendini suçlu hissetti Barsam Çakmakçıyan. Vaktiyle annesinden daha fazla Ermenice ya da Ermeni kültürü öğrenmediği, kızına da bunları daha fazla öğretmediği için üzgündü.

"Babacım neden susuyorsun?" diye sordu Armanuş. Adama-kıllı paniklemeye başlamıştı artık.

"Canım bağışla daldım... Küçükken gittiğin gençlik kampını hatırlıyor musun Armanuş?"

Ermeni çocuklara yönelik bir kamptı bu. Amerika'nın dört bir yanından gelen Ermeni çocuklara dillerini, dinlerini, kültürlerini öğretmek için kurulmuş bir yaz kampı.

"Evet, nasıl hatırlamam."

"Seni oraya bir daha göndermediğim için kızmış mıydın baba?"

"Baba oraya gitmek istemeyen bendim, unuttun mu? İlk baş-

larda eğlenceliydi ama sonradan kampı çocukça bulmuş, böyle şeylere katılamayacak kadar büyüdüğüme karar vermiştim. Ertesi sene beni oraya yollamaman için yalvarmış, ağlamıştım..."

"Haklısın," dedi Barsam tereddütle. "Yine de senin yaşındaki Ermeni gençleriyle birlikte olabileceğin başka bir kamp bulabilir-dim. Kültürünü daha iyi tanımanı sağlayabilirdim, yapmadım."

"Baba tüm bunlar nereden çıktı şimdi? Neden geçmişisi soru-yorsun bana," dedi Armanuş, dokunsalar ağlayacaktı.

Barsam'ın ona söyleyecek cesareti yoktu. Böyle uzaktan telefonda olmaz. Kilometrelerce ötede, tek basmayken öğrenmesini istemiyordu babaannesinin ölümünü. Konuyu dağıtmak için birkaç kelime mmlıdanmaya çalışırken, sesi arkada kopan uğultuyu bastıramadı. Kalabalık bir ortamın paturtısı. Armanuş kulak kabarttı fondan gelen seslere. Bütün aile oradaydı anlaşılan; bütün akrabalar, dostlar, komşular aynı çatı altındaydı. Armanuş herkesin böyle bir araya gelmesinin ancak iki şeye delalet edebileceğini bilecek kadar akıllıydı: ya biri evlenmiş ya da biri Ölmüştü.

"Sorum nedir baba? Şuşan Ninem nerede? Telefonu ver, onun-la da konuşayım..." dedi Armanuş alçak bir sesle. "Babaannemle konuşmak istiyorum."

Ancak o zaman Barsam Çakmakçıyan gerçeği söyleyebilirdi.

Akşamdan beri nasıl zaptedeceğini bilmediği hudutsuz ve dipsiz bir enerjiyle odasında bir aşağı bir yukarı gidip geliyordu Zeliha Teyze. Kendini ne kadar berbat hissettiğini evde kimseye anlatamamıştı ya, duygularını bastırırken daha da beter hissediyordu. İki kere odasından dışarı çıkmış ama her seferinde perçinlenmiş bir sıkıntıyla geri dönmüştü. İlkinde mutfağa gidip teskin edici bir bitki çayı hazırlamak istemişti kendine ama Mustafa'nın şerefine pişirilen yemeklerin ağır kokusu midesini kaldırmıştı. İkinci defasında televizyon seyretmek için oturma odasına yollanmış, ama

orada da iki ablasının heyecanla ertesi günden bahsederek deli gibi temizlik yaptıklarını görünce fikrini değiştirmişti.

Odasına geri döndüğünde kapısını kapatıp bir sigara yakmış ve böyle amansız günler için yatağının altındaki zulada sakladığı yoldaşını çıkartmıştı: bir şişe votka-limonlu Smirnoff. O andan itibaren hiç telaşsız ama gayet istikrarlı durmadan içmiş ve şişenin çoğunu bitirmişti. On sigara ve yedi double votkadan sonra şimdi kaygının esamesi kalmamıştı içinde. Donmuştu ruhu. Aslında açlık dışında hiçbir şey hissetmiyordu. Odasında atıştırabileceği yegâne şey akşamleyin evin önünde bağırarak sıska mı sıska seyyar satıcıdan aldığı bir paket kuru üzümüydü.

Geriye bir avuç kuru üzümü kaldığında, cep telefonu çaldı. Aram arıyordu.

"Bu gece o evde kalmanı istemiyorum..." dedi karşıdaki ses telefon açılır açılmaz. "Yarın da, öbür gün de. Aslında hayatının geri kalanında benden bir gün bile uzak kalmanı istemiyorum."

Buna cevaben Zeliha Teyze inançsız ve itimsiz kıkırdadı.

"Lütfen sevgilim, gel benimle kal. O evi hemen terk et. Bak sana dış fırçası aldım. Temiz havlum bile var!" Aram kendi şaka-sına acıyıp lafını yanda kesti. "Onlar gidene kadar benimle kal."

"Olmazzzz," dedi Zeliha Teyze sarhoş kesinliğiyle. "Hem böyle aniden ortadan kayboluşumu sevgili aileme nasıl açıklanmaz o zaman?"

"Hiçbir şey açıklamak zorunda değilsin, lütfen," dedi Aram yalvanrcasına. "Geleneksel bir ailedeki kara koyun olmanın böyle bir faydası vardır en azından. Ne yaparsan yap, eminim kimse hayret etmez. Delidir-ne-yapsa-yeridir kontenjanından faydalanırsın. Hadi. Lütfen gel benimle kal."

"Asya'ya ne derim?"

"Hiçbir şey, hiçbir şey söylemek zorunda değilsin... Biliyorsun."

Telefonu sıkı sıkı tutan Zeliha Teyze etrafına ördüğü kasvetin içinde ana rahminde bebek gibi kıvrılıp dertop oldu. Ağırlaşan gözkapaklarını kapadı ama hemen sonra enerjisini toplayıp sor-

du: "Aram ne zaman bitecek bu hafızasızlık? Bu zorunlu bellek kaybı. Bu daimi unutkanlık. Hiçbir şey söyleme, hiçbir şey hatırlama, hiçbir şey açıklama, ne onlara ne kendine... Bunun bir sonu yok mu?"

"Şimdi düşünme bunu," diyerek onu rahatlatmaya çalıştı Aram. "Vicdanını rahat bırak biraz. Kendine çok yükleniyorsun. Yalnız sabah uyanır uyanmaz buraya gel. İstersen ben gelir alırım."

"Aşkım... keşke gelebilseydim..." diye mınıldandı Zeliha Teyze, Aram onu telefonda görebileceği gibi acılı yüzünü Öteki tarafa çevirdi. "Havaalanında onları karşılamak gerekiyor. Bu ailede araba kullanabilen bir ben varım, unuttun mu?"

Aram bunu düşünerek sessiz kaldı.

"Endişelenme," diye fısıldadı Zeliha Teyze. "Seni seviyorum... seni çok seviyorum... hadi artık uyuyalım."

Telefonu kapatır kapatmaz derin bir uykuya daldı Zeliha Teyze. Telefonu nasıl kapattı, votka şişesini nasıl kenara kaldırdı, sigarasını nasıl söndürdü, ışığı nasıl kapadı, yorganın altına nasıl girdi hiç hatırlamayacaktı, ertesi sabah korkunç bir baş ağrısı ve eksik bir battaniyeyle uyandığında.

"İstanbul soğuk mudur? Daha kalın bir şeyler alsa mıydım?" diye sordu Rose, sormaması için üç geçerli sebep olmasına rağmen: Birincisi bu soruyu daha önce de sormuştu, ikincisi bavulunu çoktan hazırlamış ve kapatmıştı, üçüncüsü Tuçson Havaalanına doğru yola çıkmışlardı ve artık bunları dert edinmek için çok geçti.

Kansına bu üç sebebi tek tek hatırlatmak içinden gelse de Mustafa Zancarı gözlerini yoldan ayırmadan başını iki yana salladı.

Yola çıkacakları gün, Rose'la Mustafa havaalanına gitmek için evden öğleden sonra dörtte çıkmışlardı. İki uçak yolculuğu bekliyordu onları: biri uzun, diğeri daha da uzun. Önce San Fran-

cisco'ya, oradan İstanbul'a uçacaklardı. İlk Amerika Western, ikincisi Türk Hava yolları. İlk defa ülke dışına çıkıyordu Rose. Anadili İngilizce olmayan ve sabahları kahvaltı niyetine akça- ağaç şurubuna batırılmış krepler yenmeyen bir yere gidiyor ol- mak kendini daha şimdiden sudan çıkmış balık gibi hissetmesine sebep olduğundan hem heyecanlı hem gergindi. Doğrusu asla ma- ceraperest bir ruha sahip olmamıştı; şu çok istediği ama gerçek- leştiremediği Bangkok gezisi hayali olmasa pasaportu bile ol- mazdı. Uluslararası seyahate en yakınlaştığı anlar, DVD dolabın- daki Adım Adım Avrupa Belgeselleri dizisini seyrettiği zamanlar- dı. Koleksiyon altı diskten oluşuyordu, her ülke için elli dakika. Hepsini dikkatle seyretmişti, şahsi ilgiden ziyade mesleki sorum- luluktan. Dördüncü sınıflardan sorumluydu bu sene - çocuklar Avrupa toplamlarına dair soru soracak olursa diye. Türkiye de bu DVD koleksiyonunun bir parçası olduğundan, ülkenin neye ben- zediğine dair bir fikri vardı. Evlilikleri boyunca Mustafa'nın ağ- zından kaçırıldığı tek tek bilgi kırıntısından çok daha açıklayıcıydı DVD'den öğrendikleri. 1 Tek sorun, Rose'un altı diskli bir oturuşta seyretmesiydi, Türkiye'ye yolculuk bölümü en sonda olduğu, yani Britanya Adaları, Fransa, İspanya, Portekiz, Almanya, Avusturya, İsviçre, İtalya, Yunanistan ve İsrail'den sonra olduğu için belgeseli hatırlamaya çalıştığında kafasında beliren sahnelerin gerçekten Türkiye'ye mi, yoksa diğer ülkelere mi ait olduğunu çıka- ramıyordu. Adım Adım Avrupa Belgeselleri eğitim açısından son derece pratik ve faydalıydı; özellikle de okyanus aşırı seyahat ya- pacak parası, isteği ya da zamanı olmayan Amerikan aileleri için. Ne var ki, yapımcılar koleksiyonun üzerine, disklerin aralıksız seyredilmemesi, bir oturuşta bir ülkeden fazlasına gidilmemesi konusunda bir uyan yazsalar, gayet iyi olurdu doğrusu.

Tucson-Arizona Uluslararası Havaalanına geldiklerinden tüm dükkanlara bakmaya niyetliydiler; epi topu bir gazete-kitap, bir de hediyelik eşya dükkanı demekti bu. Kulağa gayet iddialı gelen *Uluslararası* ibaresine rağmen (sadece bir saat mesafedeki Mek- sika'ya yapılan yurtdışı seferler yüzünden almıştı bu adı), hava-

alanı o kadar mütevazıydı ki, otobüs ganını andırıyordu! O kadar küçüktü ki Starbucks bile burada şube açmaya tenezzil etmemişti. Yine de Rose hediyelik eşya dükkanına girince, Mustafa'nın ailesi için pek çok hediye bulabildi. Bu yolculuğun gelişme biçimine ve kızının oralarda ne hallerde olduğunu dair duyduğu endişeye, ayrıca babaannesinin ölüm haberini ona nasıl vereceği meselesine rağmen, yola çıkma anı yaklaştıkça Rose bir tür turistik sersemliğe kapılmaya başlamıştı. Mustafa'nın tümü kadınlardan oluşan ailesinin her üyesine özel bir hediye götürme hevesiyle oyalandıkça oyalandı dükkanda. Pek fazla seçenek olmamasına rağmen her rafa uzun uzun baktı. Kaktüs şeklinde defterler, kaktüs şeklinde anahtarlıklar, kaktüs şeklinde mknatıslar, kaktüs resimli tekila bardakları... illaki kaktüs, o da olmadı ya kertenkele ya da çakal resimli ıvır zıvır. Sonunda Rose bütün Kazancı kadınlarına birer set satın aldı -adil olmak için hepsine aynı set- kaktüs şekli verilmiş, renkli bir *I love Arizona* kalemi, önüne Arizona haritası basılmış beyaz bir tişört, Büyük Kanyon resimlerinden oluşan bir takvim, üzerinde semiz harflerle BURASI SICAK AMA HİÇ OLMAZSA NEM YOK yazılı bir kupa ve buzdolabı kapağında büyütülmeyi bekleyen hakiki bir bebek kaktüs taşıyan mknatıs sakısı. Ayrıca üzerindeki çiçekli şorttan da iki tane almıştı, İstan- bul'da birilerinin hoşuna gider de giyer belki diye.

Doğrusu Kentucky'de büyümüş olsa da yirmi senedir Tucson' da yaşadıkları sonra Rose'un her haline buram buram *Arizona* sim- nişti. Sadece her zaman sallapati rahat kıyafetlere (hafif gömlek- ler, kot şortlar, hasır şapkalar) ya da güneş gözlüğüne yapışık ya- şaması değil, vücut dili de Arizona tarzını yansıtıyordu; gevşek, takatsiz, adeta kendini koyvermiş bir varoluş biçimi. Kırk altı ya- şına basan Rose, meslek hayatı boyunca çiçekli giysiler giyme fırsatı yakalayamamış emekli bir ceza mahkemesi kâtibesi gibi sonradan görme bir rahatlıkla her daim cıvıl cıvıl giyinirdi. Ashit da Rose'un bu yaşa kadar yapmadığına şimdi bin pişman olduğu şeyler vardı; birkaç çocuk daha doğurmak dahil. Fırsatı varken doğurmadığına nasıl yanıyordu. Mustafa çocuk sahibi olmaya

pek hevesli değildi; uzun müddet bu durumdan hoşnut kalmıştı Rose, günün birinde bu karara pişman olacağı hiç aklına gelmemişti. Belki mesleğinin yan etkilerinden biriydi bu; gün boyu dördüncü sınıflarla çevrili olduğundan hayatında çocuk eksikliği hissetmemişti hiç. Buna rağmen genelde mutlu bir evlilikleri vardı; asla tutkuyla aşık olmamışlardı belki ama istikrarlı, itinalı bir ilişkinin rahatlığına ermiş, birbirlerinin hoşgörüsü sınırlarını aşmamaya daima dikkat etmişlerdi. Rose'un ta ilk başlarda Çakmakçıyanlardan intikam almak için Mustafa'yla çıkmaya başladığı düşünülürse, kaderin cilvesi denebilirdi bu evliliğe. Mustafa'yı daha iyi tanıdıkça onu sevmiş ve benimsemişti. Karşılıklı tutkulu bir bağlılıktan ziyade ortaklaşa geliştirilmiş alışkanlıkların verdiği avuntu şeklinde tanımlanabilirdi evlilikleri. Özünde aşk olduğu iddia edilen, sonra da çiftlerin birbirinin gözünü oyduğu binlerce evlilikten daha iyiydi. Her ne kadar Rose ara sıra romantik bir ilişki hayaliyle başka bir adamla başka bir hayatın özlemini çekse de, genelde evliliğinden gayet memnundu.

"Bırak o sosları," dedi Mustafa Kazancı, Rose'un kaktüs şeklindeki bir şişeye konmuş baharatlı Meksika sosunu almaya yeltendiğini görünce. "İnan bana İstanbul'da ona ihtiyacın olmayacak Rose."

"Cidden, Türk mutfağında baharat var mı?"

Bunu ve daha bir sürü aşırı basit soruyu isteksizce cevaplıyordu Mustafa. Tam bir kültürel kopuşla geçen onca yılın ardından, Türkiye'ye olan aşinalığı biraz eprmişti - güneşin ve rüzgârın pul pul ettiği eski bir parşömen üzerine çizili belli belirsiz bir resim gibi. Farkına varmadan İstanbul hayalet şehre dönüşmüştü onun için; zaman zaman rüyalarına girmek dışında hiçbir çağırışını olmayan bir meçhul masalsı diyar. Gençliğinde şehrin pek çok mahallesini deli gibi sevdiği halde, ABD'ye yerleştiğinden beri İstanbul'a ve onunla ilintili konulara karşı bariz bir duyarsızlık geliştirmişti.

Yine de insanın doğduğu şehirden uzaklaşması başka şeydi, kendi etinden kanından kopması başka bir şey. Mustafa Kazancı

geri dönebileceği bir anayurdu yokmuş gibi sonsuza kadar Amerika'ya sığınmayı, hatta hiç anısız, sürekli ileri dönük bir hayat yaşamayı umursamıyordu ama atalan olmayan bir yabancısı, çocukluğu olmayan bir adama dönüşme fikri canını sıkıyordu. Seneler içinde geri dönüp ailesini görme teşebbüsünde bulunmuş ama bunun kolay olmadığını idrak etmişti her seferinde. Yıllar geçtikçe de kolaylaşmıyordu. Kendi geçmişinden peyderpey uzaklaşmış, nihayet kökleriyle bütün bağlarını kopardığına inanmıştı. Böylesi daha iyiydi - hem kendisi hem de bir zamanlar fazlasıyla incittikleri için. Artık evi Amerika olmuştu. Doğrusunu söylemek gerekirse Arizona ya da başka bir mekândan ziyade geleceğe, yani olasılıkları, esnekliği ve lekesiz pürüzsüz sonsuzluğu ile gelecek zaman kipine yerleşmiş ve orayı evi benimsemişti - arka kapısı geçmişe kapalı bir ev.

Mustafa uçahta gözle görülür ölçüde dalgın ve içe kapanıktı. Kalkarlarken hiç kıpırdamadan oturmuş, gerekli irtifaya ulaştıklarında ve "Emniyet Kemerlerinizi Bağlayın" ışığı söndüğünde bile duruşunu değiştirmemişti. Bu mecburi yolculuktan bitkin hissediyordu kendini. Oysa yeni başlıyordu.

Mustafa ne kadar yılmıyorsa Rose aksine o denli cevval ve girişken. Kocası dışarda bulutlardan başka seyredecek bir şey varmışçasına bezgin bezgin pencereden bakadursun, o bardak bardak berbat uçak kahvesi içmiş, ikram ettikleri tuzlu krakerleri kemirmiş, dergileri karıştırmış, daha önce görmüş olduğu halde sırf gösteriliyor diye *Brigitte Jones: The Edge of Reason* filmi seyretmiş, yanındaki ihtiyar kadımla uzun uzun muhabbet etmiş (büyük kızını ve yeni doğan torununu görmek için gidiyormuş San Francisco'ya), sonradan ihtiyar kadın uyuduğunda da, kendini önündeki ekranda beliren tarih sorularını cevaplamaya vakfetmiş ama pek başarılı olamamıştı.

İkinci Dünya Savaşı'nda en çok hangi ülke zayıat verdi?

a. Japonya

b. Büyük Britanya

- c. Fransa
d. Sovyetler Birliği

George Orwell'in 9§4'ündeki baş karakterin adı neydi?

- a. Winston Smith
b. Akaky Akakievich
c. Sir Francis Drake
e. Gregor Samsa

Birinci soruda Rose kendinden emin B şıkkını işaretledi ama ikinciye dair hiçbir fikri olmadığından A şıkkını salladı. Biraz sonra ilk cevabının yanlış ikincisinin doğru olduğunu görünce hayret edecekti. Amy yanında olsa ikisine de doğru cevap verirdi, hem kazara da değil. Kızını düşünürken yüreği sıızladı. Bütün anlaşmazlıklarına ve kavgalarına, bir anne olarak bütün şahsi kusurlarına rağmen, Amy'yle sıhhatli bir anne kız ilişkisi içinde olduklarına emindi. Tıpkı İkinci Dünya Savaşı'nda en çok Büyük Britanya'nın zayıf verdiğiğine emin olduğu gibi.

Bu düşüncelerle nihayet bitti yolculuğun ilk aşaması. San Francisco'ya indiler.

Terminale girince Rose yeni bir alışveriş hezeyanına kapıldı ama bu sefer oldukça farklı bir listesi vardı: yolluklar. Uçakta ikram edilen kırıntılardan öyle hoşnutsuz kalmıştı ki işi ele almak istiyordu. Mustafa ona, Türk Hava yollarının, Amerika'daki iç seferlerin aksine mükellef ikramda bulunduklarını anlatmaya çalıştıysa da Rose kaçacak hiçbir yeri olmayan on iki saatlik bir uçuşa başlamadan önce kendini sağlama almak istedi.

Aldı da. Planters tuzlu fındık, peynirli kraker, çikolata parçacıklı bisküvi, iki paket Bar-B-Q patates çipsi, balı bademli krockan, kutu kutu çiklet, hepsi balonlu. Sırf bir şeye, *herhangi* bir şeye dikkat edebilme *imkânı* için yediği-karbonhidrat-miktannadikkat-etme devri çok geride kalmıştı. Çakmakçıyan ailesinden intikam almak istediği, daima *odar* diye damgaladıkları ve asla kendilerinden biri olarak görmedikleri kadının aşında ne denli

hoş ve albenili biri olduğunu onlara kanıtlamak isteyecek kadar genç olduğu zamanlarda. Yirmi yıl sonra, o genç ve hınçlı kadına gülüp geçiyordu sadece.

İlk kocası ve onun ailesine duyduğu hınç asla tam manâsıyla dinmese de, zaman geçtikçe Rose genişleyen kalçaları ve sarkan karnı da dahil bütün kusurları ve yetersizlikleriyle barışmayı öğrenmişti. Öyle çok diyet yapmıştı ki hayatı boyunca, rejim yapmayı ne zaman toptan bıraktığını bile hatırlamıyordu. Zamanlaması her ne olursa olsun, Rose kilolarını değilse de, kilo verme ihtiyacını üzerinden atmıştı. Arzusunu kesilivermişti. Mustafa onu olduğu gibi seviyordu ne de olsa. Görünüşünü asla eleştirmezdi. Rose ilk evliliğinin neredeyse her dakikasında vücut kusurlarının o kadar bilincinde olmuştu ki, ikinci evliliğinde bu tür yargıların olmaması ona büyük bir saadet veriyordu. Tuhaftrı, hâlâ etine dolgun bir kadındı gerçi ama sürekli diyet yaptığı zamanlardan daha şişman değildi. Diyeti bırakmak bir şekilde kilosunu dengelemiş, iniş çıkışlarına bir son vermişti. Toplu olsa da, fizyolojisi de buna mukabil psikolojisi de dengede ydi. "Aynen böyle!" diye geçirdi içinden, bir paket jelibon alırken. *Aynen böyle'yi* hâlâ "evet" yerine kullanıyordu. "Hayır" yerine de "katiyen!"

Türk Hava yollarında ikram ettikleri yemeğin yenemeyecek kadar vasat olması ihtimaline karşı Rose'un ısrarlı isteği üzerine Wendy's'de kuyruğa girdiler. İki Büyük Boy Domuz Pastırmalı Klasik Combo ve bir adet Aile Boyu Ekşi Kremalı Fırında Patates'in hazır olmasını beklerlerken geldi anons. Siparişlerini tam zamanında alıp güvenlik aramasından geçmek üzere kapıya yollandılar. Uluslararası uçuşlarda, özellikle Ortadoğu'ya yapılanlarda fazladan bir arama daha vardı. Kibar ama asık suratlı bir memurun, Tucson'da aldığı hediyeleri kurcalayışını kaygılı gözlerle seyretti Rose. Memur taktiis şeklinde kalemlerden birini havaya kaldırıp, henüz yapmadığı bir yanlış yüzünden onu uyarırcasına ileri geri salladı.

Amma bütün yolcular uçağa bindikten sonra Rose çabucak rahatlayıp ilk kıtalararası yolculuğunun her ayrıntısının keyfini çı-

karmaya başladı - dağıtılan minnacık, sık yolculuk çantaları, uyumlu yastıklar, battaniyeler ve göz bantları, hindili sandviç ikramı, sık sık tekrarlanan içecek ikramı. Çok geçmeden akşam yemeği servisine geçildi, fırında tavuk, pilav, biraz salata, kızarmış sebzeler. Tepsinin üzerindeki bir kâğıtta, *yiyeceklerimizde domuz eti yoktur*, yazıyordu. Rose, Wendy's'den aldıkları domuz pastırması hamburgerler yüzünden kendini suçlu hissetti.

"Yemek konusunda haklıymışın, çok lezzetli," dedi mahcup mahcup kocasına gülüp elindeki tatlı kâsesini çevirerek. "Bu ne böyle?"

"O mu? Aşure." Kâseyi süsleyen sapsarı kuru üzümlere bakarken, Mustafa'nın sesi boğuk çıkıyordu. "Eskiden en sevdiğim tatlıydı. Annem geldiğimi duyunca bir kazan kaynatmıştı mutlaka." Böyle duygusal ayrıntıları hatırlamaktan ne kadar kaçınsa da, Mustafa komşulara dağıtılmak üzere buzdolabının raflarına dizilmiş, onlarca cam aşure kâsesinin görüntüsünü zihninden silmiyordu. Diğer tatlıların aksine aşure, aile için olduğu kadar konu komşu için de pişirilirdi. Bu yüzden de gani gani yapılırdı, türlü türlü malzemeyle. Her kâse hayatta kalmanın, dayanışmanın, bolluğun simgesiydi. Mustafa'nın bu tatlıya olan aşın düşkünlüğü, henüz yedi yaşındayken kapı kapı gezip dağıtması için kendisine emanet edilen aşureleri, başkalarına dağıtmak yerine topluca mideye indirdiğini ortaya çıkmasıyla anlaşılmıştı.

Konaklarının yanındaki büyükçe apartmanın merdiven altında, elinde tepsisi aklında tereddütle bekleyişini hâlâ hatırlıyordu. Tepside aynı düzine kâse vardı, hepsi başka bir komşu için. Önce her kâsenin üzerindeki kuru üzümleri yemişti tek tek, kimse-nin bunları götürdüğünü fark etmeyeceğinden emin. Ama ardından nar tanelerine ve kavurulmuş fındıklara geçmiş; derken daha ne olduğunu anlayamadan, kâselerin altısını birden bir oturuşta yemişti. Ziyafet sona erince arka bahçeye bir çukur kazıp boş kâseleri oraya saklamıştı. Normalde aşurelerini alan komşular kâselerini alıkoyar, içine kendi pişirdikleri bir yemeği, genelde de kendi aşurelerini koyup geri verinceye kadar beklerlerdi. Bu yüz-

den de Mustafa'nın işlediği suçu keşfetmek annesinin hayli zamanını alacaktı. Keşfettiğinde de tamahkârlığından utanmasına rağmen onu azarlamamıştı Gülsüm; sadece o günden sonra buzdolabında oğlu için ayrılmış birkaç kâse aşure bulundurmaya başlamıştı.

"Ne içersiniz efendim?" Hostes üzerine eğilmiş Türkçe soruyordu. Doğada hiçbir canlıda olmayan parlak safir mavisi lensleri vardı ve tam aynı renkten bir yelek giymişti. Arkasında puf puf kabarmış bulut resimleri vardı yeleğin.

Mustafa bir an tereddüt etti, ne içmek istediğini bilmediğinden değil, bunu hangi dilde isteyeceğini bilmediğinden. Önce seneden sonra kendini Türkçeye nazaran İngilizceye hâkim hissediyor ve her koşulda meramını İngilizce anlatmayı tercih ediyordu. Yine de memleketlisi bir Türk'le tutup İngilizce konuşmak küstahlık gibi geliyordu. Mustafa Kazancı şimdiye kadar bu sorunu Amerika'daki Türklerle pek görmüyerek çözmüştü. Ama ikilemi böyle sıradan karşılaşmalarda bütün açıklığıyla gösteriyordu kendini. Kaçacak delik arar gibi etrafına süratle göz gezdirdi; yakınlarda bir çıkış kapısı bulamayınca da nihayet Türkçe cevap verdi: "Domates suyu lütfen."

"Domates suyum yok," dedi hostes, bunda eğlenceli bir taraf buluyormuş gibi şen bir gülüşle. Bazı insanları çalışıkları kurumla nasıl da özdeşleşiyordu. Aynı gülec yüzü kullanıyordu "evet" derken de "hayır" derken de. "Bloody Mary karışımı arzu eder miydiniz?"

Mustafa uzatılan koyu kırmızı karışımı alıp arkasına yaslandı; alını düşünceli düşünceli kırmış, ela gözleri bulutlanmıştı. Ancak o zaman Rose'un ona baktığını, hareketlerini dikkatle, endişeyle incelediğini fark etti. "Ne oldu canım? Sinirli görünüyorsun. Aileni göreceksin diye mi?" diye sorarken yüzü karamıştı Rose'un.

Bu yolculuğu önceden enine boyuna tartıştıklarından söyleyecek fazla bir şey kalmamıştı aslında. Rose, Mustafa'nın İstanbul'a gitmek istemediğini, sadece karısının ısrarlarına boyun eğ-

diğini biliyordu. Bu tavizi takdir etse de, kocasına minnettar olduğunu söylemek zordu. *On dokuz senelik bir eşin, kırk yılda bir kocasından iyilik istemeye hakkı vardır,* diye düşündü içinden ve uzanıp Mustafa'nın elini müşfikâne sıkı avucunda.

Bu hareket Mustafa'yı hazırlıksız yakalamıştı. Kendisine uzatılan eli tuttuğunda bir hüznün dalgası çıktı üzerine. Biraz daha sokuldu eşine. Sevgiye dair iki temel şey öğrenmişti onun sayesinde: Birincisi, romantik tiplerin öyle afera tafaıyla iddia ettiklerinin aksine, aşk denilen şey ilk görüşte çıkan bir şimşekten ziyade zaman içinde gelişen ağır'mı ağır bir akıntıydı. Mustafa'nın Rose'dan öğrendiği ikinci noktaya gelince: Ne olursa olsun her insan sevmeye muktedir. Kendisi bile.

Seneler içinde Rose'u sevmeye alışmış; onun varlığında, vücudunda ve ruhunda bir nebze olsun huzur bulmuştu. Zaman zaman fazlasıyla kaptırmış, talepkâr ve müşkülpesent olsa da Rose özünde hep aynıydı, kolay anlaşılır ve önceden tahmin edilebilir bir kadın. Bir kez çözdün mü kimyasını, bir daha asla şaşırtmıyordu insanı. Belli bileşenlerden mürekkep sarıh ve basit bir formül. Hayatla yüzleşmeye çalışmadığı gibi, Mustafa'ya da asla meydan okumazdı. Bulunduğu ortamlara intibak konusunda doğağ bir yeteneği vardı; nerede olursa olsun çevresini içine indirir, sivri köşelerini öyle maharetle törpülerdi ki, bir süre sonra çevre ile kendisi arasında hudut kalmazdı.

Severdi karısını Mustafa Kazancı. Onunla tanıştıktan sonra, tavsamıştı korkulan, içinde irinlenen aile anılan. Bir kadını sevmek ille de onu tutkuyla arzulamak anlamına gelmeyebiliyordu; Mustafa Rose'a şükranla kanışık bir sevgi hissediyordu. Onu ayakta tuttuğu, normalleştirdiği için. Rose semiz mi semiz bir Ermeni sülalesine uyum sağlamakla başanlı olamamış, ilk evliliğinden fena halde cıvıllamış olabiliirdi, ama tam da aynı sebeple, semiz mi semiz Türk ailesinden kaçmak isteyen Mustafa gibi bir adam için ideal sığınaktı.

"Sen iyi misin?" diye tekrarladı Rose, artan bir huzursuzlukla.

İşte o an Mustafa Kazancı kesif bir kaygıya kapıldı. Ne demeye gidiyordu İstanbul'a? Geride bırakabilmek için o kadar uğraşmışken, şimdi neden ve nasıl yeniden ayaklarını sürüyordu kaçtığı yere? Yeterince hava alamıyormuş gibi rengi sarardı. Bu uçakta olmamalıydı. İstanbul'a gitmemeliydi. Rose oraya tek başına gidip kızını almalı, sonra eve dönmeliydi... eve. Yuvası İstanbul değil Arizona'dı. Ve şimdi orada olmak için neler vermezdi; her şeyin aşinalığın kadifemsi dokusuyla örüldüğü, hayatın ritminin aheste aktığı, çöln dinginliğinin insanlara yansıdığı Arizona'da. "Biraz yürüsem iyi olacak," dedi Mustafa, Bloody Mary karışımını Rose'a uzatıp. Kaçarcasına ayağ kalktı. "Saatlerce kıpırdamadan oturmak iyi değil kan dolaşımı için."

Dar koridordan uçağın arkasına doğru yürürken yolculara baktı; kimi Türk, kimi Amerikalı, kimi başka milletlerden. İşadamları, gazeteciler, fotoğrafçılar, diplomatlar, gezi yazarları, öğrenciler, bekleli anneler, aynı mekânı paylaştığın, bir şeyler ters gitse aynı kaderi paylaşacağın ama sana hepten yabancı simalar. Kimi gazete ya da kitap okuyor, kimileri sarıklanmış ekranlardan Kral Arthur'un düşmanlarını katledişini seyrediyor, kimisi bulmaca çözüyordu. Arkalarda bir kadın, otuzlu yaşlarında bir esmer ona dikkatli dikkatli baktı. Mustafa gözlerini kaçırdı. Hâlâ yakışıklı sayılırdı ama uzun boylu, kaslı vücudu, keskin yüz hatları ve kuzguni saçları sayesinde değil; hareketlerine sinen kibarlık, kıyafetlerindeki şıklık ve seneler içinde geliştirdiği tarz sayesinde. Hayatı boyunca pek çok kadının ilgisini çekmiş olsa da karısını bir kez olsun aldatmamıştı. İşin tuhaf yanı, kadınlardan ne kadar uzak dursan, onlar da bunu bir meydan okuma sayarcasına daha çok düşünüyorlardı üzerine.

Esmer kadının yakınından geçerken Mustafa kadının kısıkcık bir etek giymiş olduğunu ve bacaklarını, iç çamaşını ha görüldü ha görülecekmiş hissi verecek şekilde üst üste attığını fark etti. Rahatsız oldu. Mini eteğin görüntüsü çoktan silip atmak istediği, anılan harekete geçirdi. Böyle eteklere bayılan, kendi gölgesinden kaçmak istercesine telaşlı adımlarla İstanbul'u arşınlayan kar-

deşi Zeliha düştü hatrına. Bir sancı içinde. Zihnindeki Zeliha'nın gözlerinden kaçamadı. Orta yaş aştı asalı, kadınlardan gerçekten hoşlanıp hoşlanmadığını sık sık sormaya başlamıştı kendine. Tabii Rose dışındaki kadınlardan. Ama Rose kadın sayılmazdı ki. Rose, Rose'du işte.

Şimdiye değin Rose'un kızı için iyi bir üvey baba olmuştu. Amy'yi gerçekten sevdiği halde kendisi çocuk sahibi olmak istememişti. Çocuklar ona göre değildi. İçten içe evlat sahibi olmayı hak etmediğini düşündüğünü kimse bilmezdi. İyi bir baba olacağına emin değildi. Kimi kandırıyordu? Berbat bir baba olurdu. Kendi babasından bile beter.

Vaktiyle büyük ablası Banu'dan defalarca dinlediği Azrail hikâyesini hiç unutmamıştı. Ölümünden kaçabilmek için tüm dünyayı arşınlayan, en nihayetinde tıpkı kader defterinin yazdığı gibi, Azrail ile Çin-i Maçin'de buluşan adamın hikâyesi. Mustafa Kazancı bir çocuğu olsa onun büyüdüğünü görebilecek kadar yaşayacağına inanmıyordu. Nereye giderse gitsin, kaç memleket gezerse gezsin, ailesindeki erkekleri telef eden erken ölümden kaçamazdı ki. Büyümesini göremedikten sonra çocuğu olsun istemiyordu. Hem bir yerde kesiilmeliydi artık soy ağaçları. Tek erkek evlat olarak Kazancı ailesinin soyunu sürdürmek şöyle dursun, kökünden kesip atabilmek istiyordu.

Rose'la tanıştıkları günü hatırladı; pek romantik bir karşılaşma değildi belki, bir supermarket koridorunda, elinde iki teneke nohutla. Seneler boyunca defalarca anlatmışlardı birbirlerine o anı, hatırlayabildikleri her ayrıntıyla dalga geçerek. Yine de hafızalarında farklı farklı yer etmişti aynı sahne: Rose hep onun utançlığını, ürkek heyecanını hatırlardı; o ise Rose'un parlayan sarı saçlarını ve ilk başta insanı irkiten atılganlığını. Bir daha asla ürkmemişti Rose'dan. Aksine Rose'la birlikte olmak kendini, seni asla içine çekmeyeceğini bildiğin sakın bir akıntıya, hiçbir sürprizi olmayan yeknesak bir gidişata bırakmak demekti. Onu sevmeye başlaması fazla uzun sürmemişti.

Sabahları Mustafa, Rose'un mutfakta çalışmasını seyredirdi.

İkisi de severdi mutfakçı ama tümüyle farklı sebeplerden. Rose yemek pişirmeye olan düşkünlüğü ve kendini ancak orada tam anlamıyla evinde hissettiği için severdi. Mustafa ise çalışırken onu seyretmeyi sevdiği için; bir sürü küçük ayrıntı arasında, karolarla uyumlu kâğıt havlular, bir garnizona yetecek kadar kupa, tezgâhta kuruyan çikolata sosu... gündelik hayatın rehaveti, sıradanlığın cazibesi. Özellikle de Rose bir şeyler dillimler, böler, doğrar, kıyarken onun tombul ellerini seyretmeyi severdi. Rose'u krep yaparken seyretmek, hayatın Mustafa'ya bahsettiği en huzur verici görüntülerden biriydi. Yeni pişmiş krep üzerinde halkalanan akçaagaç şurubu kadar rahatlatıcı bir şey yoktu hayatta. Akçaagaç şurubu gelecek zamana aitti. Geçmişin prangalarıyla hiçbir ilgisi, alakası yoktu. Tamamen Amerikalı'ydı. Geçmiş olmayan bir göçmenin simgesiymiş akçaagaç şurubu.

İlk başta annesiyle ablası sürekli mektup yazar, nasıl olduğunu, onları ne zaman ziyarete geleceğini sorarak ona ulaşmaya çalışırlardı. Yüzleşmek istemediği sorular sorar, sürekli mektup ve hediye gönderirlerdi. En çok da annesi, en çok da o. Bu yirmi yıl zarfında annesiyle sadece bir kere görüşmüşü, o da İstanbul'da değil Almanya'da. Jeologlar ve Mücevher Uzmanları Konferansı için Frankfurt'a gittiğinde annesinden oraya gelmesini istemişti. Ana oğul Türkiye'ye dönemeyen siyasi sığınmacıların senelerdir yaptıkları gibi Almanya'nın bir kentinde buluşmuşlardı. Annesi onu görmek için öyle can atıyordu ki, iki saat mesafedeki İstanbul'a neden gelmediğini sormamıştı bile. İnsanların anormal koşullara çabucak alışma konusunda sergiledikleri beceri ne kadar şaşırtıcıydı. Şartlar olağanüstü olduğunda tuhaflıklardan normal kabul etmek insana özgü bir meziyetti.

Uçağın sonuna geldiğinde tuvaletlerin önünde durdu Mustafa Kazancı, sırada bekleyen iki adamın arasında. Bir gece önceyi düşünerek içini çekti. İşten dönerken, Rose'dan gizli olarak Tucson'da son on senedir ara sıra gittiği bir yere uğramıştı. El Tiradito mabedi.

Tucson'da mütevazı, sapa bir yerdedi mabet. Amerika'da bir

günahkârın ruhuna adanmış tek yer olduğu yazılıydı küçük bir levhada. Aforoz edilmiş birinin, bir *tradito'nun*, günahkâr bir adamın ruhuna adanmış. Amerika değil Meksika asıllıydı mabet. Sınırdan geçen Meksikalı kaçaklar beraberlerinde getirmişlerdi bu kültürlü. Şimdi kimse 19. yüzyılın ortalarında vuku bulmuş hikâyenin ayrıntılarını bilmiyordu; günahkâr adam kimdi, günahı neydi, daha da önemlisi nasıl olmuş da zelim ismine bir mabet adanmıştı? Meksikalı göçmenler bildirdi elbet bu soruların cevaplarını ama onlar da bu tür bilgileri kendilerinden olmayanlarla paylaşmaya pek istekli değillerdi. Zaten Mustafa Kazancı tarihi ayrıntıları araştırmakla ilgilenmiyordu. El Tiradito'nun özünde iyi bir adam olduğunu, en azından herkesten daha kötü daha fesat olmadığını, yine de geçmişte korkunç şeyler, onu günahkâr diye yaftalayacak hatalar yaptığını, yine de bağışlandığını, hoş görüldüğünü ve pek çok faninin sahip olmadığı bir mabedin kendisine bahsedildiğini bilmek yeterliydi onun için.

İstanbul'da doğru yola çıkmadan önceki akşam Mustafa mabe-de tekrar gitmişti.

Aslında Tucson'da hatırı sayılır bir Müslüman cemaat de vardı ve istese camiyeye gidebilirdi mesela. Dindar değildi Mustafa, asla da olmamıştı. Tapınaklara, camilere, havalara ya da ayazmalara ihtiyacı yoktu. El Tiradito'ya uğramasının sebebi başkaydı. Dua etmek için gitmiyordu oraya. Bir beklentisi yoktu. Tam da bu sadelik ve beklentisizlikti aradığı. Onu evvela buyur ardından da asimile etmek için can atmayan tek kutsal mekân olduğu için seviyordu orayı. Müminler seni kendilerine benzetmeye çalışırken, bir günahkârın ruhuna atfedilen bu mekân gelen herkesi olduğu gibi kabul ediyordu. İddiasız, talepsiz, iktidarsız... Meksika ruhunun Amerikan âdetleriyle karışımı. Mabedde kendileri de günahkâr olan başka insanların yaptığı düzinelere mum duruyordu; ziyaretçilerin günahlarını itiraf ettiği, sonra da katlayıp sakladığı kağıtlar vardı duvar oyuklarında. Mustafa bazen gözle-rini kapar, o kağıtları tek tek açıp okumayı hayal ederdi. Acaba neler yazmıştı insanlar? Neydi onları en çok utandıran günahlar?

Kimse görmeden alıp okuyabilseydi o kağıt parçalarını. Belki bu-nu yapan biri çıkmıştı. Eğer öyleyse kendi kâğıdını da açıp oku-muş olabilirlerdi. Geride bıraktığı korkunç bir günahın dayanıl-maz ağırlığı... konuşulamayan, söze dökülemeyen, ancak bir kâ-ğıt parçasına yazılıp Arizona'da bir duvar oyuğuna sıkıştırılan bir itiraf...

"İyi misiniz efendim?" Safir lensli hostesti soruyu soran.

Başını sertçe sallayıp cevap verdi. Bu sefer Türkçe konuşma-yacaktı onunla. Kaşlarını çatıp İngilizce cevapladı, köklerini red-etmek istencesine inatla:

"Yes, thank you. I'm okay. Just a bit air sick..."

Sokak lambasının perdeden sızan kadifemsi ışığı altında Zeliha Teyze elinde cep telefonu, cenesine dayalı votka şişesi ve diğer elinde yanan sigarasıyla, külçe gibi yatıyordu.

Banu Teyze tam zamanında girdi odaya. Az daha gecikse yangın çıkacaktı. Çabucak battaniyede giderek yayılan sigara ya-nığını söndürdü, kız kardeşinin elindeki sigarayı kütüblasına bas-tırdı. Cep telefonunu alıp komodinin üzerine koydu, votka şişesi-ni yatağın altına sakladı, sonra Zeliha'nın üzerine örtüp, başucu lambasını söndürdü.

Nice sonra pencereyi açmak geldi aklına. Deniz esintisinin tuzlu kokusunu taşıyan serin bir hava vardı dışarıda. Odanın iç-indeki duman ve koku dışarı çıkarken, Banu Teyze en küçük karde-şinin solgun, yaşından çok daha yorgun yüzüne baktı şefkatle. Dı-şarının loş sarımtırak ışığı altında Zeliha Teyze'nin çehresi için için ışıyormuş gibi görünüyordu. Alkolle keder bu yüze tabiatla eşine az rastlanır bir parlılık vermişti adeta. Banu Teyze gözleri dolu dolu, usulca alnından öptü onu. Sonra her zamanki gibi omuz-

* Evet, teşekkür ederim, iyiyim, biraz uçak tuttu galiba.

lanndan sarkarak her hareketini dikkatle izleyen iki cinine baktı. "Ne yapacaksınız efendim?" diye sordu Ağulu Bey, başkasının felaketine tanıklık etmekten duyduğu hazla. Efendisini bu kadar çaresiz ve üzgün görmenin verdiği keyfi saklama zahmetine bile girmemişti. Muktedirlerin zayıflığını görmek hep hoşuna giderdi.

Kaşları çatıldıysa da Banu Teyze tepki vermedi.

Bunun üzerine Ağulu Bey olanca cerbeze yeteneğini devşirip, aşığı atladı. Yatağın yanına, derin uyukudaki Zeliha Teyze'nin yanına oturdu. Aklından geçen fikirle gözleri parlamıştı. Çarşafın ucunu neredeyse Zeliha Teyze'yi uyandıracak kadar sertçe kavrayıp, eşarp gibi başına bağladı.

"Sana bir şey söyleyeyim..." dedi Ağulu Bey, kollarını kavuşturmuş, sesini inceltmişti. Belli ki birini taklit ediyordu. "Bu dünyada..."

Banu Teyze onun kimi taklit ettiğini hemen anladı ve sırtı ürperti.

"Bu dünyada öyle habis şeyler vardır ki, Allah muhafaza, yüreciği tertemiz insanların bunlardan hiç haberi yoktur. İsabet, var-sın bilmesinler zaten, bilseler iyi kalamazlardı, değil mi ya? Ama eğer bir kötülük madenine düşmüşsen, sağın solun necasetle kuşatılmışsa, ya da görecek bir hesabın varsa, o iyi kalpli insanlar derman olamaz yarana. İyilerden yardım isteyemezsin."

Banu Teyze, Ağulu Bey'e sert sert baktı ama beriki kafasındaki çarşafı indirip eski yerine atladı, yüzünü biraz önce durduğu yere döndü, hayali diyalogundaki ikinci konuşmacıyı canlandırmaya hazırlandı. İkinci konuşmacıyı taklit etmek için kalan kuru üzümleri bir anda havaya dızıp, kolye bilezik yaptı. Bunları takıp sırtıttı. Şimdi kimi taklit ettiğini anlamak zor değildi. Asya'nın tarzı hemen seçiliyordu.

Yaratıcılığının cazibesine kapılmış olan Ağulu Bey kibirli bir edayla devam etti taklitlerine: "Onun yerine kötü cinlerden mi yardım alacağımı söylemeye çalışıyorsun?"

Ağulu Bey kolyeyle bilezikleri çıkarıp yeniden yatağa atladı;

çarşafı tekrar başına sarıp daha kalın bir sesle cevap verdi: "Belli mi olur? Hoş, gönül ister ki asla mecbur kalmayasın kötünün yardımına. İnşallah lüzum duymazsın. Ama vелеv ki duydun, o zaman sana kötü bir cin gerek."

"Yeter! Ne bu böyle?" diye öfkeyle araya girdi Banu Teyze, gerçi cevabı gayet iyi biliyordu.

"Bu..." Ağulu Bey öne eğildi ve oyunun sonunda alkış bekleyen bir tiyatro oyuncusu gibi öne eğilip selam verdi. "... zamanın içinde bir an. Mini minnacık bir dilim ortak hafızadan."

Sonra gözlerinden zehir saçarak sesini yükseltti: "Size kendi sözlerinizi hatırlattım efendim!"

Banu Teyze öyle derin bir korku hissetti ki o anda, bütün vücudu zangır zangır titredi. Bu mahlukun bakışında öyle fazla şer vardı ki, onu neden hemen azledip kışkıklamadığını kendine açıklayamıyordu. Nasıl böyle yakınlaşabilmişti ona, ağza bile alınmayacak bir sırı paylaşıyorlarmış gibi? Banu Teyze cininden hiç bu kadar korkmamıştı.

Keza kendisinden de, yapmaya muktedir olduğu büyülerden de daha evvel hiç bu kadar ürkmemişti.

K

em gözlere şiş, göz edenin gözüne kızgın şiş. Duydunuz mu o uğursuz sesi? Çat etti! Oh içime değdi! Yüreğimin yağı eridi. Allah bilir ya birinin kem gözüydü o, haset mi haset. Allah muhafaza!"

İşte böyle demişti Cicianne pazar sabahı kahvaltı sofrasında; semaver köşede fokurdamakta, Beşinci Sultan masanın altında bir parça daha peynir kapmayı bekleyerek mırıldanmakta, alaturka *Çırak* programından bu hafta atılan aday kameralara uzun uzun neden kovulmaması gerektiğini anlatmaktayken, Asya'nın elinde bir çay bardağı boydan boya çatladığında. Öyle ani olmuştu ki bardağın çatlaması, Asya yerinde sıçargıştı. Tek bildiği her zamanki gibi bardağın yansına kadar dem koyduğu, içine bir dilim limon attığı, ağzına kadar sıcak su doldurduğu, dört kesme şeker attığı, sonra tam bir yudum içmek üzereyken o nahoş çatırtıyı duyuyordu. Bardak aşağıdan yukarı yarılmıştı, şiddetli bir depremden sonra toprağın üzerinde oluşan uğursuz çatlak gibi. Bir anda bardağın içindeki çay boşalmış ve dantelli örtünün üzerinde koyu kahverengi bir birikinti oluşmuştu.

"Ay yoksa sana nazar mı değdi?" Feride TeYZe kuşkuyla kaşlarını çatarak Asya'yı inceledi.

"Bana mı, tabii ya?" Asya acı acı güldü. "Ne demezsin! Bu

şehirde herkes emsalsiz güzelliğini kısıkanıyor ya."

"Sen geç dalganı. Daha bugün gazetede bir haber vardı. On sekiz yaşında bir çocuk, sapasağlam, sıhhatli ama sokakta karşıdan karşıya geçerken pat diye dizlerinin üzerine düşüp ölmüş. Nazar değilse ne şimdi bu," dedi Feride TeYZe.

"Kıssadan hisse için teşekkürler," dedi Asya. Ama kaçık teyzesinin ne yana baktığını görünce duraladı, tebessümü somurtmaya dönuşüverdi. Kardanadam-kardankadın tuzluklarına bakıyordu teyzesi. Oysa daha bir gün önce Asya onları kimsenin bulamayacağını ümit ederek bir dolabın köşesine saklamıştı. Ama işte yine masadaydılar. Her ailede vardır böyle nesneler; kim bilir ne vakit alınmış, kullanıla kullanıla paralanmış ama hâlâ ortalıkta dolaşan, bir başka dönemi, bir başka modayı yansıtan ama gene de bir türlü çöpe atılmayan nesneler. Bu seramik tuzlukla biberlik de zevksiz ve bayağı oldukları kadar dayanıklı ve kalıcıydılar anlaşılan. Kurtulmak mümkün değildi onlardan.

"Keşke Cicianne daha sıhhatli olsaydı, şimdi sana kurşun dökerdi," dedi Banu TeYZe. Her türlü uhrevi ve semavi konuda evdeki otorite olmasına rağmen Banu TeYZe kurşun dökemezdi. Zira bunu yapabilmek için birilerinden el alması gerekiyordu ki bu hak zamanında kendisinden esirgenmişti.

Tuhaftır, yaklaşık on yıl kadar evvel Cicianne, alzheimer hastalığının henüz ilk safhalanındayken, ailede kurşun dökme işini devredeceği kadını seçme zamanının geldiğine karar vermişti. Ne var ki herkesin haklı olarak beklediği uzre Banu TeYZe'yi seçmek yerine, halefi olarak ezeli zındık Zeliha TeYZe'yi tayin etmişti. Bu tercih, ailede büyük çalkantılara neden olmuştu o dönem.

"Dalga mı geçiryorsun?" diye cırlamıştı Zeliha TeYZe ihtiyar kadının kararını duyduğunda. "Ben kurşun mürşun dökemem. Dua bilmem, inançlı bile değilim. Agnostığım ben."

"O kelimenin-ne mânâya geldiğini bilmiyorum ama hayra alamet olmadıği ortada," demişti Cicianne hiç orali olmadan. "Kabiliyetin var. Mizacın müsait. Sırrı öğren, kâfi."

"Neden ben?" diye sormuştu Zeliha TeYZe kendini bu ihtima-

li dikkate almaya zorlayarak. "Niye ablamı seçmiyorsun? Banu ablam kurşun işinin sırrını öğrenmeye can atıyor. Ben işe yaradım. Büyü müyü öğrenecek en son kişi benim bu evde."

"Bunun büyüyle alakası yok. Kuran-ı Kerim büyüü yasaklamış zaten," diye çıkıştı Cicianne. "Ablanın nasibi başka seninki başka. Kurşun içinde sen doğru kişisin. Kararlısın, tezcanlısın, öfkeli-sin."

"Öfke mi dedin? İyi de öfkenin bu işe ne faydası var? Gönlül fukarası tiplere sövüp saymak söz konusu olsa en iyi aday ben olabilirim de, mesele başkalanna yardım elini uzatmaya gelince kimseye bir faydam dokunacağını sanmam anneannem," demişti Zeliha Teyze sırtarak.

"İçindeki iyiliği küçümseme," demişti Cicianne cevaben. "Senin dilin murdar ama kalbin temiz."

İşte o zaman Zeliha Teyze konuyu ilanihaye kapatan **bitirış** cümlesini sarfetmişti. "Benden kurşuncu murşuncu olmaz. Kafam karışık olabilir ama inkârımda, isyanımda ve dahi inançsızlığımda sebat edecek kadar taşaklıyım!"

"Tövbe de. Git derhal ağzını sabunla yıka," diye azarlamıştı bu tartışmaya kulak misafiri olan Gülsüm Nine. "Tövbe istiğfar et."

Ama Zeliha Teyze geri almamıştı laflarını. Bu konuşmadan sonra bu ve benzeri konulardan ısrarla uzak durmuştu. Ailesinin yarısı kaskatı laik Kemalist, diğer yarısı ise dini bütün Müslümandı. İki taraf hem sürekli çatışarak hem de kendilerince bir uyum geliştirerek aynı çatı altında yaşamayı başarırken, paranormal yetenekler su gibi, ekmek gibi, tuz gibi normal kabul ediliyordu. Zeliha Teyze her iki tarafa da eşit uzaklıkta durmayı tercih etmişti.

Neticede Cicianne, senebesene Kazancı hanesindeki tek kurşun dökücü olarak kalmıştı. Ne var ki yakın zamanlarda bir sabah kendini elinde ne yapacağını bilemediği bir tava dolusu erimiş kurşunla bulunca, bu işi bırakmak zorunda kalacaktı.

"Ne demeye elime tutuşturduz bu fokur fokur tavayı," diye sormuştu Cicianne. Tavayı elinden usulca almışlardı. O zaman-

dan beri bu vazifeyi asla yapmamıştı. Şimdi konu bir kere daha açılınca bütün başlar ihtiyaç kadına döndü; bakalım konuşulanları takip edebilmiş mi diye.

Kahvaltı sofrasında aniden ilgi odağı haline gelen Cicianne başını kaldıp mavi-gri boz gözlerle ailesine baktı. Bir taraftan da suçuğunu gürültülü gürültülü çığnemeye devam ediyordu. Lokmasını yuttu, usulca geçirdi ve tekrar kendi dünyasına kaçıyor-muş gibi görüldüğü bir anda, herkesi belleğinin berraklığıyla şaşırtıverdi:

"Asyacığım, sen hiç merak etme, ben sana kurşun dökerim. Ne kadar kem göz varsa üstünde çatır çatır çatlatırım hepsini."

"Eksik olma Cicianne," dedi Asya uysalca gülümseyerek.

Asya küçükken Cicianne nazan savuşturmak için düzenli olarak kurşun dökerdi ona. Doğrusu pek cılız bir bebek olan Asya'nın da fani hayatının başlangıcında az biraz yardıma ihtiyacı varmış gibi görünüyordu. Nedense sürekli ayağı takılıp yüzüstü düşer; her seferinde alt dudağı kanatırdı. Her seferinde kabahati bebeğin dengesiz adımları yerine nazarda bularak, Cicianne'ye havale ederlerdi onu.

İlk başlarda bu tören Asya için keyifli eğlenceli bir oyundan ibaretti - bir de büyüklerin ilgisine mazhar olduğu için mesut. Çocukken her türlü sihr-i helal ve sihr-i haramdan hayli keyif aldığı hatırlıyordu; büyüye olmasa da aile büyüklerinin devr-i feleğe söz geçirebileceğine inanacak kadar tuttuğu zamanlarda. Bilhassa kurşun dökme töreninin ayrıntılarından hoşlanırdı: evin en kıymetli halısının üzerine bağdaş kurup oturmak, başının üzerine bir battaniyenin gerilmesini izlemek, bu tuhaf çadın altında kendini korunaklı ve saklı hissetmek, herkesin mır mır okuduğu duaları dinlemek ve nihayet o cılayan sesi, tiz bir çığlık gibi, Cicianne'nin su dolu bir tencereye erimiş kurşun döküşünün sesini ve o sese eşlik eden kelimeleri iştirmek:

*Elemterefiş kem gözlerle şiş
Göz edenin gözüne kızgın şiş*

Kurşun çabucak katılaşıp, her seferinde farklı şekiller alırdı. Battaniyenin altındaki kişiye nazar değmişse, kurşunun ortasında daima göz şeklinde bir delik oluşurdu. Asya böyle bir deliğin oluşmadığı bir zaman hatırlamıyordu hiç.

Velhasıl Asya, Banu Teyze'nin gelene gidene fal bakmasını, Cicianne'nin nazarı savuşturmasını seyrede seyrede büyüdüğü halde annesinin pabuçdilli agnostikliğinin miras almıştı son tahlilde. Ona kalsa her şey bir yorum meselesiydi, ya da bir tercüme hatası. Ne gördüğün, ne görmeye yatkın olduğuna bağlıydı. Eflatun bir canavar görmeye hazırsa gözlerin, eflatun canavarlar görmeye başlayabilirdin pekâlâ. Benzer şekilde fal dünyasında da maksat ve niyet esastı. Yeterince adanmış ve yeterince imanlı bakarsanız, kapkara bir kahve telvesinde bile eflatun canavarlara rastlayabilirsiniz.

Ama Ciciannesine itiraz etme niyetinde değildi Asya. Yaşlı kadına duyduğu sevgi ağır basmıştı. Teklifi reddedemedi. "Peki olur," dedi omzunu silerek. Hem zaten Cicianne'nin bu meseleyi birkaç dakikaya kadar unutacağına öyle emindi ki. "Kahvaltudan sonra bana kurşun dökersen, eski günlerdeki gibi."

Alt kattaki banyonun kapısı tam o esnada açıldı ve hayli ukusuz, bitkin görünen Armanuş yanlarına geldi. Kimse bunu ona söylemeye cesaret edemese de, keder onu daha da güzelleştirmişti. Farklı bir çehreydi şu anda taşıdığı. Etrafındaki dünyayla neredeyse hiç bağı olmayan, adeta daha yaşlı bir Armanuş. Ağır ağır, sarsakça taşıyordu bedenini.

"Başın sağolsun. Babaanneni kaybetmene çok üzüldük," dedi Zeliha Teyze sıkıntılı bir sessizlikten sonra. "Taziyelerimizi kabul et."

"Teşekkür ederim," dedi Armanuş, gözlerini herkesten kaçırarak. Boş bir sandalye çekip Asya'yla Banu Teyze'nin arasına oturdu. Asya ona çay koyarken, Banu Teyze yumurta, peynir ve ev yapımı kayısı reçeli doldurdu tabağına. Sekizinci simidi de ona verdiler, pazar sabahları sekiz simit alma âdetini bozmadıklarından.

Ama Armanuş yiyeceklerle kayıtsızca bakmakla yetindi. Çayını birkaç saniye dalgın karıştırdıktan sonra Zeliha Teyze'ye dönüp sordu: "Annemi karşılamak için sizinle havaalanına gelebilir miyim?"

"Tabii canım, birlikte gideriz," dedi Zeliha Teyze başını sallayarak, sonra da söylediklerini berikilere tercüme etti.

"Ben de geliyorum," diye atıldı Gülsüm Nine.

"Tamam anne, sen de gel," dedi Zeliha Teyze, yine başını sallayarak.

Asya dayanamadı: "Ben de geliyorum."

Ne var ki bu sefer olumsuz bir cevap çıktı Zeliha Teyze'den. "Olmaz küçük hanım. Sen uslu uslu burada otur, kurşununu dök-tür."

Kırgın, asabi başını çevirdi Asya. *Bu da ne böyle?* dercesine baktı etrafına. Neden kendisi dışarıda bırakılıyordu? Bu evde bir nebze ifade ve düşünce özgürlüğü varsa dahi, belli ki bu haklar bir tek kendisinin esirgeniyordu. İş ona gelince hanedeki rejim mutlak totalitarizme dönüşüveriyordu. Asya yeise kapılarak içini çekti. Hayatındaki dertlerin sembolü oymuş gibi hınçla seramik tuzluğa uzandı. Çirkin kardanadamın boyası akmış pörtlek gözle-rine baktı kederle.

Kenardan onu seyreden Banu Teyze şefkatle seslendi: "Bir-likte alışveriş çıkalım mı canım? Kahvaltudan sonra ikimiz kol kola alışveriş yapalım, üst baş alalım ne dersin? Biraz keyif çata-rız."

Asya teslimiyetle başını salladı.

"Ama ondan önce..." Banu Teyze cümlesinin ortasında durdu, "gel mutfakta aşureleri kâselere koymama yardım et."

Aynı bğ hareketini tekrarladı Asya. *Hayat boktan*, diye dü-şündü, *hep aynı terane...*

Mustafa'nın varmasına az bir zaman kala, kalabalık bir hafta sonu ikindisi hayli revaçta bir lokantanın mutfağı nasıl kokarsa aynen öyle kokuyordu Kazancıların mutfağı. Ama bu rayiha demetinin içinde en baskın olan şüphesiz tarçın kokuşuydu. Tezgâhın başına geçip, aşureyi kepeçle koca kazandan cam kâselerle boşaltmaya başladı Asya; her birine bir buçuk kepeç. Zeliha Teyze¹ nin onu neden havaalanına götürmediğini merak ediyordu. Arabada yer vardı. *Arabada yer var da, hanfedinin yüreğinde bana yer yok* diye homurdandı. Tuhaf ama Zeliha Teyze onu misafirlerden uzak tutmaya çalışıyor gibiydi. Annesinin, Mustafa'nın yirmi yıl sonra dönmese de pek sevinmediğini fark etmişti. "Yardım edebilir miyim?"

Arkasını döndüğünde Armanuş'un onu seyrettiğini gördü. "Tabii, neden olmasın, teşekkürler." Asya ona bir avuç dövlümüş fındık verdi. "Şunu kâselerin üzerine serper misin?"

Sonraki on-on beş dakikayı Şuşan Nine'yi yâd ederek, yan yana çalışarak geçirdiler.

"İstanbul'a neden geldim biliyor musun Asya?" diye mırıldandı Armanuş nice sonra. "Babaannemin doğduğu şehre tek başıma gelirim, aile mirasımı ve şu hayatta nerede durduğumu daha iyi anlayacağımı zannettiğim için geldim İstanbul'a. Ermeni olmanın anlamını içime daha iyi sindirebilmek için tanışmak istedim Türklerle galiba. Aslında bu seyahat başlıbaşına babaannemin geçmişiyle bağlantı kurma çabasıydı. Doğduğu evin fotoğraflarını çekip ona sürpriz yapacaktım. Sonra San Francisco'ya dönünce yanı başına oturup bunları ona gösterecektim... Hiç anlatmadığı anılarını anlatmasını isteyecektim. Anlattıklarını yazıya geçirmeyi düşünüyordum. Geç kaldım..." Armanuş ağlamaya başladı. "Onu son bir kez göremedim bile."

Başkalarına sevgi ve şefkat göstermeye alışık olmayan Asya biraz acemice de olsa Armanuş'a sarıldı. "Çok üzgünüm, keşke elmden bir şey gelse," dedi. "Sen İstanbul'dan ayrılmadan önce birlikte biraz daha dolaşıp babaannemin geçmişinden başka yadigarlar arartız. İstersen tekrar evin olduğu yere gidip, başka insan-

larla konuşuruz, belki bir şey bulunur."

Armanuş başını iki yana salladı: "İyi olurdu ama doğrusu an-nem buraya geldikten sonra tek başına çıkmak zor olur. Beni tek başıma surdan şuraya bırakmayacağına eminim. Aşın koruyucudur."

Arkalarında ayak sesleri duyunca sustular. Banu Teyze ne yaptıklarına bakmaya gelmişti. "Armanuş aşuresinin hikâyesini biliyor mu?" diye sordu gözlerinin içi gülerek, bir sorudan ziyade hikâyeye girişti bu.

İki genç kadın fındık dövüp nar ayıklayıp tezgâhın üzerinde ki düzinelerce aşure kâsesine tarçın serperек yan yana çalışırken, Banu Teyze anlatmaya başladı.

"Bir varmış bir yokmuş, uzak bir diyarda, dar zamanda, insanların sapkınlıkları dizboyuymuş. Bu rezalet ve melameti yeterince seyreden Allahü Teala kullanının kendilerine çekidüzen vermesini sağlamak ve nedamet getirmelerine fırsat tanımak için belagat ve feraset sahibi Hazreti Nuh'u göndermiş. Ama Nuh peygamber ne vakit doğrulan vazetmek için ağzını açsa, sözleri küfürlerle bölünmüş. Ona demediklerini bırakmamışlar: deli, çatlak, kaçık..."

Asya teyzesini nasıl tavlacağını gayet iyi bildiğinden, hınzırca takıldı: "Ama herkesten fazla kansının ihaneti perişan etmiş Nuh'u, değil mi teyzecim?" Nuh'un kansı da putperestlerin saflarına katılmış di mi?"

"Hem nasıl, vicdansız kaltak!" diye gaza geldi Banu Teyze, dini bir hikâyeyi böyle kaba kelimelerle bezemekten rahatsız olsa da.

"Gene de çok uğraşmış Nuh Peygamber. Karısıyla ahalîyi ikna etmek için elinden geleni yapmış. Tam 800 yıl boyunca didinmiş... Nasıl bu kadar uzun sürmüş diye sormayın," diye önceden uyardı Banu Teyze. "Zaman okyanusta bir damladır sadece. Budur anın tanımını. Hangisinin büyük hangisinin küçük olduğunu görmek için ölçemezsin damlaları. Nuh da halkını doğru yola çekmeye çalışarak, onlar için dua ederek tastamam 800 yıl geçir-

miş. Günün birinde Tanrı ona Cebraîl'i göndermiş. Bir gemi yap ve her tür canlıdan bir çift al güverteye, diye fısıldamış meleik."

Tercümeye gerek olmayan hikâyeyi tercüme ederken, Asya'nın sesi biraz katılmıştı çünkü bu en az sevdiği bölümdü.

"Hazreti Nuh'un gemisinde her inançtan her mezhepten ahlak sahibi insanlar varmış," diye devam etti Banu Teyze. "Hazreti Davud'da oradaymış, Hazreti Musa da, Hazreti Süleyman, Hazreti İsa, Hazreti Muhammed de, Allanın Selamı Hepsinin Üzerine Olun. Gemiye erzak doldurup beklemeye başlamışlar.

"Çok geçmeden tufan kopmuş. Allah şöyle buyurmuş: Ey gökyüzü! Yağmurunu aşağı boşalt. Artık tutma kendini. Gazabını gönder! Sonra yeryüzüne emretmiş: Ey yeryüzü, sulan sakın emme. Dalgalar öyle hızlı yükselmiş ki gemide olmayanların hiçbirini hayatta kalamamış."

Çevirmenin sesi yumuşayıverdi çünkü bu Asya'nın en sevdiği bölümdü. Dalga dalga kabanar suların köyleri, şehirleri ve mimsiz medeniyetleri, bir de geçişin istenmeyen anılarını yıkıp geçişini tahayyül etmeyi severdi.

"Günlerce yol almışlar, her yer cumbul cumbul şuymuş. Yiyecek azalmaya başlamış. Yemek yapacak malzeme kalmamış. Nuh da herkesten elinde ne varsa getirmesini istemiş; böcekler, kuşlar, farklı inançlara sahip insanlar ellerinde kalanı getirmişler. Bütün malzemeyi birbirine katıp koca bir kazan dolusu aşure pişirmişler." Banu Teyze efsanede anlatılanın ta kendisiymiş gibi ocağın üzerindeki kazanı işaret etti gururla. "İşte bu tatlının hikâyesi budur. Bu kadarnı belki herkes bilir. Bilmedikleri bu hikâyede kazanın önemi! Biz Kazancılar olmasak, aşure de olmazdı..." "Tabii ya," diye kıkırdadı Asya. "Başrolde Nuh peygamber ve biz Kazancılar..."

Banu Teyze'nin nezdinde, insanlık tarihindeki tek mil mühim olaylar aşure günü vuku bulmuştu. Allahü Teala, Hazreti Âdem'in tövbesini o gün kabul etmişti mesela. Hazreti Yunus onu yutan yunus tarafından aşure günü azat edilmiş, Hazreti Mevlana Şems'le bu kutlu günde karşılaşmış, Hazreti İsa Tanrı katına aynı gün

alınmış, keza Hazreti Musa'ya On Emir aşure günü indirilmişti.

"Armanuş'a sorsana, bize Ermenilerin en önemli günü nedir söylesin," dedi Banu Teyze bilgiç bilgiç, bunun da aynı güne denk geldiğine itimadı tam.

"24 Nisan 1915. Soykırım," cevabını verdi Armanuş. "Hadi bakalım ne yapacaksın. Bu senin aşure takvimine pek uymuyor," dedi Asya teyzesine.

İşte tam o sırada Zeliha Teyze omzunda çantasıyla mutfakta belirdi: "Havaalâni yolcuları için kalkış zamanı!"

"Ben de sizinle geliyorum," dedi Asya kepçeyi tezgâha bırakarak.

"Bunu konuştuğumuzu zannediyordum," diye buz gibi bir edayla cevap verdi Zeliha Teyze. Sanki başka biriydi konuşan. Ürkütücü bir ton vardı sesinde, onun ağzından başka biri konuşuyormuşçasına. "Sen evde kalıyorsun küçük hanım," buyurdu se-sindeki yabancı.

Asya'nın en çok kanına dokunan Zeliha Teyze'nin çehresini kaplayan ifâdeyi okuyamamaktı. Annesinin canını sıcağak bir şey yapmış olmalıydı ama bunun ne olduğuna dair en ufak bir fikri yoktu. Belki de mevcudiyeti kâfiydi. Varlığı yetiyor da artıyordu annesini mutsuz etmeye.

Zeliha Teyze ile Armanuş gittikten sonra, kepçeyi bırakıp ellerini havaya kaldırdı Asya: "Gene ne suç işledim kim bilir. Zaten ne yaparsam yapayım yaranamıyorum..."

"Hiçbir suç işlemedin canım, annen seni çok seviyor," diye mırıldandı Banu Teyze. "Sen benimle kal burda. Aşureleri süsleriz, sonra da alışverişe çıkarız."

Ne var ki Asya'nın içinden alışverişe gitmek gelmiyordu. İçini çekerek henüz süslenmemiş kâseleri süslemek üzere bir avuç nar tanesi aldı. Kaybolmuş bir masal çocuğunun eve dönmelerini sağlamak için işaret bırakıyormuşçasına, düzenli, dikkatli bir biçimde serpiştirdi taneleri. Bir den bu nar tanelerinin başka bir hayatta küçücük, kıymetli yakutlar olabileceği geçti zihninden. "Teyzecem," dedi en büyük teyzesine dönerek. "Senin şu al-

tın broşuna ne oldu? Hani nar şeklinde olan, nerede?"

Banu Teyze'nin rengi attı. Sol omzunda oturan Ağulu Bey keyifle tısladı kulağına:

Söyler misiniz efendim? Hatırladığımız şeyleri ne zaman hatırlar, sorduklarımız sualleri neden sorarız? Rastlantısal olan şeyler tesadüf müdür yoksa tavafuk mudur?

Tevafukları gaybiye...

Nuh tufanı ne denli yutucu ve taşkın olsa da sonunda, sakin sakin başlamıştı aslında; usulca, bir-iki damla yağmurla. Yaklaşmakta olan felaketi haber veren tek tük damlalar, kimsenin okuyamadığı mühürlü bir mektup gibiydi. Gökyüzünde topak topak kara, kasvetli bulutlar vardı; kem gözlerle dolu erimiş kurşun gibi gri ve ağır. Her buluttaki her bir delik, ahir zamanda işlenmiş belli bir günah için gözyaşı dökten semavi bir gözdü.

Ama Zeliha Teyze'ye tecavüz edildiği gün alabildiğine bulutsuzdu gökyüzü. Yağmur, yoktu yolda. O meşum günde semanın nasıl da berrak olduğunu daima hatırlayacaktı, seneler seneler boyu. Tann'dan yardım dilemek için gözlerini havaya diktiğinden değil; boğuşma esnasında başı bir ara yataktan sarktığı ve üzerindeki adamın ağırlığı altında kumıldanamadığı için. Bakışları gayri ihtiyari gökyüzüne kilitlenmiş, orada ağır ağır süzülen devasa bir reklam balonunu fark etmişti. Balon turuncu siyahı ve üzerinde büyük harflerle KODAK yazıyordu.

O esnada garip mi garip bir fikir gelmişti aklına. Dünyada olan biten her şeyin fotoğrafını çeken bir kamera olduğunu düşünmüştü bu balonun. Ürpermisti. İstanbul'da eski bir konağın bir odasındaki tecavüzün fotoğrafını çeken polaroid bir fotoğraf makinesi.

Çekmiş miydi acaba resimlerini o gün o semavi kamera? Duruyor muydu Tann'ın belleğinde yaşanan acı, işlenen günah...

Yoksa zaman aşımına mı uğramıştı her şey gibi bu da?

Kazancı ailesinde nadide bir lütf ol an yalnızlığın tadını çıkararak odasında oturuyordu kuşluk vaktinden beri tek başına. Babası Levent Kazancı hayattayken evde kimsenin kapısını kapamasına müsaade etmezdi. Mahremiyet, şüpheli faaliyetler içinde olmak demektir. Her şeyin görünür ve açıkta olması lazım gelirdi. İnsanın kapısını kilitleyebileceği tek yer banyoydu, ama orada dahi haddinden uzun kalındığında, muhakkak birisi gelip kapıyı yumruklardı. Ancak babasının ölümünden sonra odasının kapısını kapamaya başlayabilmişti Zeliha. Gerçi ne abaları ne de annesi anlayabiliyordu kendi içine çekilme arzusunu, tüm dünyayı dışarda bırakma ihtiyacını. Zaman zaman kendine ait bir eve taşınmanın hayallerini kurardı Zeliha. Ah kim bilir nasıl da muhteşem olurdu kendine ait bir mekâna çıkmak. Varsın doğru dürüst yiyeceği olmasın dolabında, mobilyalar eşyalar bulunmasın salonunda... tamtakir bir eve de razıydı; yeter ki yalnız kalabilsin, dilediği gibi doya doya.

O gün Kazancı kadınları sabah erkenden kalkıp Levent Kazancı'nın mezarını ziyarete gitmişti ama Zeliha bir bahane uydurup evde kalmıştı. Böyle cümbür cemaat gitmek istemiyordu mezarlığa. Tek başına gitmeyi yeğliyordu. Tek gidip, mezartaşının yanı başında bağdaş kuracak ve babasına hayattayken cevapsız bıraktığı sorulan soracaktı. Kendi evlatlarına karşı neden o kadar haşın ve sevgisiz davrandığını, onları neden disiplin tabiri ettiği cendereye tabi tuttuğunu bilmek istiyordu. Hayaletinin nasıl hâlâ herkeşe musallat olduğunu, hâlâ günün olmadık saatlerinde mevcudiyetleriyle babalarını rahatsız etmekten korkarak nasıl seslerini alçalttıklarını bilip bilmediğini sormak istiyordu. Levent Kazancı evde gürültü patırtıdan hoşlanmazdı, özellikle de çocukların çıkarttığı seslerden. Bebeklikten itibaren fısıldayarak iletişim kurmayı öğrenmişti çocuklar da. Bir Kazancı çocuğu olmak her şeyden evvel Sessiz İletişim Dil'i'ni konuşmak demektir. Yeri geldiğinde kedi gibi mıldanarak, yeri geldiğinde perdeli imalar ya da şifreler aracılığıyla meramını anlatarak, yeri geldiğinde salt

kaş göz işaretleri kullanarak... Bu hileli ve hafî dil gündelik hayatlarının her noktasına sirayet etmişti.

Diyeim ki çocuklardan biri, babalarının odasının yanındaki odada ya da koridorda düşüp kendini yaraladı, vargüçüyle çığlığını yutar, elini sıkıca kanayan yaraya bastırır, parmaklarının ucunda tıp tıp aşağıya, mutfığa ya da bahçeye iner; duyulmayacak kadar uzaklaştığına emin olduktan sonra, ancak o zaman ve orada koyverirdi çığlığını. Bütün bu önlemlerin ve bunca temkinliliğin altında hayali ve füzuli bir beklenti vardı. Eğer doğru davranıp yanlış yapmazlarsa babalarını kızdırmayacakları zannı.

Her akşam Levent Kazancı işten döndükten sonra çocuklar masanın önünde tek sıra halinde toplanır, teftiş edilmeyi beklerlerdi. Asla doğrudan o gün uslu durup durmadıklarını sormazdı onlara. Küçük bir bölük gibi sıraya dizer; bazı uzun bazı kısa, tek tek yüzlerini incelerdi. Banu (koruyucu büyük abla olarak daima kendinden ziyade kardeşleri için endişe ederdi), Çevriye (en sulugözlüleri olarak habire ağlamamak için dudaklarını ısırırdı), Feride (babasıyla göz teması kurmaktan aciz, asabi asabi gözlerini devirirdi), tek oğul Mustafa (bu sefil grup arasından sıyrılmayı, babasının gözdesi olmayı umardı) ve en küçükleri Zeliha (yüreğinde inceden inceye intikam arayışı kabarıp, haksızlığa karşı hınçlanırdı). Babaları çorbasını bitirene ve derken ya birine, ya ikisine, ya üçüne... ya da şanslıysalar hepsine birden masaya oturmalarnı söyleyene kadar beklerlerdi.

Zeliha babasının dinmeyen azarlarını, hatta düzenli tokat ve dayaklarını dahi, akşam yemeği öncesi tabi tutuldukları bu teftişler kadar önemsemezdi. Masanın yanında hareketlesse dikilmek zorunda kaldıklarında, babaları tek tek yüzlerine baktığında ve alınlarında ancak kendisinin okuyabileceği büyütlü bir mürekkeple o gün yaptığı yaramazlıkların yazılmış olduğunu anlattığında, Zeliha çaresizlikten yumruklarını sıkardı.

"Neden adam olmuyorsunuz? Bu kadar mı zor sizi adam etmek?" diye adeta hiddetten arınmış bir sesle sorardı Levent Kazancı, ne zaman çocuklardan birinin alnında bir kabahat okusa.

Ekseriya birine kızınca hepsini birden cezalandırmaya karar verirdi.

Evdeki huylarına bakıp da, Levent Kazancı'nın dışarıdaki hallerine akıl sır erdirmek mümkün değildi. Sokağa adımını atar atmaz başka birine dönüştürirdi adeta. Konağın dışında onunla karşılaşan herkes, kendisini bir metanet, bir adalet ve hakkaniyet abidesi sanabilirdi. Levent Kazancı'nın kızları kaç kez iştmişti en yakın kız arkadaşlarından, günün birinde tıpkı onların babaları gibi bir adamla evlenmeyi hayal ettiklerini... Ne var ki Kazancı ailesinin reisi, sadece yabancılara saklardı şefkatini. Eve girer girmez, ayakbabilarnı çıkarp terliklerini giyer gibi, titiz ve güvenilir bürokrattan otoriter babaya dönüştürirdi. Cicianne bir kere sinde, onun çocuklarına bu kadar tahammülsüz davranmasının sebebinin çocukken çok acı çekmiş, öz annesi tarafından terk edilmiş olmasında yattığını söylemişti.

Sebebi ne olursa olsun, Zeliha babasının soyundaki bütün erkekler gibi erkenden öldüğü için şanslı olduğunu düşünmekten alamıyordu kendini. Katı babaların yaşlılığı pek zavallı olur. Levent Kazancı kadar sert ve ters bir adam muhtemelen ihtiyarlıktan zevk almayacak; zayıf ve hasta düşüp, çocuklarının insafına kalmaktan azap duyacaktır.

Babasının mezarına giderse, onunla tüm bunları konuşmak isteyeceğini biliyordu. Ne var ki, bir kez konuşmaya başlayınca, nazardan çatlayan bir bardak gibi dağılılırdı. Ağlamaktan ölesiye korkuyordu Zeliha. Sevmiyordu zml zırlı ağlayan hatunları. Hele hele başkalarının önünde ağlama düşüncesi dehşetengiz geliyordu. O sulugözlü zırlak kadınlara, bilhassa ailesindeki kimi simalara çekmeyeceğine dair daha yeni söz vermişti kendine. Olur da ağlama ihtiyacı duyarsa, bunu tek başına halledecekti. Bu yüzden de, yirmi yıl kadar önce o bulutsuz yağmursuz günde Zeliha Teyze, diğer Kazancı kadınlarıyla mezarlığa gitmek yerine, evde kalmayı tercih etmişti.

Günün çoğunu miskin miskin dergi karıştırıp hayal kurarak yatakta geçirmişti. Yatağın ucunda bacakların tıraş ettiği jilet du-

ruyordu. Annesi görse nasıl sinirlenirdi. Vücut tüylerini ağdayla alması gerektiğini kaç kez tembillememiş miydi? Jilet erkeklerle özgüydü, ağda cins-i latife. Tıraş erkeklerin tek başına yaptığı bir faaliyetti, ağda ise toplu bir dişil törendi. Ayda iki kere Kazancı kadınlan oturma odasında toplanıp ağda yaparlardı. Önceki ağda topakların eritirlerdi kısıp ateşte. Tüm evi sarardı o şekerimsi, baygın raiya. Sonra haliya dizilip gevezelik ede ede, sıcak yapışkan dilimleri bacaklarına tatbik ederlerdi. Soğuyana kadar beklenir, o esnada biraz daha sohbet edilirli. En nihayetinde düzinelerce ağda peş peşe çekilirdi, arkalarında kıpkırmızı izler bırakarak. Bazen hep birlikte mahalle hamamına gidip göbek taşında, buhar altında yaparlardı ağdayı. Hamamdan nefret ederdi Zeliha, tıpkı ağda merasimlerinden hazzetmediği gibi. Sırf kadınlara ait yerlerden ve faaliyetlerden hoşlanmazdı zaten. Bacaklarını tıraş etmeyi tercih ederdi bu sebepten; olabildiğince çabuk, basit ve kisisel.

Bacaklarını yataktan sarkıtıp karşıdaki aynada uzun uzun kendine baktı. Avcuna krem alıp, nemlendirmek için bacaklarına sürdü. Gül suyu kokuyordu. Kremi ağır ağır sürerken, bir yandan da vücudunu dikkatle inceliyordu. Güzellüğünün farkındaydı ve gizlemeye çalışmıyordu. Dört kız kardeşin en güzeli oydu. Ama bu bilgi asla dillendirilmemesi gereken hakikatlerden biri olduğundan, o da bunu kendine saklıyordu. Annesi güzel kadınlarn iki kat daha mütevazı ve erkeklerle karşı çok daha dikkatli olması gerektiğini söylerdi sık sık. Zeliha bunun, kendisi asla güzel olamaması kısıncan bir kadının zırlavan olduğunu düşünürdü o yaşlarda.

Odanın içinde salına salına yürüyüp kasetçalara Bülent Ersoy'dan bir kaset koydu. Zaten sabahdan akşama kadar başka bir şey dinlediği yoktu bugünlerde. Tüm şarkı sözlerini biliyordu ezbere. Aslında Ersoy'un yeni bir albüm çıkartmasını zamani gelmişti ama darbeden beri hâlâ kontrolü elinde bulunduran askeriye buna izin vermiyordu. Generallerin neden sahnede transseksüel şarkıcı istemediğine dair bir teorisi vardı Zeliha'nın:

"Varlığını tehdit olarak algıladıkları için," dedi, beyaz kürkten semiz bir pofuduk yastık gibi yatağa kıvrılmış, yemyeşil gözleriyle onu seyreden Üçüncü Paşa'ya. "Güç odaklarının sevmediği bir şey varsa, o da ilgi odaklan! Bülent hanımın sesi öyle ef-sunkâr, kıyafetleri öyle gösterişli ki, Allah bilir ya, o televizyona çıkarsa, kimsenin kurbaga yeşili üniformalı askerleri dinlemeyeceğinden korkuyorlar. Düşünsene. Ordunun yönetime el koymasından daha kötü ne olabilir? Ordunun yönetime el koyduğunu kimsenin iplemesi!"

İşte o sırada tok tok vuruldu kapıya. Cevap beklemeden içeri daldı dışarıdaki.

"Gene kendi kendine mi konuşuyorsun, salak," dedi başını içeri uzatarak. "Şu berbat müziği de kapat. Kafam şişti."

Ela gözleri gençlik ateşiyle parlıyordu, koyu saçları aşırı bri-yantinlenerek geriye taranmıştı. Allah bilir ne zaman edindiği şu tik olmasa, yakışıklı sayılabilirdi. Konuşurken sağ gözü seğiriyor, başı sağa yatıyordu ara ara; sinirlendiğinde, heyecanlandığında ve yabancılarn yanında olduğunda ikiye katlanan mekanik bir hareket. Başkalarının bu tiki utangaçlığına yordukları olurdu ama Zeliha meselenin mahcubiyet değil, sadece güvensizlik olduğunu düşünüyordu.

Dirseğinin üzerinde doğrularak omzunu silkti: "Canım ne is-terse onu dinlerim."

Ama ona laf yetiştirmek ya da daha önce defalarca yaptığı gibi kapıyı çarpıp gitmek yerine, aklına bir şey takılmış gibi durdu beriki. "Neden bu kisa etekleri giyiyorsun?"

Soru öylesine beklenmedikti ki Zeliha donakaldı. Nereden çıkmıştı bu şimdi? Berikinin bakışındaki buğulu tülü daha yeni fark ediyordu. *Oldum olası şımarığın tekiydi ya*, diye düşündü, *bu sene iyiden iyie cozuttu, hıyar*. Son kelimeyi yüksek sesle söylemişti: "Hiyar!"

Ama beriki onu duymazdan geldi. Teftişe çıkmışcasına oda-ya göz gezdirdi. "Bana bak şu benim tıraş bıçağım mı?"

"Evet," diye itirafa bulundu Zeliha. "Yerine koyacaktım."

"Berum tıraş bıçağımla ne yapıyorsun?" "Üzerine vazife değil," dedi söylediğine kendi inanmayarak Zeliha.

"Üzerime vazife değil demek?!" Kaşlarını çatmıştı ki aniden bir koku aldı: gülsuyu kokusu. Etrafına bakındı ama kokunun kaynağını saptayamadı. "Gizlice odama girip tıraş bıçağımla çalışıyorsun, mahalledeki erkeklerle sergilemek için bacaklarını tıraş ediyorsun, sonra da utanmadan üzerine vazife olmadığımı mı söylüyorsun. Bu ne arsızlık hanımefendi! Sana bir şey diyeyim mi? Bu evde olup biten her şey vazife bana. Bilhassa senin terbiyeni takınmanı sağlamak."

Zeliha'nın gözleri tekinsiz bir parıltıyla canlandı. "Toz olsana sen. Neden gidip işine bakmıyorsun? İşin gücün de yok ama bari mastürbasyon filan yap da vakit geçsin."

Bu sözler asit damlaları gibi yaktı geçti değiştiği yeri. Kıpırmızı kesilmişti. Gücenik gözlerle baktı Zeliha'ya, yüzünde yakayı ele vermenin utancıyla.

Oysa Zeliha rasgele sarf etmişti bu haşın lafları. Bilmiyordu ki zülf-i yare dokunmuştu. Bilmiyordu ki bir yaranın kabuğunu kaldırmıştı hoyratça.

Berikinin nicedir karşı cinsle ilişkisini baltalayan iki eksen vardı: kadınlar (varlıklarıyla) ve kadınlar (yokluklarıyla). Her yaştan kadın arasında büyüdüğü, daima onları ilgi odağı olduğu halde, nasıl oluyordu da karşı cinsle deneyimi erkek akranlarının çok gerisinde kalıyordu? Artık yirmi yaşına gelmiş olmasına rağmen çocuklukla erkeklik arasındaki meçhul eşige saplanıp kalmış gibi hissediyordu kendini. Ne evvelki safhaya dönebiliyor, ne sonrakine sıçrayabiliyordu. Eşiğe dair tek bildiği, böylesine arada kalmanın simirlerini bozduguydu. Ah bir silkinbilseydi nef-sinden. Kirlî, ıslak bir eldiven gibi çekip çıkarılabileydi keşke ya bedenini ya da erkekliğini.

Tenin şehvetinden tiksiniyor; zaafırlar, takıntılar ve arzulardan köşe bucak kaçıyor, yine de onarsız edemiyordu. Geçmişte merakını zaptedebilmişti. O melun ve memnu işi utanıp sıkılmadan

pişkin pişkin yapan sınıf arkadaşlarının aksine, ellerini denetlemeyi başarmıştı. On üç ila on sekiz yaşları arasında uzunca bir süre *isteğini* bastırabilmiş, mastürbasyon yapmamaya muvafık olmuştu. Ne var ki yakın zamanda kendi dışında ve iradesinin çok üstünde bir güç tarafından idare edilmeye başlamıştı sol eli, pis eli, murdar eli. Her şey iki sene evvel üniversite sınavlarında başarısız olmasıyla başlamıştı. Sonuçların açıklanmasına kısa bir müddet kala, bastırılmaz bir hızla nüksetmişti *İstek*. Kendini cezalandırarak ve kendinden soğuyarak geçirdiği seneler ansızın ters bir etki yaratmış; dürtü her zamankinden güçlü dikilmişti karşısına.

İstek her yerde, günün her saatinde gelebiliyordu. Banyoda, bodrumda, bahçede, tuvalette, yorganın altında, oturma odasında, televizyon karşısında ve etrafı kimseler olmadığında, kız kardeşinin odasında; gizlice oraya süzülüyordu, onun yatağında, sandalyesinde, masasında... *İstek*, tahakkümperver bir hükümdar gibi mutlak itaat talep ediyordu. Gene de ne kadar boyun eğerse eğsin ona, sağ elini kullanmazdı asla. Sağ el temiz şeyler içindi, saf ve kutsal. Kuran'ı, seccadeyi, tespihi sağ eliyle tutar; kapalı kapıları sağ eliyle açar, sabahları yataktan kalkarken sağ eliyle yorganı kaldırır. Keza yaşlıların elini sağ eliyle kavrar, öpüp alnına koymadan evvel. Sağ el ne kadar mübarekse, sol el de o kadar münafıktı. Sadece sol eliyle mastürbasyon yapardı:

Bir keresinde tuhaf mı tuhaf, günlerce aklından çıkmayan bir rüya görmüştü. Babasının önünde mastürbasyon yapıyordu rüyasında. Babası uzunca bir şölen sofrasını andıran yemek masasına oturmuş, bir yandan dumanı tüten bir çorbayı kaşıklıyor, bir yandan gözucüyle ters ters onu seyrediyordu.

Babasının kendisine en son böyle baktığını gördüğünde yedi yaşındaydı ve yeni sünnet olmuştu. O süklüm püklüm oğlanı hatırlıyordu; kocaman, gösterişli, saten bir yataktaki paket paket kurdalalı hediyeler arasında, kimi dedikodu yapan, kimi durmadan tıkanan, kimi kalkmış göbek atan, kimi ucuz şakalarla ona takılan komşularla akrabalar arasında; çocukluktan erkekliğe geçişini

kutlamak için yetmiş kişi toplanmıştı. İşte o gün, tam sünnetten sonra, çığlığını lokumla bastırdıklarında, babası gelip yanağını öpmüş ve o yakınlıktan kulağına fısıldamıştı: "Beni hiç ağlarken gördün mü oğul?" Başını iki yana sallamıştı. Hayır, hiç kimse babasını ağlarken görmemişti. "Anneni hiç ağlarken gördün mü oğlum?" O zaman başını hızlı hızın aşağı yukarı oynatmıştı. Annesi sürekli ağlardı. "İyi o zaman," demişti Levent Kazancı kadifemsi bir tebessümle. "Artık erkek oldun, erkek gibi davran."

Ne zaman mastürbasyon yapsa pantolonunu tam olarak aşağı indirmeye cesaret edemezdi; sadece evdekilerden birine yakalanma korkusundan değil, daha ziyade aynı cümleyi tekrar tekrar kulağına fısıldayan babasının hayaletinden halen tedirgin olduğu için. Yine de senelerce süren perhizin ardından bu sene vücudu aniden hem kendi iradesine, hem de babasının hayaline galebe çalmıştı. Tıpkı soğukalgınlığı, hatta daha beteri bulaşıcı bir hastalık gibi yakalanmıştı *Istek'e*. Gece gündüz, olur olmaz, mastürbasyon yapmaya başlamıştı. En çok korktuğu şey iş üstünde yakalanmaktır. Geçen gece rüyasına girmişti. Annesiyle babası kapyıya dayanmış, kilidi kınıp suçüstü yakalamışlardı. Bağışlar ve iniltiler arasında annesi onu öpüp sırtını sıvazlamış, babası yüzüne tükürüp eşek sudan gelene kadar dövmüştü. Babasının açtığı yere annesi bir lokma aşure sürmüştü, bir nevi merhemmiş gibi. Tiksintiyle, titreyerek uyanmıştı, alnı boncuk boncuk ter içinde. Zeliha ona laf soktuğunda bunların hiçbirini bilmiyordu. "Hiç utanma arlanma yok sende değil mi?" dedi öteki. "Büyüklerinle nasıl konuşulur bilmiyorsun. Sokaklarda erkekler ıslık çalsın laf atсын canına minnet. Şu haline bak. Oropu gibi giyinip, sonra da saygı bekliyorsun."

Zeliha'nın yüzünde müstehzi bir gülümseme belirdi. "Hayrola? Oropulardan korkuyor musun yoksa?" Beriki bakakaldı.

Bir ay önce İstanbul'un en rezil sokağını keşfetmişti. Seksini bu kadar ucuz, bu kadar pahalı, bu kadar yarımamalak olmadığı başka yerlere de gidebilirdi pekâlâ ama bilhassa oraya gitmek

istemiydi; ne kadar çığ ve çirkin olursa o kadar iyi. Cinsellikten tamamen kopmak, arınmak için en bayağı olanı seçecek; su yüzüne çıkabilmek için evvela dibe vuracaktı. Yan yana dizilmiş, adeta birbirlerine sokulmuş batakhaneler, ekşi kokular, lekeli çarşafklar, erkeklerin salt gülebilmek için patlattıkları açık saçık espriler; odalarda bir an evvel müşteriden kurtulup, yarım bıraktıkları işlere dönmeyi bekleyen fahişeler, giriş katında elinde ucuz limon kolonyasıyla teşrifat yapan koca memeli patroniçe, dışarıda sırıtarak bekleyen seyyar tatlıcı... Oradan kendini kirli ve aciz hissederek dönmüştü.

"Yoksa sen beni takip mi ediyorsun?" diye sordu boş bulunup. "Ne ne ne?" dedi Zeliha hayretle, kazara bir keşif yaptığı yeni anlamıştı. "Ay ne salaksın! Oropulara gidiyorsan bu senin sorunun. Hiç derdim değil valla."

Kendini aşağılanmış hissederek, birden kardeşine vurmak istedi. Haddini bildirmenin zamanı gelmiş de geçiyordu bile. Onunla böyle alay edemeyeceğini anlaması gerekiyordu.

Zeliha düşüncelerini okumaya çalışıyormuş gibi gözlerini kısararak ona baktı. "Ne giydiğim, nasıl yaşadığım seni hiç ilgilendirmez," dedi. "Sen kendini ne zannediyorsun? Babamız öldü. Boş yere ondan rol çalmaya çalışma."

Zeliha nedense bu lafı söyler söylemez sabahleyin kuru temizlemeciden dantelli elbisesini almayı unuttuğunu hatırladı. *Yarın sabah almayı unutma.*

"Babam hayatta olsa şimdi böyle konuşamazdın zaten," dedi beriki. Bir dakika önceki buğulu bakışının yerini hınçlı bir parıltı almıştı. "Ama o öldü diye, zıvanadan çıkamazsın. Ailene karşı sorumlulukların var küçük hanım. Adımızı lekeleyemezsin."

"Dinime küfreden bari Müslüman olsa! Merak etme benim bu aileye getirebileceğim hiçbir leke, senin bugüne kadar getirdikleriyle mukayese kabul etmez. Kendine bak sen."

Öteki tokat yemişçesine duraladı. Kumar oynadığını öğrenmiş miydi kız kardeşi, yoksa yine blöf mü yapıyordu? Az biraz paralanmak için burnunu sokmuştu bu pisliğe ama her seferinde

daha beter batıyordu. Babası hayatta olsa yaşına başına bakmadan deri kemerle döverdi kesin. Piriñ tokalı kızıl kahve olanla. O kemer başkaydı. Diğer kemerlerde deriden çok toka kısmı acıtır-
dı. Kızıl kahve olandaysa derisi yakardı adamı, tokası olsun olmasın. Öküz derisinden olduğı için miydi acaba? Bir kemerin diğerlerinden daha fazla acıtmasının arkasında mantıksal bir açıklama olabilir miydi? Yoksa hayalgücü ona oyun mu oynamıştı bunca zaman; tek bir kemeri mimleyip, ondan korkunca, diğerlerinin o kadar acıtmadığına inanmayı, öteki kemerlere rastgeldiğinde kendini adeta şanslı hissetmeyi başarmıştı.

Ama babası artık yoktu ve belli ki birilerinin bunu hatırlatması gerekiyordu:

"Babamız öldüğünden beri aileden artık ben sorumluyum." "Öyle mi?" Zeliha acı acı güldü. "Senin derdin ne biliyor musun? Seni fazla şımarttılar. Çok şımarıksın, kıymetli çük! Hadi artık çik odamdan."

Rüyada gibi, göz ucuyla, ağabeyinin elinin havaya kalktığını fark etti. Onun kendisine vurabilecekine hâlâ inanmadan boş boş bakıp, son anda kenara çekilmeyi başardı Zeliha.

Tokat hedefi iskanmıştı ama bu başarısızlık atanı iyice öfkelendirmişe benziyordu. İkinci kez kaldırdı elini. Bu seferki yanagını yaktı Zeliha'nın. O da aynı hızla vurdu Mustafa'ya.

Bir anda kendilerini çocuklar gibi yataкта boğuşurken buldular; bir farkla, çocukken hiç boğuşamamışlardı. Babalan bu tür itiş kakıştan hiç hoşlanmazdı. Bir-iki saniye kendini galip hissetti Zeliha, ona öyle kuvvetle vurduğı için. Uzun boylu, voleybol sayesinde atletik bir kızdı ve kendini güçsüz hissetmeye alışık değildi. Ringdeki şampiyon gibi iki elini yumruk yapıp havaya kaldırdı ve zaferiyle coşan görünmez seyircileri selamladı: "Ben kazandım!"

İşte tam o anda sol kolunu arkasına büküp, üzerine çıktı Mustafa. Bu sefer her şey farklıydı. Mustafa farklıydı. Bir koluyla göğsünü zaptedip, diğer eliyle eteğini sıyırdı.

Aniden derin bir utanç hissetti Zeliha. Bu zillet hissi öyle bas-

kındı ki, içinde başka hisse yer kalmamıştı. Eli kolu bağlanmış, utançtan donakalmıştı. Normalde ne denli pervasız, nasıl da pa-buçdilli görünürse görünsün, yetiştirilme tarzının öğrettiğı ahlak anlayışını sandığından daha çok içselleştirmişti özünde. Beklen-medik bir taciz anında, karşındakine değil kendine odaklanmıştı ilk - kendi kıyafetlerine, kendi görüntüsüne. İç çamaşırının görülmesinin verdiği aşağılanma hissi, bir an için her şeyi bastırmıştı.

Ama birden bir panik dalgası utançını süpürdü attı. Bir eliyle onu engellemeye çalışırken diğer eliyle eteğini aşağı çekip düzelttiyse de, Mustafa, otomatige alınmış bir inatla eteğı tekrar sıyırdı. Zeliha vurgüçyle bir yumruk indirdi ağbısının sırtına; anında okkalı bir tokat yedi suratına. Sonra bir tokat daha, bir tane daha... Ne tuhaf, hiç acımadı. Birbirlerinin kanına susamışçasına mücadele etmeye başladılar. Kim kimin saçlarına asıldı, kim kimin yüzünü tırmaladı, kim kimin etini ısırdı... her şey birbirine karışmıştı. Adeta senelerdir birbirlerine besledikleri hınç gözlerini kararttı. Sorulacak ne çok hesap, güdülecek ne çok hınç vardı. Mustafa kız kardeşinden bu kadar nefret ettiğini bilmiyordu. Babalarına laf yetiştirmeye cüret eden tek Kazancı çocuğuydu Zeliha. En kötükler oldukları için daima ikili olarak görülür, daima kıyaslanırlardı. Yan yana ama birbirlerine fersah fersah uzak dururlardı, tüm kardeşler tek sıra halinde hıza girdiklerinde. Mustafa kendini diğerlerinden ayırmaya çabalarayı göze girmek isterken; babaya itiraz eden, savaşı açan hep ama hep Zeliha'ydı. Mustafa'nın söyleyemediklerini söyleyen, dayak yedikçe sineceğı yerde daha da dillenen ve ağabeyinin itaatkârlığını kendine örnek alacağına, tam tersine, bu mücadeleyi veremediğı için içten içe onu da hor gören, tek kalemde yargılayan, kimseleri takmayan, bazen nasıl da küstahlaşan, ayaklı isyan Zeliha...

Aniden Mustafa'nın içindeki mahzenin kapağı kırılmıştı. Arında çiğ, gün ışığı görmemiş bir atavet vardı. Birikmiş kin, şarap gibiydi. Seneler geçince eskimiyor, sadece yıllanıyordu. Serbest kalır kalmaz akmak istiyordu; öylesine taşkın. Kız kardeşinin canını yakmak istediğini fark etti. Vurup da geçmek değil, vu-

rup da iz bırakmak... öyle bir iz ki ömür boyu geçmesin, geçemesin. Bunları düşünürken boş bulundum, çat diye bir tokat yedi. Karşılığında bir yumruk indirdi.

Zeliha yüzünün zonkladığını hissetti. Ilık kanın tadı... Hangisi hangisinin bedeniydi? Nerede başlıyordu mütevaciz, haddi aşan; nerede bitiyordu saldırıya uğrayan, haddi hatırlayan?

Bu bir oyunsaydı, bir yerlerde oyunun rengi değişti. Bu bir sa-vaşsa, bir an geldi, silahlar yenilendi. Birinin "Dur!" diye haykır-dığını duydu Zeliha; kendi sesi olamayacak kadar yabancı, yaba-ni, çatal çatal, avaz avaz, insanlıktan çıkmış, mezbahadaki bir hayvanın sesi gibi direnircesine kendinden kuvvetli bir kötülüğe. Kendi çılgınlığını tanıyamamıştı; tıpkı kendi vücudunu algılayama-dığı gibi, bacakları aralanıp, beriki içine girdiğinde.

Her şey o kadar gerçekdi, öylesine kontrolsüzdü ki, hakika-tin bu olmadığına hükmetti. Anlardan bir andı sadece, gelip geçe-cekti. Direnmeyi bıraktı, başı yastıktan düştü. İşte Zeliha bulutsuz gökyüzündeki KODAK balonunu o esnada gördü.

Saklambaçta ebe kalmış gibi gözlerini yumdu; görmezse, gö-rülmeyeceğini umarak. Bütün diye bir şeyin olmadığı bu yerde sadece ayrıntılar vardı artık, hırıltılar ve kokular. Mustafa'nın so-luklan hızlandı; demindenberi göğsünde gezinen elleri, boynun-da sıklaştı. Zeliha kendisini boğacağından korktu ama çok geç-medem gevşedi parmaklar, kesildi salınım, dünya durdu. Göğsü göğsüne dayalı bir halde, kendini bırakırken olanca ağırlığıyla sırtından bir okla yaralanmışçasına acı bir ses çıkardı Mustafa. Zeliha yattığı yerden onun kalp atışlarını duyabiliyordu, deli gibi çarpan bir yürek. Duyamadığı kendi kalbinin atışıydı. İçindeki hayat damarlarından çekilmiş gibi hissediyordu.

Ne kadar kaldılar o vaziyette? Kaç dakika, kaç zaman? İçinde yumuşayıp geri çekildiğinde dahi gözlerini aralamadı Zeliha. Tıpkı söz gibi, gözün de tükendiği bir aşama vardı demek. Göre-cek bir şey yoktu.

Mustafa ayağa kalktığı anda güçlükte yürüyordu. Sendeleyerek kapıya seğırtti. Birkâç adım ilerledi, zorlukla nefes alarak duvara

yaslandı. Orada öylece durdu bir an. Sırtı kardeşine dönük, sırtı olan bitenlere dönük... İnsan geçmişinden usul usul kopmaz her zaman, öyle peyderpey kendiliğinden düşen ölü bir tırnak gibi. İn-san geçmişinden bir anda pat diye kopar bazen; kesinkes yırtılır bir bağ, bir daha asla bağlanmamak üzere... Bilirsin ki hatırlama-mak tek seçeneğindir. Bilirsin ki hatırlamamak kendini inkâr de-mektir. Bedeli göze alırsın. Ancak böyle hayatta kalırsın. Bu yüz-den bakmadı arkasına Mustafa, geride bıraktığı enkaza; dönmeyi bir kez olsun yüzünü, odadan çıkacak gücü topladığında dahi.

Koridora çıkar çıkmaz sokak kapısının açıldığını duydu, aile-si eve dönmüştü. Banyoya koştu, kapıyı içeriden kilitledi, duşu sonuna kadar açtı ama altına girmek yerine düzüstü çöküp kusma-ya başladı.

"Hu huu! Neredesiniz?" Banu'nun sesi. Girişte çıkarılan ayak-kabırlar. Paket hisırtıları. Mezarlıktan dönüştü alışveriş yapmış ol-mahılar. "Ayol evde kimse yok mu? Kız Zeliha neredesin?"

Zeliha hızla yataktan kalkıp gömleğini ilikledi. Her şey öyle aniden ve kayarcasına olmuştu ki, belki de bu kâbusun hiç yaşan-madığına kendini inandırabilirdi. Ama komodinin üzerindeki ayna-da gördüğü yüz başka bir şey söylüyordu sınısice. Sol gözü ya-rıya kadar inmişti; altında da belli ki yakında moraracak bir şişlik vardı, yarım daire şeklinde. Zeliha yumruk yemiş gözünü inceler-ken, her zamanki şüpheciğinden dolayı suçluluk hissetti. Yıllar yılı ne zaman uyduruk aksiyon filmlerinde birinin gözü morarsa dalga geçmiş, insan gözünün tek bir yumrukle o hale geleceğine ihtimal vermemişti. *Sen misin inanmayan*, dedi aynada kendine. *Sen misin itaatsiz...*

Yüzü belki ama vücudunun geri kalanının hasar görmemişine emindi. Hâlâ duyulan olup olmadığını anlamak istemesine do-kundu kendine. Nasıl oluyor da parmaklarının dokunuşundan başka bir şey hissetmiyordu? Canı yansa bilmez miydi?

Kapının açılmasıyla yerinde sıçradı. İzin beklemeden içeri daldı Banu. Belli ki bir şeyler anlatacaktı ama aynadaki Zeliha'yı görünce donakaldı.

"Yüzüne ne oldu senin?" diye sordu Banu kekeleyerek.

Zeliha bir açıklama yapacaksa şimdi yapması gerektiğini biliyordu. Ya bu hadiseyi şu anda anlatacak ya da sonsuza kadar saklayacaktı. "Gördüğü kadar vahim değil, meraklanma," dedi ağır ağır. Karar verme anı çoktan geçmiş, tercih yapılmıştı. "Hava güzel yürütiyüşe çıkayım dedim, hay demez olaydım. İlerde bizim bakkalın orda bir adam, karısını sokağın ortasında dövüyor evire çevire. Perişan haldeki kadını kurtarmak istedim ama sonunda bir yumruk da ben yedim eşşoğlusundan."

İnandı Banu. Tıpkı diğerleri gibi. Bu tür belalar Zeliha'yı bulurdu zaten, ya da o gidip belasını bulurdu her seferinde. Olmamacak iş değildi. Böyle bir kaza gelse gelse onun başına gelirdi.

Zeliha Tevze tecavüze uğradığında on sekizini doldurmuştu. Rüştünü ispat etmişti. Bu yaşta kimsenin rızası olmadan dilediğiyle evlenebilir, ehliyet alabilir ya da oy kullanabilirdi - tabii askeriye serbest seçimlerin yapılmasına izin verdiğinde. Benzer surette, olur da gerekirse, kendi kendine gidip kurtaj da olabilirdi pekâlâ.

Takip eden haftalarda defalarca aynı rüyayı görecekti Zeliha. Bir taş yağmuru altında yürüyordu kalabalık bir sokakta. Bastığı yerdeki kaldırım taşları aşağıdaki boşluğa düşüyordu habire, arkalarında delikler bırakarak. Boşluk büyüdükçe paniğe kapılmaya başlıyordu. Taşlar gibi olmaktan, geride hiç iz bırakmadan bu aç hiçlik tarafından yutulmaktan korkuyordu. "Durun!" diye bağıırıyordu kaldırım taşları ayağının altından kayarken. "Durun!" diye emrediyordu üzerine doğru hızla gelen vasıtalara. "Durun!" diye yalvanyordu onu omuzlayıp kenara iten yayalara.

"Lütfen durun!"

Bir ay sonra zamanı geldiğinde âdet görmedi. Birkaç hafta sonra evin yakınılarında yeni açılan bir laboratuvara gitti. "Kan şekeri testi yaptırana gebelik testi bedava!" diyordu girişteki bir levha. Sonuçlar geldiğinde Zeliha'nın kan şekeri normal çıktı, kendisi de hamile.

Bir varmış bir yokmuş,

Uzak, çok uzak bir ülkede dört çocuklu ihtiyar bir çift yaşamış, iki kız iki oğlan. Kızlardan biri güzel biri çirkinmiş. Küçük erkek kardeş güzel olanla evlenmeye karar vermiş. Ama kız istemiyormuş. İpekli elbiselerini yakayıp nehir kıyısına durulamaya gitmiş. Suyun kenarında uzun uzun ağlamış. Soğukmuş. Elleriyle ayakları az kala domuyormuş. Eve dönüp kapıyı çalmış ama kilitliymiş. 'Annesinin penceresini tıkladım ama annesi: "Bana ancak kayınvalide dediğinde seni içeri alırım," demiş. Babasının penceresini tıkladım ama babası: "Bana ancak kayınpeder dediğinde seni içeri alırım," demiş. Ağabeyinin penceresini tıkladım ama ağabeyi: "Bana ancak kayınço dediğinde seni içeri alırım," demiş. Ablasının penceresini tıkladım ama ablası: "Bana ancak görümce dediğinde seni içeri alırım" demiş. Erkek kardeşinin penceresini tıkladım ve erkek kardeşi onu içeri almış. Ona sarılmış, onu öpmüş. Kız: "Yer yarılıp beni yutsun!" demiş.

Bunun üzerine yer yarılmış ve güzel kız yeraltı krallığına kaçmış.

Elinde kepeçyle mutfak penceresinden dışarı bakan Asya gümüş rengi Alfa Romeo'nun arkasından içini çekti.

"Gördün mü," dedi Asya ayaklarına sürtünen Beşinci Sultan'a. "Zeliha Tevze onlarla havaalanına gitmemi istemedi. Gene gıcıklığı tuttu. Bıkıtmı usandım bana böyle davranmasından."

Hep birlikte içmeye gittikleri akşam annesiyle nihayet yakınlaşabildiklerini sanması amma da enayilikli! Nasıl olmuş da aralarındaki mesafeyi aşabileceklerine inanmıştı? Asla tam mânâsıyla-

la yok olmayacaktı o mesafe. Teyzeleştirdiği bu anne daima ulaşılmaz bir uzaklıkta kalacaktı. *Anne şefkati, çocuk sevgisi, aile dayanışması, bunlara hiç ihtiyacı yoktu... Asya tükürür gibi tısladı dişlerinin arasından: Hepsi bokpıdır.*

On İkinci Madde: Şu hayatta ne yaparsan yap, sakın ola aneni değiştirmeye çalışma. Annenle kurduğun yahut kuramadığın ilişkiyi de değiştirmeye çalışma zira bu girişim ancak hüsrarla sonuçlanır. Sadece kabul et ve razı ol. Eğer sadece kabul edip razı olamıyorsan, başa dön, Birinci Maddeye tekrar bak.

"Kendi kendine mi konuşuyorsun sen?" dedi mutfağa o sırada giren Feride Teyze.

"Yok canım hiç kendi kendime konuşur muyum," dedi Asya hınzırca göz kırparak, az evvelki hiddetinden sıyrılmış görünüyordu. "Kedi dostumla dertleşiyorduk. Ona diyordum ki Mustafa Dayım bu evdeyken kendisi henüz doğmamıştı. Evde o zamanlar atası Üçüncü Paşa'nın hükmettiğini anlatıyordum. Yirmi yıl olmuş. Tuhaf değil mi? Adam bizi yirmi sene boyunca hiç ziyaret etmedi ama biz hâlâ onu bağrımıza bastığımız için, oturmuş burada aşure taksim ediyorum."

"Kedi dostun ne dedi peki bunlara?" diye sordu Feride Teyze, samimi bir merakla.

Asya alaycı alaycı güldü. "Valla benim yerden göğe kadar haklı olduğumu, zaten bu evin tımarhaneden farksız olduğunu söyledim. Ailemin düzeleceğinden ümidi kesip, manifestom üzerinde çalışsam daha iyiymiş."

"Bilememiş kedi efendi," dedi Feride Teyze. "Nankör kedilerden nasihat alırsan ancak bu kadar olur zaten. Tabii ki dayını bağrımıza basacağız. Akraaba akrabadır, sevsen de sevmesen de. Biz Alman değiliz. Onlar çocuklarını on dört yaşında kapının önüne koyuyor. Git ne halin varsa gör diyor adam kendi öz evladına. Biz yapamayız öyle şey. Güçlü ailevi değerlerimiz var. Öyle senele bir gün toplanıp hindi yiyemeyiz biz..."

"Ne hindisi ya?" diye sordu Asya gözlerini kırıştırarak ama daha sorunun sonuna gelmeden, meseleyi kavramıştı. "Ay sen, Amerikalıların Şükran Günü'nden mi bahsediyorsun?"

"Neyse ne," dedi Feride Teyze elinin tersiyle bu malumata savuşturarak. "Sonuç aynı işte. Onların kuvvetli aile bağları yok. Biz öyle değiliz. Birisi babansa, sonsuza kadar babandır, kardeşinse kardeşin, nokta."

Asya bu mutlakiyetçilik karşısında oflamakla yetindi sadece.

"Hem zaten her bi şeyi acayip bu dünyanın, sade bizim aile mi acayip sanıyorsun," diye ekledi Feride Teyze, belli ki hıznı alamamıştı. "Bu yüzden seviyorum üçüncü sayfa haberlerini. Dünyanın ne kadar manyak ve tehlikeli olduğunu unutmamak için kesip biriktiriyorum bütün o kupürleri."

Feride Teyze'nin şimdiye kadar hiçbir davranışını rasyonalize etmeye çalıştığına şahit olmadığından Asya ona ilgiyle bakmaktan kendini alamadı. Mart güneşi pencereden içeri dolarken, bir müddet daha mutfağa oturdular iştah açıcı kokular arasında. Ta ki Feride Teyze en sevdiği VJ'nin yeni bir grubun video klibini anons ettiğini duyup içeri koşana kadar. O gidince ayaklandı Asya. Canı sigara çekiyordu. Sigaradan ziyade Alkolik Karikatürist'le sigara içmek istiyordu şimdi. Bunu kabullenmekte zorlanırsa da onu özlemişti işte. Misafirler gelene kadar iki saati vardı. İki saatte karşıya geçip dönebilirdi rahatlıkla. Hoş, gecikse bile kimsenin umursamayacağını düşündü.

Birkaç dakika sonra, kapıyı sessizce kapattı arkasından.

Banu Teyze kapının kapandığını duyunca o yana seğirtti ama daha seslenmeye fırsat bulamadan Asya çıkmıştı bile.

"Şimdi ne yapmayı planlıyorsunuz efendim?" diye sordu Ağulu Bey.

"Hiç," diye fısıldadı Banu Teyze çekmeceyi açıp içinden bir

kutu çıkarırken. Kadife astarın üzerinde nar şeklindeki broş parlıyordu.

Kazancı çocuklarının en büyüğü olarak ona teslim edilmişti broş; babalan Levent Kazancı'dan bir hediye idi, ona da kendi annesinden kalmıştı. Üvey annesi Cicianne'den değil, hiç yâd etmediği, çocukken onu terk eden ve asla affetmediği öz annesinden. Broş hem alabildiğine zarif, hem de bir o kadar acı vericiydi. Banu Teyze kimselere sezdirmeden haftalarca tuzlu sularla tutmuştu onu, sırf taşıdığı negatif enerjiden arınabilsin diye.

Çinlerin meraklı bakışları altında usul usul okşadı broşu; içindeki yakutların ışıltısını inceledi hayranlıkla. Armanuş'la tanışana kadar bu nar broşun evveliyatını araştırmak aklına gelmemişti hiç. Şimdiye hikâyeyi biliyordu ama ne yapacağını kestiremiyordu. Herkesin bir parça hakkı vardı bu broşta, ama en çok da Armanuş'un. Ona hediye etmek istese de sebebini nasıl açıklayacağı konusunda tereddütleri vardı.

Armanuş'a hikâyesinin geri kalanını açıklamadan, bu broşun vaktiyle babaannesi Şuşan'a ait olduğunu söyleyebilir miydi? Elinde olmadan öğrendiği sırların ne kadarını o sırların sahipleriyle yahut mirasçılarıyla paylaşabilirdi? Kimindi hikâyeler? Anlatanın mı, yaşayanın mı, devralanın mı? Söz ki kutsaldı, söz ki salt "kûn" demekle koskoca kâinatı ve dahi insanı öldürmüştü, peki söze dökülen hakikatler kimin malıydı? Hikâyelerin sahipleri var mıydı?

Kırk dakika sonra, şehir karşı yakasında Asya, Kafe Kundera'nın kapısından içeri girdi.

"Heyoooo Asya," diye bağırdı Alkolik Karikatürist neşeyle. "Gel gel! Buradayım!"

Yalnızdı bu saatte. Asya masasına yaklaşırken yüzünde meçhul bir tebessümle ayağa kalktı. Kendine doğru çekti onu, sıkı sı-

ki sarıldı: "Sana haberlerim var, bir iyi bir kötü, bir de ne idiği belirsiz. Önce hangisini istersin?"

"Kötüyü," dedi Asya tereddütsüz.

"Peki. Hapse giriyorum. Başbakanı penguen şeklinde çizmem pek hoş karşılanmadı. Sekiz ay hapse mahkûm edildim."

Asya dehşetle baktı ona.

"Tamam şimdi de iyi haberi duymak istemiyor musun?" diye mırıldandı Alkolik Karikatürist, işaret parmağını Asya'nın dudaklarına koyup bir şey sormasına mani olarak. "Gönlüme danıştım. Onun istediğini yapmaya karar verdim. Boşanıyorum!"

Peş peşe duyduklarından adamakıllı sersemleyen Asya nihayet akıl edebildi son soruyu sormayı: "Ne idiği belirsiz haber nedir peki?"

"Ah onu da söyleyeyim..." Gururla kaldırdı başını. "Tam dört gündür içmedim. Tek damla bile! Neden biliyor musun?"

"Gene Adsız Alkoliklere yazıldın herhalde," dedi Asya.

"Hayır efendim. Ne münasebet!" diye itiraz etti Alkolik Karikatürist, incinmiş gibiydi. "Senin için içmedim. Seni görmeyeli dört gün geçti ve bir dahaki karşılaşmamızda ayık olmak istedim. Asya... sen bu dünyada beni ayakta tutan tek şeysin... Huylarımı düzeltirsem sırf senin için yaparım bunu."

Farkında değildi bunları söylerken kızardığını. "Ah min-el aşk!" diye haykırdı. "Ya, ben sana fena halde aşışım."

Asya'nın gözleri duvardaki bir çerçeveye kaydı, 1997 Moğolistan Camel Trophy'den kalma tekerlek izli bir yol fotoğrafı. Şimdi o resmin içine yolculuk etmek ne hoş olurdu, diye düşündü; 4x4 bir jiple Gobi Çölü'nü geçmek, ayağında ağır, çamurlu botlar, yüzünde tozlu bir gözlük, derlerini de terle birlikte atarak, kayıp gitmek sonsuzlukta... ta ki hafifleyene, rüzgârda kuru bir yaprak kadar hafifleyip Moğolistan'daki bir Budist manastıra savrulana kadar.

"Ama söz vermiştin hüzünlü bir hikâye anlatmayacağına," diye sitem etti kayıp güvercin yavrusu. "Seni uyarmıştım. Acıklı bir hikâye duyarsam kanatlanıp uçarım demiştim."

Ohanne İstanbulluyan dudaklarını endişeyle büzdü. Yazdığı her cümle bir adım daha yaklaştırdı onu kitabın sonuna, huzursuzluğu da artırdıya nedense. Nasıl girebilmişti böyle bir sorumluluğun altına? Nesillerdir kuşaktan kuşağa aktarılan her bir masal nice küskün ruh taşıyordu içinde - büyümeden ölen çocukların ruhları.

Çocuk masalları dünyanın en yaşlı anlatılarıydı aslında. Onlar aracılığıyla seslenirdi çoktan yok olmuş nesillerin aç hayaletleri şimdiki zamana. Bu sebeptendi en sıradanlarında bile bir bilgelik, en neşelilerinde dahi bir elem bulunması. Bundaydı Ohannes İstanbulluyan'ın üzerine aldığı sorumluluğun ağırlığından korkması. Bu kitabı tamamlamaktan başka bir şey düşünemez olmuştu çoktandır. Varsa yoksa yazmaktı aklında... Böyle bir fikrin ne kadar saçma olduğunu bilse de, bu kitabı yazmaya başladığından beri dünyanın daha kederli bir yer haline geldiğine inanmaktan alamıy; yordu kendini. Daha fazla uzatmadan bitirmesi gerekiyordu artık, yeryüzinde daha az elem olması buna bağlıymış gibi.

"Merak etme," dedi nar ağacı gülümseyerek. Dallarındaki karları silkeleydi. "Anlatacağım hikâye hazin gelebilir ilk başta ama umutsuz sayılmaz..."

Ohanne İstanbulluyan askerler tarafından götürüldükten sonra ailesi günlerce çalışma odasına yaklaşmadı. Bunun dışındaki bütün odalara girip çıkmalarına rağmen, o hâlâ içeride gece gündüz çalışıyormuşçasına kapalı tuttular oda kapısını. Bu esnada tüm eve hâkim olan keder ve kaygı öyle yoğundu ki, neler olup bittiğine akıl erdiremeyen ufaklıklar bile daima tedirgindiler. Çok geçmeden Armanuş çocukları yanına alıp bir müddet Sivas'ta, ailesinin yanında kalmaya karar verdi. Ancak bu karardan sonra

kocasının odasına girmeye cesaret edebildi. Ve orada, antika ceviz masanın en üst çekmecesinde, sabırla bitirilmeyi bekleyen *Kayıp Güvercin Yavrusu* ve *Asude Bir Bahar Ülkesi*'ni buldu. Yarı kalan sonuncu sayfanın altında da nar şeklinde bir broş du-ruyordu.

"Anne," dedi bir ses. Armanuş irkilerek döndü arkasına. Arkasından odaya süzülen küçük kızı Şuşan uzatmış kafasını, merakla broşa bakmaktaydı.

Şuşan İstanbulluyan nar broşu ilk kez o gün gördü. O uğursuz günlerden kalma nice ayrıntı çok geçmeden solsa da belleğinde, bu mücevheri hep hatırlayacaktı. Belki o küçük yaşında rast geldiği en göz alıcı şeydi yakutların ışıltısı. Belki de etrafında her şey ters gidip lime lime dağılırken, büyüklerin dünyasını da dünyanın büyüklüğünü de kavrayamadığı o dönemde, kendisi gibi küçük bir nesneye odaklanmak en kolayıydı. Sebepler her ne olursa olsun broşu asja unutmadı. Ne Der Zor çöllerine giderken yan ölü halde yol kenarına yığıldığında ve öldü sanılarak bırakıldığında; ne Türk köylüsü ana kız onu kanatları altına alıp, iyileştirmek için evlerine taşıdığına; ne yetimhaneye götürüldüğünde, ne bir gecede Şuşan İstanbulluyan olmayı bırakıp Şermin 626'ya dönüştüğünde; ne seneler sonra Rıza Selim Kazancı tesadüfen yetimhanede ona rastlayıp, eski ustası Levon'un yeğenini oradan çıkarmak için onunla evlendiğinde; ne daha âdet görmeden kadın olduğunda; ne de daha kendisi çocuk sayılmazmış gibi, yakında bir çocuğu olacağını öğrendiğinde.

Çerkez ebe doğumdan aylar önce, karnının şekline ve aşerdiği yiyeceklerle bakarak bebeğin cinsiyetini söylemişti. Lüks pastanelerden kutu kutu turtta, Rusya'dan kaçan Beyaz Rusların açtığı bir fırından Apfelstrudel, ev baklavası, bonbon ve her nevi tatlı... Hamileliği boyunca bir kez olsun ekşi ya da tuzlu bir şey aşermemişti Şermin Kazancı; dediklerine göre, kıza hamile olsa öyle olurdu.

Gerçekten de çocuk erkek oldu, zor zamanlara doğan bir oğlan.

"Cenabı Hak oğluma bu ailenin bütün erkeklerinden daha uzun ömür verir inşallah," dedi Rıza Selim Kazancı, ebe bebeği kucasına verdiğinde. Sonra dudaklarını bebeğin sağ kulağına yaklaştırdı, bundan böyle taşıyacağı ismi fısıldadı: "Adın Levon olacak."

Yalnızca kendisine senelerce kol kanat geren ve kazan yapma zanaatının inceliklerini öğreten biricik ustasının anısını yaşatmak değil, bu ismi seçmesinin sebebi. Oğullarına Levon adını vererek, din değiştiren karısına da bir armağan vermeyi umuyordu.

Bu yüzden bu ismi seçmişti ve dini bütün bir Müslüman olarak üç kere tekrarladı kararını: "Levon! Levon! Levon!"

Bu arada Şermin Kazancı lohusa yatağında doğurulmuş, yerinden edilmiş bir taş gibi kıpırtısız izliyordu isim törenini. Memnun olup olmadığını anlamak mümkün değildi. Duygulan yüzünden okunmasa da, o da içinden tekrarlamıştı aslında: "Levon! Levon! Levon!"

Ne var ki bu yankı üçlemesinin kaskatı bir itiraz duvarına toslayıp geri dönmesi uzun sürmeyecekti: "Levon mu? Böyle isim mi konur Müslüman evladına!" diye söylendi ebe.

"Biz koruz," diye diklendi Selim Kazancı. Takip eden günlerde sık sık tekrarlayacaktı bu savunmayı. "Kararımı verdim. Levon olacak!"

Ama bebeği kaydettermek için Nüfus Dairesi'ne gittiğinde, yumuşayacaktı birdenbire.

"Allah başışlasın. Oğlunun adı ne?" diye sordu uzun boylu, donuk yüzü memur, kahverengi sırtlı, dağvari bir defterin üzerinden başını kaldıracak.

"Levon Kazancı'dır efendim."

Memur yakın gözlüklerini burnunun tepesine iterek Selim Kazancı'ya dikkatli dikkatli baktı. "Kazancı güzel bir soyadı ama Levon diye Müslüman Türk ismi olur mu?"

"Müslüman ismi değildir ama yine de güzel isim," dedi Rıza Selim Kazancı.

"Beyefendi," diye diklendi memur sesini yükselterek, mühim

bir şey söyleyeceğinin bilincinde. "Kazancıların ne kadar nüfuzlu bir aile olduklarını bilirim. Levon gibi bir isim ailenize yakışmaz. Bu ismi yazarsak, çocuk ileride sorun yaşar. Yüzde yüz Müslüman olduğu halde herkes Hristiyan olduğunu düşünür... Yanılıyor muyum? Yoksa Müslüman değil midir?"

"Tabii ki öyle," diye hemen tenzih etti Rıza Selim. "Elhamdülillah." Bir an için memura ustasından bahsetmeyi; bir de oğlunun annesinin İslam'a dönmüş Ermeni bir yetim olduğunu itiraf etmeyi düşündü ama içinden bir ses bu bilgi kırıntılarını kendine saklamasını söyledi.

"Madem öyle, münasip gördüğünüz ilk isme de saygıda kusur etmeden ufak bir değişiklik yapalım. Levon'a yakın bir isim gene ama bariz surette Müslüman olsun. Levent nasıl mesela?" Ardından ekledi memur uysalca, sarf etmek üzere olduğu sözün sertliğine uymayan bir uysallıkla: "Yoksa korkarım, oğlunuzu kaydetmeyi reddetmek zorunda kalacağım."

Böylece Levent Kazancı oldu. Dumanı hâlâ tüten bir geçmişin kurşunu külleri üzerinde doğan; babasının bir zamanlar ona Levon adını vermek istediğini hiçbir zaman bilmeyen, günün birinde annesi tarafından terk edilen, yüreği erken yaşta kabuk tutup taşlaşan, gençliğinde de yetişkinliğinde de hep haşın ve hınçlı olan, ileride kendi çocuklarına karşı korkunç bir baba olan bir oğlan...

Eğer bu nar broş olmasa Şermin Kazancı kocasını, oğlunu bırakıp gidecek cüreti bulabilir miydi bilmez. Onlarla birlikte aile kurmuş, akacak tek yönü olan yeni bir hayata başlamıştı. Geleceğinin var olabilmesi için, geçmişsiz biri olarak kalması gerekiyordu. Çocukluk kimliği ufalannmış anıların kıntılardan başka bir şey değildi. Ne var ki geçmişinin en sevgili anılan bile onu terk etmiş olsa da, broş zihninde bütün canlılığıyla çakılıydı. Seneler sonra Amerika'dan gelen bir adamcağız kapıda belirdiğinde, onun bir yabancı değil, özbeöz ağabeyi olduğunu anlayacaktı, gene bu broş sayesinde.

Yervant İstanbulluyan, gür kaşlarının gölgelediği siyah gözleri, sivri burnu ve çenesine kadar uzayan, onu üzüntülüken bile gülü-

yormuş gibi gösteren pos bıyıklanıyla kapıda belirmişti. Titreyen bir sesle, bir türlü bulamadığı kelimelerle kim olduğunu söylemiş; yan Türkçe yan Ermenice ta Amerika'dan buraya onu bulmaya geldiğini anlatmıştı. Kız kardeşine hemen oracıkta sarılma istese de onun artık evli bir Müslüman kadın olduğunu biliyordu. Eşikte durmuştu. İstanbul lodosu uzaklardan raylıhalar taşımıştı yanlarını, halka halka; bir an çıkıvermişlerdi zamanın dışına.

Kısa görüşmelerinin sonunda Yervant İstanbulluyan, Şermin Kazancı'ya iki şey verecekti: altın nar broş ve düşünmek için zaman.

Şermin Kazancı allak bullak bir halde kapıyı kapattı ve her şeyin yerli yerine oturmasını bekledi. Yeni yeni emeklemeye başlayan Levent yanı başında, halının üzerinde sonsuz bir coşkuyula hareket ediyor, henüz kelimelere dönüşmemiş sesler çıkanyordu. Hemen odasına gidip broşu çekmecelerinden birine sakladı. Geri döndüğünde bebeğini muzafferane gülcükler dağıttırken buldu; kendiliğinden tay tay durmayı başarmıştı. Bir saniye kadar öyle durdu, bir adım attı, bir tane daha ve ilk adımlarının harikulade keşfi gözlerinde parlarken kıçüstü oturdu. Aniden dişsiz bir gülüşle haykırdı: "ma-ma!"

Şermin Kazancı önce neşeyle, sonra endişeyle baktı oğluna. Bir süre "da-da"yı deneyip nihayet "ba-ba" dedikten sonra ağzından çıkan ikinci kelimeydi bu. Ne var ki ilk sevincin ardından oğlunun "baba"yı Türkçe, "anne"yi Ermenice söylediğini fark etmişti. Evde onunla yalnız kaldığında Ermenice konuştuğu anlaşılacaktı şimdi. Midesi kasıldı. Kendi kelimelerini unutmaya çalışması yetmiyordu demek, şimdi de benzer bir unutmaya sürecini oğluna öğretmesi gerekiyordu. Düşünceli düşünceli bebeğe baktı. "Ma-ma"yı düzeltmek, yerine Türkçe karşılığını koymak istemiyordu. Atalannın hayaletlerini yanı başında hissetti. Edindiği bu yeni isim, yeni din, yeni milliyet, yeni aile, yeni benlik, geçmişini silmeyi başaramamıştı. Nar broş adını çağınıyordu, eski adını... Şermin Kazancı oğlunu havaya kaldırıp sımsıkı tuttu kucagında ve tam tamına üç gün boyunca broşu düşünmemeyi başardı.

Ama üçüncü günün sabahında, içinde bir yerde gizlice kurulu bir saat harekete geçmişesine beyni uğuldamaya, kalbi sızlamaya başladı. Evde yalnız kalır kalmaz çekmeceye koştu ve broşu sımsıkı avucunda tuttu, sıcaklığını hissederek.

Yakut, değerini sade taşından değil, bir de ateş kırmızı renginden alan nadide bir mücevherdir. Derler ki başka mücevherlerin aksine, zaman içinde rengini değiştirme kabiliyetine sahiptir yakut. Karanır koyulaşır içten içe. Takanın ruh haline göre. Bilhassa çekirdeği hafifçe laciverde çalan, kan kırmızı bir yakut vardır tabiatla. İsmi *Güvercin Kanı*.

İşte o yakut *Kayıp Güvercin Yavrusu* ve *Asude Bir Bahar Ülkesinden* kalan son anıydı.

Üçüncü günün akabinde akşam yemeğini takiben Şermin Kazancı odasına kapandı. Gizlice çekmeceyi açarak, Güvercin Kanı'na baktı.

Ancak o zaman ne yapması gerektiğini anladı. Bir hafta sonra bir pazar günü, ağabeyinin onu deli gibi çarpan bir yürek ve Amerika'ya iki biletle beklediği limana gitti. Bavul yerine minnacık bir çanta vardı elinde. Her şeyini geride bırakmıştı. Nar broşu da. Burakabileceği yegâne kıymetli yadığırdı o. Her şeyi açıklayan bir mektupla birlikte broşu zarfa koymuş, kocasından iki şey rica etmişti:

Bir: Nar broşu annesinden hatıra olarak oğulları Levent'e vermesini,

İki: Hakknı helal etmesini.

Uçak İstanbul'a indiğinde Rose bitkindi. Turuncu deri DKNY marka ayakkabılarına girmiyordu artık şişmiş ayakları. *Utanmadan bir de "Havaalanı Dostu" diyorlar bu ayakkabılara*, diye söylendi. Hosteslerin o bir karış topuklarla her gün okyanusların bir o tarafına bir bu tarafına nasıl geçtiklerini merak ediyordu.

Mustafa'yla Rose'un pasaportlarını damgalatmaları, gümrük-ten geçmeleri, bavullarını almaları, döviz bozdurmaları ve hava-alanının içinde bir araba kiralama servisi bulmaları yanı sıra saatten fazla sürdü. Mustafa İstanbul'da altlarında bir araba olmasının iyi olacağını düşünmüştü. Rose önüne koydukları bir broşürden Grand Cherokee Laredo 4x4'ü seçti ama Mustafa bu şehrin daracık sokakları için daha küçük bir araba tercih etti. Toyota Corolla 2002'de anlaşıldı.

Nihayet bavul takımıyla dolu arabalarını iterek, Dış Hatlar kapısından çıktılar. Dışarı adım atar atmaz, yanı sıra daire olmuş vaziyette yakınlarını bekleyen bir sürü insan buldular karşılarında. Bunca yabancıların arasında, el sallayan Armanuş'u fark etmeleri üç saniye bile sürmedi. Yanında Gülsüm Nine vardı, heyecandan bayılmamak için sağ elini kalbine bastırması güç bela duruyordu ayakta.

Bir adım arkalarında, kalabalıkla hiç işi olmamışçasına, Zeliha Teyze dikiliyordu; uzun boylu, mini etekli, her zamanki gibi. İçerisi loş olduğu halde koyu mor güneş gözlükleri takmıştı. Zihninden ve yüreğinden her ne geçiyorsa, durgun bir su yüzeyini andıran çehresinden okunmuyordu.

On Yedinci Bölüm

PİRİNÇ

R

ose da Mustafa da İstanbul'daki ilk iki günlerini habire yemekle geçirdiler. Sofrada Kazancı ailesinin farklı üyelerinin her yönden her telden sorduğu türlü türlü sorulara cevap veriyorlardı: Amerika'da hayat nasıl? Arizona'da gerçekten çöl var mı? Amerikalıların büyük porsiyonlarla fast food yediği doğru mu? Madem o kadar çok yiyorlar ne demeye durmadan rejim yapıyorlar? Televizyon yarışmalarında topluca kilo verdikleri doğru mu? Peki *Çırak'm* Amerikan versiyonu Türk versiyonundan daha mı iyi?... vesaire vesaire...

Bunu daha şahsi sorular takip etmişti: Neden çocuk yapmamışlardı? Neden İstanbul'a daha önce gelmemişlerdi? Neden daha uzun kalmıyorlardı? NEDEN?

Sorular gıft üzerinde zıt bir etki yarattı. Kendi adına Rose bu şekilde sorguya çekilmekten rahatsız olmuyor gibiydi. Hatta spot altında olmanın hoşuna gittiği bile söylenebilirdi. Halbuki Mustafa gittikçe sessizliğe gömülmüş, daraldıkça daralmıştı. Az konuşuyor; zamanının çoğunu, boyalı boyasız, tutucu ilerici tek mil Türk gazetelerini okuyarak geçiriyordu. Bıraktığı ülkeye yetişmeye çalışıyordu sanki. Zaman zaman şu ya da bu siyasetçiye dair sorular soruyordu, cevabını bilen cevapladığı sorular. İyi bir gazete okuru olduğu halde, siyasetle bu kadar ilgilenmemişti hiç.

"İktidardaki muhafazakâr parti kendi tabanından dahi kan kaybediyor gibi. Bir dahaki seçimleri kazanma şansları var mı?"

"Aman bırak Allasen! Sahtekârlar! Hepsı yalancı," diye homurdandı Gülsüm Nine, cevap niyetine. Kucağında tepsi, oturmuş pirinç ayıklıyordu. "Tek bildikleri yalan yalan vaatlerde bulunmak, seçilir seçilmez hepsini unutuyorlar."

Pencerenin yanındaki koltukta oturan Mustafa elindeki gazetenin üzerinden annesine baktı. "Ya muhalefet partisi? Sosyal demokratlar?"

"Al birini vur ötekine!" dedi annesi. "Hepsı yalancı. Siyasetin çivisi çıkmış."

"Mecliste daha fazla kadın olsa her şey farklı olurdu," diye araya girdi Feride Teyze. Üzerinde Rose'un hediye ettiği / *Love Arizona* tişörtü vardı.

"Annem haklı. Bana sorarsanız bu ülkenin en güvenilir kurumu daima ordu olmuştur," dedi Çevriye Teyze. "Tann'ya şükür Türk ordusu var. Onlar olmasa..."

"Evet ama kadınların da askerlik yapmasına izin vermeleri lazım," dedi Feride Teyze. "Ben olsam hemen giderdim."

Asya, iki yanında oturan Rose'la Armanuş için konuşulanları İngilizceye çevirmeyi bırakıp, gülerек bir dipnot düştü tercümesine: "Teyzelerimden biri feminist, öteki sapına kadar militarist! Gül gibi geçinip gidiyorlar. Tam tımarhane!"

Aniden endişelenen Gülsüm Nine oğluna döndü. "Ya sen oğlum? Askerliğini ne zaman yapacaksın?"

Anında yapılan çeviriye rağmen bu bölümü takip etmekte zorlanan Rose kocasına dönüp gözlerini kırptırdı.

"Beni merak etme," dedi Mustafa. "Amerika'da yaşadığımı ve çalıştığımı kanıtlayıp belli bir ücret de ödedim mi, kısa dönem yapabiliyorum. Sadece temel eğitim. Bir ay kadar..."

"Peki onun bir üst sınıf yok mu?" diye sordu biri.

"Var," dedi Mustafa. "41 yaşına kadar."

"Madem öyle bu sene yapman lazım," dedi Gülsüm Nine. "Kırk yaşındasın..."

İşte o zaman masanın ucuna oturmuş tımaklarını cırtlak kırmızıya boyayan Zeliha Teyze başını kaldırıp Mustafa'ya baktı. "Demek kırk oldun. Meymenetsiz bir yaş," diye tısladı aniden. "Ailenin erkeklerinin hep zamansız öldüğünü ve son kuşakta yaş haddinin kırk bir olduğunu düşününce... Kırk yaşına geldiğin için epey tedirginsindir herhalde ağabey... ölüme bu kadar yakın..."

Bunu takip eden sessizlik öyle ağırdı ki, Asya'ya elinde olmadan bir ürpertı geldi.

"Abinle nasıl böyle konuşursun?" Gülsüm Nine elinde tepsiyle ayağa kalkmıştı.

"İstediğime istediğimi söylerim," dedi Zeliha Teyze omzunu silkerek.

"Ahlaksız... Zehir saçıyor dilin. Özur dile abinden. Derhal," dedi Gülsüm Nine. "Ya özur dile ya şimdi çık git..."

İki tımağını henüz boyamamış olan Zeliha Teyze fırçayı oje şişesinde bırakıp, alabildiğine soğukkanlı parmak uçlarına üfleyp göstermelik kuruttu. Sonra da sandalyesini geri itip odadan çıktı.

Geldikten üç gün sonra, ayrılmalarına üç gün kala Mustafa Kazancı hasta olduğu bahanesiyle bütün gün odasından çıkmadı. Bir süredir mustarip olduğu ateş sadece enerjisini tüketmekle kalmamış, konuşma kabiliyetini de azaltmış olmalıydı ki, aşırı sessizleşmişti. Ne içtiği ne de ağladığı halde yüzü çöktük, ağzı kuru, gözleri kan çanağı gibiydi. Saatlerce kıpırdamadan yataкта yatıyor, tavandaki belli belirsiz toz desenlerini inceliyordu. Bu sırada Rose, Armanuş ve üç teyze İstanbul sokaklarını arşınlamakla meşguldü; özellikle alışveriş merkezleri yakınındaki sokakları.

O gece her zamankinden erken yattılar.

"Rose, canım," diye fısıldadı Mustafa karısına, sarı saçlarını okşarken. Karısının saçlarının düzlüğü, yumuşaklığı ve bilhassa rengi onu daima sarmalayıp rahatlatmıştı. Kara saçlı ailesi ve ka-

ra saçlı geçmiş bir yana, san saçlı karısı ve geleceği bir yana. Kan-nsı yanımdaydı, vücudu sıcak, tanıdık ve yumuşak. "Rose, haya-tım. Geri dönmemiz lazım. Yarın gidelim."

"Delirdin mi? Daha uçak yorgunluğundan kurtulamadım. Za-ten hemen dönüyoruz ya, daha ne istiyorsun? Burada jet-lag'i at-latmadan, gidip orada jet-lag olacağız," dedi Rose esneyerek. Ya-lapşap bir öpüktük kondurdu kocasının dudaklarına ve yürümek-ten ağrıyan bacaklarını gerdı. Kapalı Çarşı'dan aldığı simli, saten geceliği giymişti; solgun görünüyordu ama uçuş yorgunluğundan ziyade gün boyu süren alışveriş çılgınlığıydı onu bu kadar hırpa-layan.

"Neden bu kadar huzursuzsun? Aileni birkaç gün görmeye bile dayanamıyor musun?" diye ekledi Rose. Yorgani çenesine kadar çekip, yatağın sarmalayan sıcağında göğüslerini kocasına bastırdı. Elleri neredeyse şartlanmış bir rahatlıkla aşağıya kayd, pijamasının aralığından şöyle bir okşayıp bıraktı erkekliğini. Mustafa'nın istekliliğini görmesine rağmen arkasını getirmede.

"Merak etme tamam mı? Her şey yolunda," dedi Rose; vücu-du gerilip nefesi hızlandysa da, anında sırtını döndü kocasına: "Çok yorgunum, ötür dilerim canım... beş gün daha, sonra evde-yiz." Yatağın yanındaki lambayı söndürdü ve başı yastığa düşer düşmez uykuya daldı.

Mustafa karınlıkla öylece kalakaldı, ereksiyonu yarım, hayal kırıklığı dizboyu. Gözkapakları ağırlaştığı halde uyuyamıyordu. Rose'un kendisini reddetmiş olması filan değildi mesele. Tanrı bi-liyordu ya aslında çok daha derindeydi yarısı. Zeliha'nın geçen gün söyledikleri aklından çıkmıyordu. Haklıydı kız kardeşi. Kırk bir yaşını göremeyecekti. Ne babası ne dedesi uzun yaşamıştı. Son neslin erkek akrabalarından ise kırk biri çıkaran yoktu... Mustafa Kazancı'nın içini aynı anda hem keskin bir ölüm korku-su, hem de ömrü hayatında tatmadığı bir tevekkül sarmıştı.

Epeydir bu vaziyette oturuyordu ki kapının çalındığını duy-du. "Evet?"

Kapı gıcırdayarak açıldı ve birkaç saniye sonra Banu Teyze

odaya daldı. "Girebilir miyim?" diye sordu alçak, tereddütlü bir sesle. Olumlu sayılabilecek bir ses duyunca uzun tüylü haliya gö-mülen çıplak ayaklarını sürüyerek birkaç adım attı, sonra aniden duruverdi. Kırmızı eşarbi gizemli bir ışıkla aydınlanmış gibi parlıyordu. Gözlerinin altındaki siyahı torbalarsa onu hayalet benzetmişti. Belki de öyleydi. Bütün Kazancı kardeşler içinde o değil miydi gayb âlemine bu kadar yakın duran?

"Bütün gün aşağı immedin de merak ettim. İyi misin bi baka-yım dedim," diye fısıldadı, yatağın öbür tarafında yastığa sarılmış yatan Rose'a göz atarak.

"Kendimi iyi hissetmiyorum," dedi Mustafa. Sonra hemen gözlerini kaçırdı.

"Sana aşure getirdim," dedi Banu Teyze nar taneleriyle süslü bir kâse uzatarak. "Annem sana bir kazan aşure pişirdi, biliyor-sun." Duraladı. Aklından geçen her neyse savuşturamadı. "Ahçı o belki ama bu kâseyi ben süsledim."

"Teşekkür ederim, çok düşüncelisin," diye kekeleydi Mustafa, omurgasından aşağı bir ürtü yayılmıştı. Anlamadığı bir dilden konuşuluyordu sanki. Bir parola, saklı bir mesaj vardı bir yerler-de adeta.

Abilasından korkardı oldum olası. Öteden beri Banu'nun ba-kışlarının ona dikildiğini hissettiğinde dili tutulurdu. Banu daima inceleyen bir gözdü lakin onu incelemek söz konusu bile olamazdı. Bu haliyle Rose'un tam dikkatini erdemleri arasında saydam-lık yoktu. Kadim bir alfâbeyle yazılmış şifreli bir kitaba benzer-di. Mustafa niyetini anlamak için ne kadar uğraşırsa uğraşsın, gölgeli ifadesini çözmeyi başaramazdı. Yine de aşure kâsesini alırken olabildiğince müteşekkîr görünmeye çalıştı.

Bunu takip eden sessizlik ağır ve dipsizdi. Şimdiye kadar hiçbir sessizlik bu kadar kulak tırmalayıcı gelmemişti Mustafa'ya. Rose bile bundan rahatsız olmuş gibi kımlılandı ama uyanmadı. Mustafa Kazancı ortak hayatlarında nice kereler, kendisinde gördüğü şeyin kendisinin bütünü olmadığını itiraf etme ihtiyacı duymuştu karısına. *Bilmediğin, bilsen sevmeyeceğin, belki de tık-*

sineceğin yanlarım var, diyebilmek istemişti ona. Ve af dilemek yürekten, haykırma haykırma... Gerçekten af dilemesi gerekenlerden, incitliklerinden değil de, başkalarından, en yakınından, bir kez olsun incitmediği insandan, karısından af dilemeyi düşünmüş, düşlemişti pek çok defa. Af denilen şey, öyle soyut bir nimetmiş gibi; alakasız insanlar tarafından da bahşedilebilirmiş gibi.

Başka zamanlardaysa, geçmiş oymayan bir adama dönüşmekten, inkârla yoğrulmuş bir şahsiyete bürünmekten adeta kıvanç duymuştu. Kolay mıydı? Kaç kişi yapabiliirdi bunu? İnkâr emek isterdi, daimi çaba. Geçmişti silebilmek irade işiydi. Herkes kotaramazdı bu yıkımı, ödeyemezdi bu bedeli. Her geçen günle şahsi uçurumunu biraz daha derinleştirerek, kendini geçmişinden olabildiğince uzaklaştırmıştı. Hesaplanmış olmasa da kasti bir bellek kaybıydı onunki. "Daha" olamasa da, en azından "yeni" bir adam olma ihtiyacı.

Hayatı boyunca bu ikiz akıntı eşlik etmişti ona. Şimdi çocukluğunun geçtiği konakta, ablasının delici bakışları altında bu akıntılardan birinin diğerine baskın çıkacağını seziyor, sonuçlarından ürkiyordu. Eğer burada daha fazla kalırsa, belki bir gün, belki bir saatçik daha fazla, hafıza akıntısının unutkanlık akıntısını yutacağını biliyordu. Kokular... en zoru kokulan unutmasydı insanın. Amerika'da senelerce hatırlamadan yaşayabildiği ama bu eve döner dönmez şamar gibi yüzüne yediği onca rayihadan biri de gül-suyu kokuşuydu. Ve onun çağıştırdıkları... Her hatıra bir yenisini tetikliyordu. Çocukluğunun geçtiği eve adımını attığı anda onca yıldı onu kuşatan ve kendi vicdanından koruyan zırh delinmişti. Kendi imal ettiği bellek kaybına daha ne kadar sığınabilirdi?

"Sana bir şey sormam lazım," dedi Mustafa.

Düşüncelerini toparlamak ister gibi sustu bir süre. "Bir süredir aklımı kurcalayan bir şey var..." Sesinde isteksizlik seziliyordu. Perdelerden süzülen ay ışığı yerdeki kalın kırçıllı halı üzerine küçük küçük halkalar şeklinde vurmuştu. Uzun zamandır ertelediği soruyu sorarken dikkatini o dairelerden birinin üzerinde topladı: "Asya'nın babası kim? Nerede?"

Mustafa ablasının yüzünün nasıl da buruştuğunu görecektik kadar hızlı çevirmişti başını ama Banu Teyze çabucak toparladı kendini.

"Almanya'dayken annem Zeliha'nın kısa süre nişanlı kaldığı bir adamdan hamile kaldığını söylemişti. Adam onu terk etmiş."

"Annem sana yalan söylemiş," dedi Banu Teyze. "Ama artık ne fark eder? Asya babasını görmeden büyüdü. Kim olduğunu bilmiyor. Aileden kimse de bilmiyor," diye ekledi aceleyle. "Zeliha hariç tabii."

"Sen de bilmiyorsun yani, öyle mi?" diye sordu Mustafa, inanmadığını aşık eden bir tonlamayla. "Oysa bayağı iddialı bir falcı olduğunu duydum. Bu kadar önemli bir şeyi bilmediğini mi söylüyorsun? Cinlerin sana hiçbir şey anlatmadı mı?"

"Aslına bakarsan anlattılar," dedi Banu. Ardından ekledi: "Keşke bilmeseydim bildiklerimi."

Bu kelimeleri kafasında evirip çevirirken, deli gibi hızlandı Mustafa'nın kalbi. Taşlaşmış vaziyette gözlerini kapadı. Ama kapalı gözkapaklarının ardından dahi büyük ablasının delici bakışlarını hissedebiliyordu. Birden bir suret belirdi zihninde. İnsanın kanını donduran, iki çökük, uğursuz göz daha vardı. Ablasının cinlerinden biri miydi bu? Ama bütün bunlar rüya olmalıydı çünkü Mustafa Kazancı gözlerini tekrar açmaya cesaret ettiğinde odada karısı vardı sadece.

Ne var ki yatağının yanında bir kâse aşure onu bekliyordu. Baktı, baktı ve birden onun neden oraya konduğunu, kendisinden ne yapmasının beklendiğini anladı.

Kâsenin yanında duran sol eline baktı. Elinin gücüne güldü. Şimdi sol eli, pis eli, murdar eli bu kâseyi ya alabilir ya da itebilirdi. İkinciyi seçerse, ertesi sabah yeni bir İstanbul gününe uyanacaktı. Banu'yu kahvaltı masasında görecekti. Muhtemelen bir gece önceki görüşmelerinden bahsetmeyeceklerdi. Bu aşure kâseyi hiç hazırlanmamış ve hiç sunulmamış gibi davranacaklardı. Ama birinciyi tercih ederse, nihayet tamamina erecekti halka. Tamamlanacaktı ömrü. Uyanacak yeni bir gün olmayacaktı.

Zaten bir Kazancı erkeğinin yaşam sınırına ulaştığı için ölüm yakındı. Hayatının bu noktasında bir gün eksik bir gün fazla fark etmezdi. Hayatla ölüm arasında bir tercihten ziyade, kendisinin kontrol ettiği bir intihar ile kaderin tayin ettiği bir ecel arasındaki tercihti. Böyle bir ailevi mirasla yakında öleceği muhakkaktı. Ama nasıl? Şimdi sol eli, kabahatli eli, ölümünün zamanını ve şeklini seçebilirdi.

El Tradito mabedinin duvarına sıkıştırdığı kâğıt parçasını hatırladı. "Bağışla beni," yazmıştı. "Bir geleceğimin olabilmesi için hatıranın silinmesi lazım."

Şimdi geçmişin geri geldiğini hissediyordu. Onun varolması için kendisinin silinmesi lazımdı.

Yıllar boyu aşındırıcı bir pişmanlık içini azar azar kemirmişti, dış cepheye zarar vermeden. Ama belki de nihayet unuruşla hatırlayış arasındaki savaş bitmişti. Sular çekildikten sonra göz alabilğine uzanan bir sahilde parlayan deniz kabukları gibi, anıları gelgit suları altında kendilerini göstermeye başlamıştı. Sol eli kararnı verdi. Aşureye uzandı. Bilerek ve isteyerek yemeye başladı; azar azar, her lokmada bütün malmemelerin tadına vararak.

Aşureyi bitirdikten birkaç dakika sonra öyle keskin bir ağrı saplandı ki midesine nefes alamadı. Kekremsi bir tat doldu ağzına. Otuz saniye sonra nefes alış veriş tümüyle kesilmişti.

İşte Mustafa Kazancı kırk bir yaşına varmadan böyle öldü.

On Sekizinci Bölüm

POTASYUM SİYANİD

C

ennetin asma bahçeleri gibi mis kokulu, katıksız ve yemyeşil bir definde sabunuyla temizlediler cesedi tepeden tırnağa. Ovuldu, durulandı, silindi itinayla, üç parçalı kefeneye sarıldı sonra. Ardından, ihtiyarların aynı gün ivedilikle gömülmesi konusundaki ısrarlı tavsiyelerine rağmen, mezarlığa değil, bizzat Kazancı hanesine götürülmek üzere bir cenaze arabasına yerleştirildi.

"Onu evinize götüremezsiniz," diye bağırır sıksa gassal, cami avlusunun çıkışı kapısını kesip, kaşlarını çatarak. "Adamı kutatacaksınız! ölüye hakaret ediyorsunuz."

"ölu" kelimesi ile "ediyorsunuz" fiili arasında bir yerlerde yağmur atıştırmaya başladı; tek tuk, isteksiz damlalar, yağmur da bu tartışmada bir rol oynamak istiyormuş ama henüz safını seçmemiş gibi. Bu salı günü, İstanbul'un kuşkusuz en dengesiz ayı olan mart, bir başka kimlik krizi daha geçirerek, kendi köklerine dair fikrini bir kez daha değiştirmiş ve aslında kış mevsimine ait olduğunda-karar kılmıştı. Haliyle hava aniden soğuyuverdi. Sabahın erken saatlerinden beri uğulduyordu rüzgâr.

"Ama gassal kardeş anlamıyorsun," dedi Feride Teyze burnunu çekerek. "Yabancı yere değil, evine götürüyoruz. Herkes son bir kez görsün diye. Erkek kardeşimiz yıllardır gurbetteydi, nere-

deyse yüzünün neye benzediğini unutacaktık. Yirmi yıl sonra kalktı İstanbul'a döndü, üçüncü gününde son nefesini verdi. Gidişi öyle ani oldu ki, ölüsünü görmezlerse ne konu komşu inanır vefat ettiğine, ne de bizim hısm akraba. Sanırlar ki gene Amerika'ya döndü de kardeşimiz, biz söyleyiyoruz."

"Kadın sen aktını mı kaçırdım? Bizim dinimizde yok öyle herkes görstün diye alıp eve götürmeler!" diye kestirip attı gassal, karşı tarafın bundan sonra söylemeyi planladığı tüm olası savları böylelikle engellemeyi umarak. "Müslümanlıkta ölüyü seyirlik mal gibi sergileme âdeti yoktur."

Kısaık kırıplmış kapkara saçları, kavisli kaşları ve yüzindeki diğer kıllarla tam bir uyumsuzluk içinde kırlaşmış bir bıyığı vardı; öyle ki gerçek olup olmadığını anlamak için çekiştirme isteği uyandırıyordu insanda, en azından Feride Teyze'de. "Komşularınız illa da rahmetliyi görmek istiyorsa," diye ekledi gassal kararlılıkla, "gidip mezarını ziyaret etsinler. Bir de Fatiha okusunlar sevabına."

Feride Teyze bu öneriyi düşünmek istercesine duralarken, yanında dikilen Çevriye Teyze ellerini beline dayamış, tek kaşını kaldırmış, ters ters bakıyordu gassala; tıpkı bir öğrencisine sözlüde verdiği cevapların ne kadar mantıksız olduğunu anlatmak isteğinde yaptığı gibi.

"Amma da yaptın gassal kardeş," diye devam etti Feride Teyze arayı kapatarak, "kendisini görmek başka, mezarını ziyaret etmek bambaşka. Nasıl görecekler kardeşimizi üç metre toprak altında?"

Bu laflar Çevriye Teyze'nin gözyaşlarına boğulmasına sebep oldu. Bir an için sustular. Gassalın ağzı hüsrarla aşağı sarktı ama bu deli kadınlarla tartışmanın beyhudeliğini anladığından cevap vermeyi tercih etti.

Saçlarını bu sabah patlıcan moruna çalan siyaha boyamıştı Feride Teyze. Belki de matem saçı niyetine. Kendi kestiği kâhküllerini kararlılıkla sallayarak devam etti sözlerine: "Gösterme faslına gelinez, siz onu hiç merak etmeyin. Biz öyle, haşa, Hristi-

yanların filmlerde yaptıkları gibi süsleyip sergilemeyeceğiz ki ölümüzü."

Feride Teyze'nin dediklerinden ziyade durmadan devrilen gözbebeklerine ve devinen ellerine aklı takılan gassal bir an hareketsiz kalakaldı. Karşısındakinin şimdiye kadar karşılaştığı en manyak insan olduğunu anlamışçasına gerilmişti. Belki de birleştirmeden yardım alınmı ümidiyle etrafına bakındı. Bulamayınca da kaygıyla göz attı cesetene yana. Nihayet pes etmiş olmalı ki, daha fazla itiraz etmedi.

Karşılığında Çevriye Teyze gassala bol bol bahış verdi.

Gassal bahışını, Kazancılar da ölülerini aldılar.

Bir anda dört araçlık bir kafil e oluştu caminin önünde. Önde türbe yeşili cenaze arabası vardı. Tabut kamyonetin arkasına yerleştirilirken rahmetliye birinin eşlik etmesi gerektiği ortaya çıktı. Asya gönüllü oldu. O esnada Armanuş karmakarışık bir yüzle sıkı sıkı Asya'nın elini tutmakta olduğundan, ikisi birden gönüllü olmuş sayıldı.

"Olmaz öyle şey. Cenaze arabasının önüne kadın oturtmam," dedi gassala çok benzeyen şöför; aynı kısa kara saçlar, aynı kırlaşmış bıyık, aynı kaçamak bakışlar. Belki de kardeş ya da kuzendiler; biri yıkıyor, öbürü taşıyordu ölüleri. Kim bilir belki üçüncü bir kardeşleri daha vardı; o da mezarlıkta bekleyip, gömmekle mükellefi.

"Valla başka çareniz yok şöför efendi çünkü ailede erkek kalmadı," dedi Zeliha Teyze arkadan. Öyle soğuk ve buyurgan çıkmıştı ki sesi, daha fazla üstelemedi karşısındaki. Belki de *beterin beteri var* diye çıkarsamıştı cenaze arabası sürücüsü. Madem ki ölüye eşlik edecek erkek yoktu ortalıkta, şu mini etekli burnu halı kalı cadaloz kadındansa, hanım hanımcık iki genç kızın kendisiyle gelmesinin yeğ olacağına hükmetmişti.

Şikâyetler kesildi ve çok geçmeden cenaze arabası yola koyuldu.

Onun tam arkasında bir kiralık araba vardı - oto kataloglarında "Tutku Kırmızısı" diye geçen 2002 model Toyota Corolla.

Temkinle ilerliyordu İstanbul sokaklarında. Bir atılıp bir duran, sürmekten ziyade adeta sıçrayan arabaya bakınca içindeki sürücünün paniği anlaşılıyordu. Bir yandan hıçkırığa hıçkırığa ağlayan, bir yandan trafikle başetmeye çalışan Rose'du direksiyondaki. Bu arabayı havaalanında kiralarken, bu şartlar altında kullanacağı aklına gelmemişti hiç.

Şimdi direksiyon ardındaki özgüvensiz haline bakıp da Rose' un çok değil daha yakın zamana kadar büyük bir maharetle ve çekikle 5 kapılı, 8 silindirli, 4x4 lacivert bir Grand Cherokee Limited kullandığını hayal etmek zordu. Arizona'nın geniş bulvarlarında devasa jipyle cirit atan kadın, her nasılsa İstanbul'un dolambaçlı, keşmekeş sokaklarına çıkar çıkmaz acemi bir şoföre dönmüştü. Amerika'da süpermarketlerden aile boyu cipsler, tepeleme meyve salataları, kutu kutu tarçınlı üzümlü gevrekler, ikinci el dükkânlardan yıgımla kıyafetler ve indirim yapan outlet'lerden tonla ıvır zıvır taşıdığı koca jipinden sonra bu minicik Toyota ona *fazla* geliyordu. Doğrusu Rose trafiğin kaosundan öyle şaşkına dönmüş bir haldeydi ki, sersemliği ve kaybolmuşluk hissi kederine dahi ağır basıyordu şu anda. Bu şehre gelişlerinin üzerinden yetmiş iki saat geçmeden, hayatı altüst olmuştu. Kazara, kâinatta açılmış bir kara delikten içeri yuvarlanmış ve başka bir boyuta adım atmıştı; hiçbir şeyin normal görünmediği, ölümün bile gerçekdışlıkla örtüldüğü, yabancı bir gezegende idi.

Rose'un yanında, hayatı boyunca görmediği Amerikalı geliniyle olmayan İngilizcesiyle iletişim kurmaya çabalayan Gülsüm Nine oturuyordu. Kocasını kaybettiği için bir yakınlık ve merhamet duyuyordu gelinine. Ama en çok kendine acıyordu. Kocadan olmaktan beterdi tek oğlunu yitirmek.

Toyota'nın ark koltuğunda Cicianne oturuyordu. Uçları mürrekpek siyahı oyaıyla çevrili bir başörtüsü takmış bugün. Yakışmıştı. Neden Türkiye'deki bazı kadınların başlarını örtüp bazılarının örtmediğini merak eden Rose, İstanbul'daki ilk gününde durumu izah edecek bir sebep ya da anlamayı kolaylaştıracak bir öğüt bulmayı umarak epeyce zaman sarfetmişti. Ama çok geçme-

den, değil ülke ya da şehir genelinde, yerel seviyede dahi genelleme yapılamadığını idrak etmiş bulunuyordu. Ne de olsa, aynı evin sınırları içinde bile çözemediği bu bilmeceyi. Neden ihtiyar Cicianne başını örterken, gelini Gülsüm Nine örtmüyordu mesela; bu durum nesil farkından kaynaklanıyorsa, niçin teyzelerden biri başını örterken diğer üç kardeşi örtmüyordu?

Toyota'nın peşinden Zeliha Teyze'nin sürdüğü gümüşü 2001 Alfa Romeo seçiyordu. Bütün teyzeler içinde doluşmuştu. Çevriye Teyze'nin kucağındaki sepette kıvrılmış yatan Beşinci Sultan, insan ölümünün kedi iştiyakı üzerinde yatıştırıcı bir etkisi varmışçasına şaşırıcı ölçüde sakin görünüyordu.

Alfa Romeo'nun yanındaki şeritte Aram'ın kullandığı yumurta şansı Volkswagen tosağa vardı. Kazancı kadınlarının ne demeye ölümlerini eve götürdüklerini anlayamamış, ama dünyada hiçbir şeyin insanı onlara (hele hele böyle toplu olduklarında) itiraz etmek kadar yormadığını bilecek basirete sahip olduğundan, bir şey sormaması tercih etmişti. Bu yüzden de, bütün bu hayhuy içinde sevgilisinin sağ salım ve iyi olduğuna emin olduktan sonra, itaatkârane gidiyordu peşleri sıra.

Karacaahmet'te, gassalın onları ısrarla yönlendirdiği mezarlığa birkaç sokak kala, hepsi tesadüfen dip dibe durdular kırmızı ışıkta. Solda Aram'ın sarı vosvosu, ardında Zeliha Teyze'nin gümüşü Alfa Romeo'su, sağda Rose'un kiralık Toyota'sı ve onun ardında türbe yeşili cenaze arabası. Uygun adım cepheye giden ama yarı yolda savaşıma sebeplerini unuttuveren başbozuk bir ordunun öncü bölüğü gibi iğreti dizildiler. Bir anda Feride Teyze başını camdan çıkıp, yandakilere el salladı. Hepsini sıra sıra dizdiren kuvvet, mekanik bir kırmızı ışık bile olsa, selamlamaya değerdi. Hayatlarında ilk olarak birlikte hareket edebildiklerini görmekten heyecanlanmıştı.

Sonraki kırmızı ışıkta, Armanuş ile cenaze arabasının sürücüsü arasında oturan Asya tekrar bakındıysa da etrafına, aile fertlerinden kimsenin aracını bulamayı kolaylaştıracak bir şeyi kaybetmişlerdi trafikte. Göz menzili dahilinde hiçbir akrabasının

bulunmadığını bilmekten tarifsiz bir rahatlık duydu aniden; tabii arkadaki tabutta yatan hariç. Ama geriye dönüp de bakmadığı, kendisini geçtiği değil de geçeceği yollara odaklandığı müddetçe, onu da görmek zorunda kalmayacaktı.

Alabildiğine yoğun trafikte bir Coca Cola kamyonu düşmüştü önlerine. Kamyon ara sıra egzoz borusundan kapkara bir duman salıveriyordu. Nihayet ışık yeşile dönüp de tekrar hareket ettiklerinde, Asya sağ şeritte beliren bir grup Cimbomlu taraftarın konvoyunu fark etti birden. Takımlarının renklerini taşıyan şapkalar, atkılar, bayraklar, flamalar vardı üzerlerinde; hatta bazıları saçlarını bile sarı kırmızıya boyamıştı. Aheste revan ilerleyen trafikten gına getiren taraftarlar ataletle kapılmış, bezgin bezgin aralarında laklak ediyor; ara ara akıllarına eserse tenezzülen camlardan bir bayrak ya da flama sallayıp cılız sloganlar atıyor, sonra tekrar rahatletlerine gömülüyorlardı.

İşte bu vaziyette gidiyorlardı ki, arka tamponuna düzinelerce çıkartma yapıştırılmış bir taksi konvoyun arasından fırladı aniden; seri ve sert bir hamleyle cenaze aracıyla Coca-Cola kamyonu arasındaki daracık boşluğa sokulmayı başardı. Asya'nın yanındaki sürücü son anda frene basıp, uzun uzun söylendi. O söylenmeye, Armanuş da etrafı hayretle seyretmeye devam ederken Asya taksinin çıkartmalarındaki yazılan çözmeye çalışıyordu. İçlerinde biri dikkatini çekmişti:

HOR GÖRME GARİBİ. ONUN DA BİR KALBI VARDIR.

Öndeki taksinin şoförü kalem bıyıklı, koca gıdıklı, esmerce bir adamdı. Böyle holigan şamatalarına karışmayacak kadar yaşlı görünüyordu aslında, en azından altmışlarında. Adamın yaşıyla sürüşündeki tezcanlılık arasında tam bir uyumsuzluk vardı. Ondan da ilginç olan, taksideki diğer tiplerdi. Müşteriden ziyade arkadaşları olmalıydılar. Şoförün yanındaki irikeyim adam ablak yüzünün yansını sanya, yansını kırmızıya boyamıştı. Bunu arkadaki araçtan rahatlıkla görebiliyordu Asya, çünkü adam beline

kadar camdan sarkmış, bir eliyle hafifçe ön koltuğu tutarken diğeriyle sarı kırmızı bayrağı sallıyordu. Vücudunun üst yarısı dışarıda kımlıdandığı, alt yarısı da arabada olduğu için, sahnede gösteri yapan bir sihirbaz tarafından testereyle ikiye bölünmüş bir denegi andırıyordu. Adamın burnu öyle kırmızıydı ki, Asya o mesafeden bile yüzündeki sarı kırmızı simetriyi, kırmızı lehine bozduğunu görebiliyordu. Fani bir Ademoglundun burnuna kırmızının bu tonunu hangi içki verebilirdi acaba - bira mı rakı mı yoksa ikisi ve her şey birden mi? Asya bunları düşünürken, öndeki taksinin arka camı da indirildi aniden ve evvela bir davul, ardından bir adam daha uzandı dışarı. Akıllara durgunluk veren bir akrobasi ustalığıyla ikinci adam bir eliyle davulu havaya kaldırp, diğeriyle arabaya tutundu. Böylece araçtaki her iki holigan da yarı bellerine kadar camdan dışarı çıkmışlardı; bir taksi ağacının budanmış dalları gibi.

Planlarının anlaşılması uzun sürmedi. Öndeki irikeyim holigan bir sopa çıkarıp, diğerinin havada tek elle tuttuğu davula ahenksizce vurmaya başladı. Akla hayale sığmayan böyle bir numarayı icat etmenin gururuyla, çıkardıkları tantanayı tanıdık bir marşla katmerlediler.

*Bu gök deniz nerede var,
Nerede bu dağlar, taşlar...*

Kaldırımlardan yürüyen yayalar yanlarından geçen bu şova ilgisiz kalmıyordu. Hatta bir kısmı ikiliye katılmıştı bile.

*Sesimizier gök su dinlesin
Sert adımlarla her yer inlesin, inlesin...*

"Ne diyorlar?" diye sordu Armanuş, Asya'yı dürtükleyerek. Ne var ki o anda Asya meydana dikilen birine odaklandığından, sözleri çevirmekte gecikti. Paçavalaral içinde, uzun boylu bir tiner çocuğu vardı baktığı noktada; çıplak, kararmış ayaklarını marşın temposuyla indirip kaldırırken plastik bir torbadan tiner

çekiordu. Üç beş saniyede bir koklamayı bırakıp, marşın sözlerini şevkle tekrarlıyor; tekinsiz bir yankı gibi geriden geliyordu: ... her yer inlesin, inlesin.

Bu arada ikilinin şamatası yer gök ve suyu olmasa bile en azından arkadaki konvoyun ataletini sarsmıştı. Diğerleri de marşa avaz avaz katılarak camlardan bayraklarını sallamaya başladılar. Trafığın de tekrar akmaya başlamasıyla, üzerine ölü toprağı serpilmiş holigan konvoyunun büsbütün canlanması bir oldu. Sadece onlar mı? Kaldırımlardaki simitçiler, kâğıt helvacılar, korsan kitapçılar ve kalem pille çalışan ucuz Kore malları satan seyyar satıcılar da marşa eşlik ediyordu. Ara sıra taksidedeki birinci holigan hızını alamayıp davula vurmaya bırakıyor, adeta bütün şehrin dağdağasını yöneten bir orkestra şefi gibi sopayı yayaalara ve kaldırımdaki seyyar satıcılara doğru sallıyordu.

Marşın ilk yansı bittikten sonra kısa bir karambol oldu. Zira bu karma şehir orkestrasının pek azı ikinci kıtayı biliyor gibiydi. Böyle bir ayrıntının dayanışma ruhlarını bozmasına izin vermedikçe tekrar baştan başladılar, bu sefer ilk seferden de ateşli.

*Bu gök deniz nerede var,
Nerede bu dağlar, taşlar...*

Bu şekilde, hayat gailinden bezmiş yayaaların, göz alıcı reklamlar panolarının, el arabalarında sattıkları çiğirtken renkli meyvalarla inatlaşıcısına donuk çehrelerle dikilen seyyar satıcıların arasından geçerek bulvar boyunca aktı gürültü konvoyu. Cenaze aracının içinde Armanuş, Asya ve sürücü, gözleri holiganlara kenetlenmiş vaziyette, seyrediyorlardı olan biteni sessizce. Öndeki taksiyi öyle yakından takip ediyorlardı ki, tampondaki çıkartmaların yanı sıra görmemeyi tercih edecekleri ayrıntıları da seçebiliyorlardı; mesela arka camda yuvarlanan boş bira kutularını. Anlaşılan taksidtekiler daha bu saatte kafayı bulmuştu.

"Şunlara bak! Koca adamlar nasıl davranıyor," diye patladı cenaze arabasının sürücüsü sonunda. "Kaç defa şahit oldum val-

la. Bir fanatik öldü mü çatlak arkadaşları tabutuna takımının bayrağını sarmaya kalkıyor. Sonra da utanmadan benden bu kâfir tabutları mezarlığa taşımamı istiyorlar. Zındıklıktan başka ne şimdi bu! Kanun yok memlekette, kanun. Böyle densizlikleri yasaklayan bir yasa olmasa lazım. Oyun mu bu? Ölüyle oyun olur mu? Sadece sureli dualı yeşil örtüye izin verilmeli. O kadar. Ne yaptıklarını sanıyor bunlar? Müslüman değiller mi? Artık ölmüşsün, aha bitti bu dünyayla işin, artık işin ahiretle senin, gidip hesap vereceğin daha, takım bayrağıyla ne işin olur? Cenabı Hak göğün yedinci katında ışıklı stadyum mu yapmış? Cennette turnuva mı düzenliyorlar?"

Bu son soruya gülmek için kıvranan Asya rahatsızca yerinde kımıldandı. Neyse ki cevap bekleyen yoktu kendisinden. Asabi sürücünün dikkati öndeki taksiye yönelmişti yeniden. Tuhaf bir şeyler oluyordu ön tarafta. Mekanik bir melodi duyuldu önce, meğer ön camdan sarkan, suratının yarısı sarı yansı kırmızı fanatiğin cep telefonuymuş. Bir eliyle arabaya tutunup, diğeriyle şehre orkestra şefliği yapan iri kıym holigan, bu iş için üçüncü bir eli olmadığını unutarak telefonunu açmaya hamle etti. Dengesini kaybetti, neredeyse düşecekti. Peş peşe sopayı da, cep telefonunu da düşürdü yere. Her iki nesne de tam cenaze arabasının önüne düşmüş oldu haliyle.

Son anda frene basabildi taksidi de, arkadaşları şoför de. Cenaze aracı çarpmaya ilk payı durabildi. Asya'yla Armanuş ani fren yüzünden ileri savrulup, geri geldiler. İkisi de kaygıyla dönüp arkadaşları tabuta baktılar. Sapaşlaam yerindeydi.

Göz açıp kapayana kadar, düşen nesnelerin sahibi pişkin pişkin gülüp söylenerek aşığı atladi. Zaten güçbela akan trafikte herkesi durdurduğu için özür dilercesine reverans yaptı, gerideki vasıtalara baktı. Ve ancak o zaman tam arkalarındaki aracın sıradan bir kamyonet değil, cenaze arabası olduğunu fark etti. Ölümlü simgesi aracın gölge gibi sinsice peşlerinden geldiğini görmeye bir an için allak bullak etti holiganı. Huzursuz, asabi bozulmuş halde, şaşkın şaşkın durdu durdurduğu trafığın ortasında. Birazdan yine

fanatiklerle dolu bir başka arabanın marşlar söyleyerek yanından geçmesi üzerine kendine geldi. Nihayet cep telefonuyla sopayı yoldan almayı akıl etti. Cenaze aracındaki tabuta son bir kez baktıktan ve cinnet getirmişçesine dat dat kornaya basan arkalarındaki araçlara şık bir el hareketi yaptıktan sonra, arkasını dönüp adım-larını sürüyerek taksiye yöneldi. Arabaya girdi ama bu sefer cam-dan filan sarmayıp, sessiz ve uslu oturdu içeride. Armanuş'la Asya gülmekten alamadılar kendilerini. "Valla bu şehirdeki en itibarlı meslek sizinki olmalı," dedi Asya bu sahneyi onlarla birlikte seyreden sürücüye. "Golgeniz en azılı holiganlan bile korkutmaya yetiyor, baksanıza."

"Yok canım ne deee," dedi beriki başını çevirerek. "Bi kere geliri az, kıt kanaat, emeklilik desen rüyada görürsün ancak, sağlık sigortası yok, grev hakkı yok, hiçbir şey yok. Eskiden TIR sürerdim biliyon mu, uzun araç, uzun mesafe. Kömür, petrol, kimyevi madde... aklına ne gelirse. Hepsini taşırdım..." "Bundan iyi miydi peki?"

"Dalga mı geçiyosun? Elbette iyiydi ya! İstanbul'dan al kar-goyu yükle, istikamet belli, düş yollara, git babam git. Kimsenin kahrını çekmezsin. Öyle ağır kokusunu çekecek patron matron da yok! Kendi kendinin efendisisin valla. Kimsenin önünde eğil-mezsin. Yüğü hemencecik teslim etmen gerekmiyorsa yolda oya-lanabilirsin. Dilediğin yerde mola verip bi şığara tütür. Kim ka-rıştırmış keyfine. Yok hemen teslim istiyorlarsa hızlı gideceksin amma. Uyumadan sürmek gerekir. Onun dışında temiz iş. Dört başı mağmur."

Trafik nihayet hızlanmaya başlamıştı; şoför vites değiştirdi. Çok geçmeden futbol kafilesi sağa kıvrıp, stadıym yoluna saptı. Gümbürtülerini de beraberlerinde götürerek...

"Peki o işi neden bıraktınız?" diye sordu Asya.

"Ha o mu, agh..." aynı anda hem konuşup hem esnemesini bastırmaya çalıştığı için çıkarmıştı bu boğuk sesi... "Direksiyonda uyuyakalmışım. Yolda son sürat gidiyorum böyle, geçivermiş içim. Bi baktım feci bir gümbürtü oldu, kıyamet koptu sandım.

Gözlerimi açtığımda bi de ne göreyim? Yol kıyısındaki bir gece-kondunun mutfağındayım valla."

"Ne diyor?" diye fısıldadı Armanuş. "İnan bana bilmek istemezsin," diye fısıldadı Asya. "Sorsana günde kaç ölü taşıyormuş?" dedi Armanuş gözlerini adama mıhlıyarak.

Soru tercüme edildiğinde şoför başlarını kaldırdı: "Mevsimi-ne göre değişir. En kötüsü bahar bizim meslekte. Baharda pek ve-fat eden olmaz. Ama yaz dedin mi başka, yaz en yoğun mevsim-dir. Hele temmuz-ğustos fecaat. Sıcaklık otuz beş dereceyi geçti mi işimiz zor, bilhassa ihtiyarlar hastalar... sinek gibi telef olu-yorlar valla... Yazın İstanbullular sürüyle oluverir."

Asya'yı kurduğu son cümlelerin felsefi-psikolojik yüküyle baş başa bırakarak dikiz aynasını kolaçan etti. Tam o esnada kaldı-rımında cep telefonuna emirler yağdıran takım kravat bir adam gör-mesiyle patlaması bir oldu:

"Şu zenginler yok mu, Allah gözlerini kör etmiş bunların. Kör! Hayatlan boyunca para istifliyorlar. Ne demeye gafil? En pahalı okullarda okumuşsun ama ne fayda, adam olamamışsın. Kefenin cebi mi var? Sonunda hepimizin giyeceği bir pamuklu kefen. Hepsi bu. Yok öyle Vakko makko oralarda. Para pul mü-cevherat da yok borsa da yok. Takım elbise giyebilir misin ahiret-te? Bak hiç soruyorlar mı kendilerine, yahu bu gökyüzünü kim tu-tuyor diye? Sorsa bulacak cevabını halbuki. İmana gelecek. Sor-muyor ki..."

Asya susmayı yeğledi bu noktada. Babasız büyüdüğü için şükrediyordu ömrü hayatında ilk defa. *Allah muhafaza*, diye ge-çirdi aklından, *ya böyle bir adamın kızı olup, sabah akşam bu na-sihatleri dinleyerek büyüyseydim. Herhalde ya ağzı var dili yok eb-leh olurudum, ya da evden kaçarak her tarafını açar şarkıcı olurudum.* "Aha şu gökyüzünü kimse tutmasa altında nasıl yaşarız, di mi yeğenim? Valla ben öyle göğe uzanan sütunlar göremiyorum, ya sen? Allahü Teala gökyüzünü tepenizde tutmuyorum artık dese, ne olur o vakit? Hani kim bu stadyumlarda futbol oynayabilir?"

Neyse ki çok geçmeden Kazancı hanesine vardılar da, bu ve benzeri sorulara verecek cevaplar bulamamanın huzursuzluğuyla kıvranmaktan kurtuldu Asya.

Zeliha Teyze onlan evin önünde bekliyordu. Şöföre teşekkür edip, bol bol bahşış verdi.

Volkswagen, gümüşü Alfa Romeo ve Toyota Corolla evin önüne park etmişti bile. Herkes onlardan önce varmıştı anlaşılan. Eve girmek istemeyen Aram dışarda bahçede bekliyor, bir ağaca yaslanmış puro tütürüyordu. İçerisi tabutun indirilmesini bekleyen misafirlerle kaynıyordu.

Eski konaktan içeri adımlarını attıklarında tıklım tıklım kadınlarla dolu olduğunu gördüler. Misafirlerin çoğu ölünün götürüldüğü birinci kattaki oturma odasına toplanmış olsa da bazıları bebek bezi değiştirmek, çocuklarını azarlamak, bu ani ölümün dedikodusunu yapmak ya da ikinci namazı kılmak için diğer odalara dağılmıştı. Çekilecek oda kalmadığından, Asya'yla Armanuş mutfağa yollandılar. Orada da, ikram edilecek aşureleri tepsilere teyzeleri buldular karşılarında.

"Gitti dağ gibi kardeşimiz. Dün var, bugün yok. Biçare nem mahvoldu valla. Nereden bilsin Mustafa için pişirdiği asilleri oğlunun ölüsüne başsağılığına gelenlere ikram edeceğini?" diye iç çekti Çevriye Teyze ocağın yanından. Ağlamaktan gözleri şişmiş, sile sile bumu kıpkırmızı kesilmişti.

"Ya ya, sade o mu, Amerikalı gelin de perperişan yazık," der di yanında dikilen Feride Teyze, gözlerini yerde bulduğu bir salça lekесinden ayırmadan. "Zavalılığın bahtına bak abla. Sen tut elin Amerika'sından kalk, hayatında ilk kez İstanbul'a gel, sonra da daha *destur* *biz geldik* diyemeden kocanı kaybet gurbet elde. Ne kadermiş ya."

Masada oturmuş kardeşlerini dinlerken bir yandan da abanoz ağızlığıyla sigara tellendiren Zeliha Teyze dumanını üfledikten sonra buz gibi bir sesle katıldı: "Muhtemelen şimdi Amerika'ya döntüp yeniden evlenir. Allah'ın hakkı üçtür derler. İkinciyle evlendiğine göre, üçüncüsü de gelir elbet. Merak ediyorum, bir Ermeni, bir de Türk'ten sonra sıra şimdi hangi millette."

"Zelihaaaaa! Şom ağızlı Zelihaaaa! Yahu kadıncağız matemed, nasıl böyle şeyler söyleyebiliyorsun?" diye çatı Çevriye Teyze.

"Matem de bekâret gibidir," dedi Zeliha Teyze vakur bir edayla içini çekerek. "Öyle her önüne gelene verilmez, hak edene saklamak gerekir."

Duydukları şeyden afallayan iki teyze tüyleri diken diken olmuş bir halde irkildiler.

"Taş kalpli seni..." diye mırıldandı içlerinden biri. Hangisi olduğunu ayırt etmek zordu. Zaten bir önemi de yoktu.

"Taşın bile kardeşi ölse dayanamaz kederinden dağılır, ufalanır... Ama sen..."

İşte Asya ile Armanuş, bu cümlelerin ortasında mutfağa girdiler. Peşlerinde de acı acı miyavlayan Beşinci Sultan. Sanırsın ki günlerdir aç bılaş.

"Hadi kızlar, kediye yiyecek bir şey verelim yoksa bizi yiyecek valla," dedi Zeliha Teyze, konuyu değiştirip daha az kasvetli bir mecraya çekmeye çalışarak.

İşte o zaman, son yirmi dakikadır, çayı demleyip limonları dilimlemekte, tabakları durulayıp yenilerini hazırlamakla meşgul olan ama bir yandan da süregiden konuşmalara karışmadan kulak kabartan Banu Teyze, en küçük kız kardeşine dönüp, "Dur hele. Yapmamız gereken daha acil işler var," dedi.

Dedi ve bir çekmeceyi, açtı. İçinden kocaman bir bıçak çıkardı. Herkesin şaşkın bakışları altında, tezgâhın üzerinde duran bir adet kelle soğanı tak diye ikiye kesti Banu Teyze. Sonra yarım soğanı alıp Zeliha Teyze'nin burnuna dayayıverdi.

"Hop hop. N'apıyosun ya?" Zeliha Teyze yerinden fırlamıştı.

"Ağlamana yardımcı oluyorum canım," dedi Banu Teyze bil-

giç bilgiç başını sallayarak. "Ölü evinde ağlamazsan kendi kardeşlerin bile taş beller seni. Misafirse arkanın demediğini bırakmaz. Başkalarının seni böyle kupkuru görmesini istemezsin değil mi? Kendi başına kalınca ister yas tut ister oyna, kime ne, ama senin de iki damla gözyaşı dökmen lazım ölü evinde."

"Ne yapıyorlar?" diye fısıldadı Armanuş Asya'ya dehşetle. Ama beriki ne cevap vereceğini bilemedi.

Böylece Zeliha Teyze elinde sigara, burnunda kesik soğanla kıpırtısız oturdu bir müddet, en avangard müzelerde dahi sergi-lenme şansı bulunmayan tuhaf bir heykel gibi. Eserin ismi: *Ağla-mayı Bilmeyen Genç Kadın ve Yarım Soğan*.

Nihayet geri çekildi. Yeşim rengi gözlerinden bir damla yaş geldi.

"Güzeli!" dedi Banu Teyze gayet hoşnut. "Hadî şimdi gelin bakalım, içeri gitme vakti. Misafirler ev sahiplerinin nerde kaldığını merak etmiştir çoktan."

Zeliha Teyze hürmetle baktı en büyük ablasına. Kimseyi saymadığı kadar sayar, kimseyi dinlemediği gibi dinlerdi onu. Bir zamanlar, kendi uydurduğu masalları anlatıp, hayali kurabiyelerle onu besleyen, daima güzel kızları prenslerle evlendiren, kendinden çok başkalarını düşünen, sanhp gıdıklayarak, hiç kimsenin güldüremediği kadar güldüren, aralarında tastamam on iki yaş fark olan, ablalıktan ziyade "annelik" yapan büyük ablası...

"Peki!" diye razı oldu Zeliha Teyze. "Hadî gidelim."

Bir kadın kafilesi halinde mutfaktan oturma odasına ilerlediler; önde dört teyze, arkada Armanuş'la Asya. Uygun adım vaziyette girdiler misafirlerle dolu, cesedin durduğu odaya.

Köşede, san saçları eşarpla örtülmüş, gözleri ağlamaktan tor-balanmış, tombul vücudu yabancıların arasına sıkışmış, yabancı bir dille kuşatılmış Rose oturuyordu yer minderinde. Hemen Armanuş'a işaret edip yanına çağırıldı.

"Amy neredeydin?" diye sordu ama cevap beklemeden devam etti: "Yalnız bırakma beni. Burada ne oluyorum anlamıyorum. Cese-de ne yapacaklarını öğrenebilir misin? Ne zaman gömecekler?"

Verecek cevabı olmayan Armanuş annesine biraz daha yaklaştı ve elini tuttu. "Anne, eminim ne yaptıklarını biliyorlardır."

"Ama benim de hakkım bilmek. Ben onun ka-n-sıy-dım," dedi Rose son kelimeye tereddüt etmiş gibi duraklayarak. Ve adeta ondan onay beklencesine, yatağın üzerindeki cansız bedene doğru çevirdi bakışlarını.

Oradaydı. Tam ortadaki divanın üzerinde. Boylu boyunca dümdüz uzatılmış, elleri göğsünde özenle kavuşturulmuştu. Göğüs kafesinin tam üstüne çelik bir bıçak konmuştu, vücudu şişmesin diye. Kararmış gümüş paralar yerleştirmişlerdi gözkapaklarının üzerine. Birkaç damla zemm damlatmışlardı ağzının içine. Başının arkasında bakır bir tabakta sandal ağacı tütsüsü yakılıyordu. Tek bir pencere dahi açık, hatta aralık bile olmadığı halde, iki-üç dakikada bir odadaki duman hareketlenip raks ediyordu, duvarların ardından sızan bir esintile sürüklenircesine. Duman evvela yükselip divanın üzerinde zikzaklar çiziyor, nihayet ölünün ayaklarına ulaştığında grimsi bir buluta dönüşüp, dağılıyordu. Bazen de farklı bir rota takip ediyor, alıcı kuşlar gibi iniyordu cesedin üzerine, halkalar çize çize. Zaten keskin ve yakıcı olan sandal ağacı kokusu anbean öyle yoğunlaşıyordu ki, herkesin gözle-ri sulanıyordu. Umrunda değildi kimsenin, zaten ağlıyorlardı. Odanın içi hepsi de kadın, hepsi de gözyaşı dökmekte olan misafirlerle doluydu.

Bir kişi hariç.

Başköşede, adeta sıkışmış bir halde, sakat imam oturuyordu. Yüksek sesle Kuran-ı Muciz'ül Beyan'ı okurken tam bir kendinden geçmişlikle sallanıp duruyordu. Aksamayan bir tempoyla okuyordu; hızlanıp hızlanıp aniden duruveren, nefesini kazanır kazanmaz yeniden hızlanan cüretkâr bir ritimle. Armanuş'ın imâmın ufak tefek vücuduyla etrafını çevreleyen kadınların iriliği arasındaki bariz zıtlığa dikkatini vermemeye çalıştı. Adamın el parmaklarının bulunması gereken yerdeki boşluğa da bakmamaya uğraşıyordu bir yandan. Ama ne mümkün? İmâmın iki elinde de birer buçuk parmak vardı sadece. Her iki eldeki kayıp üç buçuk parma-

ğa ne olduğunu merak etmemek mümkün değildi. Öyle mi doğmuştu, çocukluğunda hastalık mı geçirmişti, yoksa sonradan mı kopmuşlardı acaba? Kaza mıydı yoksa kasıt mı? Hikâyesi her ne olursa olsun, bütün bu kadınların kendilerini imamin yanında bu kadar rahat hissetmelerinin bir sebebi de, adamın vücudundaki bu eksiklikti belki.

Mükemmelliğinin anahtarını namükemmel oluşundaydı. Pürüzsüz kutsiyetinin esranı bizzat dünyevi kivesindeki anıydı. Yarım adamdı. Hem erkekti, şüpheci, hem de öylesine kutsalı ki, insan ona erkek gözüyle bakamazdı. Din adamıydı, şüpheci, ama sakatlığı yüzünden ne kadar fani olduğunu görmezden gelmek imkânsızdı. Eşiklerin adamıydı. Ve eşiklerdeki bütün ruhlar gibi arada sıkışmış bir havası vardı. Her halükârda sakat imamin, zihninde Kuran'ın sayfalarını çevirmek için ne parmağa ihtiyacı vardı ne de ele. Hepsini belleğine kazıymıştı, her suresini, harfi harfine.

Elif, lâm, vav... harf-i illeti de bilirdi harf-i mucizeviyi de. Parmağa, hatta göze dahi, ne hacet.

Sure aralarında imam, anlık molalar verip, o mübarek kelimelerden ağızda kalan tada varmak istercesine ağzını şaplatıyordu. Alabildiğine çıkık adem elması hızla inip kalkıyordu. Derken tekrar başlıyordu okumaya. Tek kelime Araçça bilmeyen ve nerde ne dendiğini mümkünü yok sezemeyen kadımları gene de yüreklerinin tellerinin titremesinin sebebi hikmeti işte bu inşılı çıkışlı ritimdi. Gözyaşlarını tutamasalar da, imamin sesini bastıracak kadar yüksek sesle ağlamamaya gayret ederlerdi daıma. Fazla alçak sesle de ağlamazlardı gerçi; akordu topluca yapılmış bir enstrüman gibiydi yas tutan kadınlar korusu.

İmamin yanında, en itibarlı ikinci' mevkide, Cicianne oturuyordu; minnacık vücudu güneşe serilmiş, buruşmuş erik kuruşu gibiydi. Öylesine susuz, öylesine buruş buruş. Her yeni gelen elini öpüp taziyelerini dile getiriyordu ama Cicianne'nin onları duymuyup duymadığını anlamak zordu. Genelde elini her öpene şöyle bir bakıyordu ahcı gözle. Ama zaman zaman misafirlerden birine

soruyla karşılık verdiği de oluyordu. "Sen kimsin canım?" diye soruyordu akrabalarına ya da ahir ömürlük arkadaşlarına, ya da "Bunca zaman nerelerdedin, sakın bir daha arayı böyle açma hayırsız!" diye azarluyordu hiç tanımadığı insanları. Alışıl gelmiş sessizlikleri ile herkesi susturacak kadar beklenmedik cümleleri arasında bazı bazı duruyor, belirgin bir panikle gözlerini kırpıştırırken, yüzünde bomboş bir ifade peydahlanıyordu. Böyle anlarda bütün bu insanların neden oturma odasına doluşuklarına ve neden bu kadar ağlayıp sızladıklarına akıl sır erdiremiyordu. Yanakları neredeyse tümüyle içeri çökmüş, kına kızılı saçları eşarabının altından taşmış, saniyeden saniyeye değişen günbatımı gibi esrarengiz oturuyordu öylece.

Divan hareketsizdi, kadımlarsa sürekli hareket halinde. Divan beyazlara bürünmüştü, kadınların çoğu karalara. Divan sessizdi, kadınlar safi ses - ölülerin tam aksini yapmak, yaşamın gereği ve yaşadığının göstergesiymiş gibi.

Nice sonra bütün kadınlar ayağa kalkıp başlarını eğdiler. Yüzleri keder, hümet, aynı zamanda merakla tetikte, imamin odadan çıkışını seyretiler. Onu kapıya kadar uğurladıktan sonra tutup parmakları eksik ellerini öptü Banu Teyze. Defalarca teşekkür etti ve bol bol bahşış verdi.

İmamin çıkmasıyla havayı keskin bir cığlığın deşmesi bir oldu. Kimsenin daha evvel gördüğünü hatırlamadığı tıknaz bir kadındı sesin müsebbibi. Cığlığı kulak zarlarını delen desibellere çıktı, bir anda yüzü kıpkırmızı kesildi, sesi hınlılandı, bütün vücudu zangır zangır titremeye başladı. Öyle feci bir haldeydi ki, öyle acılı ve yaslı, diğerleri susup huşu içinde seyretiler. Feryadı öyle dokunaklıydı ki, rol yaptığını bilmekle beraber, çok geçmeden diğer kadınlar da ona eşlik edip, kendilerini bırakıverdiler.

-ci ya da -cı takısı ekleyerek her şeye, yeni yeni mestekler icat edebilirsiniz Türkçede.

Tıknaz kadın ölü evine gelip ağlaması için tutulmuş bir *paralı yasçı* idi, hiç görmediği insanlar için kendini paralayabilecek biri.

Bu tarakanın ortasında, matemin bu kadar gürültülü ve böyle kamusal bir hal almasını yadırgayan Rose oturuyordu tüyleri diken diken. Sürekli kaynaşan kalabalığın içine atılmış gibi hissediyordu kendini. Tam bir uyum ve şaşmaz bir akışkanlık vardı odada. Giden her misafirin yerine bir yenisi geliyordu. Koltuklara, kanepeye, yer minderlerine tünüyorlardı, omuzlan değecek kadar yakın. Sessizce selamlaşıyor, konuşmadan anlaşıyorlardı. Tek başlarına son derece sessiz, birlikte yas tutarken son derece gürültücü olan bir dolu kadın. Rose bunlardan tedirgin oladursun, Armanuş yas töreninin kurallarını seçmeye başlamıştı bile: Evde yemek pişirilmediğini anlamıştı mesela; her misafir bir tepsi yemek getiriyordu onun yerine. Öyle ki mutfak tencerelerle, sahanlarla, türlü türlü tabaklarla dolmuştu. Görünürde tuz, et, içki yoktu. Kokular gibi sesler de denetim altındaydı. Müziğe izin yoktu: televizyona, radyoya... Aklına Johnny Cash düştü Armanuş'un. Johnny Cash düşünce de Asya. Sahi, neredeydi o?

Onu bir grup komşuyla çevrelenmiş halde kadiife kanepenin köşesine ilişmiş buldu. Çenesini kaldırmış, kaşlarını çatmış, belli ki düşüncelere dalmıştı. Bakışları ölüye mihlanmıştı. Ara ara, kuzguni saç tutamlarını çekeştiriyordu dalgın dalgın. Armanuş tam onun yanına gidecekti ki, Zeliha TeYZe'nin usulca kızının yanına çıktığını ve anlaşılmaz bir yüz ifadesiyle kulâğına bir şey fısıldadığını gördü.

Her ne dediyse Asya'nın yüzü döndü.

Divanda boylu boyunca uzanıyordu ölü.

Durmadan inleyip ağlayan kadınlar arasında sessizce oturuyordu Asya, yüzünden renk çekiliyordu. Yıllanmış bir sırrı fısıldıyordu Zeliha TeYZe kulaklarına.

"Sana inanmıyorum," dedi Asya aniden hiddetlenerek.

"İnanmak zorunda değilsin," diye mırıldandı Zeliha TeYZe

alabilmesine sakin. "Ama sonunda sana bir açıklama yapmam gerektiği kafama dank etti. Şimdi yapmazsam bir daha yapmam. Ya şimdi söylemeliyim ya hiç. Öldü çünkü. Gömülmeden evvel bilmeye hakkın var..."

Hareket edebilmek için bu cümleyi duymayı bekliyormuş gibi ayaklandı Asya. Gözlerini cesetten ayırmadan ve hiç ama hiç kimseyi umursamadan, yürüdü divana doğru. Demek cennetin asma bahçeleri gibi mis kokulu, katksız ve yemyeşil bir defne sa-bunuyla tepeden tırnağa temizlenen; oyulup, durulanıp, itinayla silinen; üç parçalı kefene sarılmadan evvel musalla taşının üzerinde kurumaya bırakılan ve ihtiyaçların aynı gün ivedilikle gömülmesi konusundaki ısrarlı tavsiyelerine rağmen mezarlığa değil, bizzat Kazancı hanesine götürülmek üzere cenaze arabasına yerleştirilen; demek sandal ağaçlarıyla tütsülenen, ağızma zembem suları damlatılan, çelik bir bıçak ve iki kararmış par altında hareketsiz boylu boyunca uzanan bu ceset, babasıydı.

Dayısı... babası... dayısı... babası...

Asya başım kaldırıp, Zeliha TeYZe'ye baktı. Birden onun bunca zaman kendisine neden "teYZe" denmesine itiraz etmediğini anladı.

TeYZesi... annesi... teYZesi... annesi...

Asya ölmüş babasına doğru bir adım attı. Bir adım daha. Du-man yoğunlaşmıştı. Odanın bir yerlerinde Rose acıyla inledi. Sonsuz bir zincir halinde bütün diğer kadınlar da. Herkes ve her şey bir etki-tepki ve ezgi-ritim zinciriyle bağlıydı birbirine. İç içe geçmişti bütün hikâyeler, sahipleri ister fark etsin ister etmesin. Bu asla nihayete kavuşmayan silsilenin herhangi bir yerindeki bir atımlık hareket, zincirin başka bir yerinde bir eylem peydahlıyordu. Her yeni ses, başka bir yerde bir yankı doğuruyordu.

"Baba..." diye mırıldandı Asya.

Evvela kelâm vardı, der İslamiyet, her türlü varoluştan ve varlıktan evvel kelâm vardı.

Ne var ki Asya'nın indinde babasıyla ilişkisi-iüşkisizliği bu-nun tam aksini içerir gibiydi. İlk başta kelâmın kendisi değil, biz-

zat yokluğu vardı. Telaffuz edilmemiş bir kelimeydi *baba*. Yoktu. Yokluğu geliyordu her tür varoluştan ve varlıktan önce.

Bir varmış bir yokmuş.

Uzun, çok uzun zaman önce, çok da uzak olmayan bir ülkede, evvel zaman içinde kalbur saman içinde, pireler berber develer tellal iken... ben babamın beşiğini tıngır mıngır salları iken... dünya tepetaklak ve zamanın bir adası olan "dehr" dönüp duran bir halka, kıyruğunu yutan bir yılan iken, gelecek geçmişten daha ihtiyar, geçmiş yeni ekilmiş tarlalar kadar ter-ü taze iken...

Bir varmış bir yokmuş. Tanrı'nın mahlukları tahlil kadar çokmuş; fazla konuşmak günahmış.

Günahmış çünkü haddinden fazla konuşursan hatırlamaman gerekenleri hatırlayabilir, anlatmaman gerekenleri anlatmaya başlayabilirsiniz. Her ailede sırlar vardır saklı kalması gereken. Her ailenin günahları vardır kabir defterlerine kaydedilen.

Olur da eline geçirirsen o defterlerden birini, orada rastgelebilirsin söze dökülmeyecek olana.

Potasyum siyanid saydam bir bileşiktir. Potasyum tuzu ve hidrojen siyanid elementlerinden mürekkeptir. Şekere benzer bir parça ve gayet kolay çözülür suda. Bazı başka zehirli bileşiklerin aksine bariz bir kokusu vardır. Hoş bir koku...

Badem gibi kokar bu zehir. Acı badem gibi.

Bir kase aşure, olur ya kavrulmuş fındıkların ya da nar tanelerinin yanı sıra potasyum siyanid damıllanıyla da süsenirse, bu ikinci maddenin varlığını tespit etmek zordur. Ne de olsa aşurenin doğal malzemeleri arasında da badem vardır. Yiyecek, kokuyu

yadırgamaz. Son ana kadar neyi kaşıklamakta olduğunu anlamaz.

"Sen ne yaptın efendim," diye cırladı Ağulu Bey. "Dünyanın gidişatına müdahale ettin!"

Banu Teyze ruj yüzü görmemiş dudaklarını kemirdi. "Ettim ya," dedi yanaklarından yaşlar süzülürken. "Ona aşureyi ben verdim ama yiyip yenemek kendi bileceği şeydi. Ne yaptığını biliyordum benim kardeşim! Azrail'in onu kırk birinden evvel bulacağını, Çin-i Maçin'e dahi kaçsa bu sefer de orada enseleyeceğini biliyordum. Ecel gelip almadan, o attı ilk adımı. Böylesinin daha yeğ olacağına karar verdim. Mazinin külfetiyle yaşamaktan daha haysiyetli değil mi böylesi? Tercih kendisininindi."

"Öyle bile olsa bu senin günahını hafifletir mi efendim?" dedi Ağulu Bey.

"Hafifletmez elbet," dedi Banu Teyze kısık bir sesle. "Karşımamalıydım. Dayanamadım. Gaibten gelen bilgi neye yarar o bilgiyle bu cihazla bir şeyler yapamadıktan sonra? Terazı niye yapılmış, adil tartırsın diye. Kalem niye yaratılmış, yazsın da iz bıraksın diye. Kitap niye yazılmış, şimdiki nesiller atalarının hatalarından ders alsın diye. *Allahım hafızımı kaybetmekten koru*. Unutkanlık hastalığı için okunacak duayı veren Rabbim, silinmeyen hafıza için de bir dua verseydi ya bana. Bildiklerimin ağırlığı altında ezilmemek için..."

"Sanmam ki Allah seni affetsin," dedi Ağulu Bey keyifle ve kibirle.

"Haklısın. Faziletli kulların arasından kovuldum artık sonsuza kadar. Ama Allanın bildiğini cininden niye saklayayım, Rabbin biliyor ya, zerre pişmanlık yok yüreğimde."

"Ya Ermeni kız? Ona babaannesinin sırrını söyleyecek misin?" diye sordu Şekerserbet Hanım, efendisinin ağlamasını çaresizlikle seyrederken.

"Söyleyemem. Taşıyamaz, yük olur yavrucağa. Hem inanmaz bana."

"Hayat tesadüflerden ibarettir, efendim." Bunu söyleyen Ağulu Bey'di gene. *Tesadüfler tesadüfî midir yoksa tevafukî mi?*

"Ona hikâyeyi anlatmayacağım. Ama bunu ona vereceğim," dedi Banu Teyze çekmeceyi açıp, nar broşu mahfazasından çıkararak.

İnsanlar ikiye ayrılır: beşikten mezara sabitkadem bir isimle anılanlar, yani içine doğdukları hakikate uygun, kimliğe sadık katanlar; bir de isimlerini koruyamayanlar, yani harfleri yap boz, ruhları arızalı olup da durmadan yeni adlar ve lakaplar alanlar, isim bolluğunda tarifsiz katanlar.

Bir zamanlar bu broşun sahibi olan Şuşan Nine, bir değil birden fazla ismi olanlardandı. Birbiri ardına isimler almaya, hayatının her yeni safhasında bir önceki ismini bırakmaya yazgılı bir göçmen ruh. Şuşan İstanbullu olarak doğmuş, Şermin 626 olmuş, Şermin Kazancı'ya dönmüş, nihayet Şuşan Çakmakçıyan olarak vefat etmişti. Edindiği her yeni isimle birlikte bir yanını sonsuza kadar kaybetmişti.

Rıza Selim Kazancı mahir bir işadımı, örnek bir vatandaş ve sevecen bir kocaydı. Cumhuriyet döneminin başlangıcında, ulusun bütün yurdu donatacak kadar bol bayrağa ihtiyaç duyduğu bir zamanda, kazancılığı bırakıp bayrak imalatına geçecek kadar ileri görüşlüydü. Bu sayede ileride İstanbul'daki en zengin işadamlarından biri olacaktı. Yetimhaneyi o sıralarda ziyaret etmişti; müdürüyle toplu bir alımı müzakere etmek için. Orada, loş koridorda, din değişirmiş bir Ermeni kızı gördü. Tesadüfen öğrendi bu kızcağızın iki cihanda en çok saygı ve bağlılık duyduğu adamın, Levon Ustanın yeğeni olduğunu. Ustasının ailesine yardım etme sırasının kendisine geldiğini düşündü. Yine de çok sayıda ziyaretten sonra ona evlenme teklif ettiğinde bunu salt iyilik olsun diye değil, aşık olduğu için yapacaktı.

Rıza Selim karısının geçmişini geride bırakabileceğine emindi. Ona karşı müşfik davranırsa, bir çocuk ve harika bir ev verirse, yarasının yavaş yavaş iyileşeceğini inanıyordu. Ruhsal nekahat zaman meselesiydi. İnanıyordu ki kadınlar ilk çocuklarını doğurduktan sonra kendi çocukluklarının yükünü taşımayı bırakır-

lar. Öylesine emindi kendinden, sevgisinden... Bu yüzden de karısının ağabeyiyle kaçıp, Amerika'ya gitmek için onu terk ettiği haberini aldığında önce bu habere inanmayı reddetti, sonra da karısını reddetti.

Şuşan, Kazancı ailesinin kayıtlarından silindi, kendi oğlunun belleğinden de.

Levon ya da Levent adını almak Şuşan'ın oğlu için bir şey değiştirmemişti. Her halükârda ismiyle müsemma olamadı. Hırçın ve haşın bir adamdı. Evin dışında olabildiğince medeni ve selis huylu ama dört kızıyla oğluna karşı her daim sert ve zalim.

Hikâyeler birbiriyle öyle iç içedir ki nesiller önce vuku bulmuş hadiseler şimdiki zamanın tümüyle alakasız gelişmelerine etki eder. Geçmiş geçip gitmez kolay kolay. Levent Kazancı o kadar otoriter ve baskıcı bir baba olmasa, tek oğlu Mustafa bambaşka biri olmaz mıydı? Nesiller önce 1915'te Şuşan yetim kalmasa, 2005'te Asya diye bir piç olur muydu?

Hayat iç içeliklerden ibarettir ve tesadüf ile tevafuk aynı şey değildir. Bazen bunu idrak edebilmek için insana kötü bir cin gerekir.

Akşama doğru Zeliha Teyze bahçeye çıktı. Bütün purolarını çoktan tütürmüş olan Aram hâlâ orada bekliyordu.

"Çay getirdim," dedi. Mart rüzgân yüzlerini okşarken, uzaklardan denizin, yeşeren otların ve zamansız açmak üzere olan badem çiçeklerinin kokularını getirdi.

"Teşekkür ederim sevgilim," dedi Aram. "Ne güzel bardak bu böyle."

"Beğendin mi?" Zeliha Teyze bardağı elinde çevirirken, yüzü bir hatırayla aydınlandı. "Ne tuhaf. Şimdi fark ettim. Bu bardak takımım tam yirmi yıl önce almıştım. Çok tuhaf!"

"Tuhaf olan ne?" diye sordu Aram. Tam o anda bir yağmur damlası başına düştü.

"Hiç," dedi Zeliha Teyze, sesi alçalmıştı. "Bu kadar dayana-cağın düşünmemiştim hiç. Çok kolay kınıyorlar diye itimat et-medim hiçbir zaman bu bardaklara. Ama bak, nasıl da haksız çı-kardılar beni. Dayanıyorlarmış işte. Çay bardakları bile!"

Birkaç dakika sonra Beşinci Sultan pencereden atladı; midesi dolu, gözleri mahmur, hareketleri yavaş. Etraflarında bir daire çizdikten sonra Zeliha Teyze'nin yanına kıvnldı. Bir müddet titizlikle patisini yaladı, tüylerindeki kirleri ayıkladı. Oracıkta kıvrılıp uyumaya hazırlanmıştı ki aniden bir şey tarafından dürrülmüş-çesine yerinde sıçradı. Dinginliği neyin bozduğunu anlamak için merakla etrafına bakındı. Cevap yerine ılık bir damla indi burnu-na. Sonra bir damla daha, bu seferki başına. Derin bir memnuni-yetsizlikle ağır ağır kalktı, gerindi. Bir damla daha. Hoşnutsuz, ir-kildi. Süratle eve yollandı.

Belki dünyanın kurallarını bilmiyordu kedi. Gökyüzünden düşen hiçbir şeye küfredilmemesi gerektiğini tembihleyen olma-mıştı ona. Kimse dememişti, ne yağarsa yağsın tepene semadan, kabulündür.

Buna yağmur da dahil.

SANAL KÜTÜPHANE

<http://sanalkutuphane.blogspot.com>

ELİF ŞAFAK

roman

"Kocanızın izni lazım elbette," diye devam etti sekreter, artık cıvıltılı olmayan sesiyle. "Tabii eğer evliyseniz...?"

Odadakilerin meraklı bakışları üzerinde ağırlaştı. Ne var ki Zeliha'nın yüzünde ne sıkıntıdan eser vardı ne mahcubiyetten. Bu toplumsal işkenceden keyif alıyor değildi elbette ama içinden bir ses başkalarının fikirlerini ve yargılarını umursamamayı öğütlemişti ona. Ne de olsa fark etmeyecekti sonuç olarak. Son zamanlarda bazı kelimeleri kişisel sözlüğünden çıkarmaya karar vermişti, "utanç" pekâlâ bunlardan biri olabilirdi. Bu kürtaja onay verecek bir koca yoktu ortada. Bu çocuğun bir babası yoktu.

Neyse ki kocanın olmayışı formalitelerde bir avantaja dönüştü. Görünüşe göre kimsenin yazılı iznini almasına gerek yoktu. Bürokratik düzenlemeler, evli çiftlerin bebeklerini kurtarmak için gösterdikleri özeni evlilik dışı doğan bebekler için göstermiyordu anlaşılan. Babasız bir çocuk neticede bir piçti ve İstanbul'da bir piç, sallanan bir diş gibi her an düşmeye hazırды.

Baba ve Piç, İstanbul-San Francisco hattında gidip geliyor: Müslüman-Türk Kazancı ailesiyle Ermeni asıllı Amerikalı Çakmakçıyanların 90 yıla yayılan öyküleri iç içe. Kederli bir geçmişi tamamen unutmak mı daha doğru, geçmiş bilincini beraberinde taşımak mı? Diğer yandan bir kadınlar romanı Baba ve Piç: Erkeklerin apansız ve açıklamasız ölüverdiği, geriye hep kadınların kaldığı bir sülaleden dört kuşak kadının hikâyesi. Anneannelerin, ciciannelerin, teyzelerin hafızalarıyla can bulan bu romanı severek okuyacaksınız.

Metis Edebiyat | Roman
ISBN 975-342-553-8

Metis Yayınları
www.metiskitap.com

16.50 YTL